ÉMILE ZOLA

Greşeala abatelui Mouret

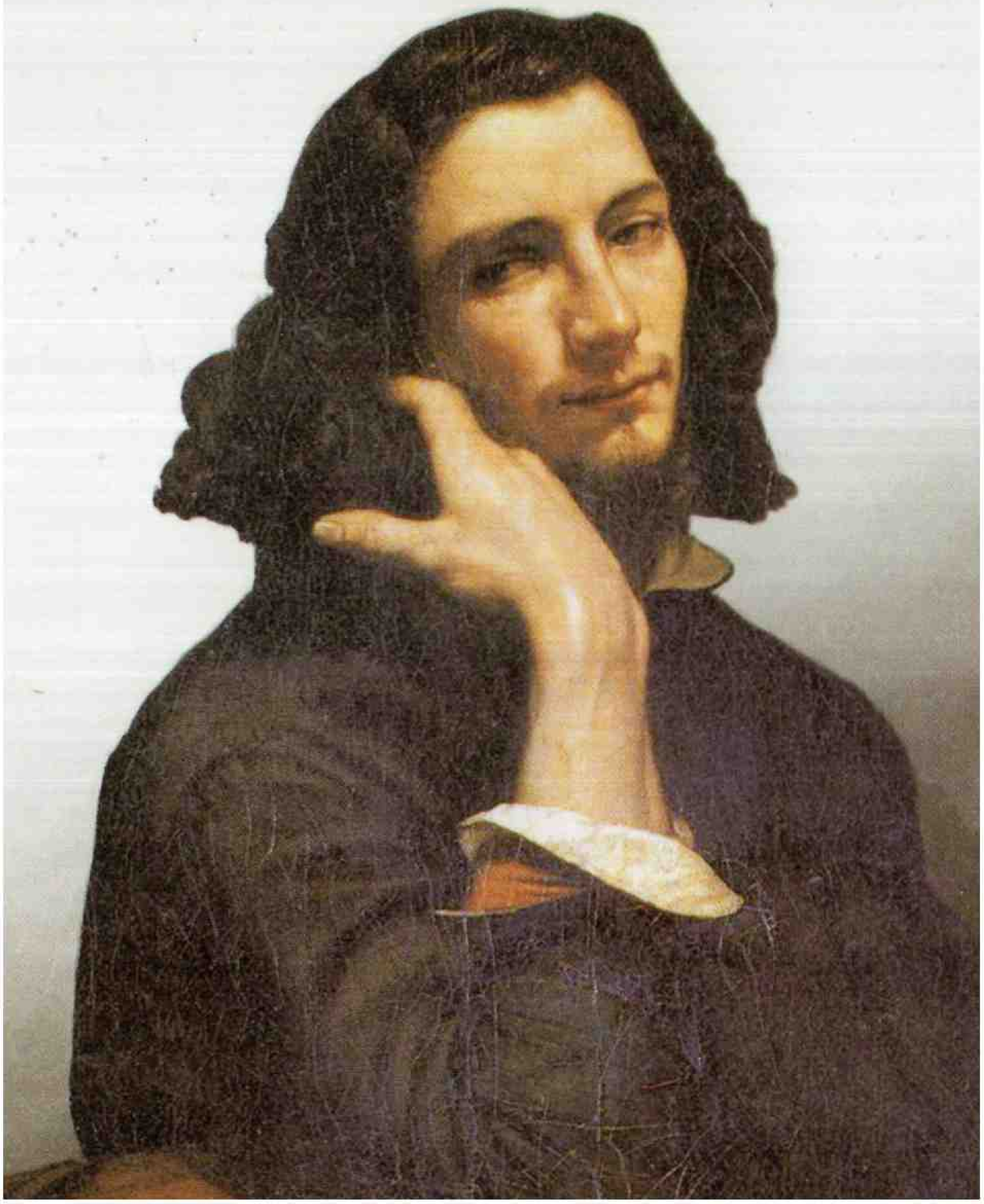

Top 10+

Capodopere ale literaturii de pretutindeni
într-o colecţie a celor mai îndrăgite bestsellleruri.

Émile Zola, *La Faute de l'Abbé Mouret*

© 2014 by Editura POLIROM, pentru prezenta ediție

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Gustave Courbet (1819-1877), *Autoportret* (1845-1846)

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

ZOLA, ÉMILE

Greșeala abatelui Mouret / Émile Zola; I.Gr. Periețeanu (trad.). – Iași: Polirom, 2014

ISBN print: 978-973-46-4152-9
ISBN ePub: 978-973-46-4370-7
ISBN PDF: 978-973-46-4371-4

I. Periețeanu, I.Gr. (trad.)

821.133.1-31=135.1

Printed in ROMANIA

ÉMILE ZOLA

Greşeala abatelui Mouret

Traducere de I.Gr. Perieţeanu

POLIROM
2014

Cartea I

I

Teuse, intrând, rezemă de altar mătura și pămătuful de pene. Întârziase pentru a pregăti leșia semestrială. Străbătu biserica, pentru a suna *Angelusul*, șchiopătând și mai tare în graba ei, împingând băncile. Frânghia, lângă confesional, atârna din tavan, goală, roasă, având la capăt un nod mare, devenit soios din cauza mâinilor; ea se-agăță de funie cu toată greutatea trupului și începu s-o tragă cu mișcări regulate, apoi își luă vânt, legănându-se în fuste, cu scufia pe o parte, atât de congestionată, că sângele stătea gata să-i țâșnească din obraji.

După ce-și potrivi scufia cu o ușoară lovitură, Teuse se duse, gâfâind, să mături în fața altarului. Praful se-ndărătnicea acolo, zilnic, printre scândurile rău încheiate ale estradei. Mătura scotocea ungherele cu un fâșâit mânios. Ea ridică apoi de pe masă covorul, cârpit deja în douăzeci de locuri; avea o nouă gaură drept în mijloc; se zărea cel de-al doilea acoperământ, îndoit în două, care era și el atât de subțiat și de străveziu, că lăsa să se vadă piatra consacrată, încadrată în altarul de lemn vopsit. Scutură aceste odoare zdrențuite de atâta folosire, plimbă viguros pămătuful de pene de-a lungul gradenului, ridicând cartoanele liturgice, apoi, urcându-se pe un scaun, scoase învelitoarea de bumbac galben ce acoperea crucea și două sfeșnice. Alama era punctată de pete verzi.

— Aha! murmură Teuse cu glas scăzut, au mare nevoie de o curățare. Am să le frec cu cretă.

Și alergând, șontâc-șontâc, cu legănături de-ai fi zis că o să înfunde lespezile, intră în sacristie să caute liturghierul, pe care-l puse pe tetrapod lângă Epistolar, fără să-l deschidă. Aprinse apoi cele două lumânări și, luându-și mătura, aruncă o privire împrejur pentru a se asigura că bisericeasca gospodărie fusese bine făcută. Biserica dormita; numai frânghia se legăna încă lângă confesional, cu o lungă și flexibilă mișcare.

Abatele Mouret tocmai cobora în sacristie, o încăpere mică și rece pe care o despărțea de sufragerie numai un coridor.

— Bună ziua, părinte, zise Teuse lăsându-și mătura. Ah! făcuși pe leneșul azi-dimineață! Știi că-i șase fără un sfert?

Și fără a lăsa tânărului preot vreme să răspundă:

— Am să te cert, urmă ea, sfântul acoperământ iar e găurit. Asta n-are nicio noimă! Nu mai avem decât unul de schimb, și-mi trudesc ochii de trei zile cârpindu-l... De va merge tot așa, o să-l lași gol pe bietul Isus.

— Isus n-are nevoie de-atâtea acoperăminte, buna mea Teuse, îi e totdeauna cald, și pururi e împărătește primit când îl iubești cu-adevărat.

Apoi, îndreptându-se spre o mică fântână, întrebă:

— Sora mea s-a sculat? N-am văzut-o.

— Domnișoara Désirée a coborât de mult, răspunse servitoarea, îngenuncheată în fața unui vechi bufet de bucătărie în care se păstrau odăjdiile. E la găini și la iepuri... De ieri tot așteaptă să scoată cloșca pui, și-nțelegi că fierbe de nerăbdare.

Ea se întrerupse, zicând:

— Patrafirul de aur, nu-i așa?

Preotul, care-și spălase mâinile, recules, îngânând o rugăciune, făcu semn din cap că da. Parohia nu avea decât trei patrafire, unul violet, unul negru și altul de fir. Acesta din urmă, care servea în zilele când albul, roșul sau verdele erau prescrise, căpăta o importanță deosebită. Teuse îl ridică cu religiozitate de pe raftul împodobit cu hârtie albastră, unde-l așeza după fiecare slujbă; îl puse pe bufet, ridicând cu băgare de seamă tulpanul care acoperea broderiile. Un miel de aur dormea pe o cruce de aur, înconjurat de un nimb de raze. Din țesătura chenăruită ieșeau ciucuri subțiri. Ornamentele în relief erau roase și șterse. O necurmată îngrijorare înconjura sfânta odajdie, o înfricoșată duioșie de-a o vedea cum se prăpădește astfel fir cu fir. Preotul trebuia s-o pună mai în fiecare zi. Și cum s-o înlocuiască, cum să cumpere cele trei patrafire cărora le ținea locul, când cele din urmă fire de aur vor fi roase?

Teuse puse deasupra patrafirului stola, mânecarul, brâul, stiharul și omoforul. Și, tot sporovăind, puse mânecarul în cruce deasupra stolei, așeză brâul în ghirlandă, astfel încât să închipuie inițiala proslăvitului nume al Mariei.

— Brâul ăsta nu mai face multe parale, murmură ea. Va trebui să te hotărăști să cumperi altul, părinte... Nu-i cine știe ce greutate, ți-aș țese chiar eu unul, de-aș avea cânepă.

Abatele Mouret nu răspundea. Pregătea potirul pe o măsuță, un mare potir de argint aurit, cu piciorul de bronz, pe care-l luase din fundul unui dulap de lemn alb în care erau închise vasele și rufele sfinte, mirul, cărțile de rugăciune, sfeșnicele, crucile. Puse peste cupă un acoperământ curat, așeză deasupra acelei pânze

discul de argint aurit ce conținea o ostie, pe care o acoperi cu un petec de tulpan. Pe când învelea potirul, strângând capetele vălului de stofă de fir la fel cu patrafirul, Teuse strigă:

— Așteaptă, nu mai avem niciun antimis. Am luat ieri seară toate acoperămintele, aerele și antimisele murdare pentru a le spăla, deosebit, bineînțeles, nu cu leșie... Ah! Nu ți-am spus, sfinția ta: am pregătit leșia. E foarte tare! O să fie mai bună ca ultima dată.

Și pe când preotul își vedea de treabă:

— A, era să uit! ștrengarul acela de Vincent n-a venit. Vrei să slujesc eu la liturghie, sfinția ta?

Tânărul preot o privi cu severitate.

— Eh! nu-i niciun păcat, urmă ea, cu blajinu-i zâmbet. Am slujit odată la liturghie pe vremea părintelui Caffin. Slujesc mai bine decât ștrengarii ceia care râd ca niște păgâni de-o muscă ce zboară prin biserică... Ei, măcar că port scufie, că am șaizeci de ani și-s groasă ca un turn, am mai mult respect pentru Dumnezeu decât zurbagiii ăia de copii, pe care i-am găsit mai deunăzi jucând capra după altar.

Preotul continua s-o privească, refuzând din cap.

— Satul ăsta e-o văgăună, bombăni ea. Nu-s nici o sută cincizeci de inși. Sunt zile, precum cea de azi, când nu-i țipenie de om în Artaud. Până și copiii în scutece se duc la vii. Și ce-or fi făcând la vii, zău așa! Niște vii sfarogite care cresc sub pietriș, uscate ca scaieții. Ia, o pustietate curată!... Nu mă ai decât pe mine pentru slujbă, sfinția ta, afară numai de n-ar veni să te-ajute la liturghie vreun heruvim! Sau vreun iepure de-al domnișoarei Désirée, să-mi fie cu iertăciune!

Tocmai în clipa aceea însă, Vincent împinse încet ușa de la sacristie. Părul roșcat încâlcit,

ochii lui mici, cenușii și strălucitori o supărară pe Teuse.

— Procletul! strigă ea, mă prind c-a făcut vreo boroboață! Fă-te-ncoa, calendroiule, căci sfinției sale îi e frică să nu pângăresc cele sfinte!

Văzându-l pe copil, abatele Mouret luase omoforul. El sărută crucea brodată la mijloc, puse odajdia o clipă pe cap; apoi, lăsând-o în jos pe gulerul anteriului, încrucișă și legă cordoanele, pe cel drept pe deasupra celui stâng. Își puse apoi stiharul, simbolul purității, începând cu brațul drept. Vincent, care se așezase pe vine, se învârtea în jurul lui, potrivind stiharul, veghind ca să cadă deopotrivă în toate părțile, până la două degete de pământ. Apoi înfățișă preotului brâul, iar acesta se încinse cu el strângându-și bine mijlocul, spre a aminti astfel legăturile cu care Mântuitorul fusese strâns în timpul Patimilor.

Teuse stătea în picioare, geloasă, jignită, făcând sforțări ca să tacă; avea însă o atât de mare mâncărime de limbă, că reluă aproape îndată:

— Fratele Archangias a venit. N-o să aibă azi niciun copil la școală. S-a dus ca o furtună la vii să tragă de urechi claia aceea de diavoli. Ai face bine să-l vezi. Pare-mi-se că are să-ți spună ceva.

Abatele Mouret îi făcu semn să tacă. Gura îi amuțise. Recita în gând sfintele rugi, luând mânecarul, pe care-l sărută, mai înainte de a-l pune la brațul stâng, sub cot, ca un semn ce indica milosteniile, și încrucișând pe piept stola, după ce deopotrivă o sărutase, simbol al demnității și puterii lui. Teuse trebui să aștepte ca Vincent să fixeze patrafirul, pe care-l legă cu ajutorul unor mici șireturi ca să nu cadă.

— Maică Precistă! am uitat sfintele vase! bolborosi ea, repezindu-se la dulap. Haide, repede, ștrengarule!

Vincent umplu sfintele vase, niște sticle grosolane, în vreme ce ea se grăbea să ia dintr-un sertar un ștergar curat. Abatele Mouret, ținând potirul cu mâna stângă de nod, cu degetele de la mâna dreaptă puse pe pungă, se înclină adânc, fără să-și scoată bareta, în fața unui Crist de lemn negru atârnat deasupra bufetului. Copilul se înclină deopotrivă; apoi, trecând cel dintâi, ținând sfintele vase acoperite cu ștergarul, părăsi sacristia, urmat de preot, care mergea cu ochii plecați, într-o adâncă evlavie.

II

Biserica, goală, era cu desăvârșire albă în dimineața aceea de mai. Frânghia, lângă confesional, atârna iarăși nemișcată. Candela de peste noapte, într-un păhăruț colorat, ardea, ca o pată roșie, la dreapta tabernaculului, lângă perete. Vincent, după ce duse sfintele vase pe credență, se întoarse și îngenunche la stânga, în josul treptei, în vreme ce preotul, după ce salută cu o mătanie Sfânta Cuminecătură, urcă la altar și desfăcu antimisul, în mijlocul căruia puse potirul. Apoi, deschizând liturghierul, coborî. O noua metanie îl încovoie; se închină cu glas tare, împreună mâinile pe piept și începu marea dramă divină, cu o față palidă de credință și dragoste.

— *Introibo ad altare Dei.*

— *Ad Deum qui laetificat juventutem meam*, îngână Vincent, care mânca răspunsurile antifonului și psalmului, la spatele lui, ocupat să o urmărească pe Teuse, ce se tot învârtea prin biserică.

Bătrâna servitoare se uita cu neliniște la una din lumânări. Preocuparea ei păru că sporește atunci când preotul, adânc plecat, cu mâinile din nou împreunate, recita *Confiteor*-ul. Ea se opri, bătându-se la rându-i cu mâinile în piept, cu capul plecat, continuând să supravegheze lumânarea. Vocea gravă a preotului și îngânările copilului slujitor alternară încă o clipă.

— *Dominus vobiscum.*

— *Et cum spiritu tuo.*

Și preotul, deschizând mâinile, apoi împreunându-le, zise cu o duioasă cucernicie:

— *Oremus...*

Teuse nu se mai putu stăpâni. Trecu după altar, stinse lumânarea, pe care o curăță cu vârful foarfecilor. Lumânarea curgea. Căzuseră deja doi stropi mari de ceară. Când se întoarse, rânduind băncile, asigurându-se că agheasmatarele nu sunt goale, preotul, suit la altar, se ruga încet. El sărută altarul.

În spatele lui, bisericuța stătea lividă sub îndoielnica lumină a dimineții. Soarele de-abia răsărise. Repetatul *Doamne miluiește* străbătu ca un fior lăcașul acela ce părea un coșar, spoit cu var, cu tavanul teșit, ale cărui grinzi văruite se deslușeau. De o parte și de alta, trei ferestre înalte cu geamuri simple, plesnite, cele mai multe crăpate, deschideau niște ochiuri opace. Aerul de afară intra acolo cu violență, dezvăluind toată bisericeasca mizerie a acelui sat izolat. În fund, deasupra marii uși ce nu se deschidea niciodată și al cărei prag era năpădit de bălării, o tribună de scânduri, la care te urcai pe o scară din lemn, mergea de la un zid la celălalt, trosnind sub galenți în zilele de sărbătoare. Lângă scară, confesionalul, cu pereții descheiați, era zugrăvit în galben deschis. În față, lângă ușa cea mică, un vechi agheasmatar așezat pe un picior de zid. Apoi, la dreapta și la stânga, în mijloc, erau trântite două altare înguste împrejmuite cu balustrade de lemn. Cel din dreapta, închinat Sfintei Fecioare, avea o Maică a Domnului de ipsos aurit, purtând o coroană de aur pe părul ei castaniu; ea ținea, așezat pe brațu-i stâng, un Crist, gol și zâmbitor, a cărui mânuță susținea înstelatul glob al lumii; Fecioara plutea în mijlocul

norilor, cu capete înaripate de îngeri sub picioare. Altarul din dreapta, unde se rosteau prohodurile, avea deasupra un Crist de carton zugrăvit, care făcea pereche cu Fecioara; Cristul, de mărimea unui copil de zece ani, își dădea sufletul într-un chip înspăimântător, cu capul dat pe spate, cu coastele ieșite, cu pântecele rupt, cu membrele sucite, plin de sânge. Mai era și amvonul, o cutie pătrată, la care te suiai pe o scăriță cu cinci trepte, care se înălța în fața unui orologiu cu greutăți, închis într-o cutie de nuc și ale cărui surde bătăi zguduiau întreaga biserică, asemenea bătăilor unei enorme inimi, ascunsă undeva, sub lespezi. De-a lungul naosului, cele paisprezece popasuri ale drumului Crucii, paisprezece imagini grosolan zugrăvite, încadrate cu rame negre, pătau cu galbenul, albastrul și roșul Patimilor albul strigător al pereților.

— *Deo gratias*, îngăimă Vincent la sfârșitul Epistolei.

Taina de iubire, jertfirea sfintei victime, se pregătea. Slujitorul luă liturghierul, pe care-l duse la stânga, în partea Evangheliei, având grijă să n-atingă filele cărții. De câte ori trecea prin fața tabernaculului, făcea o închinăciune piezișă care-i strâmba mijlocul. Apoi, reîntors la dreapta, rămase în picioare, cu brațele încrucișate, cât ținu citirea Evangheliei. Preotul, după ce făcu semnul crucii deasupra Evangheliei, se închină el însuși: la frunte, pentru a spune că nu va roși niciodată de cuvântul Domnului; la gură, pentru a arăta că era pururi gata să-și mărturisească credința; la inimă pentru a vădi că inima sa aparținea numai lui Dumnezeu.

— *Dominus vobiscum*, zise el întorcându-se, cu privirea scăldată în lumina rece a bisericii.

— *Et cum spiritu tuo*, răspunse Vincent, care îngenunchease iarăși.

După ce recită ruga ce precedă jertfirea pâinii și a vinului, preotul descoperi potirul. Ținu o clipă, în dreptul pieptului, discul cu ostia, pe care-o oferi lui Dumnezeu, pentru el, pentru asistenți, pentru toți credincioșii vii sau morți. Apoi, făcând-o să alunece pe marginea antimisului, fără s-o atingă cu degetele, luă potirul, pe care-l șterse cu îngrijire cu acoperământul. Vincent se dusese să caute pe diaconar sfintele vase, pe care le înfățișă pe rând, mai întâi sticluța cu vin, apoi cana cu apă. Preotul oferi atunci, pentru întreaga lume, potirul pe jumătate plin, pe care-l puse în mijlocul antimisului, unde îl acoperi iarăși cu sfântul aer. Și, după ce se rugă, se întoarse pentru a cere să i se toarne câteva picături de apă pe vârful degetului mare și al arătătorului de la fiecare mână, spre a se purifica de cele mai mici urme de păcat. După ce se șterse cu ștergarul, Teuse, care aștepta, deșertă tava sfintelor vase într-o găleată de zinc, în colțul altarului.

— *Orate, fratres*, reluă preotul cu glas tare, întors spre băncile goale, cu mâinile întinse și-mpreunate, într-un gest de chemare către credincioși.

Și, întorcându-se în fața altarului, continuă, coborând glasul. Vincent mormăi o lungă frază latinească în care se încurcă. Tocmai atunci galbene flăcări intrară prin ferestre. Soarele, la chemarea preotului, venea la slujbă. El întinse un larg val auriu pe zidul din stânga, pe confesional, pe altarul Fecioarei, pe marele orologiu. O trosnitură clătină confesionalul; Maica Domnului, scăldată-n slavă și-n strălucirea coroanei și mantiei de aur, zâmbi duios micului Crist, cu buzele-i zugrăvite; orologiul, încălzit, sună ceasul, cu bătăi mai vii. Soarele populă parcă băncile cu pulberea ce dansa în raze. O mulțime caldă umplu

parcă bisericuța, coșarul văruit. Afară se-auzeau micile zgomote înălțate de fericita deșteptare a câmpiei, ierburile care suspinau voioase, frunzele ce se zvântau în căldură, păsările ce-și netezeau penele, cu un prim fâlfâit de aripi. Chiar și câmpia intra cu soarele: la una din ferestre se înălța un scoruș gros, zvârlind ramuri prin geamurile sparte, întinzându-și mugurii, ca pentru a se uita înăuntru, și, prin crăpăturile ușii celei mari, se vedeau ierburile peronului, care amenințau să năpădească naosul. Singur, în mijlocul acestei vieți clocotitoare, marele Crist, rămas în umbră, răspândea moartea, agonia cărnii lui mâzgălite cu ocru, stropite cu lac. O vrabie veni și se așeză pe marginea unei spărturi, se uită, apoi zbură; reapăru însă aproape imediat și, într-un zbor tăcut, se lăsă între bănci, în fața altarului Fecioarei. O altă vrabie o urmă. În curând, din toate ramurile scorușului coborâră vrăbii, preumblându-se liniștite pe lespezi cu mici șopăieli.

— *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus, Deus, Sabaoth*, zise preotul cu glas scăzut, cu umerii ușor aplecați.

Vincent sună de trei ori clopoțelul. Vrăbiile, speriate de acest zgomot brusc, zburară cu un așa sfârâit de aripi, încât Teuse, care abia reintrase în sacristie, apăru din nou bombănind:

— Afurisitele! O să murdărească totul... Mă prind că domnișoara Désirée iar a venit să le dea miez de pâine.

Clipa de temut se apropia. Trupul și sângele dumnezeiești aveau să descindă pe altar. Preotul sărută sfântul acoperământ, împreună mâinile, făcu cruci peste cruci deasupra ostiei și potirului. Canonicele rugi nu se mai înaripau de pe buzele lui decât într-un extaz de umilință și recunoștință. Atitudinile, gesturile, mlădierile-i

de glas spuneau că e un nimic, exprimau emoția pe care o simțea că fusese ales pentru o atât de mare îndatorire. Vincent veni să îngenuncheze în spatele lui; apucă patrafirul cu mâna stângă, îl susținu ușor, pregătind clopoțelul. Și el, cu coatele rezemate de marginea jertfelnicului, ținând ostia între degetul arătător și cel mare al fiecărei mâini, rosti deasupra-i cuvintele consacrării: *Hoc est enim corpus meum.* Apoi, făcând o metanie, o ridică încet, cât putu de sus, urmărind-o din ochi, în vreme ce copilul slujitor suna, de trei ori, prosternat. Sfinți apoi vinul: *Hic est enim calix,* iarăși cu coatele pe jertfelnic, salutând, ridicând potirul, urmărindu-l la rândul lui din ochi, cu mâna dreaptă strângând nodul, cu stânga susținându-i piciorul. Copilul slujitor sună ultimele trei bătăi de clopoțel. Marea taină a Izbăvirii fusese reînnoită, slăvitul sânge curgea încă o dată.

— Stați, stați, că v-arăt eu! mormăi Teuse, căutând să sperie vrăbiile cu pumnul întins.

Vrăbiile însă nu mai aveau frică. Se întorseseră, tocmai când clopoțelul suna mai tare, sfruntate, zburdând pe bănci. Repetatele bătăi de clopoțel le înveseliseră chiar. Ele răspunseră cu mici ciripituri, care întretăiau cuvintele latine cu un râset perlat de copii zburdalnici. Soarele le încălzea penele, blânda sărăcie a bisericii le încânta. Erau acolo la ele acasă, ca într-un hambar a cărui lucarnă ar fi fost lăsată deschisă, ciripind, bătându-se, disputându-și firimiturile întâlnite pe jos. Una din ele se duse și se-așeză pe vălul de aur al Sfintei Fecioare care zâmbea; alta veni, ușoară, să cerceteze fustele Teusei, pe care această îndrăzneală o scoase din fire. La altar, preotul, umilindu-se cu ochii ațintiți asupra sfintei ostii, cu degetul cel mare și arătătorul împreunate, n-auzea acea cotropire a

naosului din calda dimineață de mai, nu vedea acel covârșitor val de soare, de verdeață, de păsări care se revărsa până la poalele Calvarului unde firea osândită agoniza.

— *Per omnia saecula saeculorum*, zise el

— *Amen*, răspunse Vincent.

Odată terminat *Tatăl nostru*, preotul, punând ostia deasupra potirului, o rupse în două. Luă apoi o părticică dintr-una din jumătăți, pe care o lasă să cadă în prețiosul sânge, pentru a indica intima legătură pe care avea s-o încheie cu Dumnezeu prin împărtășire. Rosti cu glas tare *Agnus Dei*, recită încet cele trei rugăciuni prescrise, săvârși actu-i de contrițiune; și, cu coatele pe jertfelnic, cu discul sub bărbie, se împărtăși din ambele părticele de ostie. Apoi, după ce împreună mâinile la înălțimea feței, într-o meditație fierbinte, adună pe antimis, cu ajutorul discului, sfintele firimituri, pe care le puse în potir. O firimitură lipindu-se de degetul cel mare, îl frecă cu vârful indexului. Și, făcându-și semnul crucii cu potirul, ducând iarăși discul sub bărbie, sorbi tot prețiosul sânge, în trei rânduri, fără a-și lua buzele de pe marginea cupei, consumând până la ultima picătură jertfa divină.

Vincent se ridicase pentru a se întoarce să caute sfintele vase pe diaconar. Însă ușa culoarului care ducea la prezbiteriu se deschise izbindu-se de perete, lăsând să treacă o frumoasă fată de douăzeci și doi de ani, cu o înfățișare copilăroasă, care ascundea ceva în șorț.

— Sunt treisprezece! strigă ea. Toate ouăle erau bune!

Și, deschizând puțin șorțul, arătă niște puișori de găină care piuiau, înveșmântați în puf și cu ochii ca niște gămălii negre.

— Ia te uită! cât sunt de micuți, drăguții de ei! Oh! cel mic și alb care se urcă pe spatele

celorlalți! Dar cel pestriț care dă deja din aripioare! Ouăle erau foarte bune! Niciunul limpede!

Teuse, care ajuta totuși la liturghie, trecând sfintele vase lui Vincent pentru spălare, se întoarse și zise cu glas tare:

— Ia taci, domnișoară Désirée! Vezi bine că n-am isprăvit.

Un miros tare de găinărie venea prin ușa deschisă, suflând în biserică un fel de ferment de zămislire, în mijlocul razelor călduroase ce umpleau altarul. Désirée rămase o clipă în picioare, fericită peste poate datorită măruntei lumi pe care o purta, privindu-l pe Vincent cum toarnă vinul purificării, uitându-se la fratele ei cum bea acel vin, pentru ca nicio firimitură de anafură să nu-i mai rămână în gură. Era încă acolo când el reveni ținând potirul cu ambele mâini, ca să primească pe degetul cel mare și pe cel arătător vinul și apa abluțiunii, pe care le bău deopotrivă. Cloșca însă, căutându-și puii, sosea cloncănind, amenința să intre în biserică. Atunci Désirée plecă, cu părintești cuvinte pentru pui, în clipa în care preotul, după ce lipise acoperământul de buze, îl trecea mai întâi peste marginile și apoi în interiorul potirului.

Era sfârșitul mulțumirilor aduse Domnului. Copilul slujitor se duse să caute pentru ultima oară liturghierul și-l aduse la dreapta. Preotul puse iarăși pe potir acoperământul, discul și aerul; apoi strânse din nou cele două mari pliuri ale vălului și așeză punga, în care strânsese antimisul. Întreaga-i făptură era o fierbinte evlavie. Cerea lui Dumnezeu izbăvirea de păcate, harul unei vieți sfinte, meritul vieții veșnice. Stătea adâncit în acel miracol al iubirii, în acea neîntreruptă jertfire care-l hrănea zilnic cu sângele și trupul Mântuitorului.

După citirea rugăciunilor, se întoarse, zicând:

— *Ite, missa est.*

— *Deo gratias*, răspunse Vincent.

Apoi, întorcându-se pentru a săruta altarul, reveni, cu mâna stângă sub piept și cu cea dreaptă întinsă, binecuvântând biserica plină de voioșiile soarelui și de tărăboiul vrăbiilor.

— *Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius, et Spiritus Sanctus.*

— *Amen*, zise copilul slujitor închinându-se.

Soarele se mărise, iar vrăbiile deveneau și mai îndrăznețe. Pe când preotul citea, pe cartonul din stânga, Evanghelia Sfântului Ioan, vestind veșnicia Cuvântului, soarele înflăcăra altarul, albea tăbliile ce imitau marmora, sorbea luminile celor două lumânări, ale căror scurte feștile nu mai erau decât două pete întunecate. Triumfătorul astru învăluia în strălucirea lui crucea, sfeșnicele, patrafirul, sfântul acoperământ al potirului, tot acel aur pălind sub razele lui. Și când preotul, luând potirul, făcând o plecăciune, părăsi altarul pentru a se întoarce în sacristie, cu capul acoperit, precedat de copilul slujitor care ducea sfintele vase și ștergarul, astrul rămase singur stăpânitor al bisericii. Se așezase la rându-i pe antimis, aprinzând cu o mare strălucire ușa tabernacolului, celebrând fecunditățile lunii mai. O dogoare se înălța din lespezi. Spoitele ziduri, marea Fecioară, marele Crist însuși căpătau un freamăt de sevă, ca și cum moartea era învinsă de veșnica tinerețe a pământului.

III

Teuse se grăbi să stingă lumânările. Zăbovi însă voind s-alunge vrăbiile. Așa încât, când duse Evloghiul în sacristie, nu-l mai găsi pe abatele Mouret, care așezase la loc sfintele odăjdii, după ce-și spălase mâinile. El se afla deja în sufragerie, în picioare, sorbind dintr-o ceașcă cu lapte.

— Ar trebui s-o oprești pe sora dumitale s-arunce pâine în biserică, zise Teuse intrând. Iarna trecută a scornit isprava asta. Spunea că vrăbiile suferă de frig, că bunul Dumnezeu putea să le hrănească... Ai să vezi că va sfârși prin a ne face să ne culcăm cu găinile și iepurii ei.

— Ne va fi mai cald, răspunse cu veselie preotul. Bombănești întruna, Teuso. Las-o pe biata Désirée să-și iubească dobitoacele. N-are altă mulțumire, scumpa nevinovată.

Servitoarea se înfipse în mijlocul sălii:

— Oh! reluă ea, dumneata ai îngădui ca și coțofenele să cuibărească-n biserică. Nu vezi nimic, găsești totul fără cusur... Sora dumitale e foarte fericită c-ai luat-o cu dumneata când ai ieșit din seminar. Nici tată, nici mamă. Aș vrea să știu cine i-ar mai da voie să se bălăcească toată ziulica într-o găinărie.

Apoi, schimbând tonul, înduioșându-se:

— Drept e, n-ar fi bine s-o supărăm. Nu-i câtuși de puțin răutăcioasă. Nu-i dai nici zece

ani, deși e printre cele mai zdravene fete din tot ținutul. Știi, o dădăcesc încă seara și, ca s-o adorm, trebuie să-i spun basme, ca unui copilaș.

Abatele Mouret rămăsese în picioare, sfârșindu-și ceașca cu lapte, cu degetele puțin roșite de răcoarea din sufragerie, o cameră mare cu dale pe jos, zugrăvită cenușiu, având drept mobilier doar o masă și niște scaune. Teuse ridică un șervet pe care-l așternuse pe un colț al mesei, pentru prânz.

— Nu prea mai murdărești albiturile, murmură ea. S-ar zice că nu mai poți sta locului, că ești totdeauna pe plecate... Ah! de l-ai fi cunoscut pe părintele Caffin, răposatul preot, pe care l-ai înlocuit! Iată un om care era sensibil! N-ar fi mistuit de-ar fi mâncat în picioare!... Era un normand, din Cateleu, ca mine. Oh! nu-i mulțumesc că m-a adus în sălbăticia asta. Doamne sfinte! tare ne-am mai plictisit la-nceput! Sărmanul preot avusese niște pățanii tare neplăcute pe la noi. Ia uite! sfinția ta, n-ai pus zahăr în lapte? Iată două bucăți de zahăr.

Preotul punea ceașca jos.

— Da, mi se pare c-am uitat, zise el.

Teuse îl privi drept în față, dând din umeri. Înfășură în șervet o felie de pâine neagră care rămăsese pe masă. Apoi, cum preotul se pregătea să iasă, alergă la el și îngenunche, strigând:

— Stai, nu ți-ai legat șireturile de la pantofi. Nu știu zău cum de-ți rezistă picioarele în bocancii ăștia țărănești. Dumneata, care ești atât de gingaș și pari să fi fost atât de răsfățat!... Zău așa, trebuie că episcopul te-a cunoscut bine de ți-a dat parohia cea mai sărăcăcioasă din departament.

— Eu am ales Artaud, zise preotul, zâmbind din nou. Ești foarte răutăcioasă azi, Teuso. Oare

nu suntem fericiți aici? Avem tot ce ne trebuie, trăim într-o pace de rai.

Atunci ea se stăpâni, râse la rându-i, răspunzând:

— Ești un sfânt, părinte... Vino să vezi ce mai leșie am făcut. E mai bine decât să ne sfădim.

El trebui s-o urmeze, căci amenința să nu-l lase să iasă dacă nu-i lăuda leșia. Părăsea sufrageria, când se-mpiedică în coridor de o bucată de moloz.

— Ce-i asta? întrebă el

— Nimic, răspunse Teuse, cu aeru-i teribil. Se năruie prezbiteriul. Dumneata însă te simți bine aici, ai tot ce-ți trebuie... Ah! Doamne, crăpăturile nu lipsesc, ia uită-te la tavan. E destul de crăpat! Datorăm câte-o lumânare îngerului nostru păzitor dacă o să scăpăm nestriviți. În sfârșit, de vreme ce-ți place... Așa-i și cu biserica. Sunt doi ani de când ar fi trebuit să se înlocuiască geamurile sparte. Iarna, bunul Dumnezeu îngheață. Apoi, asta le-ar împiedica pe cerșetoarele astea de vrăbii să intre. Te înștiințez că până la urmă o să lipesc hârtie.

— Eh! iată o idee, murmură preotul, s-ar putea lipi hârtie... Cât despre ziduri, sunt mai zdravene decât se crede. Numai în camera mea dușumeaua s-a cam lăsat în fața ferestrei. Casa o să ne îngroape pe toți.

Ajuns sub micul șopron, lângă bucătărie, el se arătă uimit de strășnicia leșiei, pentru a-i face plăcere Teusei; trebui chiar s-o încerce, să bage degetele înăuntru. Atunci bătrâna, încântată, deveni mai mângâioasă. Nu mai bombăni, ci alergă să caute o perie, zicând:

— Nădăjduiesc că n-o să ieși cu noroiul de ieri pe anteriu! Dacă l-ai fi lăsat pe balustradă ar fi fost curat... E încă bun anteriul ăsta, sumete-l numai bine când umbli pe câmp. Mărăcinii sfâșie totul.

Și-l întorcea ca pe un copil, zguduindu-l din creștet până-n tălpi, cu violente lovituri de perie.

— Destul, destul, zise el, smulgându-se din mâinile ei. Vezi de Désirée, da? Mă duc să-i spun că ies.

În clipa aceea însă, un glas limpede strigă:

— Serge! Serge!

Désirée sosea alergând, îmbujorată de veselie, cu capul gol, cu negru-i păr legat la ceafă, cu mâinile și brațele mânjite de găinaț până la coate. Își curăța găinile. Când îl văzu pe fratele său gata să plece, cu cartea de rugăciuni sub braț, râse mai tare, sărutându-l drept pe gură, ducând mâinile la spate ca să nu-l atingă.

— Nu, nu, îngăimă ea, o să te murdăresc... Oh! petrec de minune! O să vezi dobitoacele când te vei întoarce.

Și fugi. Abatele Mouret spuse că se va întoarce pe la unsprezece, ca să prânzească. Când stătea să plece, Teuse, care-l însoțise până-n prag, îi strigă ultimele-i recomandări:

— Nu uita să mergi pe la Fratele Archangias... Treci și pe la alde Brichet; femeia a venit ieri, tot pentru căsătoria aia... Sfinția ta, ascultă! Am întâlnit-o pe Rosalie. Asta-i și dorința ei, să se căsătorească cu Fortuné. Vorbește cu moș Bambousse, poate că o să te-asculte acum... Și nu mai veni la nămiezi, ca deunăzi. La unsprezece, zi, la unsprezece, nu-i așa?

Preotul însă nu mai întoarse capul. Ea intră, mormăind printre dinți;

— Haida-de, ce m-ascultă!... N-are nici douăzeci și șase de ani și face numai ce-i trece lui prin cap. Firește, ar întrece în sfințenie pe un om de șaizeci; mititelul ăsta însă n-a trăit, nu știe nimic, nu-i e greu să fie cuminte ca un heruvim.

IV

Când abatele Mouret n-o mai simți pe Teuse în spatele lui, se opri, fericit că se vedea în sfârșit singur. Biserica era clădită pe un dâmb nu tocmai înalt, care cobora în pantă ușoară până în sat; ea se înălța, ca o târlă părăsită, găurită de ferestre mari, înveselită de olane roșii. Preotul se întoarse, aruncând o privire asupra prezbiteriului, o cocioabă cenușie, alipită de biserică, apoi, ca și cum s-ar fi temut să nu fie din nou cuprins de vârtejul nesfârșitei sporovăieli ce-i țiuia în urechi din zori până seara, sui la dreapta, și nu se crezu în siguranță decât în fața marelui portal, unde nu putea fi zărit din prezbiteriu. Fațada bisericii, simplă, scorojită de soare și ploi, avea deasupra o turlă de lemn în mijlocul căreia un mic clopot își arăta negru-i profil; se vedea capătul frânghiei, intrând în olane. Șase trepte rupte, pe jumătate îngropate la un capăt, duceau la înalta ușă rotunjită în partea de sus, crăpată, acoperită de praf, de rugină, de pânze de păianjen, atât de jalnică pe smulsele-i țâțâni, încât cea mai mică bătaie de vânt părea gata să pătrundă înăuntru la prima suflare. Abatele Mouret, care avea dragoste pentru această ruină, se rezemă cu spatele de unul dintre canaturi, pe peron. De acolo cuprindea dintr-o privire tot ținutul. Cu mâna la ochi, privi, scrutând orizontul.

În mai, o vegetație formidabilă crăpa acel pământ pietros. Colosale lavande, tufișuri de ienupăr, pâlcuri de iarbă bățoasă creșteau pe peron, plantau buchete de verdeață întunecată până la olane. Prima țâșnire a sevei amenința să ia biserica, în asprul desiș de plante înnodătoare. La ora aceea a dimineții, când vegetația era în plină creștere, se simțea un zumzet de căldură, o lungă și tăcută sforțare propagând prin stânci o înfiorare. Abatele nu simțea însă clocotirea acelor straturi trudnice. I se păru că treapta se clatină și se rezemă cu spatele de celălalt canat al ușii.

Ținutul se desfășura pe-o întindere de două leghe, închis de un zid de coline galbene, pătate de păduri negre de pini; teribil meleag cu șesuri uscate, cu creste stâncoase care spintecau pământul. Cele câteva petice de pământ ce se putea lucra așterneau sângerânde bălți, roșii câmpii, pe care se aliniau șiraguri de migdali pipernicíți, capete cenușii de măslini, dâre de vii ce vărgau câmpia cu butucii lor negri. S-ar fi zis că un imens incendiu pustiise locul, semănând pe înălțimi cenușa pădurilor, arzând pajiștile, lăsând în goluri vâlvătaia și căldura-i de cuptor. Doar ici-colo verdele palid al unei holde de grâu aducea o notă veselă. Orizontul rămânea sălbatic fără niciun pic de apă, murind de sete, acoperindu-se la cea mai mică adiere în nori de praf. Și, chiar la capăt, printr-un colț prăvălit al colinelor de la orizont, se zărea un depărtat chenar de umedă verdeață, un crâmpei al văii vecine, pe care-o uda râul Viorne, coborât din strunga de la Seille.

Preotul, cu ochii orbiți, își coborî privirile asupra satului, ale cărui case răzlețe se risipeau dedesubtul bisericii. Mizerabile case, construite din piatră și scânduri tencuite, aruncate de-a

lungul unui drum îngust, fără uliți indicate. Erau vreo treizeci la număr, unele îngrămădite în bălegar, negre de mizerie, altele mai mari, mai vesele cu roșiaticele lor olane. Crâmpeie de grădină, cucerite pe stâncă, ofereau vederii straturi de legume, tăiate de garduri vii. La acea oră satul era gol; nicio femeie la ferestre, niciun copil tăvălindu-se prin țărână; numai niște cârduri de găini umblau de colo până colo, scotocind păișul, cerșind până în pragul caselor, ale căror uși, lăsate deschise, căscau cu bunăvoință la soare. Un dulău negru, stând pe labele dinapoi la intrarea satului, părea că-l păzește.

O toropeală îl moleșea încet-încet pe abatele Mouret. Soarele ce se înălța îl scălda într-o atare căldură, că uită de sine rezemat de ușa bisericii, cotropit de o fericită pace... Se gândea la acel sat, răsărit acolo, în pietriș, ca una dintre vegetațiile noduroase din vale. Toți locuitorii se înrudeau, toți purtau același nume, astfel că luau porecle încă din leagăn, pentru a se deosebi între ei. Un strămoș, un Artaud, se stabilise în acea pustietate, ca un paria; apoi familia lui sporise cu sălbatica vitalitate a ierburilor ce sugeau viața din stânci; familia lui sfârșise prin a deveni un trib, o comună, ale cărei înrudiri se pierdeau în negura veacurilor. Se căsătoreau între ei, într-o nerușinată promiscuitate; nu se dădea niciun exemplu de Artaud care să fi luat o femeie dintr-un sat vecin; numai fetele mai plecau câteodată. Se nășteau, mureau, pironiți de-acel colț de pământ, mișunând în gunoiștea lor, domol, cu o simplitate de arbori ce reîncolțeau din sămânța lor, fără să aibă o idee lămurită despre vasta lume de dincolo de acele galbene stânci între care vegetau. Și totuși, printre ei se găseau bogați și săraci; din cauza dispariției unor găini, cotețele, noaptea, erau închise cu

lacăte mari; un Artaud îl omorâse pe un consătean de-al lui, într-o seară, în spatele morii. Era un popor aparte în mijlocul acelei pustiite cingători de coline, o rasă născută din pământ, o omenire de trei sute de capete ce reînvia primele vremuri.

Abatele Mouret purta în sine toată posomorâta umbră a seminarului. Ani întregi nu știuse ce-i soarele. Acum încă îl ignora, cu ochii închiși ațintiți asupra sufletului, având numai dispreț pentru osândita fire. Multă vreme, în orele de reculegere, când meditația îl prosterna, visase un pustiu de schimnic, o văgăună într-un munte, unde nimic din viață, nici ființă, nici plantă, nici apă, să nu-l distragă din contemplarea dumnezeirii. Era un elan de dragoste curată, o groază de senzația fizică. Acolo, mort chiar pentru sine, întorcând spatele luminii, ar fi așteptat să nu mai existe, să piară în sufletească neprihănire. Cerul îi apărea alb tot, de un alb de lumină, ca și cum ar fi nins crini, ca și cum toate puritățile, toate nevinovățiile, toate castitățile ar fi strălucit. Duhovnicul însă îl dojenea, când îi destăinuia doru-i de singurătate, nevoia pe care o simțea de a viețui în divină curăție; el îi amintea de luptele Bisericii, de obligațiile sacerdoțiului. Mai târziu, după hirotonisire, tânărul preot venise la Artaud, cum singur ceruse, cu nădejdea să-și realizeze visul de a nimici în el ce-i omenesc. În mijlocul acelei mizerii, pe-acel pământ sterp, va putea să-și astupe urechile la zgomotele lumii, va trăi în somnul sfinților. Și, de mai multe luni, într-adevăr, stătea zâmbitor; de-abia câte-un freamăt al satului îl tulbura din când în când; de-abia câte-o mușcătură mai caldă a soarelui îl înhăța de ceafă, când o lua pe cărări, plutind în cer, fără s-audă neîncetata zămislire în mijlocul căreia mergea.

Dulăul cel mare care păzea satul se hotărâse să urce lângă abatele Mouret. Se așezase iar pe labele dinapoi, la picioarele lui. Preotul rămânea însă dus în dulceața dimineții. În ajun, începuse rugăciunile din Rozariul Mariei; atribuia marea bucurie care cobora în el mijlocirii Sfintei Fecioare pe lângă cerescul ei Fiu. Și cât de disprețuit îi păreau cele pământești! Cu câtă recunoștință se simțea sărac! Hirotonisindu-se, pierzând pe tatăl și mama lui în aceeași zi, în urma unei drame ale cărei grozăvii le ignora încă, lăsase unui frate mai mare întreaga avere. Nu-l mai lega de lume decât sora lui. Își luase sarcina de-a se îngriji de ea, cuprins de un fel de duioșie religioasă pentru mintea ei slabă. Scumpa-i nevinovată era atât de copilăroasă, de nebunatică, încât i se înfățișa cu puritatea celor săraci cu duhul, cărora Evanghelia le deschide împărăția cerurilor. Totuși, de câtăva vreme îl neliniștea; devenea prea robustă, prea sănătoasă; prea era plină de viață. Indispoziția era însă ușoară. Își petrecea zilele în existența lăuntrică pe care și-o făurise, părăsind totul, jertfindu-se cu desăvârșire. Își stăpânea simțurile, căuta să se elibereze de nevoile trupești, nu mai era decât un suflet răpit de contemplație. Firea nu-i mai înfățișa decât capcane și întinare; își făcea o glorie din a o violenta, a o disprețui, din a scăpa de omeneasca-i tină. După oameni, dreptatea trebuie să fie o nebunie. Se privea dar ca un exilat pe pământ; nu se gândea decât la bunurile cerești, neputând să înțeleagă cum s-ar putea pune în cumpănă o eternitate de fericire cu câteva ore de trecătoare bucurii. Judecata îl înșela, dorințele îl mințeau. Și, dacă virtutea-i sporea, era mai ales prin umilință și supunere. Voia să fie cel din urmă dintre toți, supus tuturor, pentru ca divina rouă să cadă în inima lui

ca pe-un nisip arzător; se socotea acoperit de dispreț și rușine, de-a pururi nedemn de izbăvire. A fi umil înseamnă a crede, a iubi. Nu mai depindea nici chiar de sine, orb, surd, trupește mort. Era lucrul lui Dumnezeu. Și din această abjecție în care se se cufunda, un osana îl purta pe deasupra celor fericiți și puternici, în strălucirea unei fericiri fără sfârșit.

În Artaud, abatele Mouret găsise astfel nespusele bucurii ale mănăstirii, atât de fierbinte dorite odinioară, la fiecare lectură a *Urmării lui Cristos*. Nu dusese nicio luptă lăuntrică. Era desăvârșit, de la prima îngenunchere, fără luptă, fără convulsii, ca fulgerat de harul divin, în completă uitare de trupul său. Extaz al apropierii lui Dumnezeu pe care-l cunosc unii tineri preoți; nespus de fericită oră când totul amuțește, când dorințele nu-s decât o nesfârșită nevoie de curăție. Nu-și pusese mângâierea în nicio altă creatură. Când crezi că un lucru e totul, rămâi nestrămutat, și credea că Dumnezeu era totul, că umilința, supunerea, castitatea lui erau totul. Și-amintea că auzise vorbindu-se de ispită ca de un chin cumplit care-i încearcă pe cei mai sfinți. Zâmbea. Dumnezeu nu-l părăsise niciodată. Credința îl ocrotea ca o platoșă împotriva oricăror influențe malefice. Își amintea că la opt ani plângea de dragoste, prin unghere; nu știa pe cine iubea; plângea pentru că iubea pe cineva, de foarte departe. Totdeauna rămăsese înduioșat. Mai târziu voise să se facă preot, pentru a satisface acea nevoie de afecțiune supraomenească ce constituia singurul său chin. Nu vedea încotro să iubească mai mult. Își mărginea aici ființa, predispozițiile de rasă, visele-i de adolescent, primele-i dorințe de om matur. Dacă ispita trebuia să vină, o aștepta cu seninătatea-i de seminarist ignorant. Se nimicise în el virilitatea,

simțea asta, era fericit să se știe deosebit de ceilalți, creatură castrată, abătută din drumul ei, însemnată prin tonsură ca un mielușel al lui Dumnezeu.

V

Soarele încălzea ușa cea mare a bisericii. Muște aurii zbârnâiau în jurul unei mari flori răsărite între două trepte ale peronului. Abatele Mouret, ușor buimăcit, se hotărâse să se depărteze, când dulăul negru se repezi lătrând cu îndârjire spre gardul micului cimitir ce se afla la stânga bisericii. În același timp, o voce aspră strigă:

— Ah! derbedeule, lipsești de la școală și te găsesc în cimitir!... Să nu tăgăduiești! De un sfert de ceas te supraveghez.

Preotul înaintă. Îl recunoscu pe Vincent, pe care un Frate al Școlilor Creștine îl ținea zdravăn de-o ureche. Copilul era ca suspendat deasupra unei râpe ce se întindea de-a lungul cimitirului și pe fundul căreia curgea torentul Mascle, ale cărui ape spumoase mergeau, la două leghe de acolo, să se verse în Viorn.

— Frate Archangias! zise cu blândețe preotul, spre a-l îndemna pe teribilul om să fie indulgent.

Fratele însă nu lăsa urechea.

— Ah! dumneata ești, părinte, mormăi el. Închipuie-ți că ștrengarul ăsta se vâră totdeauna în cimitir. Nu știu ce isprăvi rele pune la cale aici... Ar trebui să-i dau drumul ca să-și sfărâme capul, colo jos. Așa s-ar cuveni.

Copilul tăcea chitic, agățat de bălării, cu ochii închiși viclenește.

— Ia seama, Frate Archangias, reluă preotul, ar putea să alunece.

Și-l ajută el însuși pe Vincent să urce înapoi.

— Ascultă, micuțule, ce făceai acolo? Nu trebuie să te joci prin cimitire.

Ștrengarul deschisese ochii, ferindu-se de Frate, punându-se sub ocrotirea abatelui Mouret.

— O să vă spun, murmură el ridicând spre acesta șiretu-i chip. E un cuib de pitulici în mărăcini, dedesubtul acelei stânci. De mai bine de zece zile îi pândesc... Și, cum puii au ieșit din găoace, am venit azi-dimineață, după terminarea liturghiei...

— Un cuib de pitulici! zise Fratele Archangias. Stai că-ți arăt eu!

Și, depărtându-se, căută pe un mormânt un bulgăre de pământ, pe care se întoarse și-l aruncă în mărăcini. Dar nu nimeri cuibul. Un al doilea bulgăr, azvârlit cu mai multă dibăcie, răsturnă plăpândul leagăn, prăvălind puii în torent.

— În felul acesta, continuă el, bătându-și mâinile pentru a și le scutura de pământ, n-ai să mai vii poate să hoinărești pe-aici ca un păgân... Morții o să te tragă de picioare, noaptea, dacă o să mai umbli peste ei.

Vincent, care râsese când văzuse cuibul cufundându-se, privi în juru-i, dând din umeri cu neîncredere.

— Oh! nu mi-e frică, zise el. Morții nu mai mișcă.

Cimitirul, într-adevăr, n-avea nimic înspăimântător. Era un teren gol, străbătut de strâmte alei năpădite de bălării. Niște umflături gheboșeau pământul, din loc în loc. O singură piatră, în picioare, nouă, piatra abatelui Caffin, înălța în mijloc alba-i tăietură. Nimic altceva decât brațe de cruci smulse, merișor uscat, vechi lespezi sparte, acoperite de mușchi. Nu se îngropa nici

de două ori pe an. Moartea nu părea să sălășluiască în acel loc viran, unde Teuse venea, în fiecare seară, să-și umple șorțul cu iarbă pentru iepurii domnișoarei Désirée. Un uriaș chiparos plantat la poartă își preumbla singur umbra pe câmpul pustiu. Acel chiparos, care se vedea de la trei leghe împrejur, era cunoscut de toată lumea sub numele de Singuraticul.

— E plin de șopârle, adăugă Vincent, care se uita la zidul crăpat al bisericii. Poți să petreci de minune...

Dintr-o săritură fu însă afară, căci îl văzuse pe Fratele Archanghias întinzând piciorul. Acesta semnală preotului în ce proastă stare era poarta de fier. Roasă de rugină, cu o țâțână dezlipită, cu broasca sfărâmată.

— Ar trebui reparată, zise el.

Abatele Mouret zâmbi, fără să răspundă. Și, adresându-se lui Vincent, care se bătea cu câinele:

— Ei, mititelule, întrebă el, știi unde lucrează azi-dimineață moș Bambousse?

Copilul se uită spre orizont.

— Trebuie să fie în țarina lui de la Olivettes, răspunse el, arătând spre stânga. De altfel, o să vă călăuzească Voriau, părinte. Știe sigur unde e stăpânul său.

Și bătu din palme strigând:

— Eh! Voriau! Eh!

Negrul dulău stătu o clipă la îndoială, dând din coadă, căutând să citească în ochii copilului. Apoi, lătrând de bucurie, coborî spre sat. Abatele Mouret și Fratele Archangias îl urmară, stând de vorbă. După vreo sută de pași, Vincent îi părăsi pe furiș, suind iar spre biserică, supraveghindu-i, gata să se ascundă după vreun tufiș dacă ar fi întors capul. Cu o ușurință de șarpe, se strecură iarăși în cimitir, acel rai în care erau cuiburi, șopârle, flori.

În vremea asta, pe când Voriau mergea înaintea lor pe drumul plin de colb, Fratele Archangias îi zicea preotului cu vocea-i supărată:

— Ia lasă, părinte, sunt niște blestemați! Ar trebui să le rupi șalele ca să fie plăcuți lui Dumnezeu. Cresc în necredință, ca părinții lor. De cincisprezece ani sunt aici și n-am făcut încă niciun creștin. De îndată ce ies din mâinile mele, adio! Îi înșfacă pământul, viile și măslinii lor. Niciunul nu dă pe la biserică. Niște brute care se luptă cu câmpurile lor de pietriș!... Cu gârbaciul trebuie îndrumați, părinte, cu gârbaciul!

Apoi, mai răsuflând, adăugă, cu un gest teribil:

— Vezi dumneata, oamenii ăștia din Artaud sunt ca mărăcinii care acoperă stâncile, aici. A fost de ajuns o tulpină ca tot ținutul să fie năpădit. Se-agață, se înmulțesc, viețuiesc fie ce-o fi. Ar trebui un prăpăd ceresc, ca la Gomora, spre a nimici pacostea asta!

— Nu trebuie să deznădăjduiești niciodată cu cei păcătoși, zise abatele Mouret, care mergea domol, în lăuntrica-i pace.

— Nu, ăștia sunt ai dracului, reluă mai aprins Fratele. Am fost țăran ca ei. Până la optsprezece ani, am săpat pământul. Și mai târziu, la instituție, am măturat, am curățat legume, am făcut cele mai grele munci. Nu le fac imputări pentru trudnica lor muncă. Dimpotrivă, Dumnezeu îi preferă pe cei care trăiesc în ticăloșie... Artaudenii însă, vezi dumneata, se poartă ca dobitoacele! Sunt ca și câinii lor care n-asistă la liturghie, care își bat joc de poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii. Ar fi în stare să se-mpreuneze cu petecele lor de pământ, atât de mult le iubesc!

Voriau, cu coada în vânt, se oprea, pornea iarăși, după ce se asigura că cei doi oameni îl urmau.

— Într-adevăr, fac abuzuri vrednice de plâns, zise abatele Mouret. Predecesorul meu, abatele Caffin...

— Un nenorocit, îl întrerupse Fratele. Ne-a sosit din Normandia, în urma unei daraveri urâte. Aici nu s-a gândit decât să trăiască bine; a lăsat totul în neorânduială.

— Nu, abatele Caffin a făcut cu siguranță ce a putut; trebuie să recunoaștem însă că sforțările i-au rămas aproape zadarnice. Chiar și ale mele rămân adesea fără rezultat.

Fratele Archangias ridică din umeri. Merse o clipă în tăcere, legănându-și trupul înalt și slab, croit ca din topor. Soarele bătea în ceafa-i argăsită, adumbrind aspru-i chip de țăran, prelung și uscățiv.

— Ascultă, părinte, reluă el în sfârșit, sunt prea jos pus ca să-ți fac observații; am însă aproape de două ori vârsta dumitale, cunosc meleagurile astea, ceea ce îmi îngăduie să-ți spun că nu vei izbuti prin blândețe... Mă-nțelegi, catehismul e de-ajuns. Dumnezeu n-are milă de cei necredincioși. Ține seama de asta.

Și cum abatele Mouret, cu capul plecat, nu deschidea gura, urmă:

— Religia pleacă de la țară, pentru că se face din ea o femeie prea cumsecade. A fost respectată cât timp a poruncit fără indulgență... Nu știu, zău, ce vă învață în seminare. Noii preoți plâng ca niște copii împreună cu enoriașii lor. Dumnezeu parcă s-a schimbat cu totul... Aș putea să jur, părinte, că nici nu mai știi catehismul pe dinafară!

Preotul, jignit de această voință care căuta să se impună cu atâta asprime, ridică fruntea, rostind cu oarecare răceală:

— Bine, zelul dumitale e lăudabil... Dar n-ai să-mi spui nimic? Ai venit azi-dimineață la prezbiteriu, nu-i așa?

Fratele Archangias răspunse cu brutalitate:

— Aveam să-ți spun ce ți-am spus... Artaudenii trăiesc ca porcii lor. Nu mai departe decât ieri am aflat că Rosalie, fiica cea mai mare a lui moș Bambousse, e însărcinată. Toate așteaptă asta pentru a se mărita. De cincisprezece ani n-am cunoscut niciuna care să nu se fi dus după clăile de grâu mai înainte de a trece pe la biserică. Și pretind, râzând, c-așa-i obiceiul locului!

— Da, murmură abatele Mouret, e o mare ocară... Îl caut pe moș Bambousse tocmai pentru a-i vorbi despre daravera asta. Ar fi de dorit, acum, să se căsătorească cât mai grabnic... Tatăl copilului e, pare-se, Fortuné, flăcăul lui Brichet. Din nenorocire, familia Brichet e nevoiașă.

— Rosalie aceea, urmă Fratele, n-are decât optsprezece ani. Se pierd încă de pe băncile școlii. Nu-s nici patru ani de când o aveam încă în clasă. De-atunci era vicioasă... O am acum pe sora ei Catherine, o copiliță de unsprezece ani, care făgăduiește să fie mai nerușinată ca sora ei mai mare. O întâlnești prin toate văgăunile cu nebunaticul ăla de Vincent... Haida-de, zadarnic le tragi de urechi până le dă sângele, pururi răsare în ele femeia. Poartă blestemăția în fuste. Făpturi demne de a fi zvârlite la gunoi, cu ticăloșiile lor otrăvitoare! Am scăpa de-o mare pacoste dacă s-ar strânge de gât toate fetele de cum se nasc.

Dezgustul, ura împotriva femeii îl făcură să înjure ca un surugiu. Abatele Mouret, după ce-l ascultă, cu fața liniștită, sfârși prin a zâmbi la mânia lui. Îl chemă pe Voriau, care se abătuse într-un câmp din vecinătate.

— Poftim! strigă Fratele Archangias, arătând un grup de copii care se jucau în fundul unei râpe, iată ștrengarii mei care trag la fit sub

pretext că se duc să-și ajute părinții la vie!... Fii sigur că nemernica de Catherine e în mijlocul lor. Îi place să se dea de-a berbeleacul. O s-o vezi acum cu fustele-n cap. Vezi? Ce-ți spuneam eu! Pe diseară, părinte. Stați că v-arăt eu, derbedeilor!

Și plecă în goană, cu gulerul murdar ce-i flutura pe spate, smulgând ciulini cu marele-i anteriu soios. Abatele Mouret îl privi căzând ca o furtună în mijlocul liotei de copii, care o zbughiră ca un stol de vrăbii speriate. Izbutise însă să apuce de urechi pe Catherine și pe un alt copil. Îi duse spre sat ținându-i zdravăn cu degetele lui mari și păroase, potopindu-i cu injurii.

Preotul își reluă mersul. Fratele Archangias îi pricinuia uneori scrupule ciudate; îi apărea, în vulgaritatea și asprimea lui, ca un adevărat slujitor al lui Dumnezeu, fără legături pământești, cu totul în voia cerului, umil, aspru, cu injuria pe buze împotriva păcatului. Și era cuprins de deznădejde că nu se poate lepăda și mai mult de trupul lui, că nu-i urât, dezgustător, că nu răspândește în juru-i duhoarea sfinților. Când Fratele îl revolta prin cuvinte prea tari, printr-o prea mare brutalitate, se învinuia după aceea pentru susceptibilitatea și mândria ținând de firea lui ca și cum ar fi fost niște adevărate greșeli. Nu trebuia oare să fie mort pentru toate slăbiciunile acestei lumi? Și de data aceasta zâmbi cu tristețe, gândindu-se că era cât pe ce să se supere pentru mânioasa lecție a Fratelui. Era orgoliul, se gândea el, care căuta să-l piardă făcându-l să-i disprețuiască pe cei simpli. Fără voia lui însă se simțea ușurat că a rămas singur, mergând cu pas domol, citindu-și cartea de rugăciuni, scăpat de aspra voce care-i tulbura visul de tandrețe pură.

VI

Drumul cotea printr-un șirag de stânci prăbușite, în mijlocul cărora țăranii cuceriseră, ici și colo, patru sau cinci metri de pământ cretos, plantat cu măslini bătrâni. Sub picioarele abatelui, făgașele gloduroase aveau ușoare scârțâituri de zăpadă. Uneori, primind în obraz o adiere mai caldă, ridica ochii de pe carte, căutând de unde-i vine această dezmierdare; privirea-i însă rămânea vagă, pierdută, fără să vadă, pe înflăcăratul orizont, pe frântele linii ale acelei câmpii de patimi, uscată, ce se răsfăța-n soare, tolănită ca o femeie înfocată și sterilă. Își trăgea pălăria pe frunte spre a scăpa de dogoritoarele adieri și își relua liniștit cititul; în vreme ce anteriul lui, la spate, scotea un fir de fum, ce plutea la nivelul drumului.

— Bună ziua, părinte, îi zise un țăran care trecea.

Zgomote de sapă, de-a lungul țarinelor, îl trezeau încă din meditația lui. Întorcea capul, zărind în mijlocul viilor bătrâni înalți și noduroși care îl salutau. Sătenii, în plin soare, se-mpreunau cu pământul, după expresia Fratelui Archangias. Erau frunți nădușite ce apăreau după tufișuri, piepturi gâfâitoare ce se ridicau încet, o arzătoare sforțare de zămislire, în mijlocul căreia el mergea, naiv, cu pasu-i atât de liniștit. Nimic tulburător nu ajungea până la trupul său din

marea muncă de dragoste ce umplea splendida dimineață.

— Hei! Voriau, nu mânca lumea! strigă cu voioșie o voce puternică, făcând să tacă dulăul ce lătra cu îndârjire.

Abatele Mouret ridică încet capul.

— Dumneata ești, Fortuné, zise el, înaintând la marginea țarinei unde lucra flăcăul. Tocmai voiam să-ți vorbesc.

Fortuné era de-o vârstă cu preotul. Era un vlăjgan cu înfățișare îndrăzneață, cu pielea deja scorțoasă. Desțelenea un petec de pământ pietros.

— În ce privință, părinte? întrebă el.

— În privința celor ce s-au petrecut între Rosalie și dumneata, răspunse preotul.

Fortuné începu să râdă. I se părea pesemne caraghios ca un preot să se ocupe de un asemenea lucru.

— Păi, de, murmură el, a fost cu voia ei. N-am silit-o... Cu atât mai rău dacă moș Bambousse nu vrea să mi-o dea! Ai văzut bine că dulăul lui încerca să mă muște adineauri. Îl asmute contra mea.

Abatele Mouret dădu să continue, când bătrânul artaudean zis Brichet, pe care nu-l văzuse la început, ieși din umbra unui tufiș, după care mânca cu nevasta lui. Eră scund, vlăguit de vârstă, cu înfățișarea umilă.

— Ți s-or fi spus minciuni, părinte, strigă el. Băiatul e gata să o ia pe Rosalie. Au mers unul cu altul. Nu-i vina nimănui. Sunt și alții care au făcut ca ei și care n-au dus trai rău din pricina asta... Treaba nu depinde de noi. Vorbește cu Bambousse. El e cel ce ne disprețuiește din cauză că are bani.

— Da, suntem tare nevoiași, suspină leica Brichet, o femeie înaltă, tânguitoare, care se

ridică la rându-i. N-avem decât petecul ăsta de pământ, în care de bună seamă necuratul face să plouă bolovani. Nu ne putem câștiga pâinea de pe urma lui. Fără dumneata, părinte, traiul n-ar fi cu putință.

Leica Brichet era singura cucernică în tot satul. De câte ori se spovedea, dădea târcoale în jurul prezbiteriului, știind că Teuse îi păstra întotdeauna două pâini din ultimul cuptor. Câteodată pleca chiar cu un iepure sau o găină, pe care i le dădea Désirée.

— Ocară veșnică, reluă preotul. Trebuie ca această căsătorie să aibă loc cât mai curând.

— Îndată ce vor voi ceilalți, zise bătrâna, foarte neliniștită în privința darurilor pe care le primea. Nu-i așa, Brichet? Nu o să fim noi așa de răi creștini ca să ne-mpotrivim părintelui.

Fortuné rânjea.

— Eu unul sunt gata, declară el, și Rosalie la fel... Am întâlnit-o ieri, în dosul morii. Nu ne-am certat, dimpotrivă. Am rămas împreună, ca să râdem...

Abatele Mouret îl întrerupse:

— Bine. Voi vorbi cu Bambousse. E pare-mi-se acolo, la Olivettes.

Preotul se depărta, când leica Brichet îl întrebă ce mai făcea Vincent, plecat de dimineață ca să slujească la liturghie. Era un ștrengar care avea mare nevoie de sfaturile sfinției sale. Și îl însoți pe preot vreo sută de pași, plângându-se de nefericirea ei, de lipsa de cartofi, de frigul care degerase măslinii, de căldurile care amenințau să pârjolească slabele recolte. Se despărți de el asigurându-l că fiul ei Fortuné își spunea rugăciunile, dimineața și seara.

Voriau mergea acum înaintea abatelui Mouret. Deodată, la o cotitură, se repezi în țarini. Abatele trebui s-o apuce pe o potecă îngustă care suia

pe-o coastă. Era la Olivettes, partea cea mai rodnică din ținut, unde primarul comunei, Artaud, zis Bambousse, stăpânea mai multe lanuri de grâu, măslini și vii. Câinele se repezise în fustele unei fete înalte și oacheșe, care zâmbi drăgălaș zărindu-l pe preot.

— Tatăl dumitale e aici, Rosalie? o întrebă acesta din urmă.

— Aici, foarte aproape, zise ea întinzând mâna, fără a înceta să zâmbească.

Apoi, părăsind colțul de țarină pe care-l plivea, merse înaintea lui. Sarcina ei, puțin înaintată, se indica numai printr-o ușoară reliefare a șoldurilor. Avea puternica legănătură a femeilor muncitoare, cu capul gol în soare, cu ceafa înroșită, cu negru-i păr ca o coamă. Mâinile ei, înverzite, miroseau ca ierburile pe care le smulgea.

— Tată, strigă ea, iată părintele care întreabă de dumneata.

Și nu se întoarse, obraznică, păstrându-și râsul viclean de animal impudic. Bambousse, gras, nădușit, rotund la chip, își lăsă lucrul pentru a veni vesel în întâmpinarea preotului.

— Aș putea să jur că vrei să-mi vorbești de reparațiile bisericii, zise el, bătându-și mâinile pline de pământ. Ei bine! nu, părinte, e cu neputință. Comuna n-are niciun ban... Dacă bunul Dumnezeu dă ipsosul și olanele, noi vom da zidarii.

Această glumă de țăran necredincios îl făcu să izbucnească într-un râs nebun. Își lovi coapsele, tuși, gata să se înece.

— Nu pentru biserică am venit, răspunse abatele Mouret. Voiam să-ți vorbesc despre fiica dumitale Rosalie...

— Rosalie? Dar ce ți-a făcut? întrebă Bambousse, clipind.

Țăranca îl privea pe tânărul preot cu îndrăzneală, ducea mâinile la gât, desfătându-se, căutând să-l facă să roșească. El însă, fără înconjur, cu fața liniștită, ca și cum ar fi vorbit de un lucru pe care nu-l simțea:

— Știi ce vreau să spun, moș Bambousse. E însărcinată. Trebuie s-o măriți.

— A! pentru asta, murmură bătrânul, cu aeru-i zeflemitor. Mulțumesc pentru mijlocire, părinte. Alde Brichet te-au trimis, nu-i așa? Leica Brichet vine la liturghie, și-i dai o mână de ajutor pentru a-i căpătui feciorul; e de înțeles... Eu însă nu mă vâr în asta. Afacerea nu-mi convine. Asta-i tot.

Preotul, mirat, îi explică cum că trebuia să pună capăt scandalului, că trebuia să-l ierte pe Fortuné, deoarece acesta voia să-și îndrepte greșeala, în sfârșit, că cinstea fetei lui cerea o căsătorie grabnică.

— Bre, bre, reluă Bambousse clătinând din cap, ce de vorbe! Îmi păstrez fata, mă-nțelegi. Toate astea nu mă privesc... Fortuné ăsta e un golan. N-are para chioară. Lesne-ar fi, zău, dacă pentru a te căsători cu o fată ar fi destul să mergi cu ea. Păi! Între tineri, ai vedea nunți dimineața și seara... Mulțumesc lui Dumnezeu, nu prea-s mâhnit din cauza Rosaliei: se știe ce i s-a întâmplat; asta n-o face nici oloagă, nici gheboasă, și se va mărita cu cine va voi din ținut.

— Dar copilul? întrerupse preotul.

— Copilul? Nu-i aici, nu-i așa? Și poate că nu va fi niciodată... Dacă va naște copilul, vom vedea.

Rosalie, văzând ce întorsătură lua demersul preotului, crezu de datoria ei să-și îndese pumnii în ochi, scâncind. Se lăsă chiar să cadă jos, arătându-și ciorapii albaștri care îi treceau de genunchi.

— Ai de gând să taci, cățea! strigă tatăl înfuriindu-se.

Și o tratà cum îi veni la gură, cu vorbe fără perdea, care o făceau să râdă pe înfundate sub pumnii strânși.

— Dacă te găsesc cu ibovnicul, vă leg împreună și vă duc așa în fața lumii... N-ai de gând să taci? Stai tu, ticăloaso!

Luă un bulgăre de pământ, zvârlindu-l în ea cu putere de la patru pași. Bulgărul se sfărâmă pe grumazul ei, alunecându-i în sân, acoperind-o cu praf. Zăpăcită, ea se ridică dintr-o săritură și fugi, cu capul în mâini, pentru a se feri. Bambousse însă avu vreme s-o izbească cu încă doi bulgări: unul îi atinse ușor umărul stâng; celălalt o izbi drept în șira spinării atât de tare, că o făcu să cadă în genunchi.

— Bambousse! strigă preotul, smulgându-i un pumn de pietre pe care acesta tocmai le luase de pe jos.

— Ia lasă, părinte, zise țăranul. Era pământ moale. Ar fi trebuit s-arunc în ea cu pietrele astea... Se vede bine că nu cunoști fetele. Sunt ale naibii de tari. Pot eu s-o cobor pe asta în fundul puțului, pot să-i rup oasele cu ciomagul, tot s-ar duce la blestemățiile ei! O pândesc însă, și de-oi prinde-o... În sfârșit, toate-s la fel.

Se mângâia. Trase-o dușcă de vin dintr-o ploscă mare ce se prăjea pe pământul arzător. Și, râzând din nou:

— De-aș avea un pahar, părinte, te-aș cinsti cu dragă inimă.

— Ei, întrebă din nou preotul, cum rămâne cu căsătoria?

— Nu, nu se poate face, ar râde lumea de mine... Rosalie e voinică. Face cât un bărbat, vezi dumneata. În ziua când va pleca, voi fi nevoit să iau un argat. Vom mai vorbi despre

asta după culesul viei. Și-apoi, nu vreau să fiu furat. Dai, iei, nu dai, nu iei; nu-i așa?

Preotul rămase acolo încă o jumătate de oră, dojenindu-l pe Bambousse, vorbindu-i de Dumnezeu, căutând să-l convingă. Bătrânul își reluase lucrul; dădea din umeri, glumea, încăpățânându-se și mai mult. În cele din urmă strigă:

— Mă rog, dacă mi-ai cere un sac cu grâu, nu l-ai plăti?... De ce vrei să-mi dau fata fără să primesc nimic în schimb?

Abatele Mouret, descurajat, plecă. Pe când cobora poteca, o zări pe Rosalie tăvălindu-se sub un măslin cu Voriau, care o lingea pe obraz, ceea ce o făcea să râdă. Ea zicea câinelui, cu fustele ridicate, bătând pământul cu brațele:

— Mă gâdili, javră. Sfârșește odată!

Apoi, când îl văzu pe preot, făcu pe rușinata și își potrivi veșmintele, băgându-și iar pumnii în ochi. El căută s-o mângâie făgăduindu-i că o să încerce noi demersuri pe lângă tatăl ei. Și adăugă că până atunci trebuia să fie ascultătoare, încetând orice fel de legături cu Fortuné, pentru a nu-și agrava păcatul.

— Oh! acum, murmură ea zâmbind cu nerușinare, nu mai e nicio primejdie, căci buclucul s-a făcut.

El nu înțelese și îi zugrăvi iadul, unde ard femeile păcătoase. Apoi o părăsi, convins că și-a făcut datoria, redobândindu-și acea seninătate care-i îngăduia să treacă fără nicio tulburare prin mijlocul spurcăciunilor trupești.

VII

Arșița dimineții se întețea. În acea vastă cingătoare de stânci, soarele aprindea, încă din primele zile frumoase, o flăcăraie de cuptor. Abatele Mouret, după înălțimea astrului, înțelese că avea tocmai timpul să se întoarcă la prezbiteriu, dacă voia să fie acolo la unsprezece și să scape de gura Teusei. Își citise cartea de rugăciuni, își făcuse demersul pe lângă Bambousse și se întorcea cu pași grăbiți, privind în depărtare pata cenușie a bisericii sale, cu stâlpul drug pe care marele chiparos, *Singuraticul*, îl înălța pe orizontul albastru. Se gândea, în moleșeala căldurii, cum să împodobească mai frumos, seara, capela Fecioarei pentru rugăciunile din luna Sfintei Marii. Drumul desfășura în fața lui un covor de praf moale sub picior, o puritate de un alb strălucitor.

La Croix-Vert, pe când abatele dădea să treacă drumul care duce din Plassans în La Plaud, o brișcă ce cobora povârnișul îl sili să se adăpostească după un morman de pietriș. Tăia răscrucea când un glas îl strigă:

— Ei! Serge! Ei! băiete!

Brișca se oprise, un om se apleca. Atunci, tânărul preot recunoscu pe un unchi al său, doctorul Pascal Rougon, căruia locuitorii din Plassans, unde îi îngrijea gratuit pe nevoiași, îi ziceau pe scurt „Conu' Pascal". Deși abia trecuse

de cincizeci de ani, era alb ca zăpada, cu o barbă mare și plete, ceea ce dădea frumosului său chip, cu trăsături regulate, o finețe plină de bunătate.

— Cum se face de înoți în praf la ora asta? zise el cu veselie, aplecându-se și mai mult pentru a strânge ambele mâini ale abatelui. Nu te temi de insolație?

— Tot atât cât dumneata, unchiule, răspunse preotul râzând.

— Oh! eu am coviltirul trăsurii. Apoi, bolnavii n-așteaptă. Moare lumea pe orice vreme, băiete.

Și-i povesti că alerga la bătrânul Jeanbernat, intendentul de la Paradou, care fusese lovit peste noapte de dambla. Un țăran vecin care se ducea la târgul din Plassans venise să-l cheme.

— Probabil c-a murit, continuă el. Oricum, trebuie să-l văd. Bătrânii ăștia cocliți au nouă vieți.

Ridica biciul, când abatele Mouret îl opri.

— Stai. Cât e ceasul, unchiule?

— Unsprezece fără un sfert.

Abatele ezita. Îi răsuna în urechi teribila voce a Teusei, care-i striga că se răcește prânzul. Fu însă curajos, reluă îndată:

— Merg cu dumneata, unchiule. Nenorocitul acela va voi poate să se-mpace cu Dumnezeu în ceasu-i din urmă.

Doctorul Pascal nu-și putu stăpâni un hohot de râs:

— Jeanbernat! zise el, haida-de! pe ăsta n-o să-l convertești tu niciodată! Dar nu face nimic, vino. Simpla ta vedere e-n stare să-l vindece.

Preotul se sui în brișcă. Doctorul, care păru că regretă gluma, se arătă foarte afectuos, tot îndemnându-și calul cu plescăituri din limbă. Se uita cu interes la nepotul lui, privindu-l cu coada ochiului, cu aerul pătrunzător al învățaților care

iau notițe. Îi puse câteva întrebări, cu bonomie, despre viața și obiceiurile lui, despre pașnica fericire de care se bucura în Artaud. Și, la fiecare răspuns satisfăcător, murmura, ca și cum și-ar vorbit lui însuși, pe un ton de om mulțumit:

— Cu-atât mai bine, minunat!

Insistă mai ales asupra stării de sănătate a tânărului preot. Acesta, mirat, îl asigură că era sănătos tun, că n-avea nici amețeli, nici grețuri, nici dureri de cap.

— Minunat, minunat, repeta unchiul Pascal. Primăvara, știi, sângele fierbe. Dar tu ești zdravăn... Ascultă, fiindcă veni vorba, l-am văzut luna trecută pe fratele tău Octave, la Marsilia. Va pleca la Paris, o să aibă acolo o situație strălucită într-o casă comercială. Ah, ștrengarul, duce o viață frumoasă!

— Ce viață? întrebă cu naivitate preotul.

Doctorul, pentru a evita să răspundă, plescăi din limbă. Apoi reluă:

— În sfârșit, toți sunt sănătoși, mătușa Félicité, unchiul Rougon și ceilalți... Asta nu ne împiedică însă s-avem multă nevoie de rugăciunile tale. Tu ești sfântul familiei, dragul meu; și pe tine mă bizui pentru mântuirea întregii șlehte.

Râdea, însă cu atâta prietenie, încât Serge însuși ajunse să glumească.

— Căci sunt unii din liotă, continuă el, care nu vor fi ușor de dus în rai. Ai asculta nostime spovedanii, de-ar veni pe rând să se spovedească... Eu n-am nevoie să se spovedească; îi urmăresc de departe, le-am alcătuit dosare, alături de ierburile și notițele mele doftoricești. Într-o zi voi putea întocmi un tablou foarte interesant... O să vezi, o să vezi!

Se exalta, cuprins de un entuziasm tineresc pentru știință. O aruncătură de ochi asupra anteriului nepotului său îl opri deodată.

— Tu ești preot, murmură el; bine-ai făcut, ești foarte fericit când ești preot. Preoțeasca îndatorire a pus cu totul stăpânire pe tine, nu-i așa? Astfel că iată-te întors spre bine... Haide, niciodată nu ai fi fost mulțumit în altă parte. Rudele tale care au început viața ca și tine, degeaba au făcut lucruri urâte; încă își împlinesc poftele... Totul e logic în asta, băiete. Un preot desăvârșește familia. Era fatal de altfel. Sângele nostru trebuia să ducă aici... Cu atât mai bine pentru tine, ai fost mai norocos ca toți.

Dar își luă seama, zâmbind ciudat.

— Nu, sora ta Désirée a fost cea mai norocoasă.

Șuieră, dădu bici calului, schimbă vorba. Brișca, după ce urcă o coastă destul de abruptă, se strecură printre niște strungi pustiite; apoi ajunse pe un platou, pe un drum desfundat care mergea de-a lungul unui zid interminabil. Satul Artaud dispăruse; erau în plin pustiu.

— Ne apropiem, nu-i așa? întrebă preotul.

— Iată Paradou-ul, răspunse doctorul, arătând zidul. N-ai mai venit pe aici? Nu suntem nici la o leghe de Artaud... O proprietate care trebuie să fi fost superbă, Paradou-ul asta. Zidul parcului, în partea asta, are doi kilometri. Dar de mai bine de-o sută de ani totul crește la voia întâmplarii.

— Sunt copaci frumoși aici, observă preotul, ridicând capul, surprins de noianul de verdeață ce se revărsa peste zid.

— Da, colțul ăsta e foarte fertil. De aceea parcul e o adevărată pădure, în mijlocul stâncilor pleșuve ce-l înconjoară. De altfel, de-aici izvorăște torentul Mascle. Mi s-a vorbit, pare-mi-se, de trei sau patru izvoare.

Și, în fraze scurte, întretăiate de incidente străine subiectului, el povesti istoria Paradou-ului,

un fel de legendă care circula prin ținut. Pe vremea lui Ludovic al XV-lea, un senior clădise acolo un superb palat, cu grădini imense, cu bazine, cu fântâni țâșnitoare, cu statui, un mic Versailles pierdut printre pietre, sub arșița din miazăzi. Dar nu petrecuse în acel loc decât un sezon, în tovărășia unei femei de-o frumusețe încântătoare, care murise probabil acolo, căci nimeni n-o văzuse ieșind. Anul următor, castelul arse, porțile parcului fură țintuite, ambrazurile zidurilor se umplură cu pământ; așa încât, din acele îndepărtate vremuri, nicio privire nu mai pătrunsese în acel vast parc, care ocupa în întregime unul din înaltele platouri de la Garrigues.

— Urzicile nu cred să lipsească, zise râzând abatele Mouret. Miroase-a umezeală de-a lungul acestui zid, nu găsești, unchiule?

Apoi, după o tăcere:

— Și-al cui e acum Paradou-ul? întrebă el.

— Nu se știe, zău, răspunse doctorul. Proprietarul a venit în ținut acum vreo douăzeci de ani. Dar atât l-a speriat cuibarul ăsta de șerpi, încât n-a mai reapărut... Adevăratul stăpân este paznicul proprietății, bătrânul acela original, Jeanbernat, care a găsit mijlocul să se instaleze într-un pavilion, ale cărui pietre se mai țin încă... Vezi colo cocioaba aia cenușie, cu ferestrele mari acoperite de ederă?

Brișca trecu pe dinaintea unei porți seniori-ale, sângerând de rugină, căptușită pe dinăuntru cu șipci. Șanțul împrejmuitor era plin de mărăcini. La vreo sută de metri se afla pavilionul unde locuia Jeanbernat, închis în parc, spre care dădea una din fațadele lui. Paznicul părea însă că-și baricadase locuința în partea aceea; desțelenise o grădiniță spre drum; trăia acolo, la miazăzi, cu spatele spre Paradou, fără să pară că-și dă seama de enormitatea verdeții ce se revărsa înapoia lui.

Tânărul preot sări jos, privind curios, întrebându-l pe doctorul care se grăbea să lege calul de un belciug fixat în zid:

— Și bătrânul ăsta trăiește singur, în fundul acestei văgăuni uitate?

— Da, cu desăvârșire singur, răspunse unchiul Pascal.

Dar își luă seama.

— E cu el o nepoată care i-a picat în spinare, o fată bizară, o sălbatică... Să ne grăbim. Totul pare mort în casă.

VIII

Casa dormea în soarele amiezii, cu storurile trase, în zumzetul unor muște mari, care roiau de-a lungul iederei până la acoperiș. O fericită pace scălda această ruină însorită. Doctorul împinse poarta strâmtei grădini, pe care o-mprejmuia un gard viu, foarte înalt. Acolo, la umbra unei bucăți de zid, Jeanbernat, îndreptându-și statura înaltă, fuma liniștit din pipă, în tăcerea adâncă, privind cum îi cresc legumele.

— Cum! ești în picioare, poznașule! strigă doctorul stupefiat.

— Veneai dar să mă-ngropi! mormăi bătrânul cu asprime. N-am nevoie de nimeni. Mi-am lăsat sânge...

Se opri deodată zărindu-l pe preot și-avu un gest atât de teribil, încât unchiul Pascal se grăbi să intervină.

— E nepotul meu, zise el, noul preot din Artaud, un băiat de ispravă... Ce dracu'! n-am bătut drumurile la ora asta ca să te mâncăm, moș Jeanbernat.

Bătrânul se potoli puțin.

— Nu vreau să văd popimea la mine, murmură el. Asta-i de ajuns pentru ca oamenii să crape. Auzi, doftore, nici doftorii, nici popi, când va fi să mor; altfel, ne certăm. Ăsta să intre totuși, pentru că-i nepotul dumitale.

Abatele Mouret, buimăcit, nu găsi niciun cuvânt. Stătea în picioare, în mijlocul unei alei,

examinând acel personaj ciudat, acel singuratic plin de zbârcituri, cu fața de cărămidă arsă, cu membrele uscate și sucite ca niște pachete de funii, ce părea că-și poartă cei optzeci de ani cu un dispreț ironic pentru viață. Cum doctorul încercase să-i ia pulsul, el se supără iarăși.

— Dă-mi pace! Ți-am spus că mi-am lăsat sânge cu cuțitul! S-a sfârșit acum... Ce dihanie de țăran a venit să te deranjeze? Doctorul, popa, de ce nu cioclii?... În sfârșit, ce vrei, oamenii sunt proști. Asta n-o să ne împiedice să tragem o dușcă.

Puse o sticlă și trei pahare pe-o masă veche, pe care o scoase la umbră. Odată paharele umplute până sus, voi să ciocnească. Mânia i se preschimba într-o veselie zeflemitoare.

— Asta n-o să te otrăvească, părinte, zise el. Un pahar cu vin bun nu-i un păcat... De pildă, fie zis fără să te jignesc, e pentru prima oară că ciocnesc cu o față bisericească. Bietul abate Caffin, înaintașul dumitale, nu voia să stea de vorbă cu mine... Îi era frică.

Și după un hohot de râs, continuă:

— Închipuie-ți că-și luase sarcina să-mi dovedească existența lui Dumnezeu... De-atunci nu-l mai întâlneam fără să-l iau peste picior. El se făcea că n-aude, te asigur.

— Cum adică nu există Dumnezeu? strigă abatele Mouret, ieșind din mutismul său.

— Mă rog, voia dumitale, reluă batjocoritor Jeanbernat. N-avem decât să reluăm firul împreună, dacă asta poate să-ți facă plăcere... Te vestesc numai că-s foarte tare. Acolo sus, într-o odaie, sunt câteva mii de volume scăpate din pârjolul Paradou-ului, toți filosofii din veacul al XVIII-lea, un maldăr de cărți asupra religiei. Am aflat din ele lucruri frumoase. De douăzeci de ani le citesc... Ah! Păi o să găsești cu cine să stai de vorbă, părinte...

Se ridicase. Cu un gest lung, arătă întregul orizont, pământul, cerul, repetând cu solemnitate:

— Nimic, nimic și iar nimic... Când soarele se va stinge, totul se va sfârși.

Doctorul Pascal dăduse ușor cu cotul abatelui Mouret. Clipea din ochi, studiindu-l pe bătrân cu curiozitate, aprobând din cap pentru a-i da îndemn la vorbă.

— Așadar, taică Jeanbernat, ești un materialist? întrebă el.

— Ei! nu-s decât un biet om, răspunse bătrânul reaprinzându-și luleaua. Când contele de Corbière, cu care eram frate de lapte, a murit trântit de un cal, copiii m-au trimis să păzesc acest parc adormit ca-n basme pentru a scăpa de mine. Aveam șaizeci de ani, mă credeam pe ducă. Moartea însă m-a uitat. Și-a trebuit să-mi făuresc o văgăună... Vezi dumneata, când trăiești singur, sfârșești prin a vedea în chip ciudat lucrurile. Copacii nu mai sunt copaci, pământul capătă o înfățișare de ființă vie, pietrele îți spun povești. Nerozii, în sfârșit. Știu taine care v-ar face să rămâneți cu gura căscată. Și-apoi, ce vreți să facă cineva în pustietatea asta afurisită? Am citit cărțile, asta m-a făcut să petrec mai bine decât vânătoarea. Contele, care înjura ca un păgân, îmi spusese întotdeauna: „Jeanbernat, băiete, socot că o să te regăsesc în iad, ca să mă slujești acolo cum m-ai slujit și aici sus".

Făcu din nou un gest larg împrejurul orizontului, repetând:

— Nimicnicie, mă-nțelegeți... Totul e o glumă.

Doctorul Pascal începu să râdă:

— O glumă bună, în tot cazul, zise el. Taică Jeanbernat, ești un șiret. Mi se pare că ești îndrăgostit, cu toate că faci pe dezgustatul. Prea vorbeai adineauri cu foc despre arbori și pietre.

— Nu, te asigur, murmură bătrânul, asta mi-a trecut. Odinioară, e-adevărat, când te-am cunoscut și ne duceam împreună s-adunăm ierburi, am fost destul de prost ca să iubesc tot soiul de lucruri, în această mare mincinoasă de câmpie. Din fericire, cărțile m-au lecuit. Aș vrea ca grădinița mea să fie mai mică; nu ies la drum nici de două ori pe an. Vezi banca aia? Acolo îmi petrec zilele, privind cum crește salata.

— Dar raitele prin parc? îl întrerupse doctorul.

— În parc? repetă Jeanbernat cu un aer de adâncă mirare, dar sunt mai bine de doisprezece ani de când nu mi-a călcat piciorul pe-acolo. Ce vrei să fac în mijlocul acelui cimitir? E prea mare. E stupid, arborii aceia care nu se mai sfârșesc, mușchi pretutindeni, statui sfărâmate, gropi în care stai să-ți frângi gâtul la fiecare pas! Ultima dată când m-am dus, era atât întuneric sub frunziș, florile sălbatice miroseau atât de tare, niște adieri atât de ciudate treceau pe alei, încât parcă mi s-a făcut frică. Și m-am baricadat, pentru ca parcul să nu intre aici... Un petec de soare, trei lăptuci dinaintea mea, un uriaș gard viu care-mi închide toată zarea – e chiar prea mult pentru a fi fericit. Nimic, iată ce-aș voi, nimic, ceva atât de strâmt, încât nimic din afară să nu poată veni să mă tulbure. Doi metri de pământ, dacă vrei, ca să crăp întins pe spate.

Dădu cu pumnul în masă, ridicând deodată glasul, strigând abatelui Mouret:

— Haide, încă o dușcă, părinte. Că doar nu-i dracul în fundul sticlei!

Preotul se simțea rău. Își dădea seama că n-avea puterea de a-l întoarce spre Dumnezeu pe acel bătrân ciudat, a cărui minte i se păru a fi foarte tulburată. Și-amintea acum unele

flecăreli ale Teusei despre Filosof, cum îi ziceau lui Jeanbernat țăranii din Artaud. Crâmpeie de povestiri scandaloase îi rămăseseră vag în memorie. Se sculă, făcând un semn doctorului, vrând să părăsească acea casă unde i se părea că respiră un miros de afurisenie. Dar, în această ascunsă teamă, o curiozitate ciudată îl întârzia. În loc să plece, se duse la capătul grădiniței, scrutând vestibulul cu privirea, ca pentru a vedea dincolo, după ziduri. Prin ușa larg deschisă nu zări decât scara întunecată. Și se întoarse, căutând vreo gaură, vreo spărtură către acea mare de frunze pe care o simțea în vecinătate, după vastul foșnet ce părea că izbește casa cu un zgomot de valuri.

— Mititica e sănătoasă? întrebă doctorul luându-și pălăria.

— Da, răspunse Jeanbernat. Nu-i niciodată aici. Se face nevăzută dimineți întregi... Poate să fie totuși în odaia de sus.

Ridică brusc capul și strigă:

— Albine! Albine!

Apoi, dând din umeri:

— Ei bine! da, e-o mare ușernică... Cu bine, părinte, la porunca dumitale.

Abatele Mouret n-avu însă vreme să răspundă acestei provocări a Filosofului. O ușă se deschise brusc, în fundul vestibulului; o luminoasă spărtură se făcuse în negrul zidului. Și fu ca o vedenie de pădure virgină, o adâncătură de codru imens, sub o ploaie de soare. În această fulgerare, preotul desluși lămurit, în depărtare, amănunte precise: o mare floare galbenă în mijlocul unei pajiști, o pânză de apă care cădea de pe o stâncă înaltă, un copac uriaș în care zburda un stol de păsări, totul înecat, pierdut, înflăcărat, în mijlocul unui asemenea vălmășag de verdeață, al unui asemenea belșug de vegetație, că întreg

orizontul nu mai era decât o îmbobocire și-o înfrunzire. Ușa se închise cu zgomot, totul dispăru.

— Ah! ștrengăroaica! strigă Jeanbernat. Încă era în Paradou!

Albine râdea în pragul vestibulului. Avea o fustă portocalie, cu o mare năframă roșie prinsă la spate, ceea ce-i dădea o înfățișare de țigancă gătită cu veșmintele de sărbătoare. Și continua să râdă, cu capul dat pe spate, cu gâtul umflat de veselie, fericită sub podoaba florilor ei, flori sălbatice prinse în blondu-i păr, împletite în jurul gâtului, la cingătoare, pe subțirile brațe goale și aurii. Era ca un mare buchet înmiresmat.

— Haide, că ești frumoasă! bombăni bătrânul. Miroși a ierburi cale de-o poștă... Cine ar zice că are șaisprezece ani păpușa asta!

Albine, cu nerușinare, râdea și mai tare. Doctorul Pascal, care-i era vechi prieten, se lăsă să-l îmbrățișeze.

— Așadar, nu ți-e frică în Paradou? o întrebă el.

— Frică? De ce anume? zise ea cu ochii mirați. Zidurile sunt prea înalte, nimeni nu poate intra... Nu-s decât eu. Grădina e numai a mea. Și-i foarte mare. Încă nu i-am dat de capăt.

— Dar lighioanele? o întrerupse doctorul.

— Lighioanele? Nu-s primejdioase, mă cunosc bine.

— Sub arbori însă e întuneric.

— Da' de unde! E umbră; fără asta, soarele mi-ar topi obrazul... E bine la umbră, între frunze.

Și se rotea, umplând strâmta grădină cu zborul fustelor ei, scuturând acel puternic miros de verdeață pe care-l purta asupră-i. Zâmbise abatelui Mouret, fără nicio rușine, fără să se preocupe de privirile mirate cu care o urmărea. Preotul se dăduse la o parte. Copila aceea blondă,

cu fața prelungă, plină de viață i se părea că e misterioasa și tulburătoarea fiică a acelei păduri întrezărite printr-o pânză de soare.

— Am un cuib de mierle, ia spune, vrei să ți-l dau? îl întrebă Albine pe doctor.

— Nu, mulțumesc, răspunse acesta râzând. Ar trebui să-l dai surorii părintelui, căreia îi plac lighioanele... La revedere, Jeanbernat.

Albine însă se legase de preot.

— Ești preotul din Artaud, nu-i așa? Ai o soră? Voi veni s-o văd... Numai să nu-mi vorbești de Dumnezeu. Nu vrea unchiul.

— Ne plictisești, pleacă, zise Jeanbernat dând din umeri.

Dintr-o săritură de capră, ea dispăru, lăsând în urma-i o ploaie de flori. O ușă se trânti cu putere, se-auziră apoi râsete în spatele casei, râsete sonore, ce-și luară zborul pierzându-se, ca într-un galop de animal nebunatic căruia i s-a dat drumul în iarbă.

— Veți vedea că o să sfârșească prin a se culca în Paradou, murmură bătrânul cu aeru-i indiferent.

Și, însoțindu-i pe vizitatori:

— Doctore, reluă el, de mă vei găsi mort într-una din diminețile astea, fă-mi serviciul de-a mă arunca în groapa de gunoi, colo, după salatele mele. Seară bună, domnilor.

Lăsă să cadă la loc drugul de lemn care închidea gardul de nuiele. Casa își reluă fericita-i pace, în soarele amiezii, în zbârnâitul marilor muște ce roiau de-a lungul iederei până la streașină.

IX

În acest timp, brișca o lua iarăși pe drumul desfundat, de-a lungul nesfârșitului zid al Paradou-ului. Abatele Mouret, tăcut, ridica ochii, privea groasele ramuri ce se întindeau pe deasupra zidului, ca niște brațe de uriași ascunși. Din parc veneau zgomote, fâlfâituri de aripi, foșnet de frunze, furișe sărituri ce făceau să trosnească crengile, mari suspine ce încovoiau tinerele vlăstare, un întreg suflu de viață ce se desfășura în valuri pe creștetele unui norod de arbori. Și, uneori, la vreun ciripit de pasăre care semăna cu un râset omenesc, preotul întorcea capul cu un fel de neliniște.

— O puștoaică ciudată! zicea unchiul Pascal, slăbind puțin hățurile. Avea nouă ani când a picat la păgânul ăsta. Un frate de-al lui, care s-a ruinat, nu mai știu în ce daraveri... Când tatăl ei s-a omorât, mititica se afla într-un pension. Pe vremea aceea era deja o domnișoară învățată, citea, broda, conversa, zdrăngănea la pian. Și încă și cochetă! Am văzut-o sosind, cu ciorapi cu găurele, cu fuste brodate, cu voal, cu manșete, fel de fel de farafastâcuri... Și de! farafastâcurile au ținut multă vreme!

Râdea. Un bolovan era cât pe ce să răstoarne brișca.

— Mi se pare că o să las o roată prin hârtoapele astea! bombăni el. Ține-te bine, băiete.

Zidul se desfășura întruna. Preotul asculta.

— Înțelegi, reluă doctorul, că Paradou-ul, cu soarele, pietrele și mărăcinii lui, ar înghiți o toaletă pe zi. Și a făcut harcea-parcea frumoasele rochii ale micuței. Se întorcea goală... Acum se îmbracă precum o sălbatică. Azi tot era mai bine. Uneori însă nu prea are altceva pe ea decât papucii și cămașa... Ai auzit? Paradou-ul e-al ei. Chiar a doua zi după ce a sosit a pus stăpânire pe el. Trăiește acolo, sărind pe fereastră, când Jeanbernat închide ușa, ducându-se nu se știe unde, în fundul unor văgăuni ascunse, pe care numai ea le cunoaște... Trebuie să ducă o viață frumoasă, în pustietatea asta.

— Ascultă, unchiule, îl întrerupse abatele Mouret. Parcă se aude un tropot de animal, după zid.

Unchiul Pascal ascultă.

— Nu, zise el, după o tăcere, e uruitul trăsurii pe pietre... Ei, mititica nu mai zdrăngăne acum la pian. Mi se pare chiar că nici nu mai știe să citească. Închipuie-ți o domnișoară întoarsă la starea de liberă ștrengărie, lăsată în toată voia pe o insulă părăsită. Nu și-a păstrat decât zâmbetul fin de cochetă, când vrea... Ah! dacă vei ști cândva vreo fată de crescut, nu te sfătuiesc s-o încredințezi lui Jeanbernat. Are un chip cu totul primitiv de-a lăsa firea să lucreze. Când mi-am luat îndrăzneala să-i vorbesc de Albine, mi-a răspuns că arborii nu trebuie împiedicați să crească în voia lor. Este, zice el, pentru dezvoltarea normală a temperamentelor... Oricum, sunt foarte interesanți amândoi. Nu trec niciodată prin zonă fără să-i vizitez.

Brișca ieșea în fine de pe drumul desfundat. Zidul Paradou-ului făcea o cotitură, desfășurându-se apoi pe coasta dealului cât vedeai cu ochii. În clipa în care abatele Mouret întorcea

capul spre a arunca o ultimă privire asupra acelei bariere cenușii, a cărei severitate de nepătruns sfârșise prin a-i pricinui o ciudată contrarietate, se auzi un fâșâit de ramuri scuturate cu putere, în vreme ce un pâlc de mesteceni tineri păreau că-i salută pe trecători de pe coama zidului.

— Știam bine c-aleargă un animal pe după zid, zise preotul.

Nu se vedea însă nimeni, în văzduh nu se zăreau decât mestecenii scuturați din ce în ce mai tare și se-auzi un glas limpede, întretăiat de râsete, care striga:

— La revedere, doctore! La revedere, părinte! Sărut copacul și copacul vă trimite sărutările mele.

— Ah! e Albine, zise doctorul Pascal. S-o fi ținut în goană după trăsura noastră. Zânișoara asta sare cu ușurință tufișurile!

Și, strigând la rându-i:

— La revedere, drăguțo... Mare mai trebuie să fii, ca să ne saluți astfel.

Râsetele sporiră, mestecenii salutară și mai adânc, semănându-și frunzele în depărtare, până pe coșul briștii.

— Sunt mare cât arborii, toate frunzele ce cad sunt sărutări, reluă vocea, schimbată de depărtare, atât de muzicală, atât de contopită în năvalnicele sufluri ale parcului, încât tânărul preot simți o înfiorare.

Drumul devenea mai bun. La coborâre, satul Artaud se ivi iarăși, în fundul câmpiei pârjolite. Când brișca intersectă drumul satului, abatele Mouret nu voi cu niciun chip ca unchiul său să-l ducă până la prezbiteriu. Sări jos zicând:

— Nu, mulțumesc, îmi place mai mult să umblu, asta o să-mi facă bine.

— Cum vrei, răspunse în cele din urmă doctorul.

Apoi, strângându-i mâna:

— Ce zici? Dacă n-ai avea decât enoriași ca dihania aceea de Jeanbernat, n-ar trebui să te deranjezi des. În sfârșit, tu ai vrut să vii... Multă sănătate. La cea mai mică indispoziție trimite după mine. Știi că îngrijesc gratuit toată familia... Adio, băiete.

X

Când abatele Mouret rămase iar singur, în praful de pe drum, se simți mai în largul lui. Acele câmpuri pietroase îl cunfundau din nou în visul lui de sihăstrie. De-a lungul drumului desfundat, arborii lăsaseră să-i picure pe ceafă tulburătoare rourări, pe care soarele arzător le zvânta acum. Migdalii subțiri, sărăcăcioasele lanuri de grâu, viile prăpădite, de o parte și de alta a drumului, îl potoleau, îl scoteau din tulburarea în care îl aruncaseră îmbelșugatele adieri ale Pardou-ului. Și, în mijlocul orbitoarei lumini care curgea din cer pe-acel pământ dezgolit, blasfemiile lui Jeanbernat nu mai aruncau nici măcar o umbră. Simți o mare veselie când, ridicând capul, zări la orizont neclintitul drug al Singuraticului, cu pata de olane roșiatice a bisericii.

Dar, pe măsură ce înainta, abatele era cuprins de o altă neliniște. Bine avea să-l mai primească Teuse, cu prânzul rece, care îl aștepta probabil de aproape două ceasuri. Își închipuia figura ei teribilă, potopul de cuvinte cu care-l va primi, zgomotul de vase trântite pe care îl va auzi toată după-amiaza. După ce străbătu satul, frica lui deveni atât de mare, că șovăi cuprins de lașitate, întrebându-se dacă n-ar fi mai prudent să ocolească și să intre prin biserică. Pe când se sfătuia însă, Teuse apăru în pragul prezbiteriului, cu boneta pe o parte, cu mâinile în șolduri.

El se încovoie și trebui să urce panta sub acea furtunoasă privire, pe care o simțea că-l apasă pe umeri.

— Am cam întârziat, buna mea Teuse, îngăimă el, de la ultima cotitură a potecii.

Teuse așteptă s-ajungă aproape, în fața ei. Atunci îl privi drept în ochi cu furie; apoi, fără să zică nimic, se întoarse, o luă înainte, până în sufragerie, bocănind cu tocurile-i mari, atât de țeapănă de mânie, că aproape nu mai șchiopăta.

— Am avut atâtea treburi! începu preotul pe care această primire mută îl înspăimânta. Alerg de azi-dimineață...

Ea însă îi curmă vorba cu o nouă privire, atât de fixă și de mânioasă, încât el simți că i se taie picioarele. Se așeză, începu să mănânce. Ea îl servea, cu o răceală de automat, gata să spargă farfuriile, cu atâta violență le punea pe masă. Tăcerea devenea așa de formidabilă, că la a treia îmbucătură nu mai putu să înghită, strangulat de emoție.

— Dar sora mea a prânzit? întrebă el. Bine-a făcut. Să prânzească totdeauna, când sunt reținut afară.

Niciun răspuns. Teuse, în picioare, aștepta să-și golească farfuria spre a i-o ridica. Atunci, simțind că nu va putea mânca sub acea pereche de ochi implacabili ce-l sfredeleau, împinse tacâmul. Acest gest de mânie fu ca o lovitură de bici, care scoase pe Teuse din îndărătnica-i rigiditate. Ea izbucni.

— Așa, ai? Tot dumneata te superi. Ei bine, plec! Să-mi plătești drumul ca să mă întorc acasă. M-am săturat de Artaud, de biserica dumitale și de tot!

Își scotea șorțul cu mâini tremurânde.

— Trebuia să vezi că nu vreau să vorbesc... Asta-i viață!? Numai măscăricii fac așa. Părinte!

E unsprezece, nu-i așa? Nu ți-e oare rușine să te-apuce ceasul două la masă? Asta nu-i faptă de creștin, nu, asta nu-i faptă de creștin!

Apoi, proțăpindu-se în fața lui:

— În sfârșit, de unde vii? Cu cine te-ai întâlnit? Ce treabă a putut să te oprească?... De-ai fi un copil, ai căpăta câteva bice. Un preot nu-i la locul său pe drumuri, în arșiță, ca golanii fără adăpost... Ah, în ce hal ești, cu papucii albi, cu anteriul plin de praf! Cine-o să-ți perie anteriul? Cine-o să-ți cumpere altul?... Ci grăiește odată, spune ce-ai făcut! Dacă nu te-am cunoaște, zău așa, am sfârși prin a crede cine știe ce. Ei bine, să-ți spun? N-aș pune mâna-n foc. Când mănânci la astfel de ore, poți face orice.

Abatele Mouret, usurat, lăsa furtuna să treacă. Simțea un fel de descărcare nervoasă, sub cuvintele mânioase ale bătrânei servitoare.

— Ei, hai, buna mea Teuse, zise el, pune-ți mai întâi șorțul înapoi.

— Nu, nu, strigă ea, s-a sfârșit, plec.

El însă, ridicându-se, îi legă șorțul în jurul mijlocului, râzând. Ea se smucea, îngăima:

— Îți spun că nu!... Ești un ademenitor! Te ghicesc, văd eu bine că vrei să mă momești cu vorbe dulci... Unde-ai fost? Pe urmă om vedea.

El se așeză iarăși la masă, vesel, ca un om care a izbândit.

— Mai întâi, reluă el, îngăduie-mi să mănânc. Mor de foame.

— Ai dreptate, murmură ea înduioșată. Eu te țin de vorbă când nu mai poți de foame. Vrei să-ți fac și două ochiuri? Acușica-s gata. În sfârșit, dacă ți-e destul... Totul e rece! Și eu care-am avut atâta grije de pătlăgelele vinete! S-au trecut acum! Parcă-s niște tălpi de gheată... Noroc că nu ești mâncăcios, ca bietul părinte Caffin... Oh, nu tăgăduiesc, ai multe calități!

Îl servea cu atenție de mamă, flecărind întruna. Apoi, după ce el sfârși, alergă la bucătărie să vadă dacă mai era caldă cafeaua. Se-ntrecea cu slujba, șchiopăta nevoie mare, de bucuria împăcării. De obicei, abatele Mouret se temea de cafea, care-i pricinuia mari tulburări nervoase. În împrejurarea aceea însă, voind să pecetluiască pacea, primi ceașca pe care i-o aduse. Și cum își prelungea șederea la masă, ea se așeză în fața lui și-i repetă dulceag, ca o femeie pe care o chinuie curiozitatea:

— Unde-ai fost, părinte?

— M-am întâlnit cu soții Brichet, răspunse el surâzând, am vorbit cu Bambousse...

Și trebui să-i povestească ce-i ziseseră soții Brichet, ce hotărâse Bambousse, și mutra pe care-o făcuseră, și locul unde-i găsise muncind. După ce află răspunsul pe care-l dăduse tatăl Rosaliei, ea strigă:

— Bineînțeles! dac-ar muri copilul, nu s-ar mai ține seama de sarcină.

Apoi, împreunând mâinile cu un aer de invidioasă admirație:

— Multe trebuie să fi îndrugat, părinte! Mai bine de-o jumătate de zi pentru a ajunge la acest frumos rezultat!... Și te-ai întors agale? Al dracului de cald trebuie să fi fost pe drum!

Abatele, care se ridicase, nu răspunse. Era să vorbească de Paradou, să ceară deslușiri. Teama însă că o să fie chestionat cu de-amănuntul, un fel de vagă rușine pe care nu și-o mărturisea nici lui îl făcură să păstreze tăcerea asupra vizitei la Jeanbernat. El puse capăt oricărui nou interogatoriu întrebând:

— Dar sora mea unde e? N-o aud.

— Vino, părinte, zise Teuse, care începu să râdă, cu un deget la gură.

Intrară în camera vecină, un salon rustic, tapisat cu o hârtie cu flori mari de un cenușiu

spălăcit, mobilată cu patru fotolii și o canapea, învelite cu o țesătură din păr de cal. Désirée dormea lungită pe canapea, cu capul sprijinit de pumnii strânși. Fustele-i atârnau, descoperindu-i genunchii; în vreme ce brațele ridicate, goale până la cot, scoteau în evidență robustele forme al sânului. Răsufla cu putere, printre rumenele-i buze întredeschise, ce lăsau să i se vadă dinții.

— Doarme, nu se-ncurcă! murmură Teuse. Nici n-a auzit prostiile pe care mi le strigai adineauri... Tare trebuie să fie obosită, zău așa! Închipuie-ți că și-a curățit dobitoacele până aproape de amiază... Cum a mâncat, s-a trântit aici ca și cum ar fi fost de plumb. N-a mai mișcat.

Preotul o privi o clipă, cu multă dragoste.

— S-o lăsăm să se odihnească atât cât i-o plăcea, zise el.

— Negreșit... Ce păcat că-i atât de nevinovată. Ia te uită ce brațe pline! Când o-mbrac mă gândesc totdeauna ce nostimă femeiușcă ar fi devenit. Zdraveni nepoței ți-ar mai fi dat, părinte... Nu găsești că seamănă cu muierea aceea de piatră de la hala de grâu din Plassans ?

Voia să vorbească de-o Cybelă culcată pe snopi, opera unui elev de-al lui Puget, sculptată pe frontispiciul halei. Abatele Mouret, fără să răspundă, o împinse încet afară din salon, recomandându-i să facă cât mai puțin zgomot. Și până-n seară prezbiteriul rămase cufundat într-o adâncă tăcere. Teuse termina de spălat rufele sub șopron. Preotul, în fundul strâmtei grădinițe, cu breviarul căzut pe genunchi, era adâncit într-o pioasă contemplație, în vreme ce roze petale ningeau din piersicii înfloriți.

XI

Pe la șase, fu o bruscă deșteptare. Un zgomot de uși deschise și închise, în mijlocul unor chicotiri, zgudui toată casa și Désirée apăru cu părul despletit, cu mâinile tot goale până la cot, strigând:

— Serge! Serge!

Apoi, când îl zări pe fratele ei în grădină, alergă și se așeză o clipă jos, la picioarele lui, rugându-l:

— Vino să-mi vezi lighioanele!... Nu ai văzut încă lighioanele! De-ai ști cât sunt de frumoase acum!

El se lăsă mult rugat. Găinăria îl cam înspăimânta. Cedă însă văzând-o pe Désirée cu lacrimi în ochi. Ea se aruncă atunci de gâtul lui cu o bruscă veselie de cățeluș, râzând și mai tare, fără să-și șteargă măcar obrajii.

— Ah! ești drăguț! îngăimă ea târându-l. O să-mi vezi găinile, iepurii, porumbeii, și rațele, care au apă proaspătă, și capra, a cărei odaie, acum, e tot atât de curată ca a mea... Știi, am trei gâște și două curci. Vino iute. O să vezi totul.

Désirée avea douăzeci și doi de ani. Crescută la țară, la doica ei, o țărancă din Saint-Eutrope, se dezvoltase în plină gunoiște. Cu mintea goală, neapăsată de niciun gând serios, ea profita de pământul gras, de aerul curat de la țară,

dezvoltându-se numai trupește, devenind un frumos animal plin de viață, alb, cu sânge roz, cu carnea pietroasă. Era ca o măgăriță de rasă ce-ar fi avut darul de a râde. Deși se bălăcea în noroi de dimineață până seara, avea încheieturile fine, mijlocul mlădios, iar feciorelnicu-i trup îi dădea o înfățișare orășenească; așa încât era o făptură aparte, nici domnișoară, nici țărancă, o fiică a pământului, cu spete late și fruntea îngustă de tânără zeiță.

Probabil că mintea ei puțină o apropia de animale. Nu se simțea în largul ei decât în tovărășia lor, le înțelegea mai bine graiul decât pe-acela al oamenilor, le îngrijea cu duioșii materne. Avea, în lipsă de judecată, un instinct care o punea pe picior de egalitate cu ele. La cel dintâi strigăt pe care-l scoteau, ea le știa păsul. Inventa bunătăți asupra cărora ele se năpusteau cu lăcomie. Cu un gest le-mpăca atunci când se gâlceveau, părea că le cunoaște dintr-o privire caracterul bun sau rău, spunea despre ele niște povești remarcabile, dădea atât de multe și de precise amănunte asupra felului de a fi al celui mai mic puișor, încât îi năucea pe oamenii pentru care un puișor nu se deosebea câtuși de puțin de un altul. Găinăria ei devenise astfel un întreg ținut, în care ea domnea ca stăpână absolută; un ținut cu o organizare foarte complicată, tulburat de răzmerițe, populat de cele mai diferite ființe, a cărui istorie ea singură o cunoștea. Această certitudine a instinctului mergea așa de departe, încât deosebea ouăle goale dintr-un clocit, și anunța dinainte numărul puilor pe care îi va făta o iepuroaică.

La șaisprezece ani, odată cu sosirea pubertății, Désirée n-avusese amețeli și grețuri ca celelalte fete. Luă o înfățișare de femeie deplină, se simți mai bine, făcu să-i plesnească rochiile sub

splendida dezvoltare a trupului. De-atunci ea avu acea talie plină ce se mlădia în toată voia, acele membre bine legate de statuie antică, toată acea dezvoltare de animal viguros. S-ar fi zis că-i prinsă în mranița găinăriei, că sugea seva prin voluptoasele-i picioare, albe și vânjoase ca niște arbori tineri. Și în această desăvârșire, nicio dorință trupească nu se înălța. Ea găsi o necurmată satisfacție în faptul de a simți în preajmă-i o spornică împuiere. Din grămezile de bălegar, din împerecherea dobitoacelor, se desprindea un val de zămislire, în mijlocul căruia ea gusta bucuriile fecundității. Ouatul găinilor îi pricinuia o nedeslușită mulțumire; își ducea iepuroaicele la montă cu râsete de fetișcană potolită; simțea bucurii de femeie însărcinată când își mulgea capra. Nimic mai sănătos. În nevinovăția ei, se lăsa pătrunsă de miros, căldură și viață. Nicio curiozitate depravată nu o împingea la această grijă pentru reproducție, în fața cocoșilor ce băteau din aripi, a femelelor ce fătau, a țapului ce umplea cu un miros greu grajdul strâmt. Ea-și păstra neroada-i liniște, limpedea-i privire nestrăbătută de gânduri, fericită să vadă cum se prăsește mărunta-i lume, resimțind o creștere a propriului ei trup, fecundată, identificată într-atât cu toate acele mame, încât era ca o mamă comună, firească, ce lăsa să-i picure din degete, fără nicio înfiorare, o sudoare de zămislire.

De când se afla la Artaud, Désirée își petrecea zilele în plină beatitudine. Își împlinea în sfârșit visul existenței, singura dorință ce o chinuise, în mijlocul copilăriilor ei de prostuță. Avea o găinărie, o văgăună ce-i fusese lăsată pe seamă, unde putea să-și crească lighioanele în toată voia. Drept urmare, se retrase acolo, făcând singură vizuini de iepuri, săpând băltoacă pentru

rațe, bătând cuie, aducând paie, neîngăduind să fie ajutată. Teuse era scutită de-a o spăla. Găinăria era situată în spatele cimitirului; câteodată chiar, Désirée trebuia să prindă, în mijlocul mormintelor, vreo găină curioasă, care sărise peste zid. În fund se afla un șopron unde erau iepurăria și cotețul; la dreapta se adăpostea capra într-un mic coșar. De altfel, toate animalele trăiau laolaltă, iepurii de-a valma cu găinile, capra făcând băi de picioare în mijlocul rațelor, iar gâștele, curcile, bibilicile, porumbeii fraternizând în tovărășia a trei pisici. Când Désirée se arăta la bariera de lemn care împiedica toată această lume să pătrundă în biserică, un tărăboi asurzitor o saluta.

— Hei! le-auzi? zise ea fratelui său, de cum trecură pragul sufrageriei.

Însă, după ce-l făcu să intre, închizând bariera după ei, fu asaltată cu atâta violență, încât aproape dispăru. Rațele și gâștele, clămpănind din cioc, o trăgeau de fuste; găinile mâncăcioase îi săreau pe mâini, ciugulind-o, iepurii se înghesuiau la picioarele ei, cu țopăieli care îi ajungeau până aproape de genunchi, pe când cele trei pisici îi săreau pe umeri, iar capra behăia, în fundul grajdului, că nu poate să-i iasă înainte.

— Ci dați-mi pace, lighioanelor, striga ea, cu râsetu-i sonor, gâdilată de-acele pene, de-acele labe, de-acele ciocuri care o atingeau ușor.

Și nu făcea nimic pentru a scăpa de ele. Precum spunea, s-ar fi lăsat mâncată, atât îi era de dulce să simtă toată acea viață năpustindu-se asupră-i și învăluind-o într-o căldură de puf. În sfârșit, o singură pisică se îndărătnici să-i stea pe spate.

— E Moumou, zise ea. Are labe ca de catifea.

Apoi, arătând fratelui ei găinăria, adăugă cu mândrie:

— Vezi cât e de curat!

Găinăria era într-adevăr măturată, spălată, rânită. Totuși, din acele ape murdare agitate, din acel așternut de paie răscolit cu furca, se înălța un miros de animale atât de greu, că abatele Mouret simți că se înăbușă. Bălegarul aburea grămădit lângă zidul cimitirului.

— Hei, ce mai morman! reluă Désirée, ducându-l pe fratele său în aburul acru. Am grămădit totul acolo, nimeni nu m-a ajutat... Hai, că nu-i murdar. Astea curăță. Ia te uită la brațele mele.

Și întindea brațele, pe care le muiase numai într-o găleată cu apă, niște brațe regești, de o rotunjime superbă, crescute ca niște roze albe și cărnoase în acea gunoiște.

— Da, da, murmură preotul, ai muncit bine. E foarte frumos acum.

El se îndrepta spre biserică; ea însă îl opri.

— Stai! Să vezi totul. Nici nu-ți închipui...

Și-l târî sub șopron, în fața iepurăriei.

— Sunt pui în toate despărțiturile, zise ea, bătând din mâini cu entuziasm.

Și-l lămuri de-a-fir-a-păr asupra întregii prăsile. Trebui să se așeze pe vine, să bage nasul printre zăbrele, în vreme ce ea dădea amănunte minuțioase. Iepuroaicele, cu urechile lor mari ciulite, se uitau strâmb la ei și palpitau, pironite locului de frică. Apoi, în fundul unei despărțituri mișuna o grămadă vie, un morman negricios, indistinct, care răsufla zgomotos, ca un singur trup. Alături, puii cu capete enorme se aventurau până la marginile găurii. Mai departe erau alții mai răsăriți, semănând cu niște șoricei, care scormoneau, săreau cu picioarele dinapoi în sus, arătându-și dosul pătat de butonul alb al cozii. Aceștia, aveau giumbușlucuri de copilași, făceau înconjurul despărțiturilor în galop, cei albi cu ochii rubinii, cei negri cu ochii

lucitori ca smoala. Și-i vedeai speriindu-se fără temei și zbughind-o deodată, descoperind la fiecare săritură lăbuțele roșite de urină. Și iar se îngrămădeau, înghesuindu-se, astfel că nu li se mai vedeau capetele.

— Le e frică de tine, zicea Désirée. Pe mine mă cunosc bine.

Și-i chema, scotea din buzunar câte-o coajă de pâine. Iepurașii se liniștеau, veneau unul câte unul, pieziș, cu nasul încrețit, ridicându-se în două labe la grilaj. Și ea îi lăsa o clipă acolo pentru a arăta fratelui ei perișorul roz de pe burta lor. Apoi îi dădea coaja de pâine celui mai îndrăzneț. Atunci tot cârdul alerga, dădea buzna, se înghesuia, fără nicio încăierare; trei pui mușcau câteodată din aceeași coajă; alții fugeau cu coaja în gură, se întorceau spre zid, pentru a mânca în tihnă; în vreme ce iepuroaicele, în fund, continuau să palpite, neîncrezătoare, refuzând cojile de pâine.

— Ah! mâncăcioșii! striga Désirée, ar mânca până mâine-dimineață!... Noaptea îi auzi cum ronțăie frunzele uitate.

Preotul se ridicase, ea însă nu se mai sătura să zâmbească scumpilor puișori.

— Îl vezi pe grăsanul ăla de colo, cel alb de tot, cu urechile negre?... Ei bine, îi place la nebunie macul sălbatic. Îl alege ușor dintre celelalte ierburi... Deunăzi a avut colici. Asta-l făcea să stea pe labele dinapoi. L-am luat și l-am ținut la căldură, în buzunar. De-atunci e sănătos tun și zglobiu.

Și vâra degetele printre zăbrele și le mângâia spinarea.

— Parcă-i atlaz, reluă ea. Sunt îmbrăcați ca niște prinți. Și pe lângă asta, dichisiți! Iată unul care mereu se spală. Își tocește labele... De-ai ști ce haz au! Eu nu zic nimic, dar îmi dau

bine seama de micile lor răutăți. De pildă, cel cenușiu care se uită la noi n-o putea suferi pe-o mică iepuroaică, pe care a trebuit s-o pun în altă parte. S-au gâlcevit rău de tot. Ar dura prea mult să-ți povestesc. În sfârșit, ultima dată când a bătut-o, pe când soseam furioasă, ce crezi c-am văzut? Afurisitul acela se ghemuise în fund și-avea aerul că horcăie. Voia să mă facă să cred că el era cel care avea a se plânge de ea...

Désirée se întrerupse; apoi, adresându-se iepurașului:

— Geaba m-asculți; ești un ticălos!

Și, întorcându-se spre fratele ei:

— Pricepe tot ce spun, murmură ea, clipind din ochi.

Abatele Mouret nu mai putea să stea în căldura ce se ridica din iepurărie. Viața care mișuna sub părul acela smuls de pe pântecele femelelor avea o puternică răsuflare care-i făcea tâmplele să zvâcnească. Désirée, îmbătată parcă puțin câte puțin, se înveselea din ce în ce, mai rumenă, mai durdulie.

— Dar n-ai nicio treabă! strigă ea. Totdeauna pari că vrei să fugi... Stai să-mi vezi puișorii! De-abia azi-noapte au ieșit din găoace.

Luă orez și azvârli un pumn în fața ei. Cloșca, cu cloncănituri chemătoare, înaintă țanțoșă, urmată de întregul cârd de pui, ce piuiau și alergau zăpăciți. Apoi, când ajunseră drept în mijlocul boabelor de orez, mama începu să ciugulească cu furie, zvârlind boabele pe care le sfărâma, în vreme ce puișorii ciuguleau zoriți în fața ei. Erau plini de gingășie, golași, cu capul rotund și ochii vii ca niște vârfuri de oțel, cu ciocul atât de caraghios așezat, cu puful lor atât de zburlit, încât semănau cu niște jucărioare. Désirée îi privea râzând cu poftă.

— Parcă-s niște îngerași! murmură ea.

Luă câte unul în fiecare mână și începu să-i sărute cu patimă. Iar preotul trebui să-i privească peste tot, în vreme ce ea zicea netulburată:

— Nu-i ușor să deosebești cocoșii. Eu nu mă înșel... Asta-i o puică și asta-i tot puică.

Și-i puse jos. Dar celelalte găini soseau pentru a mânca orezul. Un cocoș mare, roșu, cu penele înflăcărate, le urma călcând rar și cu o circumspectă măreție.

— Alexandre s-a făcut foarte frumos, zise abatele pentru a face plăcere surorii sale.

Cocoșul se numea Alexandre. El se uita la tânără cu ochii lui de jeratec, cu capul întors, cu coada răsfirată. Apoi veni lângă poalele ei.

— Mă iubește mult, zise ea. Numai eu pot să-l ating. E un cocoș zdravăn. Are paisprezece găini. Și niciodată nu găsesc vreun ou fără plod în clocitură... Nu-i așa, Alexandre?

Se aplecase. Cocoșul nu fugi sub mângâierea ei. Un val de sânge parcă-i aprindea creasta. Bătând din aripi, cu gâtul întins, scoase un prelung cucurigu, ce răsună ca o trâmbițare. Repetă cântecul de patru ori, în vreme ce toți cocoșii din Artaud îi răspundeau în depărtare. Désirée se amuză mult văzând mutra speriată pe care o făcea fratele său.

— Hm! îți sparge urechile, zise ea. Are un gâtlej strașnic... Te-asigur însă că nu-i rău. Găinile sunt rele... Ți-aduci aminte de găina pestriță, aceea care făcea ouă galbene? Alaltăieri s-a zgâriat la un picior. Când celelalte au văzut sângele, parc-au înnebunit. Toate o urmăreau, o ciuguleau, îi beau sângele, astfel că până seara îi mâncaseră laba. Am găsit-o cu capul după o piatră, ca o proastă, lăsându-se mâncată, fără a se împotrivi.

Voracitatea găinilor nu-i alungă veselia. Povesti cu liniște alte cruzimi: pui cu târtița sfâșiată, cu măruntaiele scoase, din care nu mai găsise decât aripile și gâtul, niște pisoi abia născuți, mâncați în grajd în câteva ceasuri.

— De le-ai da un creștin, continuă ea, i-ar veni de hac... Și-s foarte rezistente! Trăiesc foarte bine cu un picior rupt. Pot să fie rănite, pot să aibă în trup găuri să bagi pumnul în ele, asta nu le împiedică să mănânce. De aceea le iubesc; carnea le crește la loc în două zile; trupul lor e întotdeauna cald ca și cum ar avea o provizie de soare sub pene... Când vreau să le ospătez, le tai carne crudă. D-apoi viermii!... O să vezi dacă le plac.

Alergă la mormanul de bălegar și găsi un vierme pe care-l luă fără dezgust. Găinile se repeziră la mâinile ei. Ea însă, ținând viermele foarte sus, făcea haz de lăcomia lor. În sfârșit, desfăcu degetele. Găinile se năpustiră, se împinseră, apoi una din ele o luă la fugă cu viermele în cioc, urmărită de celelalte. Fu astfel luat, pierdut, reluat, până ce o găină îl înghiți. Atunci, toate se opriră brusc, cu gâtul dat pe spate, albind ochii, așteptând un alt vierme. Désirée, fericită, le chemă pe nume, le dezmierdă cu vorba, în vreme ce abatele Mouret se dădu înapoi câțiva pași în fața acelei intensități de viață vorace.

— Nu, n-am nicio încredere, îi zise el surorii sale, care voia să-l facă să cântărească în mână o găină pe care-o îngrășa. Simt o neliniște când pun mâna pe lighioane vii.

Încerca să zâmbească, însă Désirée îl făcu poltron.

— Ei bine, ce-ai face dac-ai avea să îngrijești rațe, gâște și curci, ca mine? Rațele sunt cu adevărat murdare. Le auzi cum clămpănesc din cioc în apă? Și când se dau la fund nu li se

mai vede decât coada... Gâștele și curcile nu-s nici ele ușor de crescut! Ce amuzant e să le vezi mergând, unele albe, altele negre, cu gâtul lor lung. Ai zice că-s niște perechi de domni și doamne. Nici ăstora nu te-aș sfătui să le încredințezi un deget. Ți l-ar înghiți binișor, dintr-odată... Mie, vezi, mi le giugiulesc!

Îi tăie vorba însă un vesel behăit al caprei, care forțase în sfârșit ușa neînchisă bine a grajdului. Din două sărituri fu lângă ea și, îndoind picioarele dinainte, o mângâie cu coarnele. Preotul găsi că are un râs drăcesc, cu barbișonu-i ascuțit și ochii pieziși. Désirée însă o luă de gât, o sărută pe cap, jucându-se de-a alergatelea, spunându-i c-are să sugă de la ea. Asta i se întâmpla adesea, zicea ea. Când îi era sete, în grajd, se culca și sugea.

— Ia te uită, sunt pline de lapte, adăugă ea ridicând ugerul enorm al caprei.

Abatele Mouret clipi din ochi, ca și cum i s-ar fi arătat ceva obscen. Și-amintea că văzuse în mănăstirea Saint-Saturnin, la Plassans, o capră de piatră ce împodobea un jgheab, împreunată cu un călugăr. Caprele, puțind a țap, având capricii și îndărătnicii de fete, oferindu-și țâțele care atârnau oricui, rămăseseră pentru el niște ființe infernale, pline de lubricitate. Sora lui nu căpătase una decât după săptămâni întregi de rugăminți. Iar el, când venea, evita atingerile lungului păr mătăsos al dobitocului, își ferea sutana de contactul cu coarnele.

— Haide, o să-ți redau libertatea, zise Désirée, care băgă de seamă că indispoziția lui sporea. Mai înainte însă trebuie să-ți mai arăt ceva... Îmi făgăduiești că n-o să mă cerți? Nu ți-am vorbit despre asta, fiindcă n-ai fi vrut... Dacă ai ști cât sunt de mulțumită!

Devenea rugătoare, împreunând mâinile, rezemându-și capul de umărul fratelui ei.

— Iarăși vreo nebunie, murmură acesta, care nu se putu împiedica să zâmbească.

— Vrei, spune? reluă ea cu ochii strălucitori de bucurie. N-o să te superi?... E așa de frumos!

Și, alergând, deschise o portiță joasă de sub șopron. Un purcel țâșni în curte dintr-o săritură.

— Oh, îngerașul! zise ea cu un aer de profundă încântare, privindu-l cum scapă.

Purcelul era adorabil, roz, cu râtul spălat de lături, cu cearcănul de murdărie pe care neîncetata-i scormonire prin jgheab i-l lăsa în jurul ochilor. Tropăia, alungând găinile, alergând să mănânce ceea ce li se arunca, umplând strâmta curte cu ocolurile lui bruște. Urechile îi cădeau pe ochi, râtul lui grohăia la pământ; părea, pe picioarele lui subțirele, o jucărie pe rotile. Coada semăna de la spate cu un capăt de sfoară ce slujea ca să fie agățat.

— Nu vreau să am aici astfel de dobitoace! strigă preotul, foarte contrariat.

— Serge, dragă Serge, se rugă iarăși Désirée, nu fi rău... Ia te uită cât de nevinovat e, mititelul de el. O să-l curăț, o să-l țin foarte curat. Teuse l-a căpătat pentru mine. Acum nu-l mai putem alunga... Nu vezi cum se uită la tine, te simte. Nu-ți fie frică, n-o să te mănânce.

Se întrerupse însă, apucată de un râs nebun. Purcelul, zăpăcit, se repezise între picioarele caprei, răsturnând-o. Apoi o luă iar la goană, guițând, rostogolindu-se, înspăimântând întreaga găinărie. Désirée, pentru a-l potoli, trebui să-i dea o strachină cu lături. Atunci, el își vârî capul în lături până la urechi, gâlgâi, grohăi, în vreme ce pielea-i trandafirie tresărea, iar coada, descârlionțată, atârna în jos.

Abatele Mouret avu un ultim dezgust auzind plescăiturile produse de acea apă murdară. De

când se afla acolo, simțea că se înăbușă, o dogoare-i ardea mâinile, pieptul, fața. Încetul cu încetul, amuțise. Simțea acum în același suflu pestilențial căldura fetidă a iepurilor și păsărilor, mirosul lubric al caprei, grețoșenia soioasă a porcului. O atmosferă încărcată de fecundație îi apăsa prea greu umerii virgini. I se părea că Désirée se mărise, se lățise, agitând niște brațe enorme, măturând de pe jos cu fustele răzbitorul miros ce-l amețea. N-avu decât timpul să deschidă portița de lemn. Picioarele îi erau atât de lipite de clisoasa pastă a gunoiștei, încât i se păru că-l înșfacă pământul. Și amintirea Paradou-ului, cu copacii lui uriași, cu negrele-i umbre, cu pătrunzătoarele-i miresme, îi reveni deodată, fără să se poată împotrivi.

— Iată-te acum stacojiu, zise Désirée, ajungându-l de cealaltă parte a barierei. Nu ești mulțumit c-ai văzut totul?... Le-auzi strigătele?

Lighioanele, văzând-o că pleacă, se înghesuiau la zăbrele, scoteau strigăte tânguitoare. Purcelul mai ales avea un guițat prelung, asemănător cu zgomotul pe care-l face un ferăstrău când îl ascuți. Iar ea le făcea plecăciuni, le trimitea bezele, râzând că le vede pe toate grămădite laolaltă, ca îndrăgostite de ea. Apoi, lipindu-se de fratele ei, însoțindu-l în grădină:

— Aș vrea o vacă, îi zise ea la ureche, înroșindu-se.

El o privi, refuzând-o cu un gest.

— Oh, nu acum, reluă ea cu vioiciune. O să-ți vorbesc despre asta mai târziu... Voi avea loc pentru ea în grajd. O frumoasă vacă albă cu pete roșii. O să vezi ce lapte bun vom avea. O capră până la urmă ți se pare că-i un nimic... Și când vaca o să fete!

Dansa, bătea din palme, în vreme ce preotul regăsea într-însa găinăria pe care o luase în

fustele ei. O lăsă în fundul grădinii, așezată pe jos, în arșiță, dinaintea unui stup ale cărui albine îi zbârnâiau pe gât, în păr, de-a lungul brațelor goale, fără s-o înțepe.

XII

Fratele Archangias cina la prezbiteriu în toate joile. Venea mai totdeauna devreme pentru a vorbi despre parohie. El era cel care, de trei luni, îl punea la curent pe preot, dându-i informații asupra întregii văi. În joia aceea, până să-i cheme Teuse la masă, se duseră să se plimbe agale prin fața bisericii. Preotul, când povesti întrevederea pe care o avusese cu Bambousse, fu foarte mirat să audă că Fratele găsește firesc răspunsul țăranului.

— Omul acela are dreptate, zicea ignorantinul. Nu-ți dai bunul cu una cu două... Rosalie nu prețuiește mare lucru; dar e greu, oricum, să-ți vezi fata aruncându-se de gâtul unui golan.

— Totuși, reluă abatele Mouret, numai căsătoria poate face să înceteze scandalul.

Fratele dădu din umerii săi lați și avu un râs neliniștitor.

— Și crezi, strigă el, că o să pui capăt relelor ce bântuie satul cu căsătoria asta! N-o să se împlinească nici doi ani și Catherine va rămâne grea, apoi va veni rândul altora, și-așa mai departe. Din moment ce se mărită, puțin le pasă... Artaudenii ăștia sunt toți niște feciori de lele, cresc ca ciupercile din gunoiștea lor. Ți-am spus, n-ar fi decât un leac, să se sucească gâtul femeilor, numai astfel vom scăpa ținutul de pacoste... Nu soț, părinte, ci ciomăgeală!

Apoi, potolindu-se, adăugă:

— Să lăsăm pe fiecare să dispună de bunul său cum crede de cuviință.

Și spuse că o să fixeze orele catehismului. Abatele Mouret răspundea însă distrat. Privea satul ce se desfășura la picioarele lui în lumina amurgului. Țăranii se îndreptau spre casă, bărbați tăcuți, mergând domol, cu un pas de boi hărțuiți ce se întorc la coșare. Femeile, în picioare dinaintea cocioabelor, înălțau din când în când câte-o chemare, stăteau la sfat cu glas tare de la un pridvor la altul, în vreme ce liote de copii umpleau drumul cu zgomotul produs de bocancii lor, îmbrâncindu-se, trântindu-se, tăvălindu-se pe jos. Un miros omenesc se înălța din acel morman de case șubrede ce stăteau gata să cadă. Și preotul se credea încă în găinăria surorii sale, în fața unei mișunări de dobitoace care se prăseau fără încetare. Regăsea acolo aceeași căldură de zămislire, aceeași împuiere necontenită, a cărei senzație îi făcuse rău. Preocupat toată ziua de povestea cu sarcina Rosaliei, sfârșea prin a se gândi la asta, la necurățiile existenței, la pornirile trupești, la fatala reproducere a speciei ce semăna oameni cum semeni grăunțele de grâu. Artaudenii erau o turmă țarcuită între cele patru coline de la orizont, ce zămislea, se înmulțea și umplea din ce în ce pământul, la fiecare fătat al femelelor.

— Poftim, strigă Fratele Archangias, care se întrerupse pentru a arăta o fetișcană ce se lăsa sărutată de ibovnicul ei după un tufiș, uite colo înc-o târfă!

Își agită brațele lungi și negre până ce puse perechea pe fugă. În depărtare, deasupra țarinelor roșii și a pleșuvitelor stânci, soarele asfințea, într-o ultimă înflăcărare incendiară. Noaptea se lăsă încetul cu încetul. Mirosul cald de lavandă

deveni mai răcoros, purtat de ușoarele adieri serale. În răstimpuri se înălța un suspin adânc, ca și cum acel pământ teribil, ars de patimi, s-ar fi potolit în fine, sub ploaia cenușie a amurgului. Abatele Mouret, cu pălăria în mână, fericit că se răcorise, simțea pacea umbrei lăsându-se din nou în el.

— Părinte! Frate Archangias! chemă Teuse. Haideți repede, c-am adus ciorba.

Era o ciorbă de varză, al cărei abur tare umplea sufrageria prezbiteriului. Fratele se așeză, golind încet enorma farfurie pe care Teuse i-o pusese dinainte. Mânca mult, cu un gâlgâit din gâtlej care făcea să se-audă cum îi cade mâncarea în stomac. Nu scotea o vorbă, cu ochii pe lingură.

— Văd că mănânci în silă, părinte, oare ciorba nu-i bună? întrebă bătrâna servitoare.

— Nu prea mi-e foame, buna mea Teuse! răspunse preotul surâzând.

— La naiba! Nu-i de mirare, când întreci măsura-n toate!... Ți-ar fi fost foame dacă n-ai fi prânzit la două trecute.

Fratele Archangias, după ce turnă în lingură cele câteva picături de ciorbă rămase pe fundul farfuriei, grăi tacticos:

— Trebuie să fii rânduit la mâncare, părinte.

Désirée, care-și mâncase și ea ciorba, cu seriozitate, fără să zică o vorbă, se ridicase pentru a se duce după Teuse la bucătărie. Fratele, rămas singur cu abatele Mouret, își tăia felii lungi de pâine, pe care le înghițea, în așteptarea bucatelor.

— Așadar, dăduși raită mare? întrebă el.

Preotul n-avu vreme să răspundă. Un zgomot de pași, de exclamații, de râsete sonore se înălță la capătul coridorului, dinspre curte. Fu ca o scurtă ceartă. Un glas subțire și dulce care îl tulbură pe abate se mânia, vorbind iute, pierzându-se în mijlocul unui acces de veselie.

— Ce-i? zise el ridicându-se de pe scaun.

Désirée intră dintr-o săritură. Ascundea ceva sub fusta-i sumeasă. Repeta iute:

— E o caraghioasă! N-a vrut să vină. O țineam de rochie, dar e voinică și mi-a scăpat.

— De cine vorbește? întrebă Teuse, care sosea de la bucătărie, aducând o strachină de cartofi deasupra căreia se întindea o bucată de carne împănată cu slănină.

Tânăra se așezase pe scaun. Cu precauții infinite, scoase de sub fusta sumeasă un cuib de mierle în care dormeau trei pui. Îl puse pe farfurie. De îndată ce puii zăriră lumina, întinseră gâturile golașe, deschizând pliscurile roșii, cerând de mâncare. Désirée bătu din palme, încântată, cuprinsă de-o extraordinară emoție în fața acelor lighioane pe care nu le cunoștea.

— E fata aceea de la Paradou! strigă abatele Mouret, amintindu-și deodată.

Teuse se apropiase de fereastră.

— E-adevărat, zise ea. Ar fi trebuit s-o recunosc după chirăit... Ah, țiganca! Ia te uită, a rămas acolo ca să ne spioneze.

Abatele Mouret înaintă. I se păru într-adevăr că vede după un ienupăr fusta portocalie a Albinei. Fratele Archangias se înălță însă cu violență în spatele lui, întinzând pumnul, dând din cap, tunând:

— Dracu' să te ia, tâlhăroaico! De te-oi prinde venind să arunci aici vrăjile tale, o să te târnui în jurul bisericii!

Un hohot de râs, proaspăt ca o nocturnă adiere, veni de pe cărare. Apoi se auzi o alergătură ușoară, un foșnet de rochie târâtă pe iarbă, asemeni unui fâșâit de șopârlă. Abatele Mouret, în picioare dinaintea ferestrei, urmărea în depărtare o fată bălaie ce se strecura printre pini, ca un reflex de lună. Adierile ce-i soseau

din câmpie aveau acel puternic parfum de verdeață, acea mireasmă de flori sălbatice pe care o răspândea Albine mișcând brațele goale, mlădiosu-i trup, părul despletit.

— O blestemată, o fiică a pierzării! mormăi Fratele Archangias, așezându-se iarăși la masă.

Mâncă cu lăcomie carnea împănată cu slănină, înghițind cartofii întregi, drept pâine. Cu niciun chip Teuse nu putu să o facă pe Désirée să-și sfârșească cina. Aceasta, ca un copil mare, stătea extaziată în fața cuibului de mierle, chestionând, întrebând cu ce se hrănesc, dacă fac ouă și după ce se cunoaște mierloiul.

Bătrâna servitoare avu însă un fel de bănuială. Se propti în piciorul cel teafăr, privindu-l pe tânărul preot drept în ochi.

— Îi cunoști deci pe cei de la Paradou? zise ea.

Atunci el spuse adevărul, povesti vizita pe care o făcuse bătrânului Jeanbernat. Teuse schimba priviri scandalizate cu Fratele Archangias. Mai întâi ea nu răspunse nimic. Se învârtea împrejurul mesei șchiopătând cu furie, bocănind de să găurească dușumeaua.

— De trei luni, ai fi putut să-mi vorbești despre oamenii ăștia, zise în cele din urmă preotul. Aș fi știut cel puțin cu cine am a face.

Teuse se opri deodată, ca și cum i s-ar fi frânt picioarele.

— Nu minți, părinte, bolborosi ea; nu minți, asta-ți sporește păcatul... Cum îndrăznești să spui că nu ți-am vorbit de Filosof, de păgânul acela care-i iazma întregului ținut! Adevărul e că nu m-asculți niciodată când vorbesc. Îți intră pe-o ureche și-ți iese pe alta... Dacă m-ai asculta, te-ai scuti de multe păreri de rău!

— Ți-am vorbit și eu ceva despre blestemățiile astea, afirmă Fratele.

Abatele Mouret dădu ușor din umeri.

— În sfârșit, nu-mi mai aminteam, reluă el. Abia la Paradou mi-am adus aminte parcă despre unele lucruri auzite... De altfel, tot m-aș fi dus la nefericitul acela, pe care-l credeam în primejdie de moarte.

Fratele Archangias, cu gura plină, dădu o puternică lovitură de cuțit în masă, strigând:

— Jeanbernat e un câine. Trebuie să crape ca un câine.

Apoi, văzându-l pe preot că protestează dând din cap, îi tăie vorba:

— Nu, nu, pentru el nu există Dumnezeu, nici pocăință, nici milostivire... Mai bine s-arunci grijania la câini decât s-o dai acelui nemernic.

Și se-apucă iar de cartofi, cu coatele pe masă, cu bărbia în farfurie, hăpăind năprasnic. Teuse, cu buzele strânse, albă de mânie, se mulțumi să rostească sec:

— Lasă, părintele vrea să facă cum îl taie capul, părintele are-acum taine pentru noi.

O apăsătoare tăcere domni. O clipă nu se auzi decât clefăitul fălcilor Fratelui, acompaniat de ciudatul gâlgâit al gâtlejului său. Désirée, înconjurând cu brațele-i goale cuibul de mierle rămas pe farfurie, cu fața aplecată, surâzând puilor, le vorbea întruna, foarte încet, într-un fel de ciripit al ei pe care păreau că-l înțeleg.

— Când n-ai nimic de ascuns, spui ce faci! strigă deodată Teuse.

Și tăcerea se lăsă iarăși. Ceea ce o scotea din fire pe bătrâna servitoare era taina pe care preotul părea să o fi făcut pentru ea din vizita lui la Paradou. Se vedea ca o femeie înșelată în chip josnic. Curiozitatea-i sângera. Se plimbă împrejurul mesei, uitându-se numai la abate, neadresându-se nimănui, vărsându-și focul singură.

— Iată de ce mâncăm așa de târziu!... Pornim în hoinăreală fără să zicem nimic, până la două după-amiază. Intrăm în case cu faimă atât de proastă, încât nu îndrăznim să spunem pe urmă ce-am făcut. Și atunci, mințim, înșelăm pe toată lumea...

— Dar, o întrerupse cu blândețe abatele Mouret, care se silea să mănânce spre a nu o supăra și mai mult pe Teuse, n-am avut cum să mint, deoarece nimeni nu m-a întrebat dacă am fost la Paradou.

Teuse continuă, ca și cum n-ar fi auzit:

— Îți prăpădești sutana prin praf, te întorci cu o înfățișare de hoț. Și dacă o femeie cumsecade care se interesează de tine te întreabă spre binele tău, o iei la trei parale, o nesocotești ca pe o netrebnică în care n-ai încredere. Auzi, să te-ascunzi ca un viclean, să vrei mai bine să crăpi decât să lași să-ți scape o vorbă, să n-ai măcar atenția de a-ți înveseli sufletul spunând ce-ai văzut!

Ea se întoarse spre preot, îl privi drept în față:

— Da, pentru dumneata spun toate astea... Faci pe doselnicul, ești un om rău!

Și-o podidi plânsul. Abatele trebui s-o mângâie.

— Părintele Caffin îmi spunea totul, mai strigă ea.

Se potolea însă. Fratele Archangias sfârșea o bucată mare de brânză, fără să pară câtuși de puțin tulburat de această scenă. După el, abatele Mouret avea nevoie să fie îndrumat; bine făcea Teuse că-l ținea în frâu. Goli un ultim pahar de poșircă și se lăsă pe spătarul scaunului, digerând.

— În sfârșit, ce-ai văzut la Paradou? întrebă bătrâna. Povestește-ne, cel puțin.

Abatele Mouret, surâzând, povesti în puține cuvinte modul ciudat cum îl primise Jeanbernat. Teuse, care-l copleșea cu întrebări, scotea exclamații de indignare. Fratele Archangias strânse pumnii și făcu un gest amenințător.

— Nărui-s-ar cerul peste el; pârjoli-l-ar și pe el, și pe vrăjitoarea lui!

Atunci abatele, la rându-i, căută să afle noi amănunte despre cei de la Paradou. Îl ascultă cu o adâncă atenție pe Fratele care povestea fapte monstruoase.

— Da, într-o zi m-am pomenit cu diavolița aia la școală. E mult de-atunci, ea să fi avut vreo zece ani. Eu am lăsat-o; credeam că unchi-său o trimitea pentru prima comuniune. Timp de două luni, a răzvrătit clasa. Se făcuse iubită, ticăloasa! Știa fel de fel de jocuri, inventa volane cu frunze de pomi și petece de pânză. Și era și deșteaptă, cum sunt toate drăcoaicele! Era cea mai tare la catehism... Dar iată că într-o bună dimineață bătrânul pică tocmai în mijlocul lecțiilor. Spunea că o să spargă totul, striga că popii i-au furat copila. A trebuit să chem caraula ca să-l dea pe ușă afară. Mititica spălase putina. O vedeam, pe fereastră, într-o țarină de peste drum, cum râde de furia unchiului ei... Venea de bunăvoie la școală, de două luni, fără ca el să bănuiască. O halima curată.

— Niciodată nu s-a împărtășit, zise Teuse, cu glas scăzut, înfiorându-se.

— Niciodată, reluă Fratele Archangias. Trebuie să aibă șaisprezece ani. Crește ca un animal. Am văzut-o spre La Palud, alergând de-a bușilea într-un desiș de pădure.

— De-a bușilea, murmură servitoarea, care se întoarse îngrijorată spre fereastră.

Abatele Mouret voi să emită o îndoială, dar Fratele se înfierbântă:

— Da, de-a bușilea! Și sărea ca o pisică sălbatică, cu fustele sumese, arătându-și coapsele. De-aș fi avut o pușcă, aș fi culcat-o la pământ. Se ucid dihănii care sunt mai plăcute lui Dumnezeu... De altfel, e bine știut că-n toate nopțile vine să miaune în jurul satului. Miorlăie ca o pisică în călduri. Dacă i-ar cădea vreun bărbat în gheare, l-ar da gata.

Și toată ura lui împotriva femeii ieși la iveală. Făcu să se cutremure masa cu o lovitură de pumn, răcni obișnuitele-i injurii:

— Au pe dracu-n ele. Put a drac; iadu-și varsă vâlvătaia prin toți porii trupului lor... Asta-i vrăjește pe cei nerozi.

Preotul aprobă din cap. Violența Fratelui Archangias, gălăgioasa tiranie a Teusei erau ca niște lovituri de curea, a căror șfichiuire o simțea ades pe spete. Simțea o pioasă bucurie să se cufunde în josnicie. Cereasca pace i se părea la capătul acelui dispreț față de lume, al acelei degradări a întregii sale ființe. Era o injurie pe care-o aducea bucuros trupului său, o mlaștină în care-i plăcea să-și târâie firea gingașă.

— Murdării și întinare, murmură el, strângându-și șervetul.

Teuse strângea masa. Voi să ridice farfuria pe care Désirée pusese cuibul cu mierle.

— N-ai să te culci aici, domnișoară, zise ea. Lasă dar aste lighioane urâte.

Désirée însă apăra farfuria. Acoperea cuibul cu brațele-i goale, fără să mai râdă, necăjindu-se că-i tulburată.

— Nădăjduiesc că n-o să păstrați păsările alea, strigă Fratele Archangias. Ar aduce nenorocire... Trebuie să li se sucească gâtul.

Și întindea deja mâinile butucănoase. Tânăra se ridică, se dădu înapoi, tremurând, strângând cuibul la piept. Se uita țintă la Frate, cu

buzele umflate, cu o înfățișare de lupoaică gata să muște.

— Să nu te-atingi de pui, îngăimă ea. Urâtule!

Sublinie aceste cuvinte cu un atât de ciudat dispreț, că abatele Mouret tresări, ca și cum urâțenia Fratelui l-ar fi izbit pentru întâia oară. Acesta se mulțumise să mormăie. Avea o tainică ură împotriva fetei, a cărei frumoasă și animalică dezvoltare îl jena. După ce Désirée ieși de-a-ndăratelea, fără să-l slăbească din ochi, ridică din umeri, mormăind printre dinți o obscenitate pe care nimeni n-o auzi.

— Mai bine că s-a dus să se culce, zise Teuse. Ne-ar fi plictisit în biserică.

— Au venit? întrebă abatele Mouret.

— Fetele-s de mult afară, cu brațe întregi de frunziș... Mă duc s-aprind luminile. O să începem când vei voi.

Peste câteva clipe se auziră în sacristie niște înjurături: chibriturile erau ude. Fratele Archangias, rămas singur cu preotul, întrebă cu un glas posac:

— E pentru luna Sfintei Fecioare?

— Da, răspunse abatele Mouret. Zilele astea, fetele din ținut au avut mult de muncă și n-au putut veni ca de obicei să-mpodobească altarul Sfintei Fecioare. Slujba a fost amânată pentru astă seară.

— Frumos obicei, mormăi Fratele. Când le văd depunând ramurile, îmi vine să le trântesc la pământ, ca să-și mărturisească cel puțin păcatele, mai înainte de-a atinge altarul... E-o rușine să-ngădui unor femei să-și plimbe fustele pe lângă sfintele moaște.

Abatele se scuză cu un gest. Era de puțină vreme la Artaud, trebuia să se supună obiceiurilor.

— Când vei voi, părinte, strigă Teuse.

Fratele Archangias îl reținu însă încă o clipă.

— Mă duc, reluă el. Religia nu-i o fată, ca să fie ținută-n flori și dantele.

Mergea încet spre ușă. Se opri iarăși, ridicând unul din degetele-i păroase, adăugând:

— Bagă de seamă cu închinăciunile către Sfânta Fecioară.

XIII

Abatele Mouret găsi în biserică vreo zece fetișcane, care țineau în mână ramuri de măslin, de laur și de rozmarin. Cum florile de grădină nu prea creșteau pe stâncile din Artaud, era obiceiul să se împodobească altarul Sfintei Fecioare cu o verdeață rezistentă care să țină toată luna lui mai. Teuse adăuga micsandre, ale căror cozi stăteau muiate în vechi carafe.

— Părinte, vrei să lași lucrul în seama mea? întrebă ea. Dumneata nu ești obișnuit cu-așa ceva... Uite, așază-te colo în fața altarului. Să-mi spui dacă-ți place cum o să-mpodobesc.

El consimți și ea conduse de fapt ceremonia. Se suise pe un scaun de lemn fără spetează; le bruftuluia pe fetele ce se-apropiau, rând pe rând, cu frunzișul.

— Ei, nu așa de repede! Dați-mi răgaz să prind ramurile. Nu trebuie ca toate legăturile astea să-i cadă în cap părintelui... Hei! Babet, e rândul tău. Ce holbezi ochii la mine? Frumos mai e rozmarinul tău! E galben ca un spin. Toate mârțoagele ținutului s-au pișat pe el! Acum tu, Roșcovano! Ah, iată cel puțin un laur frumos! L-ai cules din țarina ta de la Croix-Verte.

Fetișcanele puneau ramurile pe altar, pe care-l sărutau. Rămâneau o clipă lipite de acoperământ, trecând ramurile Teusei, uitând aerul de prefăcută reculegere pe care și-l luaseră pentru

a sui treapta; în cele din urmă râdeau, se poticneau, își înmlădiau șoldurile pe marginea mesei, își vârau sânii de-a binelea în tabernacul. Și, deasupra lor, marea Fecioară de ipsos aurit își apleca chipul zugrăvit, zâmbea cu rumenele-i buze micului Crist despuiat pe care-l purta pe brațul stâng.

— Așa, Lisa! strigă Teuse, așază-te pe altar dacă tot ești acolo! Ai de gând să-ți lași fustele-n jos? Ce-ți arăți pulpele așa? Dacă vă-ntindeți pe-aici, să știți că vă plesnesc cu ramurile peste obraz... Nu puteți să vă vedeți de treabă-n liniște?

Și întorcându-se:

— Ei, părinte, îți place? Merge, merge, ce zici?

Așeza în spatele Fecioarei o firidă de verdeață, lăsând vârfuri de frunziș să iasă-n afară, formând o boltă, căzând în jos ca o cunună. Preotul aproba cu o vorbă, mai făcea câte-o observație.

— Mi se pare, murmură el, c-ar trebui sus un buchet de frunze mai fragede.

— Negreșit, bombăni Teuse. Nu-mi aduc decât laur și rozmarin... Care din voi are măslin? Niciuna! Le e frică să nu piardă patru măsline păgânelor ăstora!

Catherine însă urcă treapta, cu o ramură enormă de măslin sub care dispărea.

— Ah! tu ai, ștrengăroaico, reluă bătrâna servitoare.

— Ba bine că nu, grăi o voce, a furat-o. L-am văzut pe Vincent rupând craca, pe când ea stătea la pândă.

Catherine, furioasă, jură că nu-i adevărat. Se întoarse, fără a lăsa craca, scoțând oacheșu-i cap din tufișul pe care-l purta; mințea cu o nemaipomenită îndrăzneală, inventa o lungă poveste pentru a dovedi că măslinul era al ei.

— Și-apoi, conchise ea, toți copacii sunt ai Sfintei Fecioare.

Abatele Mouret voi să intervină. Teuse însă întrebă dacă-și băteau joc de ea lăsând-o atâta vreme cu brațele în aer. Și prinse solid ramura de măslin, în vreme ce Catherine, cocoțată pe scaun în spatele ei, imita chipul penibil cum își răsucea talia enormă, cu ajutorul piciorului teafăr, ceea ce-l făcu chiar și pe preot să zâmbească.

— Așaa! zise Teuse, coborându-se lângă acesta, pentru a arunca o ultimă privire asupra operei sale; iată partea de sus terminată... Acum vom pune snopuri printre sfeșnice, afară numai de nu vei prefera o ghirlandă de-a lungul gradenelor.

Preotul hotărî să se așeze snopuri mari.

— Haide, veniți încoace, reluă servitoarea, suită iarăși pe scaun. N-o să ne culcăm aici... Fă bunătate și sărută altarul, Miette! Ți-nchipui că ești în coșarul tău?... Părinte, ia vezi ce fac acolo! Le-aud cum se prăpădesc de râs.

Ridicară una din cele două lămpi și luminară ungherul întunecos al bisericii. Sub amvon, trei se jucau împingându-se între ele; una căzuse cu capul în agheasmatar, iar celelalte se tăvăleau pe jos, ca să râdă mai bine. Ele se întoarseră, privindu-l pe preot pe sub sprâncene, părând fericite că-s dojenite, bălăbănindu-și mâinile ce le izbeau coapsele.

Teuse fu însă în culmea supărării când o zări deodată pe Rosalie urcând la altar ca și celelalte, cu brațul ei de frunze.

— Dă-te jos! îi strigă ea. Știu că nu-ți lipsește îndrăzneala, fata mea!... Hai, mai repede, adu-mi legătura.

— Asta-i bună, de ce? zise cu îndrăzneală Rosalie. Doar nu voi fi învinuită c-am furat-o.

Fetișcanele se apropiau, făcând pe proastele, schimbând ocheade.

— Pleacă, repetă Teuse; nu ți-e locul aici, înțelegi?

Apoi, pierzându-și puțina răbdare, scăpă o expresie grosolană, care le făcu pe țărănci să pufnească în râs cu satisfacție.

— Și-apoi? zise Rosalie. Știi oare ce fac celelalte? Nu te-ai dus să vezi, nu-i așa?

Și crezu de cuviință să izbucnească în plâns. Aruncă ramurile și se lăsă dusă la câțiva pași de abatele Mouret, care-i vorbea cu asprime. Încercase să o facă pe Teuse să tacă, începea să se simtă stingherit în mijlocul acelor fetișcane nerușinate care umpleau biserica cu brațele lor de verdeață. Ele se-mbulzeau până la treapta altarului, îl înconjurau cu un colț de pădure vie, îi aduceau pătrunzătorul parfum al pădurilor îmbălsămate, ca un suflu ce se înălța din membrele lor de muncitoare vânjoase.

— Dați zor, dați zor, zise el bătând ușor din palme.

— La naiba! mi-ar plăcea mai mult să fiu în pat, murmură Teuse; dacă crezi că-i la îndemână să legi toate smicelele astea!

Totuși sfârșise prin a lega între sfeșnice înalte panașuri de frunziș. Ea strânse scaunul, pe care Catherine îl duse după pristol. Mai avea doar de așezat tufișuri de-o parte și de alta a mesei. Ultimele brațe de verdeață fură îndestulătoare pentru aceasta; restul de ramuri fură împrăștiate pe jos de către fete până la balustrada de lemn. Altarul Fecioarei era un boschet, un desiș, cu o pajiște verde în față.

Teuse consimți atunci să cedeze locul abatelui Mouret. Acesta urcă la altar, bătu iarăși ușor din palme.

— Domnișoarelor, zise el, vom continua mâine actele de pietate din luna Sfintei Fecioare. Cele

ce nu vor putea veni să-și facă cel puțin rugăciunea acasă.

Îngenunche, în vreme ce țărăncile, cu un mare foșnet de fuste, se puneau jos, așezându-se pe călcâie. Îi urmăriră rugăciunea cu un mormăit confuz, străbătut de râsete. Una din ele, simțindu-se ciupită la spate, lăsă să-i scape un strigăt, pe care încercă să-l înăbușe într-un acces de tuse; asta înveseli într-atât pe celelalte, că nu se mai putură stăpâni și, după ce ziseră „amin", își dădură drumul, strâmbându-se de râs, cu nasul pe lespezi, fără a se mai putea ridica.

Teuse le alungă atunci pe acele nerușinate, în vreme ce preotul, care se închinase, stătea absorbit în fața altarului, ca și cum n-ar mai fi auzit ce se petrecea în spatele lui.

— Haide, cărăbăniți-vă chiar acum, murmură ea. Sunteți o haită de netrebnice; nici lăcașul lui Dumnezeu nu știți să-l respectați... E o rușine, nu s-a mai văzut așa ceva! Auzi dumneata, niște fete care se tăvălesc pe jos într-o biserică, aidoma dobitoacelor în fâneață... Ce faci acolo, Roșcovano? De te-oi vedea ciupind pe vreuna, o să ai de-a face cu mine! Da, da, arată-mi limba, o să-i spun tot părintelui. Afară, ticăloaselor!

Și le împingea încet spre ușă, galopând în jurul lor, șchiopătând furibund. Izbutise să le dea afară pe toate, când o zări pe Catherine instalată într-un confesional cu Vincent; mâncau ceva, cu încântare. Îi goni. Și cum întindea gâtul afară din biserică, mai înainte de a închide ușa, o văzu pe Rosalie agățându-se de umerii lui Fortuné, care o aștepta; ambii se pierdură în beznă, spre cimitir, cu un zgomot ușor de săruturi.

— Și asta se înfățișează dinaintea altarului Sfintei Fecioare! îngăimă ea, trăgând zăvoarele.

Celelalte nu prețuiesc mai mult, știu bine. Toate-s niște fleoarțe care au venit astă seară cu sarcina lor de ramuri ca să aibă prilej de râs și să fie sărutate de flăcăi la ieșire! Mâine niciuna nu se va mai osteni să vină; părintele o să rostească singur rugăciunile... N-o să le mai vezi decât pe târfele care au întâlnire.

Ea împingea scaunele, le punea la locul lor, se uita să vadă dacă nu se zărește pe jos ceva suspect, mai înainte de a se duce să se culce. Adună din confesional un pumn de coji de mere, pe care le aruncă după pristol. Găsi de asemenea un crâmpei de panglică smuls de la vreo bonetă, cu o șuviță de păr negru, din care făcu un mic pachet spre a deschide o anchetă. Lăsând asta deoparte, biserica i se păru în bună rânduială. Candela de peste noapte avea untdelemn îndeajuns, lespezile corului puteau să rămână nespălate până sâmbătă.

— E aproape zece, părinte, zise ea apropiindu-se de preot, care stătea tot îngenuncheat. Ai face bine să urci.

El nu răspunse, mulțumindu-se să încline ușor capul.

— Bun, știu ce înseamnă asta continuă Teuse. Peste un ceas o să fie tot acolo, pe piatră, ca să-l apuce colicile... Mă duc, căci îl plictisesc. Oricum, nu prea are noimă, să prânzești când ceilalți iau cina, să te culci când se scoală găinile!... Te plictisesc, nu-i așa, părinte? Bună seara. Zău așa, nu prea ești cuminte!...

Se hotărî să plece, dar se întoarse pentru a stinge una dintre cele două lămpi, murmurând „că-i moartea untdelemnului“ să te rogi așa de târziu. În sfârșit plecă, după ce șterse cu mâneca acoperământul pristolului, care i se păru cenușiu de prăfuit ce era. Abatele Mouret, cu ochii ridicați, cu brațele strânse la piept, era singur.

XIV

Mari umbre plutitoare umpleau cele două extremități ale bisericii, luminată de o singură lampă ce ardea în mijlocul verdeții pe altarul Sfintei Fecioare. Amvonul înălța un perete de întuneric până la grinzile tavanului. Confesionalul forma o masă întunecată, desenând pe amvon ciudatul profil al unei gherete crăpate. Toată lumina, îndulcită, înverzită parcă de frunziș, dormea pe marea Fecioară aurită, ce părea a coborî cu un aer regesc, purtată de norul în care zburdau capete înaripate de îngeri. Ai fi zis, văzând rotunda lampă lucind în mijlocul ramurilor, că o lună palidă răsărea la marginea unei păduri, luminând vreo suverană apariție, o cerească zână, încoronată cu aur, înveșmântată în aur, care și-ar fi plimbat goliciunea divinului ei copil în adâncul tainei aleilor. Între frunze, de-a lungul înaltelor panașe, în marele leagăn ogival, și până pe ramurile aruncate pe jos, raze de stele curgeau, ațipite, asemeni cu lăptoasa ploaie ce străbate tufișurile în nopțile senine. Zgomote vagi, trosnituri porneau din cele două extremități întunecate ale bisericii; marele orologiu, la stânga corului, bătea încet, cu o respirație adâncă de mecanism adormit. Și radioasa vedenie, Mama, cu subțiri șuvițe de păr castaniu, asigurată parcă de nocturna pace a naosului, cobora și mai mult, de-abia înclina iarba rariștilor, sub ușorul zbor al norului ei.

Abatele Mouret o privea. Era ceasul când iubea biserica. Uita de lamentabilul Crist, de chinuitul mâzgălit cu ocru și lac care agoniza în spatele lui, în capela morților. Nu-l mai distrau via lumină a ferestrelor, veseliile dimineții ce pătrundeau odată cu soarele, viața de afară, vrăbiile și ramurile ce năpădeau naosul prin ochiurile de geam sparte. La ora aceea nocturnă, firea era moartă, umbra acoperea cu un văl cernit pereții spoiți cu var, răcoarea îi lăsa pe umeri un salutar ciliciu; putea să se cufunde în iubirea absolută, fără ca jocul unei raze, dezmierdarea unei adieri sau a unui parfum, un sfârâit de aripi de insectă să-l scoată din bucuria de-a iubi. Slujba de dimineață nu-i dăruise niciodată supraomeneștile delicii ale rugilor sale de seară.

Îngânând din buze, abatele Mouret o privea pe marea Fecioară. O vedea venind spre el, din fundul firidei sale verzi, într-o strălucire crescândă. Nu mai era un clar de lună plutind peste creștetele copacilor. I se părea că, înveșmântată în soare, înainta maiestuos, glorioasă, colosală, atât de atotputernică încât se simțea uneori ispitit să se-arunce cu fața la pământ, spre a evita strălucirea acelei porți deschise spre cer. Atunci, în această adorație a întregii lui făpturi, care făcea să-i expire cuvintele pe buze, și-aminti de ultimele cuvinte ale Fratelui Archangias ca de un blestem. Adesea Fratele îi imputa această deosebită evlavie pentru Sfânta Fecioară, despre care spunea că e un adevărat furt din evlavia datorată lui Dumnezeu. După el, aceasta moleșea sufletele, feminiza religia, crea o sensibilitate pioasă exagerată, nedemnă de cei tari. Avea pică pe Sfânta Fecioară pentru că era femeie, pentru că era frumoasă, pentru că era mamă; se ferea de dânsa, cuprins de ascunsa teamă să nu se simtă atras de grația ei, să nu cadă în ispită.

„O să te ducă departe!", îi strigase el odată tânărului preot, văzând în ea un început de patimă omenească, un povârniș spre deliciile frumosului păr castaniu, ale marilor ochi albaștri, ale misterului rochiilor ce cad de la gât până-n vârful picioarelor. Era revolta unui sfânt care despărțea cu violență pe Mamă de Fiu, întrebând ca și acesta: „Femeie, ce este mie și ție?". Abatele Mouret rezista însă, se prosterna, căuta să uite asprimile Fratelui. Doar extazul acela care îl înălța până la neprihănita puritate a Sfintei Fecioare îl mai scotea din josnicia în care încerca să se cufunde. Atunci când, singur în fața Marii Fecioare aurite, se lăsa pradă halucinației până acolo încât o vedea aplecându-se ca să-i dea șuvițele să i le sărute, redevenea foarte tânăr, bun, puternic și drept, și o nețărmurită dragoste îi umplea sufletul.

Evlavia abatelui Mouret pentru Sfânta Fecioară data din tinerețea lui. Pe când era un copil cam sălbatic ce se refugia prin unghere, îi plăcea să se gândească că-l ocrotea o frumoasă doamnă, că doi ochi albaștri, dulci, zâmbitori îl urmăreau pretutindeni. Adesea, noaptea, simțind o ușoară adiere că-i mângâie părul, povestea că Fecioara a venit să-l sărute. Crescuse sub această femeiască dezmierdare, în acest aer pe care-l umplea un foșnet de hlamidă divină. De la șapte ani, își satisfăcea nevoile de tandrețe cheltuind toți banii ce i se dădeau pe icoane, pe care le ascundea cu gelozie, pentru a se bucura singur de ele. Și niciodată nu era atras de Criștii purtând mielul sacru, de Criștii răstigniți, de Cerescul Părinte cu barbă mare aplecat pe marginea unui nor; mereu revenea la gingașele imagini ale Mariei, la gurița-i zâmbitoare, la finele-i mâini întinse. Încetul cu încetul, le colecționase pe toate: Maria între un crin și-un caier, Maria

purtând pruncul ca o soră mai mare, Maria încununată cu roze, Maria încununată de stele. Era pentru el o familie de frumoase, având grații asemănătoare, același aer de bunătate, același chip suav, atât de tinere sub vălul lor încât, în pofida numelui lor de maică a lui Dumnezeu, n-avea teamă de ele ca de cei mari. I se părea că sunt de vârsta lui, că-s copilele pe care ar fi voit să le întâlnească, cereștile copile cu care trebuie că se joacă de-a pururi într-un colț al raiului băieții morți la șapte ani. Era însă de pe atunci serios; păstră, crescând, taina religioasei lui iubiri, cuprins de pudicitățile delicioase ale adolescenței. Maria îmbătrânea împreună cu el, totdeauna mai în vârstă cu un an-doi, așa cum se cuvine să fie o suverană prietenă. Ea avea douăzeci de ani când el era de optsprezece. Nu-l mai săruta noaptea pe frunte; stătea la câțiva pași, cu brațele încrucișate, cu zâmbetu-i cast, adorabil de dulce. El nu-i mai rostea numele decât pe șoptite, simțind în inimă un fel de sfârșeală de câte ori scumpul ei nume îi flutura pe buze când se ruga. Nu mai visa jocuri copilărești, în fundul cereștii grădini, ci o continuă contemplare, în fața acelui chip alb, atât de pur, pe care n-ar fi voit să-l atingă nici cu răsuflarea. Ascundea chiar și mamei lui că o iubea atât de mult.

Apoi, după câțiva ani, când fu în seminar, această frumoasă dragoste pentru Maria, atât de dreaptă și de firească, îi pricinui tainice îngrijorări.

Cultul Mariei era oare necesar mântuirii? Nu-l fura pe Dumnezeu acordând Mariei o bună parte din dragostea lui, gândurile, inima, întreaga-i făptură? Tulburătoare întrebări: lăuntrică luptă care-l pasiona, care-l încătușa și mai mult de ea. Atunci, se adânci în subtilitățile dragostei

lui. Gustă nemaipomenite delicii discutând legitimitatea sentimentelor lui. Cărțile de devoțiune pentru Sfânta Fecioară îl scuzară, îl răpiră, îl umplură de raționamente, pe care le repeta cu reculegeri de rugă. Din ele învăță să fie robul lui Isus în Maria. Mergea spre Isus prin Maria. Și cita tot felul de dovezi, făcea deosebiri, trăgea consecințe: Maria, de care Isus a ascultat pe pământ, trebuia să fie ascultată de toți oamenii; Maria păstra puterea-i de mamă în cer, unde împărțea comorile lui Dumnezeu, fiind singura ce l-a putut implora, singura care-a împărțit tronurile; Maria, simplă făptură pe lângă Dumnezeu, dar ridicată până la el, devenea astfel legătura omenească dintre cer și pământ, mijlocitoarea tuturor harurilor și milosteniilor; iar concluzia era mereu că trebuia să fie iubită mai presus de orice, întru Domnul chiar. Apoi, erau curiozități teologice mai anevoioase, căsătoria cerescului soț, Sfântul Duh pecetluind vasul ales, punând pe Fecioara Mamă într-un veșnic miracol, dând inviolabila ei puritate evlaviei omenești; era Fecioara triumfătoare împotriva tuturor ereziilor, dușmana neînduplecată a Diavolului, Noua Evă anunțată ca menită să zdrobească capul șarpelui, augusta Poartă a harului, prin care a intrat Mântuitorul pentru prima oară, prin care iarăși va intra în ziua de pe urmă, profeție vagă, vestire a unui rol mai mare al Mariei, care îl lăsa pe Serge pradă unui vis de nesfârșită dragoste. Această înălțare a femeii în cerul gelos și crud al Vechiului Testament, acest personaj fără de prihană, pus la picioarele temutei Trinități, era pentru el însuși harul religiei, ceea ce-l mângâia pentru groaza credinței, refugiul lui de om pierdut în mijlocul misterelor dogmei. Și când își dovedi, punct cu punct, îndelung, care era drumul spre Crist, lesnicios, scurt, perfect, sigur,

iarăși se dădu cu totul ei, fără remușcări; se sili să fie adevăratu-i rob, cu jertfire de sine, cufundându-se în evlavie.

Oră de cerească voluptate. Cărțile de devoțiune către Sfânta Fecioară îi frigeau mâinile. Îi grăiau într-o limbă de dragoste ce fumega ca o tămâie. Maria nu mai era adolescenta cu văl alb, cu brațele încrucișate, în picioare la câțiva pași de căpătâiul lui; sosea în mijlocul unei străluciri, astfel cum a văzut-o Ioan, înveșmântată în soare, încununată de douăsprezece stele, având luna sub picioare; îl îmbălsăma cu mireasma ei, îi aprindea în suflet dorul de cer, îl răpea până-n căldura astrelor ce-i ardeau pe frunte. El se arunca la picioarele ei, zicându-și robul ei; și nimic nu era mai dulce decât cuvântul acesta de rob, pe care-l repeta, pe care-l gusta și mai mult, în îngăimătoarea-i gură, pe măsură ce se nimicea la picioarele sale, ca să fie lucrul, nimicul ei, pulberea atinsă de zborul albastrei sale hlamide. Rostea împreună cu David: „Maria-i făcută pentru mine". Adăuga cu evanghelistul: „Am luat-o drept singurul meu bun". Îi zicea: „Adorată stăpână", ajungând, în lipsă de cuvinte, la gângureli de copil și de amant, nemaiavând decât suflul întretăiat al patimii lui. Ea era Preafericita, Regina Cerului, proslăvită de cele nouă coruri de îngeri, Mama iubirii spirituale, Comoara Domnului. Viile imagini se desfășurau, o comparau cu un rai pământesc alcătuit dintr-un pământ virgin, cu straturi de flori virtuoase, cu verzi pajiști de nădejde, cu turnuri de vlagă ce nu pot fi cucerite, cu încântătoare lăcașuri de încredere. Ea mai era o fântână pe care Sfântul Duh o pecetluise, un sanctuar în care se odihnea Prea Sfânta Treime, tronul lui Dumnezeu, cetatea lui Dumnezeu, altarul și templul lui Dumnezeu, lumea lui Dumnezeu. Și el se preumbla în acea

grădină, la umbră, la soare, sub farmecul verdeții; ofta după apa acelei fântâni; locuia frumosul interior al Mariei, sprijinindu-se, ascunzându-se, pierzându-se în el, fără nicio rezervă, bând laptele de nesfârșită dragoste ce picura din acel fecioresc sân.

La seminar, în fiecare dimineață, cum se scula, se închina de o sută de ori dinaintea Mariei, cu fața întoarsă către crâmpeiul de cer pe care-l zarea prin fereastră; seara își lua rămas-bun de la ea, închinându-se tot de atâtea ori cu ochii la stele. Adesea în fața nopții senine, când Venus strălucea bălaie și visătoare în aerul cald, uita de sine, lăsa să-i fluture pe buze ca un ușor cântec *Ave Maria stella*, duiosul imn ce-i desfășura în depărtare plaje albastre, o mare calmă, abia încrețită de un fior de dezmierdare, luminată de-o zâmbitoare stea, mare cât un soare. Recita și *Salve Regina, Regina Coeli, O gloriosa Domina*, toate rugile, toate psalmodiile. Citea Slujba Fecioarei, cărțile sfinte ce-o proslăvesc, mica psaltire a Sfântului Bonaventura, cu o atât de cucernică duioșie, încât lacrimile îl împiedicau să întoarcă foile. Postea, se mortifica, pentru a-i aduce prinos vâlcedu-i trup. De la vârsta de zece ani, purta rasa, sfântul scapular, dubla icoană a Mariei, cusută pe postav, a cărei căldură o simțea, tresărind de fericire, pe piept și-n spate, lipită de piele. Mai târziu, luase lănțișorul spre a arăta robia-i de dragoste. Dar adevărata-i devoțiune rămânea întotdeauna rugăciunea către Sfânta Fecioară, *Ave Maria*, desăvârșita rugă a inimii lui. „Bucură-te, Marie", și o vedea venind spre el, plină de har, binecuvântată între toate femeile; și-azvârlea inima la picioarele ei, ca să treacă peste ea cu blândețe. Această rugă o multiplica, o repeta în o sută de chipuri, străduindu-se să o facă și mai eficace. Rostea de douăsprezece

ori *Ave* spre-a aminti coroana de douăsprezece stele ce încununa fruntea Mariei și de paisprezece ori în amintirea celor paisprezece mari bucurii ale sale; rostea șapte grupuri de câte zece în cinstea anilor pe care îi trăise pe pământ. Ore întregi mânuia boabele mătăniilor. Apoi, în anumite zile de mistică întâlnire, se îndeletnicea cu nesfârșitul șoptit al Rozariului.

Când era singur în chilia lui și-avea răgaz să iubească, îngenunchea pe lespezi, și toată grădina Mariei răsărea în preajma-i, cu înalta-i înflorire de castitate. Rozariul lăsa să-i alunece printre degete ghirlanda de *Ave* întretăiate de *Pater*, ca o ghirlandă de trandafiri albi amestecați cu crinii Bunei-Vestiri, cu florile însângerate ale Calvarului, cu stelele Încoronării. Mergea încet, de-a lungul îmbălsămatelor alei, oprindu-se după fiecare dintre cele cincisprezece grupuri de câre zece *Ave*, odihnindu-se în taina care-i corespundea; stătea pierdut de bucurie, de durere, de glorie, pe măsură ce tainele se grupau în trei serii, fericite, îndurerate, glorioase. Incomparabilă legendă, poveste a Mariei, viață omenească desăvârșită, cu zâmbetele, lacrimile și izbânzile ei, pe care o retrăia de la un capăt la altul, într-o clipă. Și intra mai întâi în veselie, în cele cinci zâmbitoare taine inundate de seninătățile aurorei: era salutul Arhanghelului, o rază de fecunditate alunecată din cer, aducând adorabila contopire a unirii neprihănite; vizita la Elisabeta, într-o luminoasă dimineață de nădejde, în ceasul când rodul pântecelui ei îi pricinuia pentru întâia oară Mariei acea tresărire care le face pe mame să îngălbenească; nașterea într-un staul din Betleem, cu șirul lung de păstori venind să se plece în fața divinei maternități; nou-născutul dus la Templu, pe brațele lehuzei, care surâde, încă istovită, fericită că-și aduce copilul

ca prinos lui Dumnezeu, îmbrățișărilor lui Simion, dornicei omeniri; în sfârșit, Isus adolescent, revelându-se în fața cărturarilor, în mijlocul cărora îl regăsește mama lui neliniștită, mândră de el și mângâiată; după acea dimineață cu o lumină atât de blândă, lui Serge i se păru că cerul se înnora pe dată. Umbla numai pe mărăcini, își julea degetele de boabele mătăniilor, se încovoia sub groaza celor cinci taine ale durerii: Maria agonizând în fiul ei în Grădina Măslinilor, primind cu el loviturile de bici ale flagelației, simțind pe propria-i frunte sfâșierea cununii de spini, purtând oribila povară a crucii, murind la picioarele lui pe Calvar. Acele obligații ale suferinței, acel cumplit martiriu al unei Regine adorate, pentru care și-ar fi vărsat sângele ca Isus, îi pricinuiau o răzvrătire de groază, pe care un deceniu de rugi și mătănii nu o putuse potoli. Boabele însă alunecau întruna, o spărtură bruscă se producea în bezna crucificării, strălucitoarea slavă a celor cinci din urmă taine izbucnea cu o voioșie de astru liber. Maria, transfigurată, cânta aleluia învierii, triumful asupra morții, veșnicia vieții; ea asista, cu mâinile întinse, în culmea uimirii, la izbânda fiului ei, care se înălța la cer, printre nori de aur chenăruiți cu purpură; strângea în juru-i Apostolii, gustând ca-n ziua zămislirii tulburarea duhului de dragoste, coborât în flăcări arzătoare; era la rându-i răpită de un stol de îngeri, luată pe albe aripi ca o arcă imaculată, așezată ușor în mijlocul strălucirii cereștilor tronuri; și acolo, ca supremă glorie, într-o lumină atât de strălucitoare încât stingea soarele, Dumnezeu o încununa cu stelele firmamentului. Patima n-are decât un cuvânt. Rostind unul după altul cele o sută cincizeci de *Ave*, Serge nu le repetase o singură dată. Acel murmur monoton, acel

cuvânt pururi același, ce revenea, asemenea lui „Te iubesc“ al îndrăgostiților, căpăta de fiecare dată o semnificație mai profundă; el zăbovea asupra sa, vorbind fără încetare cu ajutorul singurei fraze latine, o cunoștea pe Maria întreagă, până ce, ultimul bob al mătăniilor scăpându-i din mâini, simțea o sfârșeală la gândul despărțirii.

De multe ori tânărul își petrecuse astfel nopțile, reîncepând de douăzeci de ori grupurile de câte zece *Ave*, întârziind totdeauna clipa în care trebuia să-și ia rămas-bun de la adorata-i stăpână. Îl apucau zorile șoptind.

Își zicea, pentru a se înșela pe sine, că luna făcea stelele să pălească. Superiorii lui trebuiau să-l dojenească pentru aceste veghi din care ieșea moleșit, cu fața atât de palidă, încât ai fi zis că pierduse sânge. Multă vreme păstrase pe peretele chiliei lui o gravură colorată ce înfățișa Sfânta Inimă a Mariei. Sfânta Fecioară, zâmbind cu seninătate, își desfăcea corsajul și arăta în pieptu-i o gaură roșie în care inima-i încununată de roze albe ardea, străpunsă de-o spadă. Acea spadă îl ducea la disperare; îi pricinuia intolerabila groază de suferința femeiască, la care numai gândindu-se își pierdea cu totul pioasa-i supunere. O șterse și nu păstră decât inima înflăcărată și încununată, smulsă pe jumătate din acel încântător trup pentru a i se da lui. Atunci se simți iubit. Maria îi dădea inima, inima ei vie, așa cum bătea în pieptul ei, cu roza picurare a sângelui. Nu mai era o icoană de cucernică patimă, ci o materialitate, un miracol de dragoste, care, atunci când se ruga în fața gravurii, îl făcea să deschidă brațele pentru a primi cu evlavie inima ce țâșnea din neprihănitul sân. O vedea, o auzea cum bate. Și era iubit, inima bătea pentru el! Era ca o exaltare a întregii lui

făpturi, o nevoie de a săruta inima, de a se contopi în ea, de a se culca împreună cu ea în pieptul acela deschis. Ea-l iubea în chip manifest, până la a-l dori lângă ea în veșnicie, pururi al ei. Îl iubea activ, pururi preocupată de el, urmărindu-l pretutindeni, ferindu-l de cele mai mici infidelități. Îl iubea cu duioșie, mai mult decât toate femeile laolaltă, cu o dragoste azurie, adâncă și nesfârșită ca cerul. Unde ar mai fi găsit vreodată o iubită atât de mult dorită? Care pământească dezmierdare era comparabilă cu acel suflu al Mariei în care plutea? Care mizerabilă legătură, care întinată bucurie puteau fi puse în cumpănă cu această veșnică floare a dorinței ce creștea pururi fără a se deschide vreodată? Atunci *Magnificat*-ul se exala din gura-i ca o adiere de tămâie. Cânta cântecul de voioșie al Mariei, tresărirea-i de veselie la apropierea divinului soț. Lăuda pe Domnul ce răsturna pe cei puternici de pe tronuri și care o trimitea pe Maria lui, un sărman copil gol, ce murea de dragoste pe lespedea înghețată a chiliei.

Și, după ce-i dăduse totul Mariei, trupul, sufletul, bunurile lui spirituale și pământești, când era gol în fața ei, la capătul rugilor, litaniile Fecioarei țâșneau de pe buzele-i arse, cu repetatele lor chemări, pătimașe, îndârjite, într-o supremă nevoie de ajutor ceresc; i se părea că suie pe o scară de dorință; la fiecare bătaie a inimii lui, urca o treaptă. Mai întâi îi zicea Sfântă. Apoi o numea Maică, preacurată, neprihănită, iubitoare, admirabilă. Și-și relua avântul, strigându-i de șase ori feciorenia, cu gura ca răcorită de fiecare dată de-acel cuvânt de fecioară, la care adăuga idei de atotputernicie, bunătate, credință. Pe măsură ce inima îl înălța mai sus pe treptele de lumină, un glas ciudat, pornit din vinele lui, grăia în el, deschizându-se în

flori strălucitoare. Ar fi voit să se prefacă în parfum, să se răspândească în lumină, să expire într-un muzical suspin. Pe când o numea Oglindă a dreptății, Templu al înțelepciunii, Izvorul bucuriei lui, se vedea palid de extaz în acea oglindă, îngenunchea pe lespezile calde ale acelui templu, sorbea îndelung beția acelui izvor. Și o transforma încă, dând frâu liber nălucirii lui de dragoste pentru a se înlănțui de ea și mai strâns. Ea devenea un Vas de cinste ales de Dumnezeu, un Sân de elecțiune în care dorea să-și strecoare făptura și de-a pururi să doarmă. Ea era Roza mistică, o mare floare răsărită în Paradis, alcătuită din îngeri ce-o înconjurau pe Regina lor, atât de pură, atât de îmbălsămată, că o respira din josnicia lui plin de-o mulțumire care făcea să-i trosnească coastele. Ea se preschimba în Casă de aur, în Turn al lui David, în Turn de fildeș, de o neprețuită bogăție, de o puritate invidiată de lebede, cu o statură înaltă, puternică, plină, căreia ar fi vrut să-i facă din brațele sale o cingătoare de supunere. Stătea în picioare la orizont, era Poarta cerului, pe care-l întrezărea în spatele ei când o adiere a vântului îi dădea la o parte cutele vălului. Se înălța de după munte când noaptea pălea, Luceafăr al dimineții, călăuză a călătorilor rătăciți, auroră a dragostei. Apoi, la această înălțime, pierzându-și respirația, nesățios încă, în timp ce cuvintele îi trădau vlaga inimii, nu mai putea decât s-o slăvească cu titlul de Regină, pe care îl înălța de nouă ori ca nouă cădelnițări. Religiosu-i cântec se pierdea cu bucurie în strigătele triumfului final: Regină a fecioarelor, Regină a tuturor sfinților, Regină fără păcat zămislită! Iar ea, tot mai sus, strălucea. Pe când el, pe ultima treaptă, treapta pe care numai cunoscuții Mariei o atingeau, rămânea o clipă acolo, extaziat în mijlocul

aerului subtil care-l amețea, prea departe încă pentru a săruta poalele albastrei hlamide, simțind deja că se prăvălește, cu veșnica dorință de a sui înapoi, de-a încerca această supraomenească voluptate.

De câte ori litaniile Fecioarei, recitate laolaltă, în capelă, nu-l lăsaseră astfel pe tânăr, cu genunchii zdrobiți, cu mintea buimăcită, ca în urma unei puternice căderi! După ieșirea lui din seminar, abatele Mouret începuse să o iubească și mai mult pe Sfânta Fecioară. Îi închina acest pătimaș cult, ce-i mirosea a erezie Fratelui Arhangias. După el, ea era aceea care trebuia să salveze Biserica printr-o măreață minune a cărei apropiată apariție va fermeca pământul. Ea era singura minune a necredincioasei noastre epoci, albastra nălucă ce s-arată micilor păstori, nocturna lumină văzută între doi nori, al cărei văl își târăște marginea peste acoperișurile de paie ale țăranilor. Când fratele Arhangias îl întreba cu brutalitate dacă o zărise vreodată, se mulțumea să zâmbească, cu buzele strânse, ca pentru a-și păstra taina. Adevărul era că o vedea în toate nopțile. Ea nu-i mai apărea nici ca o soră zglobie, nici ca o zeloasă copilă; avea rochie de logodnică, flori albe în păr și pleoapele-i întredeschise lăsau să se strecoare umede priviri de nădejde, ce-i luminau obrajii. Și simțea bine că venea spre el, că-i făgăduia să nu mai întârzie, că-i zicea: „Iată-mă, primește-mă". De trei ori pe zi, când se suna *Angelus*-ul, în revărsatul zorilor, apoi în plină zi, la amiază, și când soarele cobora lin în amurg, se descoperea, rostea un *Ave* privind în jurul lui, căutând dacă clopotul nu-i vestea în sfârșit sosirea Mariei. Avea douăzeci și cinci de ani. O aștepta.

În luna mai, așteptarea tânărului preot era plină de-o fericită nădejde. Nu-i mai păsa de

cicălelile Teusei. Stătea în biserică până noaptea târziu, ca să se roage obsedat de nebuneasca idee că marea și aurita Fecioară va sfârși prin a coborî. Și totuși, se temea de acea Fecioară care semăna cu o principesă. Nu le iubea la fel pe toate Fecioarele. Aceea impunea un respect suveran. Era Mama lui Dumnezeu; avea amploarea fecundă, chipul august, brațele puternice ale divinei Soții purtându-l pe Isus. Și-o închipuia astfel în mijlocul împărăției cerești, târându-și printre stele regeasca-i mantie, prea înaltă pentru el și atât de puternică, încât l-ar fi putut preface în țărână de s-ar fi îndurat să-și coboare ochii spre ochii lui. Era Fecioara zilelor lui de slăbiciune, severa Fecioară care-i dădea pace lăuntrică prin temuta vedenie a raiului.

În seara aceea, abatele Mouret rămase mai bine de-o oră îngenuncheat în biserica pustie. Cu mâinile împreunate, cu privirile asupra Fecioarei de aur ce se înălța ca un astru în mijlocul verdeții, el căuta alinarea extazului, potolirea ciudatelor tulburări pe care le simțise în timpul zilei. N-aluneca însă în toropeala rugii cu obișnuita-i mulțumire sufletească. Maternitatea Mariei, oricât de curată și slăvită se revela, acel mijloc rotund de femeie deplină, acel copil despuiat pe care-l purta pe un braț îl nelinișteau; i se părea că toate acestea continuau în cer spornica zămislire în mijlocul căreia umbla de dimineață. Ca viile de pe colnicele pietroase, ca arborii din Paradou, ca omeneasca turmă a satului, Maria aducea zămislirea, dădea naștere vieții. Și ruga îi întârzia pe buze, se pierdea în aiuriri, văzând lucruri pe care nu le mai văzuse, mlădioasa curbă a părului castaniu, ușoara proeminență a bărbiei, mâzgălită cu roz. Atunci ea trebuia să devină și mai severă, să-l nimicească sub strălucirea atotputerniciei sale, pentru a-l readuce

la fraza întreruptei rugăciuni. În cele din urmă, prin coroana și mantia-i de aur, prin tot aurul care o transforma într-o principesă teribilă, ea îl zdrobi într-o supunere de rob, ruga scurgându-i-se regulat din gură, mintea pierzându-i-se în adâncul unei unice adorații. Până la unsprezece, el dormi veghind în această extatică toropeală, nemaisimțindu-și genunchii, crezându-se suspendat, legănat ca un copil pe care-l adormi, lăsându-se în voia acelui repaus, păstrând totuși conștiința unei poveri ce-i apăsa inima. În jurul lui, umbra se lățea în biserică, lampa fumega, înaltele frunzișuri întunecau chipul lăcuit al marii Fecioare.

Când orologiul, mai înainte de a suna ora, scârțâi strident, un fior străbătu trupul abatelui Mouret. Nu simțise cum îl pătrunde răcoarea din biserică. Acum tremura de frig. Pe când se închina, o repede amintire îi străbătu amorțeala deșteptării; clănțănitul dinților îi amintea nopțile petrecute pe lespezile chiliei, în fața Sfintei Inimi a Mariei, cu trupul scuturat de friguri. Se sculă cu greutate, nemulțumit de el. De obicei, părăsea altarul cu trupul odihnit, cu dulceața suflării Mariei pe frunte. În noaptea aceea, când luă lampa pentru a urca în camera lui, i se păru că-i plesnesc tâmplele: ruga rămăsese ineficace; regăsea, după o scurtă ușurare, aceeași căldură care i se suise, de dimineață, din inimă la creier. Apoi, ajuns la ușa sacristiei, când dădea să iasă, se întoarse, ridică lampa, cu o mișcare mașinală, căutând să o vadă încă o dată pe marea Fecioară. Era înecată sub întunericul coborât din grinzi, cufundată în frunziș, nelăsând să se ivească decât crucea de aur a coroanei sale.

XV

Camera abatelui Mouret, situată într-un colț al prezbiteriului, era o încăpere vastă, cu doi dintre pereți găuriți de două imense ferestre pătrate; una din aceste ferestre se deschidea deasupra găinăriei surorii lui; cealaltă dădea spre sat, cu valea în depărtare, cu dealurile, cu întregul orizont. Patul cu baldachin galben, scrinul de nuc, cele trei scaune de pai se pierdeau sub înaltul tavan cu grinzi văruite. O ușoară năspreală, acel miros un pic acru pe care-l au casele vechi de la țară, se înălța din pardoseala vopsită cu roșu, lucioasă ca o oglindă. Pe scrin, o mare statuie a Maicii Domnului făcea o pată cenușie între două oale de faianță pe care Teuse le umpluse cu liliac alb.

Abatele Mouret puse lampa în fața Fecioarei, pe marginea scrinului. Într-atât îl pătrunsese răceala lespezilor din biserică, încât se hotărî să aprindă butucii de viță ce stăteau pregătiți în vatră. Și rămase acolo cu cleștele în mână, uitându-se cum ard tăciunii, cu fața luminată de flacără. Dedesubtul lui auzea somnul adânc al casei. Tăcerea care-i bâzâia la urechi sfârși prin a căpăta glasuri șoptitoare. Încet-încet, invincibil, acele glasuri îl copleșiră, sporiră îngrijorarea ce-l cuprinsese de mai multe ori în timpul zilei. Care era pricina acelei strângeri de inimă? Ce putea fi acea necunoscută tulburare, sporită pe

nesimțite, devenită de nesuferit? Nu păcătuise totuși. I se părea că părăsise seminarul în ajun, cu tot focul credinței lui, atât de înarmat împotriva lumii, că umbla printre oameni și nu-l vedea decât pe Dumnezeu.

Se crezu atunci în chilia lui, într-o dimineață, la cinci, în momentul deșteptării. Diaconul de serviciu trecea ciocănind cu bastonul în ușa lui, cu strigătul reglementar:

— *Benedicamus Domino!*

— *Deo gratias!* răspundea el, încă pe jumătate adormit, cu ochii umflați de somn.

Și sărea pe covorul îngust, se spăla, își făcea patul, își mătura odaia, schimba apa din urcior. Această mică gospodărie era o bucurie în fiorul matinal ce-i furnica pielea. Auzea vrăbiile din platanul aflat în curte trezindu-se odată cu el, cu un sfârâit de aripi și ciripeli asurzitoare. Se gândea că-și rosteau rugăciunile, în felul lor. Cobora în sala de meditații, unde, după rugăciune, stătea o jumătate de oră îngenuncheat, meditând asupra acestei cugetări a lui Ignațiu: „La ce-i slujește omului să cucerească universul dacă își pierde sufletul?". Era un subiect bogat în îndrumări sănătoase, care-l făcea să renunțe la toate bunurile pământești și să râvnească o viață schimnică, având drept singură bogăție un imens cer albastru. După zece minute, genunchii învinețiți de lespezi îi deveneau atât de dureroși, încât simțea o adâncă sfârșeală, un extaz în care se vedea mare cuceritor, stăpânitorul unui imens imperiu, zvârlind coroana, sfărâmându-și sceptrul, călcând în picioare un lux nemaipomenit, casete de aur, giuvaeruri sclipitoare, stofe brodate cu pietre scumpe, pentru a se duce să se îngroape în fundul unei Tebaide înveșmântat cu o dimie care să-i jupoaie spinarea. Liturghia însă îl trezea din aceste închipuiri, pe care le

confunda cu niște realități ce i s-ar fi întâmplat în alte vremuri. Se-mpărtășea, cânta psalmul zilei cu multă osârdie, fără s-audă altă voce decât pe a lui, atât de limpede, atât de cristalină, că o simțea înaripându-se până la urechile Domnului. Și când urca înapoi în camera lui, suia doar câte-o treaptă, după sfatul sfinților Bonventura și Toma de Aquino; mergea încet, cu reculegere, cu capul ușor aplecat, găsind o nespusă mulțumire să urmeze cele mai mici prescripții. Apoi, venea masa. În refectoriu, feliile de pâine aliniate de-a lungul paharelor de vin alb îl încântau; fiindcă avea poftă de mâncare, era vesel din fire, zicea de pildă că vinul era bun creștin, aluzie foarte îndrăzneață la învinuirea ce se aducea economului că-l botează cu apă. Asta nu-l împiedica să-și reia aerul grav pentru a intra în clasă. Lua notițe pe genunchi, în vreme ce profesorul, cu încheieturile mâinilor pe marginea catedrei, vorbea o latinească obișnuită, întretăiată uneori de cuvinte franțuzești când nu găsea altele. O discuție se isca; elevii argumentau într-un jargon ciudat, fără să râdă. Apoi, la zece, avea loc o lectură de douăzeci de minute din Scriptură. Se ducea să ia sfânta carte, bogat legată, cu muchiile aurite. O săruta cu o deosebită evlavie, citea cu capul descoperit, salutând de câte ori întâlnea numele lui Isus, al Mariei sau al lui Iosif. A doua meditație îl găsea astfel cu totul pregătit să îndure pentru dragostea lui Dumnezeu o nouă îngenunchere, și mai lungă decât cea dintâi. Evita să se așeze fie și o singură clipă pe călcâie; timp de trei sferturi de oră își cerceta conștiința, sforțându-se să descopere în el păcate, ajungând să se creadă osândit pentru că uitase seara trecută să sărute cele două icoane ale scapularului sau pentru că adormise pe partea stângă; greșeli grozave,

pe care ar fi voit să le ispășească stâlcindu-și genunchii până seara, greșeli fericite care îl preocupau, fără de care n-ar fi știut cu ce să-și hrănească candida-i inimă, adormită de neprihănita viață pe care-o ducea. Intra în refectoriu ușurat, ca și cum și-ar fi despovărat sufletul de o mare crimă. Seminariștii de serviciu, cu mânecile sutanei suflecate, încinși cu un șorț albastru de pânză groasă, aduceau supa cu fidea, papara tăiată în pătrățele, porțiile de friptură cu fasole. Erau un teribil clefăit de fălci, o lacomă tăcere, o îndârjire de furculițe întreruptă numai de priviri invidioase aruncate spre masa în formă de potcoavă unde directorii mâncau cărnuri mai fragede și beau vinuri mai rubinii, pe când vocea groasă a vreunui băiat de țăran, cu plămânii zdraveni, mormăia fără puncte și virgule, pe deasupra acestei dezlănțuiri a apetitului, vreo lectură pioasă, scrisori de misionari, porunci episcopale, articole din ziare bisericești. El asculta între două îmbucături. Acele crâmpeie de polemică, acele povestiri de călătorii îndepărtate îl surprindeau, îl înspăimântau chiar, revelându-i, dincolo de zidurile seminarului, o frământare, un imens orizont, la care nu se gândea niciodată. Încă mâncau când clopotul vestea recreația. Curtea așternută cu nisip avea opt platani groși care, vara, făceau o umbră răcoroasă; spre miazăzi era un zid, înalt de cinci metri, cu coama presărată cu cioburi de sticlă, deasupra căruia nu se vedea din Plassans decât vârful clopotniței de la Saint-Marc, un scurt ac de piatră, pe cerul albastru. El se preumbla cu un grup de colegi de la un capăt al curții la celălalt, încet, pe o singură linie; și, de câte ori se întorcea cu fața spre zid, privea clopotnița, care era pentru el întreg orașul, întreg pământul, sub liberul zbor al norilor. Grupuri zgomotoase discutau sub

platani; prietenii se izolau, doi câte doi, în colțuri, spionați de vreun director ascuns după perdelele ferestrei sale; jocuri cu mingea și partide de popice se organizau cu violență, tulburând pe liniștiții jucători de loto culcați pe jumătate la pământ dinaintea cartoanelor, pe care o bilă sau o minge prea tare aruncată le acopereau cu nisip. Când clopotul suna, zgomotul înceta, un stol de vrăbii zbura din platani, iar elevii gâfâind încă se duceau la cursurile de cânt, cu brațele încrucișate, cu ceafa plecată. Și-și termina ziua în mijlocul acestei păci; se întorcea în clasă; lua gustarea la patru, reîncepându-și veșnica-i preumblare în fața fleșei de la Saint-Marc; seara mânca în mijlocul acelorași clefăituri de fălci, sub vocea groasă care sfârșea lectura de dimineață; urca la capelă pentru a-și rosti rugăciunea de seară și se culca la opt și-un sfert, după ce-și stropea patul cu agheasmă, pentru a fi ferit de vise urâte.

Câte asemenea frumoase zile nu petrecuse în acea veche mănăstire din vechiul Plassans, plină de-o seculară mireasmă de cucernicie! Timp de cinci ani, zilele se scurseseră cu același susur de apă limpede. În clipa aceea își amintea o mulțime de amănunte care îl înduioșau. Și-aducea aminte de primul trusou, pe care se dusese să-l cumpere împreună cu mama lui: cele două sutane, cele două brâuri, cele șase gulere, cele opt perechi de ciorapi negri, stiharul, tricornul. Și ce tare-i bătuse inima, în acea seară blândă de octombrie, când poarta seminarului se închisese în urma lui! Venea acolo, la douăzeci de ani, după terminarea liceului, sub impulsul unei nevoi de a crede și a iubi. De-a doua zi chiar, uitase totul, ca adormit în fundul clădirii mari și tăcute.

Revedea strâmta chilie în care-și petrecuse cei doi ani de filosofie, o simplă despărtitură

mobilată cu un pat, o masă și un scaun, separată de despărțiturile vecine cu scânduri rău încheiate, într-o sală imensă care conținea vreo cincizeci de chilioare identice. Își revedea celula de teolog, unde locuise alți trei ani, mai mare, cu un fotoliu, o toaletă, o bibliotecă, fericită cameră plină de visele credinței lui. De-a lungul nesfârșitelor culoare, de-a lungul scărilor de piatră, în anumite unghere, avusese neașteptate revelații, nesperate ajutorări. Tavanele înalte lăsau să cadă glasuri de îngeri păzitori. Nu era nicio lespede din pardoseala sălilor, nicio piatră a zidurilor, nicio ramură a platanilor care să nu-i grăiască de bucuriile contemplativei lui vieți, de îngăimările-i de dragoste, de lenta-i inițiere, de mângâierile căpătate în schimbul dăruirii ființei lui, de toată acea fericire a celor dintâi divine iubiri. În cutare zi, deșteptându-se, văzuse o vie licărire care-l umpluse de bucurie. În cutare seară, închizând ușa celulei, simțise niște mâini calde cuprinzându-i gâtul, atât de mângâios, încât, revenindu-și în fire, se trezise pe jos, plângând cu hohot. Apoi, uneori, mai ales sub mica boltă care ducea la capelă, și-abandonase mijlocul unor brațe mlădioase care îl ridicau. Tot cerul se ocupa atunci de el, mergea în jurul lui, punea în cele mai neînsemnate acte ale lui, în satisfacerea celor mai vulgare necesități ale lui, un înțeles deosebit, un parfum surprinzător al cărui vag miros veșmintele și chiar pielea lui păreau că-l păstrează de-a pururi. Își amintea încă de preumblările pe care le făcea joia. Plecau la două spre vreun colțișor de verdeață, la o leghe de Plassans. Era de cele mai multe ori pe malul râului Viorne, la capătul unei pajiști, cu sălcii noduroase ce-și plecau în apă mlădioasele crengi. Nu vedea nimic, nici marile flori galbene ale pajiștii, nici rândunelele bând din zbor, atingând

cu aripile pânza de apă a râulețului. Până la șase, așezați în grupuri sub sălcii, colegii lui și el recitau în cor slujba Fecioarei sau citeau, doi câte doi, breviarul facultativ al tinerilor seminariști.

Abatele Mouret zâmbi, strângând cu cleștele jeraticul împrăștiat. Nu găsea în acel trecut decât o mare neprihănire, o desăvârșită supunere. Era un crin, al cărui suav parfum îi încânta pe dascălii săi. Nu-și amintea de nicio faptă rea. Niciodată nu profita de absoluta libertate a preumblărilor, pe când cei doi directori de supraveghere se duceau să stea de vorbă la un preot din vecinătate, pentru a fuma după un gard sau pentru a da fuga să bea bere cu vreun prieten. Niciodată n-ascundea romane sub mindir, nici nu închidea sticle cu anizetă în fundul noptierei. Multă vreme chiar nici nu bănuise toate păcatele ce-l înconjurau, aripi de pui și prăjituri introduse pe furiș în timpul postului, scrisori vinovate aduse de servitori, abominabile convorbiri desfășurate pe șoptite, în unele colțuri ale curții. Plânsese cu lacrimi fierbinți în ziua când băgase de seamă că puțini dintre colegii lui îl iubeau cu adevărat pe Dumnezeu. Erau acolo băieți de țăran care voiau să se preoțească de groaza recrutării, leneși ce visau la o meserie trândavă, ambițioși pe care îi tulbura deja vedenia cârjei și-a mitrei. Și el, regăsind lumeștile întinări la piciorul altarelor, se închisese și mai mult în sine, hărăzindu-se și mai mult lui Dumnezeu, spre a-l mângâia pentru părăsirea în care era lăsat.

Totuși, abatele își aminti că într-o zi stătuse în clasă picior peste picior. Dojana profesorului îl făcuse să roșească de parcă ar fi săvârșit un lucru rușinos. Era unul dintre cei mai buni elevi, care nu discuta și învăța textele pe dinafară. Dovedea existența și veșnicia lui Dumnezeu cu

probe luate din Sfânta Scriptură, cu părerea Sfinților Părinți ai Bisericii și cu universalul asentiment al tuturor popoarelor. Raționamentele de acest fel îl umpleau de-o nestrămutată certitudine. În timpul primului său an de filosofie, era atât de sârguitor la cursul de logică, încât profesorul îl oprise, repetându-i că cei mai învățați nu-s și cei mai sfinți. Ca urmare, din anul al doilea consideră studiul metafizicii ca pe-o datorie reglementată ce intra foarte puțin în cadrul îndatoririlor lui zilnice. Îl cuprinse disprețul pentru știință; voia să rămână ignorant, spre a păstra umilitatea credinței sale. Mai târziu, în teologie, nu mai urma decât din supunere cursul de *Istorie bisericească*, de Rohrbacher; mergea până la argumentele lui Gousset, până la *Instrucțiunea teologică* a lui Bouvier, fără să îndrăznească să se atingă de Bellarmin, de Ligouri, de Suarez, de Toma de Aquino. Numai Sfânta Scriptură îl pasiona. Găsea în ea cunoștințele de dorit, o poveste de dragoste nesfârșită ce trebuia s-ajungă ca învățătură oamenilor de bună voire. Nu accepta decât afirmațiile magiștrilor săi, lăsându-le lor grija oricărei cercetări, neavând nevoie de tot acel talmeș-balmeș pentru a iubi, învinuind cărțile că răpesc din timpul rugăciunii. Izbutise chiar să-și uite anii de colegiu. Nu mai știa, nu mai era decât o candoare, o copilărie reîntoarsă la gânguritul catehismului.

Și astfel suise pas cu pas până la preoție. Aici, amintirile deveneau năvalnice, duioase, încă fierbinți de cereștile bucurii. În fiecare an se apropiase din ce în ce mai mult de Dumnezeu. Își petrecea cu sfințenie vacanțele, la un unchi de-al lui, spovedindu-se zilnic, împărtășindu-se de două ori pe săptămână. Își impunea posturi, ascundea în fundul cufărului cutii cu sare zgrunțuroasă, pe care îngenunchea ceasuri întregi,

cu genunchii goi. Stătea în capelă, în timpul recreațiilor, sau urca în camera unui director, care-i povestea pioase și extraordinare anecdote. Apoi, când se apropia ziua Sfintei Treimi, era răsplătit peste măsură, copleșit de acea emoție care umplea seminarele în ajunul hirotonisirilor. Era sărbătoarea cea mare, cerul deschizându-se spre a lăsa pe aleși să urce o nouă treaptă. El, cu cincisprezece zile mai înainte, se mărginea la pâine și apă. Lăsa perdelele de la fereastră pentru a nu mai vedea nici lumina zilei, prosternându-se în întuneric, rugându-l pe Isus să-i primească jertfirea. În ultimele patru zile, era cuprins de angoase, de cumplite mustrări de cuget care îl făceau să sară din pat, în mijlocul nopții, pentru a se duce să bată la ușa preotului străin care conducea așezământul, vreun carmelit desculț, adesea un protestant convertit, în privința căruia se zvoneau minunății. Și-i făcea o îndelungă și generală spovedanie a vieții lui, cu vocea întretăiată de suspine. Numai absoluțiunea îl liniștea, îl răcorea, ca și cum ar fi făcut o baie de har. Era alb ca un crin în dimineața zilei celei mari; era atât de conștient de această albeață, încât i se părea că răspândește lumină împrejur. Și clopotul seminarului suna cu glasu-i limpede, în vreme ce văratecile miresme, micșunelele înflorite, rozetele, heliotropii veneau pe deasupra zidului înalt al curții. În capelă, părinții așteptau, în costum de gală, atât de emoționați, că femeile plângeau cu suspine sub vălurile lor. Apoi începea defilarea diaconilor, care urmau să primească preoția, cu patrafire de aur; subdiaconii, în dalmatică; tonsurații, cu stiharul fluturând pe umeri, cu tichia neagră în mână. Orga horcăia, înălța accentele de flaut ale unui cânt de voioșie. La altar, episcopul, asistat de doi canonici, oficia, cu cârja

în mână. Adunarea canonicilor era acolo, preoții din toate parohiile se îmbulzeau, în mijlocul unui nemaipomenit lux de costume, al unei sclipiri de aur aprins de snopul razelor de soare ce cădeau printr-o fereastră a naosului. După liturghie, începea hirotonisirea.

În clipa aceea, abatele Mouret și-amintea încă răceala foarfecilor când i se tunsese părul la începutul primului său an de teologie. Simțise o ușoară înfiorare. Atunci însă tonsura era mică, rotundă abia cât un bănuț. Mai târziu, la fiecare nouă treaptă urcată în ierarhie, se mărise din ce în ce, ajungând să-l încununeze cu o pată albă având circumferința unei ostii mari. Și orga horcăia mai încet, cădelnițele recădeau cu clinchetul de argint al lănțișoarelor, lăsând să scape un val de fum alb, care se desfășura ca o dantelă. El se vedea în stihar, tânăr tonsurat, adus la altar de maestrul de ceremonii; îngenunchea, pleca adânc capul, pe când episcopul, cu foarfecile de aur, îi tăia trei șuvițe de păr, una de pe frunte, celelalte două de lângă urechi. Peste un an, se vedea din nou, în capela plină de miresme de tămâie, primind cele patru ordine minore: mergea, condus de un arhidiacon, să închidă cu zgomot marea ușă, pe care apoi o deschidea, pentru a arăta că era menit să păzească bisericile; suna un clopoțel cu mâna dreaptă, anunțând prin asta că avea datoria să-i cheme pe credincioși la slujbă; se întorcea la altar, unde episcopul îi conferea noi privilegii, pe acelea de a cânta învățăturile, de a binecuvânta pâinea, de a catehiza copiii, de a alunga diavolul, de a sluji pe diaconi, de a aprinde și stinge lumânările. Apoi amintirea hirotoniei următoare îi revenea, mai solemnă, mai grozavă, în mijlocul aceluiași cântec de orgă, al cărui uruit părea că este însuși tunetul lui Dumnezeu; în acea

zi, avea dalmatica de subdiacon pe umeri, se lega de-a pururi prin jurământul de castitate; tremura din tot trupul, în ciuda credinței sale, la teribilul *Accedite* al episcopului, care puse pe goană pe doi dintre colegii lui, ce îngălbeneau lângă el; noile-i îndatoriri erau de a-i servi pe preoți la altare, de a pregăti sfintele vase, de a cânta fragmentul din Sfânta Scriptură ce se citește la liturghie, de a șterge potirul, de a purta crucea la procesiuni. Și, în sfârșit, defila o ultimă dată în capelă, sub strălucirea soarelui de iunie; de data aceasta însă mergea în fruntea cortegiului, avea stiharul înnodat la cingătoare, stola încrucișată pe piept, patrafirul atârnat de gât; sfârșit de-o supremă emoție, el zărea palidul chip al episcopului care-i dădea preoția, plenitudinea sacerdoțiului, printr-o întreită binecuvântare. După jurământu-i de supunere ecleziastică, se simțea ca ridicat de pe lespezi când vocea puternică și răsunătoare a prelatului rostea fraza latină: „*Accipe Spiritum sanctum quorum remiseris peccata, remittuntur eis, et qouroum retineris, retenta sunt*".

XVI

Această evocare a marilor fericiri ale tinereții sale îi pricinuise o ușoară fierbințeală abatelui Mouret. Nu mai simțea frigul. Lăsă vătraiul, se apropie de pat ca pentru a se culca, apoi se întoarse, își rezemă fruntea de un geam, privind în noapte, fără să vadă. Era oare bolnav, de-și simțea membrele toropite, în vreme ce năvalnicu-i sânge îi ardea vinele? La seminar, în două rânduri, fusese cuprins de-o indispoziție asemănătoare, un fel de neliniște fizică ce-l făcea să se simtă foarte nenorocit; odată chiar căzuse la pat, pradă unui puternic delir. Apoi, se gândi la o tânără stăpânită de diavoli, pe care Fratele Arhangias povestea că o vindecase făcând semnul crucii asupra ei, într-o zi când căzuse în nesimțire în fața lui. Asta-l făcu să se gândească la exorcismele spirituale pe care i le recomandase odinioară unul dintre profesorii lui: ruga, spovedania, deasa împărtășire, alegerea unui duhovnic înțelept, care să aibă o mare înrâurire asupra minții penitentului său. Și, fără tranziție, cu o bruschețe care-l mira chiar pe el, găsi în adâncul memoriei sale figura bucălată a unuia dintre foștii lui prieteni, un țăran, copil de cor la opt ani, a cărui pensiune la seminar era plătită de o doamnă care-l ocrotea. Râdea întruna, se bucura dinainte cu naivitate de toate micile beneficii ale meseriei: salariul de o mie două

sute de franci pe an, prezbiteriul în fundul unei grădini, plocoanele, invitațiile la cină, măruntele profituri din căsătorii, botezuri, înmormântări. Acela trebuia să fie fericit în parohia lui.

Melancolica părere de rău pe care i-o pricinuia această amintire îl surprinse foarte mult pe preot. Oare nu era și el fericit? Până în acea zi, nu regretase nimic, nu dorise nimic, nu invidiase nimic. Și chiar în clipa aceea își punea întrebări și nu găsea în el niciun subiect de amărăciune. Era, după credința lui, ca în primele vremuri ale diaconatului său, când îndatorirea de a-și citi breviarul, la anumite ore, îi umpluse zilele cu o necontenită rugă. De atunci, săptămânile, lunile, anii se scurgeau, fără să fi avut răgaz de gânduri rele. Îndoiala nu-l chinuia; se umilea în fața tainelor pe care nu le putea pricepe; își jertfea ușor judecata, pe care o disprețuia. La ieșirea din seminar, avusese bucuria de a se vedea străin printre ceilalți oameni, de a nu mai umbla ca ei, de a ține altfel capul, de a avea gesturi, cuvinte, simțăminte de făptură deosebită. Se simțea feminizat, apropiat de înger, scăpat de bărbăteștile-i atribute, de omenescu-i miros. Era aproape mândru că nu mai face parte din omenire, că fusese crescut pentru Dumnezeu, curățat cu îngrijire de omeneasca întinare printr-o educație aprigă. I se părea de asemenea că stătuse ani de zile muiat într-un sfânt mir, preparat conform riturilor, care-i îmbibase trupul cu un început de beatificare. Unele dintre organele lui dispăruseră, topite puțin câte puțin; membrele, creierul i se secătuiseră de materie pentru a se umple cu suflet, cu un aer subtil ce-i dădea uneori amețeli, ca și cum pământul i-ar fi pierit brusc de sub picioare. Se arăta fricos, neștiutor, novice ca o fată închisă în mănăstire. Zicea uneori zâmbind că-și continuă copilăria,

închipuindu-și că a rămas mic, cu aceleași senzații, idei și judecăți; astfel, la șase ani îl cunoștea pe Dumnezeu tot atât ca la douăzeci și cinci; avea pentru a-l ruga identice mlădieri de glas, copilărești bucurii de-a împreuna mâinile exact cum trebuia. Lumea i se părea tot ca aceea pe care o vedea odinioară, când maică-sa îl plimba de mână. Se născuse preot, crescuse preot. Când dovedea, în fața Teusei, vreo grosolană ignoranță într-ale vieții, ea-l privea uimită, drept în ochi, zicând cu un zâmbet ciudat „că nu era degeaba fratele domnișoarei Désirée". Nu-și amintea decât o rușinoasă convulsie în toată viața lui. Era pe vremea ultimelor lui șase luni de seminar, între diaconat și preoție. I se dăduse să citească lucrarea abatelui Craisson, superiorul marelui seminar din Valence, *De rebus veneris ad usum, confessariorum*. Citirea acelei cărți îl spăimântase, îi smulsese lacrimi. Acea savantă cazuistică a viciului, dând în vileag toată ticăloșia omenească, coborându-se până la cele mai monstruoase cazuri de patimi contra naturii, siluia în mod brutal virginitatea lui trupească și spirituală. Rămânea de-a pururi pângărit, ca o mireasă inițiată dintr-odată în violențele amorului. Și revenea fatalmente la acel chestionar de rușine de câte ori se spovedea. Dacă obscuritățile dogmei, preoțeștile îndatoriri, nimicirea oricărui liber-arbitru îl lăsau senin, fericit că nu-i decât un fiu al lui Dumnezeu, păstra fără voie trupeasca zdruncinare a acelor spurcăciuni pe care trebuia să le răscolească; avea conștiința că undeva, în adâncul ființei lui, există o pată ce nu se poate șterge, care putea într-o zi să se mărească și să-l acopere cu mocirlă.

Luna răsărea de după Garrigues. Abatele Mouret, încins tot mai mult de febră, deschise fereastra, își rezemă coatele de ea, spre a-și scălda

obrazul în răcoarea nopții. Nu mai știa ora precisă când fusese cuprins de acea indispoziție. Și-amintea totuși că, dimineață, rostindu-și slujba, era foarte calm și odihnit. Trebuia să fi fost mai târziu, poate în timpul îndelungului său umblet prin soare, sub fremătarea copacilor din Paradou, sau în năduful din găinăria surorii lui. Și retrăi ziua.

În fața lui, vasta câmpie se întindea, mai tragică sub paloarea oblică a lunii. Măslinii, migdalii, arborii subțiri pătau cu cenușiu haosul uriașelor stânci, până la linia întunecată a colinelor de la orizont. Erau mari porțiuni de umbră, creste denivelate, însângerate bălți de pământ în care stelele roșii păreau că se oglindesc, albeți cretoase asemenea unor veșminte de femeie lepădate, dezgolind cărnuri năpădite de întuneric, ațipite în adânciturile terenurilor. Noaptea, acea câmpie arzătoare lua înfățișarea unei bizare zvârcoliri de patimă. Dormea, dezmățată, deșelată, răsucită, cu membrele depărtate, în vreme ce adânci suspine călduțe se înălțau din ea, puternice arome de somnoroasă nădușită. S-ar fi zis că era o voinică Cibelă căzută pe spate, cu sânii înainte, cu pântecele sub lună, beată de arșița soarelui, visând încă zămislire. În depărtare, de-a lungul acelui mare trup, abatele Mouret urmărea cu privirea drumul spre Olivettes, o îngustă panglică palidă care se întindea ca șiretul desfăcut al unui corset. Îl auzea pe Fratele Archangias ridicând fustele ștrengăroaicelor pe care le biciuia până la sânge, scuipând în obrazul fetelor, puțind el însuși a țap veșnic neostoit. O vedea pe Rosalie râzând pe înfundate, cu aeru-i de bestie lubrică, pe când moș Bambousse o izbea în șale cu bulgări de pământ. Și la momentul acela, credea el, cu ceafa de-abia încălzită de frumoasa dimineață, era încă sănătos. Nu simțea decât un

freamăt în spate, acel nedeslușit murmur de viață pe care-l auzise în mod vag de dimineață în mijlocul slujbei, când soarele intrase prin ferestrele crăpate. Niciodată ca-n ora aceea nocturnă câmpia nu-l neliniștise, cu giganticu-i sân, cu umbrele-i moi, cu sclipirile-i de piele chihlimbarie, toată acea nuditate de zeiță, de-abia ascunsă sub argintatul văl al lunii.

Tânărul preot plecă ochii, privi satul. Acesta era adâncit în somnul cel greu al oboselii, în neantul pe care-l dorm țăranii. Nicio lumină. Cocioabele erau niște mormane negre, pe care le tăiau albele dungi ale ulițelor transversale, străbătute de razele lunii. Câinii trebuie că sforăiau și ei în pragul ușilor închise. Poate că Artaud otrăvise prezbiteriul cu vreun groaznic flagel? Auzea crescând întruna în spatele lui suflul a cărui apropiere era atât de plină de angoasă. Deosebea acum un fel de tropot de turmă, un nor de praf ce-i sosea încărcat cu emanațiile unei cirezi de vite. Gândurile de dimineață îi reveneau la priveliștea acelei mâini de oameni care reînviau primele vremuri, crescând între pleșuvele stânci ca un pumn de scaieți semănați de vânt; simțea că asistă la înceata naștere a unei rase. Când era copil, nimic nu-l mira, nu-l spăimânta mai mult decât acele miriade de insecte pe care le vedea mișunând când ridica unele pietre umede. Artaudenii, adormiți chiar, zdrobiți de oboseală în umbră, îl tulburau cu somnul lor, al cărui suflu îl regăsea în aerul pe care-l respira. N-ar fi voit să aibă decât stânci sub fereastră. Satul nu era destul de mort; acoperișurile cocioabelor se umflau ca niște piepturi; crăpăturile ușilor lăsau să se strecoare suspine, ușoare trosnituri, tăceri vii, ce dezvăluiau în vâgăuna aceea prezența unei mișunări de viață, sub neagra legănare a nopții. Fără îndoială, singur

acest miros și îi făcea greață. Și totuși îl respirase adesea tot atât de tare, fără să încerce altă nevoie decât să se răcorească în rugă.

Cu tâmplele asudate, se duse să deschidă cealaltă fereastră, căutând un aer mai tare. Jos, la stânga, se întindea cimitirul, cu înaltu-i străjer, Singuraticul, a cărui umbră n-o clătina nicio adiere. Se înălța din câmpia goală o mireasmă de fân cosit. Marele zid cenușiu al bisericii, acel zid plin de șopârle, pe care creșteau garofițe, se răcea sub lună, pe când una din marile ferestre lucea, cu geamurile asemănătoare unor plăci de oțel. Biserica adormită trebuie că nu trăia la ora aceea decât viața supraomenească a dumnezeiescului agneț, închis în tabernacul. Se gândea la galbena pată a candelei de veghe, năpădită de umbră, ispitit să coboare iarăși pentru a-și ușura mintea bolnavă, în mijlocul acelei nepătate întunecimi. O bizară groază îl reținu însă: i se păru deodată, cu ochii ațintiți asupra geamurilor aprinse de lună, că vede biserica luminându-se pe dinăuntru cu o strălucire de cuptor, cu o splendoare de serbare infernală, în care se perindau luna mai, plantele, dobitoacele, fetele din Artaud, care prindeau cu furie arbori în brațele lor goale. Apoi, aplecându-se, zări sub el găinăria surorii lui, neagră, aburindă. Nu deosebea lămurit cuștile iepurilor, cotețele găinilor și rațelor. Era un singur morman îngrămădit în imputiciune, dormind cu aceeași pestilențială răsuflare. Acrul miros al caprei trecea pe sub ușa staulului, în vreme ce purcelul, tolănit pe spate, grohăia lângă un blid gol. Marele cocoș roșcat Alexandre scoase din gâtleju-i de aramă un cucurigu ce trezi rând pe rând, în depărtare, pasionatele trâmbițări ale întregii cocoșimi din sat.

Abatele Mouret își aminti deodată. Frigurile ale căror urmări le pricepea îl cuprinseseră în

găinăria surorii lui, în fața găinilor încă sub fierbințeala clocitului și a iepuroaicelor ce își smulgeau puf de pe pântece. Atunci simți atât de aievea pe gât suflul unei respirații, încât se întoarse, pentru a vedea cine-l apucă astfel de ceafă. Și își aminti de Albine țâșnind afară din Paradou, trântind cu putere ușa asupra arătării unei grădini fermecate; și-o aminti galopând de-a lungul nesfârșitului zid, urmărind brișca în goană, împrăștiind în vânt, ca pe niște sărutări, frunze de mesteacăn; și-o mai aminti și în asfințit, râzând de înjurăturile Fratelui Archangias, târându-și fustele pe cărare, asemenea unui norișor de praf rostogolit de aerul serii. Avea șaisprezece ani; era bizară, cu fața-i prelungă; mirosea a aer curat, a iarbă, a pământ. Și-o amintea atât de bine, că revedea o zgârietură, la una din încheieturile mlădioase ale mâinilor, roză pe alba-i piele. De ce râdea oare astfel, privindu-l cu ochii ei albaștri? Râsul ei îl învăluise ca o undă sonoră ce răsuna pretutindeni lovindu-se de trupul lui; o respira, o auzea vibrând în el. Da, tot răul lui era pricinuit de acest râs pe care-l sorbise.

În picioare în mijlocul odăii, cu ambele ferestre deschise, el rămase tremurând de frig, cuprins de-o frică ce-l făcea să-și ascundă capul în mâini. Întreaga zi ducea deci la această evocare a unei blonde copile, cu fața prelungă, cu ochii albaștri? Și întreaga zi intra pe cele două ferestre deschise. Erau, în depărtare, dogoarea pământurilor roșii, patima giganticelor stânci, a măslinilor răsăriți în pietriș, a viilor ce-și răsuceau brațele pe marginea drumurilor; erau, mai aproape, sudoarea omenească pe care aerul o aducea din Artaud, serbedele mirosuri ale cimitirului, miresmele de tămâie ale bisericii, stricate de mirosurile fetelor cu părul pomădat; și mai erau

aburi de bălegar, abureala găinăriei, înăbușitoarele fermentații ale germenilor. Și toate aceste răsuflări se revărsau deodată, într-o singură asfixiantă adiere, atât de grea, umflându-se cu atâta violență, că-l sufoca. Își închidea simțurile, încerca să și le nimicească. Albine însă reapăru în fața lui ca o mare floare crescută și înfrumusețată pe-acea mraniță. Ea era fireasca floare a acelor gunoiști, gingașă sub soare, deschizând fragedul boboc al umerilor ei albi, atât de fericită că trăiește, încât se desprindea de pe tulpină și zbura pe gura lui, parfumându-l cu lungu-i râs.

Preotul scoase un strigăt. Simțise o arsură pe buze. Era ca un fluid arzător ce-i cursese prin vine. Atunci, căutând un refugiu, se aruncă în genunchi în fața statuii Sfintei Fecioare, strigând, cu mâinile împreunate:

— Preacurată Fecioară, roagă-te pentru mine!

XVII

Sfânta Fecioară, pe scrinul de nuc, zâmbea duios, din colțul buzelor ei subțiri, ușor schițate cu o trăsătură de carmin. Era mică, albă. Marea și alba-i maramă, care-i cădea din creștet până-n tălpi, n-avea pe margini decât un chenar de aur imperceptibil. Rochia, drapată în lungi cute drepte pe un trup fără sex, o strângea la gât, lăsând să se vadă doar acel gât mlădios. Nicio șuviță a părului ei castaniu nu ieșea de sub văl. Avea fața rumenă, iar ochii ei albaștri erau înălțați spre cer; împreuna niște mâini trandafirii, mâini de copilă, lăsând să i se vadă vârful degetelor sub cutele vălului, deasupra eșarfei albastre, ce părea că-i înnoadă la mijloc două plutitoare crâmpeie de cer. Din toate femeieștile-i ispite, niciuna nu era dezgolită, în afară de picioarele-i adorabile, ce călcau mistica răsură. Și pe nuditatea picioarelor ei creșteau roze de aur, ca firească înflorire a cărnii ei preacurate.

— Neprihănită Fecioară, roagă-te pentru mine! repeta cu deznădejde preotul.

Aceea nu-l tulburase niciodată. Nu era încă mamă; brațele ei nu-l întindeau pe Isus, trupul ei nu luase încă rotundele forme ale fecundității. Nu era regina cerului, care descindea încoronată și înveșmântată cu aur, ca o principesă, purtată în triumf de un stol de heruvimi. Aceea nu-i insuflase niciodată teamă, nu-i grăise niciodată

cu asprimea unei atotputernice stăpâne, a cărei simplă vedere pleacă frunțile în țărână. Îndrăznea s-o privească, s-o iubească, fără a se teme că o să-l tulbure mlădioasa buclă a părului ei castaniu; n-avea decât duioșia picioarelor ei goale, acele drăgăstoase picioare care înfloreau ca o grădină de castitate, prea miraculos pentru a-și satisface dorința de a le acoperi cu sărutări. Ea îi îmbălsăma camera cu parfumul ei de crin. Era crinul de argint plantat într-un vas de aur, prețioasa, eterna, impecabila puritate. În albu-i văl, atât de strâns în jurul ei, nu mai era nimic omenesc, doar o flacără neprihănită, arzând cu o vâlvoare pururi egală. Seara, când se culca, dimineața, când se deștepta, o găsea acolo, cu același zâmbet extatic. Se dezbrăca în fața ei, fără nicio sfială, ca în fața propriei lui pudori.

— Maică preasfântă, preacurată, stăpână a noastră, de Dumnezeu născătoare și pururea fecioară, roagă-te pentru mine! bolborosi el cu frică, ghemuindu-se la picioarele Fecioarei, ca și cum ar fi auzit în spatele lui galopul sonor al Albinei. Ești pentru mine tot sprijinul, izvorul bucuriilor, templul cuminţeniei, turnul de fildeș în care mi-am închis neprihănirea. Mă încredințez mâinilor tale fără de pată, te rog fierbinte să mă iei, să mă acoperi cu un colț al vălului tău, să mă ascunzi sub nevinovăția ta, în sfântul adăpost al veșmântului tău, pentru ca nicio suflare trupească să nu m-atingă. Am nevoie de tine, pier fără tine, mă simt pe veci despărțit de tine dacă nu mă iei pe ocrotitoarele-ți brațe, departe de-aici, în mijlocul arzătoarei albimi unde sălășluiești. Fecioară zămislită fără de păcat, nimicește-mă în adâncul imaculatei zăpezi pe care-o răspândești în jurul tău. Ești minunăția veșnicei feciorii. Ai răsărit sub o rază, ca un pom minunat, pe care nicio sămânță

nu l-a sădit. Isus, fiul tău, s-a născut din suflarea lui Dumnezeu, tu însăți te-ai născut fără ca pântecele maicii tale să fie întinat și vreau să cred că această feciorie dăinuie din veac în veac, în necurmată necunoaștere a trupescului. O, să trăiești, să crești fără a cunoaște rușinea simțurilor! O, să te înmulțești, să dai naștere fără cumplita nevoie a sexului, sub singura atingere a unui sărut ceresc!

Această rugă fierbinte și deznădăjduită, acest strigăt purificat de dorință îl întărise pe tânărul preot. Fecioara, albă toată, cu ochii la cer, părea că zâmbește și mai dulce cu buzele ei roz și subțiri. El reluă cu un glas înduioșat:

— Aș vrea să fiu iarăși copil. Aș vrea să fiu de-a pururi un copil ce-și poartă pașii la umbra rochiei tale. Eram mic, împreunam mâinile pentru a-ți rosti numele. Leagănul îmi era alb, ca și trupul meu, toate gândurile îmi erau albe. Te vedeam deslușit, te auzeam chemându-mă, veneam spre tine într-un zâmbet, pe roze ce se scuturau. Și nimic altceva nu simțeam, nu gândeam, trăiam doar ca să fiu o floare la picioarele tale. Oamenii n-ar trebui să crească. N-ai mai avea în juru-ți decât capete bălaie, un popor de copii ce te-ar iubi, cu mâini nevinovate, cu buze neprihănite, cu fragede mădulare, fără de pată, ca și cum ar fi ieșit dintr-o baie de lapte. Unui copil îi săruți sufletul pe obraz. Numai un copil poate să-ți rostească numele fără să-l pângărească. Mai târziu, gura se spurcă, răspândește patimi. Eu însumi, care atât te iubesc, care m-am dăruit ție, nu cutez să te chem în orice clipă, nevoind să te fac să întâlnești omeneștile-mi întinări. Rugatu-m-am, pedepsitu-mi-am trupul, dormit-am sub veghea ta, trăit-am neprihănit; și plâng, văzând astăzi că nu-s încă destul de mort pentru această lume spre a fi mirele

tău. O, Preasfântă Fecioară, de ce n-am cinci ani, de ce n-am rămas copilul care-și lipea buzele de icoanele tale? Te-aș ține pe inima mea, te-aș culca lângă mine, te-aș săruta ca pe o prietenă, ca pe o copilă de vârsta mea. Aș avea strâmta-ți rochie, copilărescu-ți văl, albastra-ți eșarfă, toată acea copilărie care face din tine o soră mai mare. N-aș căuta să-ți sărut părul, nuditate ce nu trebuie văzută; dar ți-aș săruta pe rând picioarele goale, nopți întregi, până ce aș scutura cu buzele mele rozele de aur, misticele roze ale vinelor noastre.

Se opri, așteptând ca Fecioara să-și plece ochii albaștri, să-i atingă fruntea cu marginea vălului ei. Fecioara rămânea înfășurată-n muselină până la gât, până la unghii, până la glezne, cu totul în cer, cu acel avânt al trupului ce o făcea mai gingașă, desprinsă deja de pământ.

— Ei bine, continuă el și mai exaltat, fă-mă iarăși copil, îndurătoare și puternică Fecioară. Fă să am cinci ani. Ia-mi simțurile și bărbăția. O minune să nimicească bărbatul care a crescut în mine. Domnești în ceruri, nimic nu-ți este ușor, decât să mă trăsnești, trupul să mi-l secătuiești, famen și nevolnic pentru cele rele să mă faci și-atât de lipsit de putere să fiu, încât să nu pot nici să ridic degetul cel mic fără învoirea ta. Vreau să fiu neprihănit, neprihănirea ta s-o am, pe care niciun fior omenesc n-ar putea s-o tulbure. Nu vreau să-mi mai simt nici nervii, nici mușchii, nici ale inimii bătăi, nici frământările dorinței. Un lucru vreau să fiu, o albă piatră la picioarele tale, căreia nu-i vei lăsa decât o mireasmă; o piatră ce nu se va clinti din locul unde o vei arunca, fără auz, fără ochi, mulțumită că o calci în picioare, neputând să se gândească la murdării cu celelalte pietre de pe drum. Oh, atunci cât aș fi de fericit!

Voi atinge dintr-odată, fără sforțare, desăvârșirea ce-o visez. Mă voi proclama în sfârșit adevăratul tău slujitor. Voi fi ceea ce n-au putut face din mine studiile, rugăciunile, cei cinci ani de înceată inițiere. Da, neg viața, spun că pieirea speciei e preferabilă necurmatei mârșăvii care o propagă. Greșeala pângărește totul. E o miasmă universală ce întinează dragostea, ce împute camera soților, leagănul nou-născuților, până și florile în extaz sub soare, până și arborii ce lasă să le-ncolțească mugurii. Pământul se scaldă în mocirla asta ai cărei stropi se prefac în vegetații rușinoase. Dar ca să fiu desăvârșit, o, Regină a îngerilor, Regină a fecioarelor, ascultă-mi ruga, îndeplinește-mi-o! Fă să fiu unul dintre acei îngeri care n-au decât două mari aripi după obraji; nu voi mai avea nici trunchi, nici mădulare; voi zbura la tine, de mă vei chema; voi fi doar o gură ce te va proslăvi, o pereche de aripi fără pată ce-ți vor legăna călătoriile în ceruri. Oh, moartea, moartea, proslăvită Fecioară, dă-mi moartea întru toate! Te voi iubi în moartea trupului meu, în moartea a ceea ce viețuiește și se înmulțește. Săvârși-voi cu tine singura căsătorie pe care o voiește inima mea. Înălța-mă-voi mai sus, tot mai sus, până voi atinge jeraticul în care strălucești. Acolo e un mare astru, o imensă roză albă ale cărei petale ard fiecare ca o lună, un tron de argint din care împrăștii raze cu atât de înfocată nevinovăție, că întregul rai rămâne luminat de lucirea vălului tău. Tot ce-i alb, zorile, neaua inaccesibilelor creste, crinii de-abia înfloriți, apa necunoscutelor izvoare, laptele plantelor ocrotite de soare, surâsul fecioarelor, sufletele copiilor morți în leagăn, totul cu smerenie cade la albele-ți picioare. Atunci, înălța-mă-voi la buzele tale, ca o flacără subtilă; strecura-mă-voi în tine prin gura ta întredeschisă

și cununia se va săvârși, în vreme ce arhanghelii vor tresări de voioșia noastră. Să fii feciorelnic, să iubești feciorelnic, să păstrezi în mijlocul celor mai dulci sărutări feciorelnica neprihănire! Să ai toată dragostea, culcat pe aripi de lebădă, într-un nor de puritate, în brațele unei iubite de lumină ale cărei sărutări sunt voluptăți sufletești! Desăvârșire, vis supraomenesc, dorință ce-mi face oasele să trosnească, delicii ce mă înalță la cer! O, Marie, vas ales, castrează în mine omenirea, fă-mă eunuc printre oameni, spre a-mi dărui fără teamă comoara fecioriei tale!

Și abatele Mouret, clănțănind din dinți, sleit de friguri, leșină pe dușumea.

Cartea a II-a

I

Dinaintea celor două mari ferestre, niște perdele de americă trase cu grijă lăsau să se strecoare în cameră o îndoielnică lumină. Odaia, cu tavan înalt, foarte vastă, avea un vechi mobilier în stil Ludovic al XV-lea, din lemn vopsit în alb, îmbrăcat cu o stofă presărată cu flori roșii și frunze. În spațiul dintre pervaz și tavan, deasupra ușilor și de cele două părți ale alcovului, niște zugrăveli lăsau încă să se vadă pântecele și dosurile trandafirii ale unor amorași zburând în stoluri, jucând jocuri ce nu se mai deslușeau; pe când căptușeala în lemn a pereților, cu panouri ovale, ușile cu două canaturi și tavanul rotunjit, odinioară cu fond azuriu, ornamentat cu ciubuce, medalioane și funde de panglică trandafirii, se ștergeau, într-o tonalitate de cenușiu foarte deschis, un cenușiu care păstra gingășia acelui paradis ofilit. În fața ferestrelor, marele alcov ce se deschidea sub niște nori încolăciți, pe care-i dădeau în lături amorași de ipsos, aplecați ori răsturnați pe spate, ca pentru a privi cu nerușinare patul, era închis, ca și ferestrele, de perdele de americă, cu picățele de-o ciudată nevinovăție în mijlocul acelei încăperi pe care o încălzea încă parfumul unei voluptăți trecute.

Așezată lângă o consolă, pe care un ceainic fierbea deasupra unei lămpi cu spirt, Albine privea

cu atenție perdelele alcovului. Era îmbrăcată în alb, cu părul strâns într-o năframă de dantelă veche, cu mâinile căzute pe lângă trup, veghind cu un aer serios de fată mare. O ușoară respirație, un suflu de copil ațipit, se auzea în adânca tăcere. După câteva clipe însă, ea fu cuprinsă de neliniște; nu se putu împiedica să se ducă, cu pași ușori, să ridice colțul unei perdele. Serge, pe marginea marelui pat, părea că doarme, cu capul rezemat de brațu-i îndoit. Cât zăcuse, părul i se lungise, barba îi crescuse. Era alb ca varul la față, cu ochii încercănați, cu buzele golite de sânge; avea o gingășie de fată în convalescență.

Albine, înduioșată, lăsă colțul perdelei să cadă la loc.

— Nu dorm, zise Serge cu o voce foarte joasă.

Și rămase cu capul rezemat, fără să miște un deget, ca și cum ar fi fost copleșit de-o fericită lâncezeală. Ochii i se deschiseseră încetul cu încetul; gura lui sufla ușor pe una din mâinile-i goale, făcând să se ridice părul de pe alba-i piele.

— Te-am auzit, mai murmură el. Umblai încetișor.

Ea fu încântată de această tutuire. Se apropie, se ghemui dinaintea patului, spre a-și aduce chipul la înălțimea feței lui.

— Cum te simți? întrebă ea.

Și gusta la rându-i dulceața acestui „tu“ ce-i flutura pe buze pentru întâia oară.

— Oh! ești vindecat acum, reluă ea. Știi că plângeam tot drumul, când mă întorceam de-acolo cu vești rele? Mi se spunea că aiurezi, că o să rămâi cu mintea tulburată de te-or lăsa afurisitele alea de friguri... Cum l-am sărutat pe unchiul tău Pascal când te-a adus aici ca să te întremezi!

Și băga marginile cearceafului sub saltea, se purta ca o mamă.

— Vezi tu, nu-ți priau stâncile alea arse. Ai nevoie de arbori, de răcoare, de liniște... Doctorul n-a spus nimănui că te-ascundea aici. E o taină între el și cei ce te iubesc. Te credea pierdut... Lasă, nimeni n-o să ne supere. Unchiul Jeanbernat trage din pipă lângă salatele lui. Ceilalți o să ia vești despre tine pe ascuns. Nici măcar doctorul n-o să mai vină, pentru că acum eu sunt doctorul tău... Se pare că nu mai ai trebuință de leacuri. Ai nevoie să fii iubit, înțelegi?

Părea că n-o aude, aiurit încă. Căuta cu ochii prin unghere, fără să miște capul, iar ea crezu că-i preocupat să știe unde se află.

— E odaia mea, zise ea. Ți-am dat-o ție. E frumoasă, nu-i așa? Am luat din pod cele mai frumoase mobile; apoi am făcut perdelele astea de americă, să nu mă orbească lumina zilei... Și tu nu-mi faci nicio supărare. Mă voi culca la catul de sus. Mai sunt trei sau patru odăi goale.

El rămânea însă neliniștit.

— Ești singură? întrebă el.

— Da. De ce această întrebare?

El nu răspunse, ci murmură cu un aer plictisit:

— Am visat, visez întruna... Aud clopote și asta mă obosește.

După o tăcere, el reluă:

— Du-te și închide ușa, trage ivărele. Vreau să fii singură; cu totul singură.

Când ea se întoarse, aducând un scaun, așezându-se la căpătâiul lui, el avea o veselie copilărească, repeta:

— De-acum nimeni nu va mai intra. Nu voi mai auzi clopotele... Când vorbești tu, mă simt odihnit.

— Vrei să bei? întrebă ea.

El făcu semn că nu-i e sete. Se uita la mâinile Albinei cu un aer atât de mirat, atât de

încântat că le vede, încât ea întinse una pe marginea pernei, surâzând. Atunci el lăsă să-i alunece capul, își lăsă un obraz pe acea micuță și fragedă mână. Râse ușor și zise:

— Ah! e moale ca mătasea. S-ar zice că-mi trec adieri prin păr... N-o lua, te rog.

Apoi se lăsă o lungă tăcere. Se priveau cu mare prietenie. Albine, liniștită, se vedea în ochii goi ai convalescentului. Serge părea să asculte ceva nedeslușit ce-i șoptea în taină mica și frageda mână.

— Ce bună-i mâna ta, reluă el. Nu-ți poți închipui cât de bine îmi face... Parcă se strecoară în adâncul meu pentru a-mi alina durerile pe care le am în trup. E o desăvârșită mângâiere, o ușurare, o vindecare.

Își mângâia ușor obrazul, se însuflețea, ca reînviat.

— Spune, nu-i așa că n-o să-mi dai nimic rău de băut, n-o să mă chinui cu tot soiul de leacuri?... Vezi tu, mâna ta îmi ajunge. Am venit aici ca s-o pui așa, sub capul meu.

— Dragul meu Serge, murmură Albine, ai suferit mult, nu-i așa?

— Suferit? Da, da; dar e mult de-atunci... Am dormit prost, am avut vise îngrozitoare. Dacă aș putea, ți le-aș povesti.

Închise o clipă ochii, făcu o mare sforțare să-și aducă aminte.

— Nu văd decât negură, îngână el. E ciudat, sosesc dintr-o lungă călătorie. Nu știu nici măcar de unde am plecat. Aveam friguri, niște friguri ce mă scuturau din creștet până-n tălpi... Da, îmi amintesc. Mereu același coșmar mă făcea să mă târăsc de-a lungul unei nesfârșite subterane. Și când mă săgetau unele dureri mari, subterana se închidea deodată; un morman de bolovani cădea din boltă, pereții se-apropiau unul

de altul, rămâneam fără suflare, cuprins de furia de-a voi să trec dincolo; și intram în stavilă, dădeam din picioare, din mâini, din cap, deznădăjduit că nu voi putea să străbat vreodată acea surpătură din ce în ce mai covârșitoare... Apoi, adesea, era destul s-o ating cu degetul; totul dispărea, mergeam în toată voia prin galeria lărgită, nemaiavând decât sfârșeala crizei.

Albine voi să-i pună mâna pe gură.

— Nu, vorbitul nu mă obosește. Vezi, îți șoptesc la ureche. Mi se pare că gândesc și tu mă auzi... Cel mai ciudat în subterana mea e că n-aveam nici cea mai mică idee cum să mă duc înapoi; mă încăpățânam, gândindu-mă totodată că-mi vor trebui mii de ani ca să împrăștii măcar una din surpături. Era o sarcină fatală, pe care trebuia s-o îndeplinesc cu riscul celor mai mari nenorociri. Cu genunchii răniți, cu fruntea izbită de stâncă, mă îndârjeam să lucrez din toate puterile, ca să ajung cât mai repede. Să ajung unde? Nu știu, nu știu...

Închise ochii, visând, căutând... Apoi făcu o strâmbătură de nepăsare, se lăsă iar pe mâna Albinei și zise râzând:

— E o prostie, sunt un copil.

Tânăra însă, pentru a vedea dacă-i cu totul al ei, îi puse întrebări, readucându-l la confuzele amintiri pe care încerca să le evoce. El nu-și amintea nimic, se afla cu adevărat într-o copilărie fericită. Se credea născut în ajun.

— Oh! nu-s încă întremat, zise el. Vezi tu, cea mai îndepărtată amintire pe care-o am e că mă aflam într-un pat ce-mi ardea tot trupul. Capul mi se rostogolea pe pernă ca pe un jeratic, picioarele mi se rodeau tot frecându-se unul de altul. Vai, mi-era foarte rău! Mi se părea că cineva îmi schimba trupul, că îmi lua totul, că mă dregea ca pe un mecanism stricat...

Cuvântul acesta îl făcu iarăși să râdă. Reluă:

— Voi fi reînnoit cu totul. Boala m-a făcut alt om... Dar ce mă întrebai? Nu, nimeni nu era acolo. Sufeream singur, în fundul unei văgăuni negre. Nimeni, nimeni. Și dincolo de asta nu-i nimic, nu văd nimic... Sunt copilul tău, vrei? Mă vei învăța să umblu. Acum, nu te mai văd decât pe tine. Totul în afară de tine mă lasă rece. Îți spun că nu mi-aduc aminte. Am venit, m-ai luat, asta-i tot.

Și adăugă, liniștit, mângâios:

— Mâna ta e acum fierbinte; încălzește ca soarele... Să nu mai vorbim. M-aprind.

În vasta încăpere, o tăcere înfiorată cădea din tavanul albastru. Lampa cu spirt se stinse, lăsând ceainicul să înalțe un firicel de abur din ce în ce mai subțire. Albine și Serge, ambii cu capul pe aceeași pernă, priveau perdelele mari de americă trase în fața ferestrelor. Ochii lui Serge mai ales se îndreptau într-acolo ca spre izvorul alb al luminii. Se scălda ca într-o lumină de amurg, potrivită cu puterile-i de convalescent. Ghicea soarele după un colț mai galben al pânzei, ceea ce era de ajuns ca să-l vindece. Auzea în depărtare o vastă fremătare de frunze, pe când la fereastra din dreapta umbra verzuie a unei ramuri, deslușit desenată, îi isca tulburătorul vis al acelei păduri pe care o simțea atât de aproape de el.

— Vrei să deschid perdelele? întrebă Albine, înșelată de fixitatea privirii lui.

— Nu, nu, se grăbi el să răspundă.

— E timp frumos. Vei avea soare. Vei vedea arborii.

— Nu, te rog... Nu vreau nimic de afară. Creanga aceea de colo mă obosește, mișcându-se, crescând, ca și cum ar fi vie... Lasă-ți mâna, o să dorm. Totul e alb... E bine.

Și adormi cu nevinovăție, vegheat de Albine, care-i sufla peste față pentru a-i răcori somnul.

II

A doua zi, vremea se stricase, ploua. Serge, prins iar de friguri, petrecu o zi de suferință, cu ochii ațintiți cu deznădăjde asupra perdelelor, de unde nu venea decât o lumină de pivniță, îndoielnică, cenușie. Nu mai ghicea soarele, căuta acea umbră care-i făcuse frică, acea înaltă ramură care, înecată în umeda abureală a aversei, i se părea că luase cu ea și pădurea când dispăruse. Spre seară, zbuciumat de un ușor delir, îi strigă hohotind Albinei că soarele murise, că auzea tot cerul, toată câmpia plângând moartea soarelui. Ea trebui să-l mângâie ca pe un copil, să-i făgăduiască soarele, să-l asigure că se va întoarce, că ea o să i-l dea. El însă deplângea și plantele. Semințele trebuiau să sufere sub pământ, așteptând lumina; aveau coșmarurile lui, visau că se târăsc de-a lungul unei subterane, oprite de surpături, luptându-se cu furie ca să ajungă la soare. Și începu să se tânguie cu voce mai scăzută, zicând că iarna e o boală a pământului, că el o să moară odată cu pământul, dacă primăvara nu-i vindeca pe amândoi.

Vremea rămase posomorâtă încă trei zile. Puhoaie se spărgeau pe arbori, cu un vuiet depărtat de revărsate fluvii. Vântul se umfla, izbea ferestrele cu o îndârjire de talazuri. Serge voise ca Albine să închidă ermetic obloanele. Cu lampa aprinsă, nu mai avea doliul palidelor perdele,

nu mai simțea leșia cerului intrând prin cele mai mici crăpături, curgând până la el, ca un val ce-l înghițea. Se abandona, cu brațele slăbite, cu fața palidă, cu atât mai vlăguit cu cât câmpia era mai bolnavă. La anumite ceasuri, când norii erau de cerneală, când arborii îndoiți trosneau, când pământul își lăsa ierburile să plutească sub puhoi, ca un păr de înecată, simțea că se înăbușă, că piere, zbuciumat el însuși de furtună. Apoi, la primul semn de acalmie, la cel mai mic crâmpei de azur între doi nori, răsufla, gusta calmul zvântatelor frunzișuri, al cărărilor ce se albeau, al pajiștilor ce-și sorbeau ultima înghițitură de apă. Albine implora acum, la rându-i, soarele; se ducea de douăzeci de ori la fereastra de pe palier, scrutând orizontul, fericită la cele mai mici pete albe; neliniștită când vedea noiane de umbră arămii, încărcate de grindină, temându-se de vreun nor prea negru ce l-ar fi răpus pe scumpul său bolnav. Spunea că o să trimită după doctorul Pascal. Serge însă nu voia pe nimeni. Zicea:

— Mâine perdelele vor fi scăldate de soare și voi fi vindecat.

Într-o seară când îi era foarte rău, Albine îi dădu mâna ca să și-o lipească de obraz. Și fiindcă mâna nu-i aduse alinare, plânse văzându-se neputincioasă. De când el recăzuse în amorțeala iernii, nu se mai simțea destul de tare pentru a-l scoate singură din coșmarul în care se zbătea. Avea nevoie de complicitatea primăverii. Ea însăși se mistuia, cu brațele înghețate, cu respirația scurtă, nemaiștiind să-i insufle viață. Ore întregi rătăcea prin marea și întristata cameră. Când trecea prin fața oglinzii, i se părea că-i neagră și urâtă.

Apoi, într-o dimineață, pe când ridica pernele fără să îndrăznească încă a pune la încercare vraja risipită a mâinilor ei, i se păru că regăsește surâsul din prima zi pe buzele lui Serge, căruia îi atinsese ceafa în treacăt cu vârful degetelor.

— Deschide obloanele, murmură el.

Ea crezu că aiurează, căci, cu un ceas mai înainte, nu zărise de la fereastra de pe palier decât un cer îndoliat.

— Dormi, reluă ea cu tristețe; ți-am făgăduit să te trezesc la cea dintâi rază... Dormi, soarele nu s-a ivit încă.

— Ba da, simt, soarele zâmbește... Deschide obloanele.

III

Soarele într-adevăr se ivise. Când Albine deschise obloanele, galbena lumină dătătoare de viață încălzi iarăși, de după marile perdele, un colț al pânzei albe. Serge se ridică însă în capul oaselor când văzu umbra ramurii, ramura ce-i vestea întoarcerea la viață. Toată câmpia reînviată, cu verdeața, cu apele ei, cu largu-i cerc de coline, era pentru el acolo, în pata aceea verzuie ce tremura la cea mai mică adiere. Acum nu-i mai pricinuia neliniște. Îi urmărea cu aviditate legănarea, având nevoie de forțele sevei pe care i-o vestea, pe când Albine, susținându-l în brațele ei, spunea, fericită:

— Ah, bunul meu Serge, iarna s-a sfârșit... Iată-ne scăpați.

El se întinse la loc, cu ochii înviorați, cu vocea mai limpede.

— Mâine, zise el, voi fi plin de vlagă... Vei trage perdelele. Vreau să văd tot.

A doua zi însă fu cuprins de-o teamă copilărească. Nu consimți cu niciun chip ca ferestrele să fie larg deschise. Murmura: „Mai îndată, mai târziu". Stătea îngrijorat, neliniștit de primul snop de raze ce avea să-i lovească ochii. Se înseră fără să fi putut lua hotărârea de a revedea soarele în față. Rămăsese cu fața întoarsă spre perdele, urmărind pe transparența pânzei palida dimineață, arzătoarea amiază, violaceul amurg,

toate culorile, toate emoțiile cerului. Acolo se zugrăvea până și freamătul pe care-l dădea aerului călduț o pasăre fâlfâind din aripi, până și voioșia miresmelor palpitând într-o rază. În spatele acelui văl, după acel duios vis al vieții puternice de afară, el asculta cum se înalță primăvara. Și uneori chiar se înăbușea puțin, când sângele proaspăt și clocotitor al pământului, cu toată stavila perdelelor, ajungea prea năvalnic la el.

În dimineața următoare încă dormea când Albine, grăbindu-i vindecarea, îi strigă:

— Serge! Serge! Uite soarele!

Trăgea iute perdelele, deschidea larg ferestrele. El se ridică, îngenunche în pat, abia răsuflând, sfârșit, cu mâinile strânse la piept pentru a-și stăpâni zvâcniturile inimii. În fața lui avea cerul uriaș și albastru, un infinit albastru; se spăla în el de suferință, se lăsa în voia lui, ca într-o ușoară legănare, sorbea din el pace, curăție, tinerețe. Numai ramura, a cărei umbră o văzuse depășind fereastra, păta albastrul ocean cu o verdeață viguroasă, și acesta era deja un contrast prea puternic pentru sensibilitatea sa de bolnav, pe care o rănea zborul pângăritor al rândunelelor la orizont... Renăștea. Scotea mici strigăte involuntare, înecat de lumină, bătut de calde valuri de aer, simțind cum curge în el o năvală de viață. Întinse mâinile, căzu înapoi pe pernă, într-un leșin.

Ce dulce și fericită zi! Soarele intra prin dreapta, departe de alcov. Serge îl privi toată dimineața înaintând încet. Îl vedea venind spre el, galben ca aurul, știrbind vechile mobile, desfătându-se prin unghere, alunecând uneori pe jos, ca un crâmpei de stofă desfășurată. Era un mers lent, sigur, o apropiere de îndrăgostită, întinzându-și membrele blonde, lungindu-se până la alcov,

cu o ritmică mișcare, cu o voluptuoasă încetineală ce isca o dorință nebună de a o poseda. În sfârșit, pe la două, pânza de soare părăsi ultimul fotoliu, urcă de-a lungul așternutului, se întinse pe pat, ca un păr despletit. Serge își lăsă mâinile slabe de convalescent în voia acestei arzătoare dezmierdări; închidea ochii pe jumătate, simțea alergându-i pe fiecare din degete sărutări de foc, era într-o baie de lumină, într-o astrală înlănțuire. Și cum Albine era acolo și se apleca surâzând, bolborosi cu ochii complet închiși:

— Lasă-mă, nu mă mai strânge așa de tare... Cum faci să mă înlănțui astfel, cu totul, în brațele tale?

Apoi, soarele coborî din pat și se duse la stânga, cu pas mai domol. Serge atunci îl privi iarăși cum se întorcea și se așeza din scaun în scaun, cu părerea de rău că nu-l reținuse pe pieptul lui. Albine rămăsese pe marginea așternutului. Amândoi, cu câte un braț pe după gâtul celuilalt, văzură cerul pălind puțin câte puțin. Uneori, o imensă înfiorare părea că-l albește de o emoție neașteptată. Lâncezeala lui Serge se preumbla în voie prin imensitate, găsea delicioase nuanțe pe care nu le bănuise niciodată. Bolta nu mai era cu totul albastră, ci de un albastru bătând în roz, în liliachiu, în galben, o carne plină de viață, o vastă și imaculată nuditate, pe care o adiere o făcea să palpite ca un sân de femeie. De câte ori privea în depărtare, avea surprize, unghere necunoscute ale văzduhului, surâsuri discrete, forme încântătoare, văluri străvezii ascunzând în fund întrezărite paradisuri ale unor superbe trupuri de zeițe. Și se avânta, cu membrele devenite mai ușoare în urma suferinței, în mijlocul acelei mătăsi schimbătoare, în acel neprihănit puf al azurului; senzațiile sale pluteau deasupra șovăitoarei lui făpturi. Soarele

asfințea, albastrul se topea în aur pur, carnea însuflețită a cerului devenea și mai bălaie, era năpădită încet de toate nuanțele umbrei. Niciun nor, o estompare de fecioară ce se duce la culcare, o dezgolire care nu lăsa să se vadă decât o dâră de pudicitate la orizont. Marea boltă dormea.

— Ah! scumpul copilaș! zise Albine privindu-l pe Serge care adormise la sânul ei odată cu cerul.

Îl culcă, închise ferestrele. A doua zi însă, încă din zori, erau deschise. Serge nu mai putea trăi fără soare. Prindea puteri, se obișnuia cu adierile de aer care făceau să fluture perdelele alcovului. Chiar și albastrul, eternul albastru, începea să-i pară fad. Îl plictisea să fie o lebădă, o albeață, și să înoate neîncetat pe lacul cel limpede al cerului. Ajungea să dorească un pâlc de nori negri, vreo prăvălire de nori care să rupă monotonia acelei mari purități. Pe măsură ce se însănătoșea, era dornic de senzații mai puternice. Își petrecea acum ore întregi privind ramura verde; ar fi voit s-o vadă crescând, lăstărind, întinzându-și rămurelele până la patul lui. Nu-i mai ajungea, nu făcea decât să-i ațâțe dorințele, vorbindu-i despre acei arbori a căror profundă chemare o auzea, fără să le poată zări vârfurile. Erau o nesfârșită șușotire de frunze, un șopot de ape curgătoare, fâlfâiri de aripi, un imens, prelung și vibrant glas.

— Când vei putea să te scoli, zicea Albine, să te așezi dinaintea ferestrei... O să vezi grădina cea frumoasă!

El închidea ochii, murmura:

— Oh! o văd, o ascult... Știu unde sunt copacii și apele, unde răsar viorelele.

Apoi relua:

— Dar n-o văd bine, o văd ca prin sită... Trebuie să fiu foarte tare ca să merg până la fereastră.

Alteori, când îl credea adormit, Albine se făcea nevăzută ore întregi. Şi, când se întorcea, îl găsea cu ochii strălucitori de curiozitate, mistuit de nerăbdare. Îi striga:

— De unde vii?

Şi-o apuca de braţe, îi mirosea fustele, corsajul, obrajii.

— Ce frumos miroşi... Ai umblat prin iarbă?

Ea râdea, îi arăta pantofii udaţi de rouă.

— Vii din grădină, vii din grădină! repeta el încântat. Ştiam eu. Când ai intrat, păreai o floare uriaşă... Mi-aduci toată grădina în rochia ta.

O ţinea lângă el, mirosind-o ca pe un buchet. Ea se întorcea uneori cu mărăcini, cu frunze, cu crâmpeie de uscături agăţate de haine. Atunci, el lua toate aceste lucruri şi le-ascundea sub pernă, ca pe nişte moaşte. Într-o zi, ea-i aduse un mănunchi de roze. Fu atât de mişcat, că începu să plângă. Sărută florile, se culcă cu ele în braţe. Dar când se veştejiră fu atât de mâhnit, încât o opri pe Albine să mai culeagă altele.

O prefera pe ea, la fel de fragedă, la fel de înmiresmată; şi ea nu se veştejea, îşi păstra mereu parfumul mâinilor, părului şi obrajilor. Sfârşi prin a o trimite el însuşi in grădină, recomandându-i să nu se întoarcă decât peste-un ceas.

— Vezi tu, zicea el, în felul ăsta am soare, aer, trandafiri, până a doua zi.

Adesea, văzând-o că se întoarce gâfâind, îi punea întrebări. Pe ce alee apucase? Se adâncise printre arbori? Sau o luase pe marginea pajiştilor? Văzuse cuiburi? Se aşezase după vreun măceş, sub un stejar sau la umbra unui pâlc de plopi? Apoi, când ea răspundea, căutând să-i descrie grădina, îi punea mâna la gură.

— Nu, nu, taci, murmura el. Rău am făcut că te-am întrebat. Nu vreau să ştiu... Prefer să văd eu însumi.

Și iarăși se cufunda în visarea-i dezmierdată de acea verdeață pe care o simțea lângă el, la doi pași. Timp de mai multe zile, trăi doar din acest vis. La început, zicea el, văzuse mai lămurit grădina. Pe măsură ce se întrema, visarea i se încețoșa sub năvalnicul sânge ce-i încălzea vinele. Avea nedumeriri tot mai mari. Nu mai putea spune dacă arborii erau la dreapta, dacă apele curgeau în fund, dacă stânci uriașe nu se îngrămădeau sub ferestre. Vorbea despre asta singur, pe șoptite. Pornind de la cele mai mici indicii, întocmea planuri minunate, pe care un cântec de pasăre, trosnetul unei crăci, parfumul unei flori îl făceau să le modifice, pentru a sădi colo un tufiș de liliac, pentru a înlocui ceva mai departe o pajiște cu niște răzoare de flori. De la un ceas la altul, desena o nouă grădină, în hohotele de râs ale Albinei, care repeta când îl surprindea:

— Nu-i așa, te-asigur. Nu-ți poți închipui. E mai frumos decât tot ce-ai văzut... Nu-ți mai bate capul. Grădina e a mea, ți-o voi da. Lasă, n-o să fugă.

Serge, care avusese deja frică de lumină, fu cuprins de neliniște când se simți destul de tare ca să se ducă să se rezeme în coate la fereastră. Iarăși zicea: „Mâine", în fiecare seară. Se întorcea spre străduță, tremurând, când Albine intra și-i striga că miroase a păducel, că-și înțepase mâinile făcând o gaură într-un tufiș pentru a-i aduce tot parfumul. Într-o zi trebui să-l ia deodată în brațe. Aproape că-l duse pe sus până la fereastră, îl susținu, îl sili să vadă.

— Ce ești așa de fricos? zise ea cu râsul ei frumos și sonor.

Și își agita o mână spre toate punctele orizontului, repetând cu un aer triumfal, plin de drăgăstoase făgăduieli:

— Paradou-ul! Paradou-ul!

Serge privea fără să vadă.

IV

O mare de verdeață, în față, la dreapta, la stânga, pretutindeni. O mare rostogolindu-și valurile de frunze până la orizont, nestăvilită de vreo casă, de vreun zid, de vreun drum colbuit. O mare pustie, virgină, sacră, desfășurându-și dulcea sălbăticie în nevinovăția singurătății. Soarele singur intra acolo, se-așternea pe pajiști ca o pânză de aur, străbătea aleile în goană cu nebunaticele-i raze, lăsa să-i atârne printre arbori părul fin și arzător, bea din izvoare cu buze blonde ce făceau apa să se încrețească. Sub pulberea aceea de foc, imensa grădină trăia cu o extravaganță de animal fericit, lăsat în libertate la capătul lumii, departe de toate, în voia sorții. Era un așa noian de frunze, un atât de năvalnic flux și reflux de ierburi, încât grădina, de la un capăt la altul, era copleșită, inundată, înecată de verdeață. Pretutindeni, doar povârnișuri verzi, tulpini cu țâșnituri de fântână, grămezi vălurite, perdele de pădure ermetic închise, mantii de plante agățătoare ce se târau pe pământ, zboruri de gigantice ramuri coborând din toate părțile.

De-abia puteai, cu timpul, să recunoști sub această formidabilă năvală a sevei vechiul desen al Paradou-ului. În față, într-un fel de circ imens, trebuia să se afle florăria, cu bazinele-i sfărâmate, cu parmalâcurile-i rupte, cu scările-i deformate,

cu statuile-i răsturnate, a căror albeață se zărea departe, în fundul gazoanelor negre. Mai departe, după dunga albastră a unei pânze de apă se desfășura un amestec haotic de pomi fructiferi; și mai departe încă, un bătrân codru și-adâncea violetul sân, brăzdat de lumină, o pădure redevenită virgină, ale cărei vârfuri formau nesfârșite zigzaguri, pătate de verdele-gălbui, de verdele palid, de verdele închis al tuturor soiurilor de arbori. La dreapta, pădurea escalada înălțimi, planta pădurici de pini, se pierdea în mărăcinișuri pipernicite, pe când stânci pleșuve înălțau o rampă enormă, o prăbușire de munți ce închidea orizontul; vegetații arzătoare despicau aici pământul, monstruoase plante neclintite în căldură ca niște reptile ațipite; un firicel de argint, o pleavă de stropi ce semăna de departe cu o pulbere de perle indicau o cădere de apă, izvorul acelor ape liniștite ce scăldau cu atâta indolență florăria. La stânga, în sfârșit, curgea râul, în mijlocul unei pajiști vaste, unde se răsfira în patru pâraie, ale căror șerpuieli le puteai urmări sub trestii, printre sălcii, după copacii uriași; cât vedeai cu ochii, pâlcuri de ierburi sporeau răcoarea terenurilor joase, un peisaj spălat de-o albăstruie abureală, o spărtură de lumină ce se pierdea puțin câte puțin în albastrul-verzui al amurgului. Paradou-ul, florăria, pădurea, stâncile, apele, pajiștile cuprindeau întreaga zare.

— Paradou-ul, îngăimă Serge, deschizând brațele ca și cum ar fi voit să strângă la piept întreaga grădină.

Se clătina. Albine trebui să-l așeze într-un fotoliu. Acolo stătu două ceasuri fără să vorbească. Privea cu bărbia în mâini. Din când în când, pleoapele i se zbăteau, o rumeneală îi urca în obraji. Privea agale, cu o adâncă uimire. Era ceva prea vast, prea complex, prea puternic.

— Nu văd, nu pricep, strigă el, întinzând mâinile spre Albine, cu un gest de supremă oboseală.

Tânăra se rezemă atunci de speteaza fotoliului. Îi luă capul în mâini, îl sili să privească iarăși. Îi șopti:

— E al nostru. Nimeni nu va veni. Când te vei însănătoși, ne vom plimba. Vom avea de colindat o viață întreagă. Vom merge unde vei voi... Unde vrei să mergi?

El zâmbi, murmură:

— Oh! nu departe. În prima zi, la doi pași de ușă. Vezi tu, aș cădea... Uite, m-aș duce acolo, sub copacul acela, lângă fereastră.

Ea reluă încetișor:

— Vrei să mergi în florărie? O să vezi tufișurile de trandafiri, florile uriașe care au cotropit totul, până și vechile alei, pe care le-mpodobesc cu buchetele lor... Îți place mai mult livada, unde nu pot să intru decât târâș, atât de mult se lasă crăcile sub povara fructelor?... Vom merge și mai departe de te vei simți în stare. Vom merge până la pădure, în văgăuni de umbră, foarte departe, atât de departe, că ne vom culca afară, dacă ne va apuca noaptea... Sau, într-o dimineață, ne vom sui colo sus, pe stâncile acelea. Vei vedea buruieni ce mă sperie, izvoarele, o ploaie de apă, și ne vom desfăta primindu-i burnița în obraz... Dacă preferi însă să umbli de-a lungul gardurilor vii, pe țărmul unui pârâu, va trebui s-o luăm prin pajiști. E bine sub sălcii, seara în amurg. Te trântești pe iarbă, privești brotăceii sărind pe fire de papură.

— Nu, nu, zise Serge, mă obosești. Nu vreau să văd așa de departe... O să fac doi pași. Va fi mult.

— Nici eu n-am putut încă să merg pretutindeni, continuă ea. Sunt multe colțuri pe care

nu le cunosc. De ani de zile de când mă plimb simt văgăuni necunoscute în jurul meu, locuri în care umbra trebuie să fie mai răcoroasă, iarba mai moale... Ascultă, întotdeauna mi-am închipuit că trebuie să fie un loc unde aș voi de-a pururi să trăiesc. E fără doar și poate undeva; probabil că am trecut pe lângă el, sau poate se-ascunde așa de departe încât n-am ajuns încă până acolo în necontenitele-mi cutreierări... Nu-i așa? Serge, îl vom căuta împreună, trăi-vom acolo.

— Nu, nu, taci! bolborosi tânărul. Nu înțeleg ce-mi spui. Mă faci să mor.

Ea-l lăsă o clipă să plângă în brațele ei, neliniștită, deznădăjduită că nu găsește cuvintele care să-l aline.

— Deci Paradou-ul nu-i așa de frumos cum l-ai visat? mai întrebă ea.

El își desprinse capul de la sânul ei și răspunse:

— Nu mai știu. Era mic, și iată că se mărește întruna... Ia-mă, ascunde-mă.

Ea-l aduse la pat, liniștindu-l ca pe un copil, amăgindu-l cu o minciună.

— Ei bine, nu, nu-i adevărat, nu există grădină! E o poveste pe care-am născocit-o. Dormi în pace.

V

În fiecare zi, ea-l așeză astfel dinaintea ferestrei la aer curat. El începea să se aventureze câțiva pași, sprijinindu-se de mobile. Obrajii începuseră să i se îmbujoreze ușor, mâinile nu-i mai erau străvezii ca ceara. Dar, în această convalescență, fu cuprins de o amorțeală a simțurilor care-l întoarse la viața vegetativă a unei ființe abia născute. Nu era decât o plantă, având numai impresia aerului în care se scălda. Rămânea închis în sine, încă prea secătuit de sânge pentru a-și cheltui forțele în afară, prins de pământ, lăsându-și trupul să-i soarbă toată seva. Era o a doua zămislire, o lentă încolțire în sânul cald al primăverii. Albine, care-și amintea de unele cuvinte ale doctorului Pascal, simțea o mare frică văzându-l cum rămânea astfel, ca un copilaș, nevinovat, buimăcit. Auzise povestindu-se că unele boli lăsau în urmă-le, drept vindecare, nebunia. Și stătea ceasuri întregi uitându-se la el, trudindu-se ca mamele să-i zâmbească pentru a-l face să zâmbească la rândul lui. Nu râdea încă. Când îi trecea mâna pe dinaintea ochilor, el nu vedea, nu urmărea acea umbră. Când îi vorbea, de-abia întorcea ușor capul în direcția de unde venea zgomotul. Nu avea decât o mângâiere: creștea superb, era un copil frumos.

Atunci, timp de-o săptămână, îl înconjură cu delicate îngrijiri. Avea răbdare, așteptând să

se facă mare. Pe măsură ce constata oarecari înviorări, se liniștea, se gândea că vârsta va face din el un bărbat. Când îl atingea, pricinuia ușoare tresăriri. Apoi, într-o seară, el râse ușor. A doua zi, după ce-l așeză dinaintea ferestrei, ea coborî în grădină, unde începu s-alerge și să-l cheme. Dispărea sub arbori, străbătea pânze de soare, se întorcea gâfâind, bătând din palme. El, cu ochii șovăielnici, n-o văzu la început. Dar cum ea își reîncepea goana, jucându-se din nou de-a ascunselea, ivindu-se de după fiecare tufiș, scoțând câte un strigăt, sfârși prin a urmări cu privirea alba pată a fustei ei. Și când ea se-nfipse deodată în fața ferestrei, uitându-se în sus, el îi întinse brațele, părând că vrea să vină la ea. Ea urcă în casă, îl sărută plină de mândrie.

— Ah, m-ai văzut, m-ai văzut! strigă ea. Vrei să vii în grădină cu mine? Dacă ai ști cât sunt de deznădăjduită de câteva zile că faci pe nerodul, că nu mă vezi, că nu m-auzi!

El părea că o ascultă, cu o ușoară suferință ce-i încovoia gâtul, într-o mișcare de frică.

— Ți-e mai bine totuși, continuă ea. Iată că ești destul de tare ca să poți coborî când vei voi... De ce nu-mi mai zici nimic? Ai amuțit? Ah, ce copil! Va trebui să-l învăț să vorbească.

Și, într-adevăr, se amuză numind obiectele pe care el le atingea. El bâiguia numai, repeta silabele, nu rostea lămurit niciun nume. Totuși, ea începu să-l plimbe prin casă. Îl sprijinea, îl ducea de la pat la fereastră. Era o mare călătorie. Era să cadă de două-trei ori, ceea ce-o făcea să râdă. Într-o zi el se așeză pe jos și de-abia putu să-l ridice. Apoi îl ajută să facă înconjurul odăii, așezându-l pe canapea, pe fotolii, pe scaune, înconjur al acelei mici lumi care cerea un ceas întreg. În sfârșit, putu îndrăzni să facă singur câțiva pași. Ea se așeza în fața

lui cu brațele deschise, se dădea înapoi chemându-l, astfel ca el să traverseze camera pentru a regăsi sprijinul brațelor ei. Când el se bosumfla, când refuza să umble, ea își scotea pieptenele, pe care i-l întindea ca pe o jucărie. Atunci venea să-l ia și rămânea liniștit într-un colț, jucându-se ore întregi cu pieptenele, cu ajutorul căruia își scărpina ușor mâinile.

Într-o dimineață, Albine îl găsi pe Serge în picioare. Izbutise deja să deschidă un oblon. Încerca să umble fără a se sprijini de mobile.

— Ia te uită voinicul! zise ea cu veselie. Mâine o să sară pe fereastră dacă e lăsat... Ne-am înzdrăvenit deci?

Serge răspunse cu un zâmbet copilăresc. Membrele sale recăpătaseră sănătatea adolescenței, fără ca senzații mai conștiente să se fi trezit în el. Stătea după-amieze întregi în fața Paradou-ului, cu mutra-i de copil care nu vede decât alb, care n-aude decât vibrațiile zgomotelor. Era tot neștiutorul copilaș, iar simțul pipăitului îi era încă atât de inocent încât nu-i îngăduia să deosebească rochia Albinei de stofa vechilor fotolii. Și era mereu o uimire de ochi larg deschiși ce nu pricep, o șovăire de gesturi ce nu știu să se îndrepte încotro voiesc, un început de existență pur instinctiv, în afara cunoașterii mediului înconjurător. Omul nu se născuse.

— Bine, bine, fă pe prostul, murmură Albine. Vedem noi.

Își scoase pieptenele și i-l arătă.

— Vrei pieptenele? zise ea. Vino să-l iei.

Apoi, după ce-l făcu să iasă din cameră dându-se înapoi, îl cuprinse de mijloc și îl sprijini la fiecare treaptă. Îl distra, punându-și în același timp pieptenele la loc, îi gâdila gâtul cu șuvițele părului ei, ceea ce-l împiedica să priceapă că se cobora. Jos însă, mai înainte ca ea

să fi deschis ușa, i se făcu frică în bezna coridorului.

— Ia uită-te! strigă ea.

Și-mpinse ușa. Fu o neașteptată auroră, o perdea de umbră trasă deodată în lături, lăsând să se vadă ziua în veselia ei matinală. Parcul se deschidea, se desfășura, de o verde limpezime, răcoros și adânc ca un izvor. Serge, fermecat, stătea în prag, cu dorința șovăielnică de a pipăi cu piciorul acel lac de lumină.

— Ți-e frică parcă să nu te uzi, zise Albine. Haide, pământul e tare.

El îndrăznise să facă un pas, surprins de dulcea rezistență a nisipului. Această primă atingere a pământului îl făcu să tresară, îi strecură în vine viață și-l pironi o clipă locului, îndreptându-se, înălțându-se, suspinând.

— Haide, curaj! repetă Albine. Știi că mi-ai făgăduit să faci cinci pași. O să mergem până la dudul acela de sub fereastră... Acolo te vei odihni.

Îi trebui un sfert de ceas ca să facă cei cinci pași. La fiece sforțare se oprea ca și cum ar fi trebuit să smulgă rădăcinile ce-l legau de pământ. Tânăra, care-l împingea, îi zise iarăși râzând:

— Parcă ești un pom care umblă.

Și îl rezemă cu spatele de agud, în ploaia de soare ce cădea din ramuri. Apoi îl lăsă, se îndepărtă dintr-o săritură, strigându-i să nu se miște. Serge, cu mâinile atârnând, întorcea încet capul, în fața parcului. Era o copilărie. Palida verdeață era ca înecată de un lapte de tinerețe, se scălda într-o lumină bălaie. Arborii stăteau copilăroși, florile aveau cărnuri de copilaș, apele erau albastre, de un albastru naiv de frumoși ochi larg deschiși. Pretutindeni, până sub fiecare frunză, era o adorabilă deșteptare.

Serge se oprise la o deschizătură galbenă pe care o alee largă o făcea în fața lui, în mijlocul

unei mase compacte de verdeață; în capăt, spre răsărit, pajiști scăldate în aur păreau câmpul de lumină unde cobora soarele; și aștepta ca dimineața să ia această alee și s-o aducă până la el. O simțea venind într-o caldă adiere foarte slabă la început, abia atingându-i pielea, apoi umflându-se puțin câte puțin, atât de vie, că tresări din creștet până-n tălpi. O gusta venind, cu o savoare din ce în ce mai deslușită, aducându-i sănătoasa amărăciune a aerului, punându-i pe buze ambrozia aromelor dulci, a fructelor acre, a plantelor lăptoase. O inspira cum venea cu parfumurile pe care le culegea în goana ei, mirosul pământului, al umbroaselor păduri, al plantelor calde, al vietuitoarelor, un amestec de arome a căror violență mergea până la amețeală. O auzea venind, cu zborul ușor al unei păsări, atingând în treacăt iarba, scoțând din tăcere întreaga grădină, dând glasuri la tot ce atingea, făcând să-i răsune în urechi muzica lucrurilor și-a ființelor. O vedea venind, din fundul aleii, de pe pajiștile scăldate în aur, trandafirie, atât de veselă, că-și lumina calea cu un zâmbet, mare în depărtări ca o pată de lumină, devenită din câteva sărituri însăși splendoarea soarelui. Și dimineața veni să scuture agudul de care Serge stătea rezemat. Serge se născu în copilăria dimineții.

— Serge! Serge! strigă vocea Albinei, pierdută după înaltele tufișuri ale florăriei. Nu-ți fie frică, sunt aici.

Lui Serge însă nu-i mai era frică. Se năștea în lumina soarelui, în acea curată baie de lumină care-l inunda. Se năștea la douăzeci și cinci de ani, cu simțurile deodată trezite, încântat de uriașa boltă a cerului, de fericitul pământ, de minunăția orizontului desfășurat în jurul lui. Grădina aceea pe care-o ignora în ajun era o

extraordinară desfătare. Totul îl umplea de extaz, până și firele de iarbă, până și pietrișul de pe alei, până și adierile pe care nu le vedea și care îi dezmierdau obrajii. Întreaga-i făptură intra în posesia acelui colț de natură, îl cuprindea cu membrele sale, îl sorbea cu buzele, îl respira cu nările, îl purta în urechi, îl ascundea în fundul ochilor. Era al lui. Rozele florăriei, înaltele crengi ale codrului, stâncile sonore de la căderea izvoarelor, pajiștile în care soarele își sădea spinii de lumină erau ale lui. Apoi închise ochii și își dărui voluptatea de a-i redeschide încet, pentru a avea orbirea unei a doua deșteptări.

— Păsările au mâncat toți fragii, zise Albine, care venea în goană, deznădăjduită. Uite, nu i-am putut găsi decât pe ăștia doi.

Se opri însă la câțiva pași, uitându-se la Serge cu o mare uimire, adânc mișcată.

— Ce frumos ești! strigă ea.

Și se-apropie și mai mult; rămase-acolo, cufundată-n el, murmurând:

— Niciodată nu te-am văzut.

Se mărise fără doar și poate. Îmbrăcat cu un veșmânt larg, stătea drept, încă puțin slăbit, cu membrele fine, cu pieptul plin, cu umerii rotunzi. Gâtul lui alb, pârlit la ceafă, se mișca liber, răsturna ușor capul pe spate. Sănătatea, vlaga, bărbăția se zugrăveau pe fața lui. Nu surâdea, se odihnea, cu o gură gravă și dulce, cu obrajii tari, un nas mare, niște ochi cenușii, foarte limpezi, suverani. Părul lung, care-i ascundea tot capul, îi cădea pe umeri în negre bucle; pe când barba rară, ușoară se încrețea sub buză și pe bărbie, lăsând să se vadă albul pielii.

— Ești frumos, ești frumos! repeta Albine, ghemuindu-se încet în fața lui, înălțând mângâietoare priviri. Dar de ce îmi faci acum mutre? De ce nu-mi spui nimic?

El, fără să răspundă, rămânea în picioare. Privea în depărtare, nu o vedea pe-acea copilă la picioarele lui. Vorbi singur, grăi în soare:

— Ce bună-i lumina!

S-ar fi zis că aceste cuvinte erau chiar o vibrație a soarelui.

Ele se înaripară, de-abia șoptite, ca un suflu muzical, un freamăt al căldurii și al vieții. Trecuseră câteva zile de când Albine nu mai auzise vocea lui Serge. O găsea schimbată, ca și pe el. I se păru că se răspândește în parc cu mai multă dulceață decât viersul păsărilor, cu mai multă autoritate decât vântul ce îndoia crengile. Era atotstăpânitoare, poruncea. Grădina întreagă o auzi, deși trecuse ca o boare, grădina întreagă tresări de veselia pe care i-o aducea.

— Vorbește-mi, imploră Albine. Niciodată nu mi-ai vorbit astfel. Sus, în odaie, când n-amuțiseși încă, gângureai ca un copil... De ce nu-ți mai recunosc glasul? Adineauri am crezut că vocea-ți cobora din arbori, că-mi venea din largul grădinii, că era unul din acele adânci suspine ce mă tulburau noaptea, înaintea sosirii tale... Ascultă, totul tace ca să te-audă vorbind iarăși...

El însă continuă să-i ignore prezența. Iar ea devenea și mai drăgăstoasă.

— Nu, nu vorbi, dacă te obosește. Așază-te lângă mine. Vom sta aici, pe iarbă, până ce soarele va trece... Și uite, am găsit doi fragi. Am fost tare mâhnită! Păsările mănâncă totul. Unul e pentru tine, amândoi, dacă vrei; sau mai bine îi vom împărți, ca să gustăm din fiecare... O să-mi mulțumești și o să-ți aud glasul.

El nu voi să stea jos, refuzând fragii, pe care Albine îi azvârli înciudată. Nici ea nu mai deschise gura. I-ar fi plăcut mai mult să-l vadă bolnav, ca în primele zile, când îi făcea căpătâi

din mâna ei și-l simțea renăscând sub suflul cu care-i răcorea obrazul. Blestema sănătatea, care-l înălța acum în lumină asemenea unui tânăr zeu nepăsător. Avea să rămână astfel, fără o privire pentru ea? Nu se va însănătoși complet, spre-a o vedea și a o iubi? Și visa să devină iarăși vindecarea lui, să desăvârșească doar prin înrâurirea gingașelor ei mâini cura aceea de reîntinerire.

Vedea bine că lipsea o licărire în adâncul ochilor lui cenușii, că avea o frumusețe palidă, asemenea cu aceea a statuilor căzute în urzicile florăriei.

Atunci ea se ridică, veni să-l cuprindă iarăși de mijloc, suflându-i pe ceafă pentru a-l însufleți. În dimineața aceea însă, Serge nici nu simți boarea pornită din pieptul Albinei care făcea să i se ridice barba mătăsoasă. Soarele trecuse, trebuiau să intre în casă. În odaie, Albine plânse.

Începând din dimineața aceea, convalescentul făcu în fiecare zi o preumblare prin grădină. Depăși agudul, se duse până la marginea terasei, în fața marii scări ale cărei trepte sfărâmate coborau în florărie. Se obișnuia cu aerul de afară, fiecare baie de soare îl înviora. Un castan tânăr, răsărit dintr-o sămânță căzută între două pietre ale balustradei, crăpa rășina mugurilor săi, desfășura evantaiele-i de frunze cu mai puțină vigoare decât el. Într-o zi voi chiar să coboare scara; puterile nu-l ajutară însă și se așeză pe o treaptă, printre parechernițele crescute între lespezi. Jos, în stânga, zărea un mic tufiș de trandafiri. Acolo visa să se ducă.

— Mai așteaptă, zicea Albine. Parfumul trandafirilor e prea tare pentru tine. Niciodată nu m-am putut așeza sub trandafiri fără să simt o sfârșeală, o amețeală, o dulce dorință de a plânge... Lasă, te voi duce sub trandafiri și voi plânge, căci tare mă mâhnești.

VI

Într-o dimineață, ea putu în sfârșit să-l susțină până-n capul scării, călcând iarba în fața lui, deschizându-i un drum prin mijlocul răsurilor care barau ultimele trepte cu brațele lor mlădioase. Apoi se duseră încet în păduricea de roze. Era o dumbravă de arbuști înalți de trandafir, ce lățeau un frunziș păduratic, cu tufe enorme, asemenea unui desiș de tineri stejari unde nu poți pătrunde. Odinioară fusese acolo cea mai frumoasă colecție de plante ce s-a putut vedea. De când florăria fusese lăsată însă în părăsire, totul crescuse în voia întâmplării, pădurea virgină se înălțase, pădurea de trandafiri, năpădind potecile, înecându-se în lăstarii sălbatici, amestecând varietățile până acolo încât roze de toate parfumurile și de toate culorile păreau că îmbobocesc pe aceeași tulpină. Trandafiri agățători așterneau pe pământ covoare ca de mușchi sau se cățărau, prinzându-se de alți trandafiri, ca o iederă cotropitoare, se înălțau în țâșniri de verdeață, lăsând să cadă la fiecare adiere o ploaie de petale parfumate. Și alei naturale se croiseră în mijlocul pădurii, poteci înguste, ulițe largi, adorabile drumuri acoperite, pe unde umblai la umbră, într-un val de miresme. Ajungeai astfel la răspântii, în luminișuri, sub umbrare de mici roze roșii, între pereți îmbrăcați cu mici roze galbene. Unele colțuri însorite luceau ca niște

stofe de mătase verde broșate cu pete bătătoare la ochi; unele colțuri umbrite aveau reculegeri de alcov, o aromă de dragoste, un călduț miros de buchet ofilit la sânul unei femei. Trandafirii aveau șoptitoare glasuri. Trandafirii erau plini de cuiburi cântătoare.

— Să avem grijă să nu ne rătăcim, zise Albine intrând în pădure. M-am pierdut o dată. Soarele asfințise când am izbutit să scap de trandafirii ce mă țineau de fuste la fiecare pas.

Umblau însă doar de câteva minute când Serge, zdrobit de oboseală, voi să stea jos. Se culcă, cufundându-se într-un somn adânc. Albine, așezată lângă el, rămase gânditoare. Era la capătul unei poteci, într-o margine de luminiș. Cărarea se-adâncea departe, brăzdată de raze de soare, deschizându-se la celălalt capăt spre cer, printr-o strâmtă deschizătură, rotundă și albastră. Alte mici drumuri sfredeleau fundături de verdeață. Luminișul era alcătuit din mari arbuști de trandafiri rânduiți în trepte, înălțându-se cu un belșug de ramuri, cu un păienjeniș de liane atât de spinoase, încât tufe dese de frunziș se cățărau în aer, stăteau suspendate, întindeau de la un arbust la altul fâșiile unui cort plutitor. Nu vedeai, între acele fâșii ciuruite ca o dantelă fină, decât imperceptibile ferestruici, o sită de azur ce lăsa lumina să se strecoare ca o impalpabilă pulbere de soare. Și din boltă, ca niște ciorchini, atârnau desprinse ramuri, mari tufe aninate de firul verde al unei cozi, mănunchiuri de flori ce coborau până la pământ, de-a lungul vreunei sfâșieri a tavanului ce stătea suspendată ca un crâmpei de perdea smulsă.

În vremea asta, Albine îl privea pe Serge cum doarme. Nu-l mai văzuse încă astfel, tolănit, cu mâinile întinse pe iarbă, cu fața de-o mortală paloare. Așa cum stătea, ca mort pentru dânsa,

se gândea că putea să-l sărute pe obraz, fără ca el să-i simtă sărutul. Și, tristă, distrată, ea-și ocupa mâinile, care n-aveau ce face, smulgând petalele rozelor ce-i stăteau la îndemână. Deasupra capului ei, un enorm mănunchi atârna, dezmierdându-i părul, împodobindu-i conciul, urechile, ceafa, aruncându-i pe umeri o manta de roze. Mai de sus, rozele îi picurau pe degete, mari și fragede petale, având delicioasa rotunjime și roz-alba puritate a unui sân de fecioară. Rozele, ca o ninsoare vie, îi învăluiau deja picioarele îndoite în iarbă. Stratul de roze creștea spre genunchi, îi acoperea fusta, o inunda până la mijloc; pe când trei petale rătăcite zburau pe corsajul ei, la baza gâtului, părând să pună acolo trei crâmpeie din adorabila-i nuditate.

— Oh, leneșul! murmură ea, cuprinsă de urât, adunând doi pumni de roze și-azvârlindu-i în obrazul lui Serge, pentru a-l trezi.

El rămase nemișcat sub dulcea povară a rozelor ce-i astupau ochii și gura. Asta o făcu pe Albine să râdă. Se aplecă. Îi sărută din toată inima amândoi ochii, gura, suflându-și sărutările pentru a face petalele să zboare; rozele însă îi rămâneau pe buze, iar ea râse mai sonor, înveselită de-această dezmierdare în flori.

Serge se ridicase încet. O privea uimit, parcă speriat că o găsește acolo. O întrebă:

— Cine ești, de unde vii, ce faci lângă mine?

Ea surâdea întruna, încântată că-l vede deșteptându-se. Atunci el păru că-și amintește și reluă, cu un gest de fericită încredere:

— Știu, ești dragostea mea, din mine răsărită; aștepți să te înlănțui în brațele mele, într-o supremă contopire... Te-am visat. Erai în pieptul meu, îți dădeam sângele, mușchii și oasele mele. Nu suferеam. Îmi luai jumătate de inimă, atât de încetișor, că era-n mine o voluptate să

mă împart astfel. Căutam ce-aveam mai bun, mai frumos în mine, ca să-ți las ție. De-ai fi luat totul, încă ți-aș fi mulțumit... Și m-am deșteptat când ai ieșit din mine. Ai ieșit prin ochii mei și prin gura mea, am simțit bine. Erai caldă, parfumată, atât de dezmierdătoare, că fiorul trupului tău m-a făcut să mă scol.

Albine, în extaz, îl asculta vorbind. În sfârșit o vedea; în sfârșit renăștea de-a binelea, se vindeca. Îl rugă să continue, cu mâinile întinse:

— Cum am făcut să trăiesc fără tine? murmură el. Dar nu trăiam, eram asemenea unui animal somnolent... Și iată-te acum a mea! Numai a mea! Ascultă, să nu mă părăsești niciodată; căci tu ești răsuflarea mea, mi-ai răpi viața. Rămâne-vom în noi. Trăi-vom într-o desăvârșită îngemănare. Blestemat să fiu de te-aș părăsi vreodată, trupul să mi se usuce ca iarba rea și nefolositoare!

Îi luă mâinile, repetând cu un glas tremurând de admirație:

— Cât ești de frumoasă!

Albine, în pulberea de soare ce cădea, avea o carne lăptoasă, de-abia aurită de un reflex de lumină. Părul ei bălai, în juru-i, pe ea, o îneca în roz. Părul ei bălai, pe care pieptenele nu-l prindea bine, o încununa cu un astru înamurgit, acoperindu-i ceafa cu răvășeala ultimelor lui șuvițe înflăcărate. Purta o rochie albă, care-o lăsa goală, atât de vie era pe ea, dezvăluindu-i brațele, gâtul, genunchii. Își arăta inocenta piele, învoaltă și impudică precum o floare, răspândind o mireasmă proprie. Se tolănea, zveltă, mlădioasă ca un șarpe, reliefându-și voluptoasă rotunjimea formelor, toată grația unui trup ce abia înflorea, nurii unui trup încă scăldat de copilărie, deja dezvoltat de pubertate. Prelunga-i față cu fruntea îngustă, cu gura puțin cam mare

era înveselită de duioșia ochilor albaștri plini de viață. Și totuși era serioasă, cu obrazu-i simplu, cu bărbia-i plină, de o frumusețe firească cum e aceea a plantelor.

— Și cât te iubesc! zise Serge, atrăgând-o spre el.

Rămaseră îmbrățișați, contopiți. Nu se sărutau, stăteau înlănțuiți cu brațele de mijloc, obraz lângă obraz, uniți, tăcuți, fermecați că nu mai alcătuiau decât un trup. În jurul lor, trandafirii înfloreau. Era o nebună și drăgăstoasă înflorire, plină de râsete roșii, roze și albe. Florile vii se deschideau ca niște nudități, ca niște corsaje ce lăsau să se vadă a sânurilor comoară. Erau acolo roze galbene, lepădând piei aurii de fete barbare, roze de culoarea paiului, a lămâii, roze de un galben aprins, toate nuanțele grumazurilor aurite de arzătoarele ceruri. Apoi nuanțele deveneau mai dulci, rozele de culoarea ceaiului căpătau jilave și-adorabile tonalități, etalau ascunse pudicități, părți de trup ce nu se-arată, de-o finețe mătăsoasă, ușor albăstrite de rețeaua vinelor. Se dezvăluia apoi râzătoarea viață a rozului: roz-albul foarte ușor nuanțat de un strat ușor de lac, neaua unui picior de fecioară care-atinge apa unui izvor; rozul pal, mai discret decât candida albeață a unui genunchi întrezărit, decât licărirea unui tânăr braț ce luminează o largă mânecă; rozul curat, sânge sub atlaz, umeri goi, șolduri goale, toată nuditatea femeii, dezmierdată de lumină; rozul aprins, îmbobociri ale sânilor, flori întredeschise ale buzelor, răspândindu-și parfumul cu un suflu călduț. Și trandafirii agățători, marii trandafiri încărcați cu flori albe, îmbrăcau toate acele rozuri, toate acele nudități, cu dantela ciorchinilor lor, cu nevinovăția ușoarei lor marame; în timp ce, ici-colo, trandafiri de un roșu violaceu, aproape negri, sângeränzi,

ciuruiau acea imaculare de mireasă cu răni pătimașe. Nunți ale pădurii parfumate, ce conduceau virginitățile primăverii spre văraticele fecundări; primul sărut nevinovat, cules ca un buchet în dimineața nunții. Până în iarbă, spumoase roze, cu rochița lor de lână verde până sus închisă, așteptau dragostea. De-a lungul potecii, brăzdată de raze de soare, se-mbulzeau flori, ieșeau la iveală gingașe chipuri, chemând în treacăt adieri ușoare. Sub cortul desfășurat al luminișului, toate zâmbetele străluceau. Nicio înflorire nu semăna cu alta. Rozele aveau chipul lor de-a iubi. Unele nu consimțeau decât să-și întredeschidă bobocul, foarte timide, rușinoase, pe când altele, cu corsetul desfăcut, palpitânde, învoalte, păreau mototolite, înnebunite, moarte după trupul lor. Erau altele mici, vioaie, vesele, ce se înșirau cu fionguri la bonetă; enorme, nurlii, cu rotunjimi de sultane grăsulii; sfruntate, cu înfățișări lascive, de-o cochetă dezmățare, etalând petale pudrate; oneste, decoltate ca niște burgheze corecte; aristocratice, de-o mlădioasă eleganță, de-o îngăduită originalitate, născocind neglijeuri. Rozele deschise în formă de potir își ofereau parfumul ca într-un prețios cristal; rozele răsturnate în formă de urnă îl lăsau să curgă picătură cu picătură; rozele rotunde, asemeni cu niște verze, îl exalau cu o regulată suflare de flori adormite; rozele îmbobocite își strângeau foile, nu ofereau încă decât vagul suspin al fecioreniei lor.

— Te iubesc, te iubesc, repeta Serge cu glas scăzut.

Și Albine era o mare roză, una dintre acele palide roze deschise de dimineață. Avea picioarele albe, genunchii și brațele roze, ceafa blondă, gâtul cu adorabile vinișoare viorii, palid, de-o încântătoare jilăveală. Mirosea frumos, întindea

buze care ofereau într-o cupă de mărgean parfumul lor încă slab. Și Serge o respira, o apăsa la pieptul lui.

— Oh! zise ea râzând, nu-mi faci rău, poți să mă iei întreagă.

Serge rămase uimit de râsul ei, asemenea unui cadențat viers de pasăre.

— Al tău e-acest viers, zise el; niciodată n-am auzit altul mai dulce. Ești bucuria mea.

Și ea râdea, și mai sonor, cu game perlate de mici note de flaut, foarte ascuțite, ce se pierdeau într-o molcomă vibrație de sunete grave. Era un râs fără sfârșit, un uguit din gât, o muzică răsunătoare și triumfală, celebrând voluptatea deșteptării. Totul râdea în râsul acela de femeie ce se năștea la frumusețe și la dragoste, rozele, îmbălsămata pădure, întregul Paradou. Până atunci, marea grădină fusese lipsită de un farmec, de o gingașă voce, care să fie veselia vie a arborilor, a apelor, a soarelui. Acum, marea grădină era înzestrată cu acel farmec al râsului.

— Câți ani ai? întrebă Albine, după ce-și stinsese cântecul într-o lungă notă care pieri încet.

— În curând voi avea douăzeci și șase, răspunse Serge.

Ea se miră. Cum, avea douăzeci și șase de ani? El însuși era cu totul mirat că dăduse atât de ușor acel răspuns. I se părea că de-abia să născuse.

— Dar tu câți ani ai? întrebă el la rându-i.

— Șaisprezece.

Și izbucni iar în râs, vibrând toată, repetându-și, cântându-și vârsta. Râdea că are șaisprezece ani, cu un râs subțirel, care curgea ca un firicel de apă, într-un ritm tremurat al vocii. Serge o privea de aproape, uimit de-acea râzătoare viață ce strălucea pe chipul copilei. De-abia o recunoștea cu gropițe în obraz, cu

buzele arcuite, arătând roza umiditate a gurii, cu ochii asemeni unor crâmpeie de cer albastru luminate de răsăritul unui astru. Când se lăsa pe spate, îl încălzea cu bărbia-i umflată de râs, pe care-o rezema pe umărul lui.

El întinse mâna, o căută la ceafă, cu un gest maşinal.

— Ce vrei? întrebă ea.

Și, amintindu-și, strigă:

— Vrei pieptenele! Vrei pieptenele!

Atunci îi dădu pieptenul, lăsând cosițele să-i cadă în grele plete. Fu ca o stofă de aur desfășurată. Părul o învălui până în șale. Șuvițe ce-i alunecară pe sân sfârșiră prin a o înveșmânta regește. Serge, la această bruscă strălucire, scoase un strigăt ușor. Săruta fiecare șuviță, își ardea buzele în acel snop de înarmugite raze.

Albine însă, ușurată acum după lunga-i tăcere, vorbea, întreba, fără contenire.

— Ah, cât m-ai făcut să sufăr! Nu mai însemnam nimic pentru tine, îmi petreceam zilele nefolositoare, neputincioasă, lăsându-mă pradă deznădejdii ca o netrebnică... Și totuși, în primele zile, te alinasem. Mă vedeai, îmi vorbeai... Nu-ți aduci aminte când erai în pat și când adormeai pe umărul meu, murmurând că-ți fac bine?

— Nu, zise Serge, nu mi-amintesc... Nu te-am văzut niciodată. Acum te văd pentru întâia oară, frumoasă, strălucitoare, de neuitat.

Ea bătu din palme, cuprinsă de nerăbdare, protestând:

— Dar pieptenele? Ți-amintești bine că-ți dădeam pieptenele, ca să am liniște, când redevenisești copil? Adineauri îl căutai încă.

— Nu, nu-mi aduc aminte... Părul tău e o mătase fină. Niciodată nu ți-am sărutat părul.

Ea se supără, preciză oarecari amănunte, îi povesti convalescența lui în camera cu tavanul

albastru. El însă, râzând întruna, sfârşi prin a-i pune mâna pe buze, zicând cu o neliniştită osteneală:

— Nu, taci, nu mai ştiu, nu vreau să mai ştiu... M-am trezit şi te-am găsit colea, plină de roze. Asta-i de ajuns.

Şi o cuprinse iar în braţe, îndelung, visând cu glas tare, murmurând:

— Poate că am trăit toate astea. Trebuie să fie mult de-atunci... Te-am iubit, într-un vis dureros. Aveai ochii tăi albaştri, chipul tău prelung, înfăţişarea ta copilărească. Îţi ascundeai însă părul cu îngrijire sub o năframă; şi eu nu îndrăzneam s-o dau la o parte, pentru că părul tău îmi insufla teamă, pentru că m-ar fi făcut să mor... Azi, părul e însăşi gingăşia fiinţei tale. El îţi păstrează parfumul, el îmi dă mlădioasa-ţi frumuseţe întreagă între degetele mele. Când îl sărut, când mi-adâncesc astfel obrazul în el, îţi sorb viaţa.

Dezmierda lungile bucle, le apăsa pe buze ca pentru a stoarce din ele tot sângele Albinei. După o tăcere, continuă:

— Ciudat, mai înainte de-a te naşte, visezi că te vei naşte... Eram îngropat undeva. Mi-era frig. Auzeam deasupra mea larma vieţii de afară. Dar îmi astupam urechile, deznădăjduit, obişnuit cu borta mea de întuneric, gustând într-însa groaznice bucurii, necăutând nici măcar să mai scap de mormanul de pământ ce-mi apăsa pieptul... Unde eram? Cine m-a scos în sfârşit la lumină?

Făcea sforţări de memorie, pe când Albine, neliniştită, se temea acum să nu-şi amintească. Ea luă surâzând mai multe şuviţe din părul său şi le înnodă la gâtul tânărului, legându-l astfel de dânsa. Jocul acesta îl scoase din reverie.

— Ai dreptate, zise el, sunt al tău, restul nu contează... Tu eşti, nu-i aşa, cea care m-a scos

din pământ. Trebuie să fi fost sub grădina asta. Ceea ce auzeam erau pașii tăi care rostogoleau pietricelele de pe potecă. Mă căutai, aduceai deasupra capului meu cântece de păsări, parfumuri de garoafe, raze de soare... Și bănuiam că până la urmă o să mă găsești. Te-așteptam, vezi tu, de multă vreme. Nu nădăjduiam însă să mi te dai fără năframă, cu părul despletit, temutu-ți păr care a devenit atât de dulce.

O luă deasupră-i, o răsturnă pe genunchii lui, lipindu-și obrazul de-al ei.

— Să nu mai vorbim. Suntem pe veci singuri. Ne iubim.

Rămaseră cu nevinovăție unul în brațele altuia. Multă vreme încă uitară de ei înșiși acolo. Soarele se ridica, o pulbere de lumină mai caldă cădea din înaltele ramuri. Rozele galbene, albe, roșii nu mai erau decât o strălucire a fericirii lor, unul din chipurile lor de-a zâmbi. Făcuseră fără îndoială să înflorească boboci în jurul lor. Rozele îi încununau, le aruncau ghirlande pe șale. Și parfumul rozelor devenea atât de pătrunzător, atât de îmbibat de o tandrețe amoroasă, că părea însuși parfumul răsuflării lor.

Serge strânse apoi la loc părul Albinei. Luă o mână de păr cu o stângăcie încântătoare și înfipse pieptenul în enormul conci grămădit pe cap. Și întâmplarea făcu ca pieptănătura să iasă de minune. Se ridică apoi, îi întinse mâinile, o sprijini de mijloc ca să se scoale în picioare. Ambii continuau să zâmbească, fără a vorbi. Și porniră încet pe cărare.

VII

Albine și Serge intrară în florărie. Ea-l privea cu o neliniștită solicitudine, temându-se să nu se obosească. El însă o liniști cu un zâmbet ușor. Se simțea în stare s-o ducă pe oriunde-ar fi voit. Când se regăsi în plin soare, avu un suspin de bucurie. În sfârșit, trăia; nu mai era acea plantă supusă agoniilor iernii. De aceea, câtă duioasă recunoștință! Ar fi voit să ferească piciorușele Albinei de asperitățile aleilor; visa s-o atârne la gâtul lui ca pe un copil pe care maică-sa-l adoarme. O proteja deja ca un paznic gelos, dădea la o parte pietrele și mărăcinii, veghea ca vântul să nu fure din adoratul ei păr dezmierdări ce nu-i aparțineau decât lui. Ea se ghemuise la umărul lui, se abandona, plină de seninătate.

Albine și Serge merseră astfel prin soare pentru întâia oară. Perechea lăsa în urmă-i plăcută mireasmă. Răspândea fiori pe cărare, pe când soarele desfășura un covor de aur sub pașii ei. Înainta, ca o încântare, printre marile tufișuri înflorite, atât de născătoare de dorinți, încât aleile date-n lături, în depărtare, o salutau cu un murmur de admirație, așa cum îi salută gloatele pe regii mult așteptați. Era o singură făptură, de-o suverană frumusețe. Dalba piele a Albinei nu era decât albeața pielii oacheșe a lui Serge. Treceau încet, înveșmântați în soare; erau soarele însuși. Florile, aplecate, îi adorau.

O lungă emoție se propagă în florărie. Toate florile grădinii le alcătuiau o escortă. Vastă câmpie crescând de un veac în părăsire, colț de rai în care vântul semăna florile cele mai rare. Fericita pace a Paradou-ului, care dormea la soare, împiedica degenerescența speciilor. Erau acolo o temperatură egală, un pământ pe care fiece plantă îl îngrășase îndelung spre-a viețui în tăcerea forței sale. Vegetația era enormă, superbă, cu totul în părăsire, plină de hazarduri ce etalau monstruoase înfloriri, necunoscute sapei și stropitorii grădinarilor. Lăsată în voia ei, liberă să crească fără rușine în adâncul acelei singurătăți pe care firești adăposturi o protejau, natura își sporea exuberanța cu fiecare primăvară, se înveselea oferindu-și în toate anotimpurile buchete bizare, pe care nicio mână nu avea să le culeagă. Și părea că se înverșunează să strice tot ce sforțarea omului făcuse; se răzvrătea, împrăștia în mijlocul aleilor un vălmășag de flori, ataca stâncile cu valu-i copleșitor de mușchi, încolăcea de gâtul statuilor flexibila ei funie de plante agățătoare, doborându-le; sfărâma dalele bazinelor, scărilor, teraselor, implântând arbuști; se târa până ce punea stăpânire pe cele mai mici locuri cultivate, le plămădea după plac, înfigea acolo ca pe-o flamură de răzvrătire vreo sămânță adunată în cale, umilă verdeață din care făcea una uriașă. Altădată, florăria, întreținută pentru un stăpân care avea patima florilor, înfățișa în straturi, în răzoare îngrijite, un evantai de plante dintre cele mai alese. Acum regăseai aceleași plante, dar perpetuate, sporite în familii atât de numeroase, risipite pretutindeni claie peste grămadă, încât grădina nu mai era decât un vălmășag, o împestrițată încâlcitură ce năpădea zidurile, un loc suspect în care natura beată suspina miresme de lămâiță și garoafă.

Albine era aceea care-l conducea pe Serge, deși părea că se lăsa în voia lui, slabă, sprijinită de umărul său. Îl duse mai întâi la grotă. În fundul unui pâlc de plopi și sălcii se adâncea o stâncărie prăbușită, blocuri de stânci căzute într-un bazin, firicele de apă curgând printre pietre. Peștera dispărea sub cotropirea frunzișului. Jos, șiraguri de nalbă de grădină păreau să închidă intrarea cu un gard de florii roșii, galbene, mov, albe, ale căror tulpini se pierdeau în niște urzici colosale, de un verde ca bronzul, ce-și distilau alene arzătoarele otrăvuri. Apoi era o năvală nemaipomenită, cățărându-se în câteva salturi: iasomiile, înstelate de suavele lor flori; glicinele, cu foile de dantelă subțire; iederele dese, decupate ca o tablă vopsită; mlădiosul caprifoi, ciuruit de firele-i de palid mărgean; drăgăstoasele clematite, întinzând brațele, gătite cu pompoane albe. Și alte plante, mai plăpânde, se agățau de-acestea, legându-le și mai bine, țesându-le o parfumată mreajă. Călțunași, cu trupuri verzui și goale, deschideau guri de aur roșu. Fasolea mare, ca o sfoară subțire, aprindea din loc în loc incendiul cu viile sale scânteieri. Zorelele își deschideau inima decupată a frunzelor și sunau din miile lor de clopoței un tăcut dangăt de culori încântătoare. Sângele-voinicului, ca niște stoluri de fluturi așezați, își strângeau aripile roșcate, roze, gata să se lase duse mai departe de cea dintâi adiere. Imense plete de verdeață, stropite de-o ploaie de flori, ale căror șuvițe se revărsau în toate părțile, într-o nebunească învălvoire, ce te ducea cu gândul la vreo hetairă uriașă, trântită pe spate departe, răsturnându-și capul într-un spasm de patimă, într-o superbă despletire, revărsată ca o baltă de parfumuri.

— Niciodată n-am cutezat să intru în potopul ăsta, șopti Albine la urechea lui Serge.

El o încurajă, o purtă pe deasupra urzicilor; și, cum o stâncă închidea intrarea peșterii, o ținu o clipă acolo în picioare, în brațele lui, pentru ca ea să se poată apleca deasupra găurii ce se căsca la câteva picioare de pământ.

— E acolo, murmură ea, o femeie de marmură căzută de-a lungul în apa care curge. Apa i-a ros chipul.

El vru atunci să vadă la rându-i. Se ridică ținându-se în mâini. O suflare răcoroasă îl izbi în obraz. În mijlocul stufului și-al lintiței, în raza de lumină ce se strecura prin gaură, femeia stătea pe spate, goală până la brâu, cu un drapaj care-i ascundea șoldurile. Era vreo înecată de un veac, lenta sinucidere a unei statui pe care cine știe ce suferințe o făcuseră să cadă la fundul acelui izvor. Limpedea apă ce curgea peste ea îi transformase fața într-o piatră netedă, o albeață fără chip, pe când sânii, ieșiți din apă parcă printr-o sforțare a cefei, rămâneau neatinși, vii încă, umflați de-o veche voluptate.

— Nu-i moartă, zise Serge coborându-se. Într-o zi va trebui scoasă de-aici.

Albine însă, străbătută de un fior, îl duse de acolo. Se întoarseră la soare, în desfrâul de răzoare și ronduri de flori. Străbăteau o pajiște de flori, croindu-și drum printre ele, la întâmplare. Picioarele lor aveau drept covor plante încântătoare, plantele pitice care mărgineau odinioară aleile, azi risipite în nesfârșite pâlcuri. Uneori se afundau până la glezne în mătasea cu picățele de roze sirene, în pestrițul atlaz al garofițelor, în albastra catifea de miozotis, ciuruită de mici ochi melancolici. Mai încolo străbăteau gigantice rozete ce le-ajungeau până la genunchi, ca o baie de parfumuri; treceau printr-un răzor de mărgăritărel pentru a cruța un răzor vecin de toporași atât de gingași încât tremurau să nu strivească

cel mai mic pâlc; apoi, încolțiți din toate părțile, nemaiavând în jurul lor decât toporași, fură nevoiți să pornească cu pași discreți pe această frăgezime îmbălsămată, în mijlocul respirației primăverii înseși. Dincolo de toporași se desfășura lâna verde a lobeliilor, stropită cu mov deschis; stelele nuanțate ale selaginoidelor, potirele albastre ale nemofilelor, cruciulițele galbene ale săpunelului, cruciulițele roz și albe ale nopticoaselor desenau colțuri de tapițerie bogată, întindeau dinaintea perechii un lux regal de draperii și covoare, pentru a-i face mai plăcută și mai ușoară prima preumblare. Și pururi le ieșeau în cale violetele, o mare de violete curgând pretutindeni, revărsându-le pe picioare prețioase miresme, însoțindu-i cu suflul florilor lor ascunse sub frunze.

Albine și Serge se pierdeau. Nenumărate plante, mai înalte decât ei, ridicau garduri, lăsau cărări înguste pe care le plăcea să le urmeze. Potecile se adânceau cu ocoluri bruște, se încurcau, amestecau inextricabile crâmpeie de desișuri: ageratumuri cu moțuri azurii; vinarițe cu un delicat parfum de mosc; mimuluși scoțând la iveală gâturi arămii, punctate de chinovar; brumărele roșii și violete, superbe, înălțând caiere de flori pe care vântul le torcea; in roșu cu fire subțiri ca părul; crizanteme ce păreau niște luni pline, de aur, răspândind scurte raze stinse, albicioase, violacee, roșiatice.

Perechea pășea peste obstacole, își continua mersul îmbătat de fericire printre cele două garduri de verdeață. La dreapta se înălțau frăsineii ușori, arărielul cenușiu, purtând un strop de rouă în fiecare din măruntele potire ale florilor lui. La stânga era o lungă uliță de căldărușe, toate varietățile căldărușei, albe, roz pal, violet închis, acestea din urmă aproape negre, de-o tristețe de doliu, lăsând să atârne dintr-un buchet

de tulpini înalte petalele lor cutate și gofrate ca un crep. Și mai departe, pe măsură ce înaintau, gardurile se schimbau, aliniau înfloritele tulpini de surguci enormi, pierdute în încrețitura foilor, lăsau să treacă gâtlejurile deschise de gura-leului, înălțau frunzișul subțire și lung de schizantus, plin de-o fluturare de flori cu aripile de sulf ușor lăcuite. Clopoței se răspândeau, legănându-și pâlniile albastre până la înălțimea unor mari asfodele, a căror coadă de aur le servea drept clopotniță. Într-un colț, o gigantică molură părea o doamnă înhorbotată, ce-și deschidea umbrela de atlaz verzui. Apoi, deodată, perechea se pomeni într-o fundătură; nu mai putea să înainteze, un maldăr de flori troienea cărarea, clădind acolo un fel de stog cu triumfal panaș. Jos, talpa-ursului construia un soclu din care se înălța cerențelul stacojiu, roze imortele ale căror uscate petale aveau îndoituri de hârtie colorată, clarkii cu mari cruci albe cizelate, semănând cu crucile unui ordin barbar. Mai sus se dezvoltau rozele milițele, leptosiphoanele galbene, albele collinsii, lagurusul plantând printre culorile vii pompoanele-i de cenușă verde. Și mai sus, degețel roșii, cafeluțe albastre se înălțau în zvelte colonete, suspendau un chioșc bizantin, zugrăvit violent cu purpură și azur; iar sus de tot, un ricin gigantic, cu frunze sângerii, părea că lărgește un dom de aramă înnegrită.

Și cum Serge întindea deja mâinile, voind să treacă, Albine îl rugă să nu vatăme florile.

— O să rupi ramurile, o să strivești frunzele, zise ea. Eu, de ani de zile de când vin aici, iau bine seama să nu ucid pe nimeni... Vino, să-ți arăt panselele.

Ea-l sili să se întoarcă, îl scoase de pe poteci înguste, ducându-l în mijlocul florăriei, unde se aflau altădată mari bazine. Bazinele, astupate,

nu mai erau decât niște vaste jardiniere, cu marginile de marmură fărâmițată și spartă. Într-unul din cele mai largi, o bătaie de vânt semănase un minunat răzor de pansele. Florile catifelate păreau vii, cu șuvițele lor de păr violet, cu ochii lor galbeni, cu gurile mai palide, cu gingașele bărbii de culoare trandafirie.

— Când eram mai mică îmi era frică de ele, murmură Albine. Ia te uită la ele. Parc-ar fi mii de chipuri ce te privesc, pitulate jos... Și întorc fețele toate deodată. Ai zice că-s niște păpuși îngropate ce-și scot capul.

Și îl duse mai departe. Făcură înconjurul celorlalte bazine. În bazinul vecin crescuse știr, zbârlind moțuri monstruoase pe care Albine nu îndrăznea să le atingă, cu gândul la niște gigantice omizi sângerânde. Balsamine galben-pai, roz-alb ca floarea piersicului, cenușii cu reflexe metalice, de un alb ca de trandafir umpleau un alt bazin, din care semințele lor săreau în sus pocnind. Apoi, în mijlocul sfărâmăturilor unei fântâni se afla o colecție de garoafe splendide: garoafe albe debordau din jgheabul înverzit de ploi; garoafe pestrițe plantau în crăpăturile dintre pietre pestrițătura dantelei lor crețe; în timp ce în fundul gurii leului, ce vărsa odinioară apă, o mare garoafă roșie înflorea cu atâta exuberanță, încât bătrânul leu mutilat părea acum că spumegă sânge. Iar alături, fostul lac în care înotaseră lebede devenise o pădure de liliac la umbra căreia micșunele, verbine și volbură își adăposteau delicatul ten, ațipite, jilave de parfumuri.

— Și n-am străbătut nici jumătate din florărie! zise Albine cu semeție. Colo sunt florile cele mari, câmpuri întregi în care mă făceam nevăzută cu totul, ca potârnichea într-o holdă.

Se duseră într-acolo. Coborâră o scară mare din ale cărei urne răsturnate se înălțau încă

violetele flăcări ale stânjeneilor. De-a lungul treptelor se scurgea un șuvoi de micsandre asemenea unui val de aur lichid. De o parte și de alta, spinii înfigeau lampadare de bronz verde, subțiri, zbârlite, încovoiate ca niște ciocuri de păsări fantastice, de-o măiestrie bizară, de-o eleganță de cățui chinezești. Printre balustradele sfărâmate, șoaldina lăsa să atârne blonde plete, coame verzui de fluviu pătate toate de mucegai. Apoi, jos, se întindea o a doua florărie, brăzdată de tufișuri cu dimensiuni de stejari, foste tufișuri corecte, tunse în formă de sferă, de piramidă, de turnuri octogonale, acum dezmățate magnific, cu mari zdrențe de verdeață întunecată, prin ale căror găuri se zăreau crâmpeie albastre de cer.

Și Albine îl duse pe Serge la dreapta, într-un câmp ce era un fel de cimitir al florăriei. Sipicile își desfășurau doliul. Cortegii de maci se înșirau, mirosind a moarte, deschizându-și florile grele cu o strălucire febrilă. Tragici dedițel alcătuiau gloate deznădăjduite, cu fața pustiită și cernită de vreun suflu epidemic. Îndesatul laur își desfăcea cornetele violacee, în care insecte, sătule de viață, veneau să soarbă otrava sinuciderii. Gălbenelele, sub îmbâcsitul lor frunziș, își îngropau florile, corpuri de stele argonizante exalând deja duhoarea descompunerii lor. Și mai erau și alte tristeți: cărnoasele ranunculus, cu șterse culori de metal ruginit; zambilele și chiparoasele exalând asfixia, stingându-se în parfumul lor. Dominau însă mai ales cinerariile, o explozie de cinerarii ce-și preumblau semidoliul rochiilor violete și albe de catifea reiată sau simplă, de-o bogată severitate. În mijlocul câmpiei melancolice, un Cupidon de marmură stătea în picioare, mutilat, cu brațul care ținea arcul căzut în urzici, surâzând încă sub lichenii ce-i făceau copilăreasca nuditate să se înfioare.

Apoi Albine și Serge intrară până la brâu într-un lac de bujori. Albele flori crăpau, cu o ploaie de petale mari ce le răcoreau mâinile, ca niște mari stropi de ploaie furtunoasă. Florile roșii aveau chipuri apoplectice, al căror râs îi îngrijora enorm. Dădură la stânga peste un lan de fucsii, un crâng de arbuști mlădioși, ce-i încântară ca niște jucărioare japoneze împodobite cu mii de clopoței. Străbătură apoi câmpuri de veronică cu ciorchini violeți, lanuri de mușcate și pelargonii deasupra cărora păreau că aleargă flăcări arzătoare, roșul, rozul, incandescentul alb al unui jeratec, pe care cele mai mici adieri ale vântului îl ațâțau necontenit. Trebuiră să ocolească perdele de gladiole cât trestiile, înălțând tulpini de flori ce ardeau în lumină cu o îmbelșugată flăcăraie de torțe aprinse. Se pierdură în mijlocul unei păduri de floarea-soarelui, un codru alcătuit din trunchiuri groase ca talia Albinei, întunecat de frunze aspre, mari cât să culci un copil în ele, populat de gigantice chipuri, de astrale fețe, strălucind ca niște sori. Și ajunseră în fine într-o altă pădure, un codru de rododendroni, atât de plini de flori, că ramurile și frunzele nu se mai vedeau, desfăcând buchete monstruoase, coșuri pline de gingașe calicii ce se învolburau până la orizont.

— Ei, încă n-am ajuns la capăt! strigă Albine. La drum înainte!

Serge însă o opri. Se aflau în clipa acea în mijlocul unei vechi colonade în ruină. Trunchiuri de stâlpi alcătuiau bănci, printre tufișuri de ciuboțica-cucului și pervincă. Departe, între coloanele rămase în picioare, se întindeau alte lanuri de flori: lalele cu vii pestrițături de faianțe zugrăvite; calceolarii, bășici ușoare de carne, presărate cu sânge și aur; zinii asemenea unor mari părăluțe ciufulite; petunii cu petalele moi

ca o batistă străvezie de femeie; holde, nesfârșite lanuri, ale căror flori nu le mai recunoșteai, al căror covor se întindea sub soare cu împestrițătura confuză de tufișuri bătătoare la ochi, înecată în nuanțele mai deschise de verde ale ierburilor.

— Niciodată nu vom putea să vedem totul, zise Serge zâmbind, cu mâna întinsă. Aici trebuie să fie bine să te așezi, în parfumul ce se înalță.

Lângă ei se afla un lan de heliotropi, cu un miros de vanilie atât de dulce, încât dădea vântului o dezmierdare catifelată. Atunci, se așezară pe una dintre coloanele răsturnate, în mijlocul unui buchet de crini superbi ce crescuseră acolo. Umblau de mai bine de un ceas. Veniseră dintre roze în mijlocul crinilor, trecând prin toate florile. Crinii le ofereau un adăpost neprihănit, după preumblarea lor de dragoste, în mijlocul înfocatei îmbieri a suavului caprifoi, a parfumatelor viorele, a verbinelor ce exalau proaspăta aromă a unui sărut, a chiparoaselor ce răspândeau toropeala unei voluptăți mortale. Crinii cu trupuri zvelte îi adumbreau într-un dalb chioșc, sub acoperișul de zăpadă al potirului lor, pe care-l înveseleau numai stropii ușori de aur ai pistilelor. Și ei, asemenea unor copii logodiți, rușinoși, stăteau ca în mijlocul unui turn de puritate, al unui turn de fildeș inatacabil, în care nu se iubeau încă decât cu tot farmecul nevinovăției lor.

Până seara, Albine și Serge rămaseră cu crinii. Se simțeau bine acolo; își sfârșeau renașterea. Serge simțea risipindu-i-se ultima fierbințeală a mâinilor. Albine devenea cu totul albă, de-o albeață de lapte pe care nicio roșeață n-o rumenea. Nu mai văzură că au umerii goi, brațele și gâturile goale. Buclele părului lor nu-i mai

tulburară, ca niște nudități desfășurate. Lipiți unul de altul, râdeau plini de voioșie, găsind că înlănțuirea îi răcorește. Ochii lor păstrau calmul limpede al apei de izvor, fără ca nimic impur să se ridice din trupul lor spre a tulbura claritatea. Obrajii lor erau niște fructe catifelate, abia pârguite, din care nu se gândeau să muște. Când părăsiră crinii, n-aveau încă zece ani; li se părea că atunci se întâlniseră, singuri în fundul marii grădini, spre a trăi acolo într-o veșnică prietenie și într-un joc fără sfârșit. Și cum străbăteau iarăși florăria, întorcându-se pe înserate, florile părură că devin discrete, fericite să-i vadă atât de tineri, nevoind să-i ademenească pe-acei copii. Pădurile de bujori, rondurile de garoafe, covoarele de nu-mă-uita, draperiile de clematit nu mai înălțau înaintea lor un alcov de dragoste, înecate la ceasul acela de aerul înserării, adormite într-o copilărie la fel de pură ca a lor. Panselele îi priveau ca niște camarazi, cu gingașele și candidele lor chipuri. Rozetele, lâncede, atinse de alba fustă a Albinei, păreau cuprinse de compasiune, evitând să le grăbească frigurile cu un suflu.

VIII

A doua zi, încă din revărsatul zorilor, Serge fu acela care o chemă pe Albine. Ea dormea într-o cameră de la catul de sus, unde lui nu-i trecu prin minte să urce. Se-aplecă pe fereastră; ea de-abia sărise din pat și o văzu împingând obloanele. Râseră mult amândoi că se regăsiseră astfel.

— Azi n-ai să ieși, zise Albine, după ce coborî. Trebuie să ne odihnim... Mâine o să te duc departe, foarte departe, într-un loc unde ne vom putea lăfăi în toată voia.

— Dar o să ni se urască, murmură Serge.

— Nicidecum!... O să-ți povestesc multe și mărunte.

Petrecură o zi încântătoare. Ferestrele erau larg deschise și Paradou-ul intra, râdea împreună cu ei, în cameră. Serge luă în sfârșit în stăpânire acea cameră fericită, unde-și închipuia că se născuse. Vru să vadă, să i se explice totul. Amorașii de ipsos, răsturnați pe spate la marginea alcovului, îl înveseliră într-atât, că se urcă pe un scaun spre a agăța cingătoarea Albinei de gâtul celui mai mic dintre ei, o fărâmă de om, cu dosul în văzduh, cu capul în jos, ce făcea ștrengării. Albine bătea din palme, striga că seamănă cu un cărăbuș ținut cu o ață. Apoi, parcă înduioșată:

— Nu, nu, dezleagă-l... Asta-l împiedică să zboare.

Ceea ce-l interesă însă mai mult pe Serge fură amorașii zugrăviți deasupra ușilor. Se supăra că nu putea să înțeleagă ce jocuri jucau, atât erau de șterse picturile. Ajutat de Albine, trase o masă, pe care se cocoțară amândoi. Albine dădea lămuriri.

— Uite, aceia aruncă flori. Sub flori nu se mai zăresc decât trei pulpe goale. După câte mi-aduc aminte, sosind aici, am putut să deosebesc încă o femeie culcată. Cu vremea însă s-a făcut nevăzută.

Făcură înconjurul panourilor, fără ca acele drăguțe indecențe de buduoar să le inspire vreun gând lasciv. Picturile, care se cojeau ca un chip sulemenit din veacul al optsprezecelea, erau destul de șterse pentru a nu lăsa să se vadă decât genunchii și coatele trupurilor pierdute într-o agreabilă luxură. Detaliile prea strigătoare, în care părea că se desfătase vechea dragoste al cărei îndepărtat parfum alcovul îl păstra încă, dispăruseră, roase de vreme, așa încât camera, ca și parcul, redevenise feciorelnică în chip firesc, sub pașnica strălucire a soarelui.

— Haida-de! sunt niște copilași ce se zbenguiesc, zise Serge coborând de pe masă... Tu știi să joci bâza?

Albine știa să joace toate jocurile. Trebuiau să fie însă cel puțin trei pentru a juca bâza. Asta-i făcu să râdă. Serge protestă însă zicând că erau prea bine în doi și jurară să rămână totdeauna doi.

— Te simți cu totul ca la tine acasă, n-auzi nimic, reluă tânărul, care se lungi pe canapea. Și mobilele au un miros de lucruri vechi care-ți face plăcere... E plăcut ca într-un cuib. Iată o cameră în care plutește fericirea.

Tânăra dădu din cap cu gravitate.

— De-aș fi fost fricoasă, murmură ea, tare ar fi trebuit să-mi fie frică la început... Tocmai

povestea asta vreau să ți-o istorisesc. Am auzit-o și eu de pe aici. Poate că-i o minciună. Oricum, o să ne treacă de urât.

Și se așeză lângă Serge.

— Sunt ani și ani de-atunci... Paradou-ul era al unui senior bogat care s-a închis aici cu o prea frumoasă doamnă. Porțile castelului erau așa de bine închise, zidurile grădinii erau așa de înalte, că nimeni nu zărea vreodată nici cel mai mic crâmpei din fusta acelei doamne.

— Știu, o întrerupse Serge, doamna nu s-a mai ivit niciodată.

Cum Albine se uita la el cu mirare, supărată că povestirea ei era cunoscută, el continuă cu glas scăzut, mirat el însuși:

— Mi-ai mai spus povestea asta...

Ea protestă. Apoi păru că se răzgândește și se lăsă convinsă. Ceea ce nu o împiedică să-și termine astfel povestirea:

— Când seniorul plecă, încărunțise. Puse să se țintuiască toate porțile și ușile pentru ca nimic să nu-i tulbure doamna... Ea murise în camera asta.

— În camera asta! strigă Serge. Nu mi-ai spus acest lucru... Ești sigură c-a murit în această cameră?

Albine se supără. Repeta ceea ce știa toată lumea. Seniorul pusese să se clădească pavilionul pentru acea necunoscută ce semăna cu o prințesă. Servitorii castelului, mai târziu, afirmaseră că el își petrecea acolo zilele și nopțile. Adesea îl zăreau deopotrivă pe o alee, călăuzind piciorușele necunoscutei în fundul celor mai întunecate desișuri. Dar pentru nimic în lume nu s-ar fi aventurat să pândească perechea, care cutreiera parcul săptămâni întregi.

— Și-aici a murit, repetă Serge, obsedat. I-ai luat camera, te folosești de mobilele ei, te culci în patul ei.

Albine surâdea.

— Știi bine că nu-s fricoasă, zise ea. Și-apoi, e atât de mult de-atunci... Camera ți se părea plină de fericire.

Tăcură și priviră o clipă alcovul, tavanul înalt, ungherele umbrite. Spălăcitele culori ale mobilelor răspândeau un fel de duioșie de dragoste. Era un suspin discret al trecutului, atât de resemnat, încât semăna încă cu o dulce mulțumire de femeie adorată.

— Da, murmură Serge, nu te poți teme. Prea e liniște.

Și Albine reluă, apropiindu-se de el:

— Ceea ce puțini știu e că descoperiseră în grădină un adăpost de fericire desăvârșită, unde sfârșeau prin a-și petrece tot timpul. Știu asta dintr-o sursă sigură... Un colțișor de umbră răcoroasă, ascuns în adâncul unui mărăciniș de nepătruns, atât de fermecător, că uiți acolo de întreaga lume. Doamna trebuie să fi fost înmormântată acolo.

— E în florărie locul acela? întrebă Serge plin de curiozitate.

— Ah, nu știu, nu știu! zise tânăra, cu un gest descurajat. Am căutat pretutindeni, n-am putut găsi nicăieri acel fericit luminiș... Nu-i nici între roze, nici între crini, nici pe covorul de violete.

— Poate că-i colțișorul acela cu flori triste, unde mi-ai arătat un copil în picioare, cu brațul sfărâmat?

— Nu, nu.

— E poate în fundul peșterii, lângă acea apă limpede în care s-a înecat femeia de marmură ce nu mai are față?

— Nu, nu.

Albine rămase o clipă gânditoare. Apoi continuă, ca și cum și-ar fi vorbit sieși:

— Din primele zile, m-am pus pe căutat. Dac-am petrecut zile întregi în Paradou, dac-am scotocit cele mai mici colțuri de verdeață, am făcut-o numai ca să stau un ceas în mijlocul luminișului. Câte dimineți zadarnic pierdute strecurându-mă pe sub mărăcini, vizitând cele mai retrase colțuri ale parcului!... Oh, aș fi recunoscut repede acel adăpost fermecat, cu uriașul copac care trebuie că-l acoperă cu un înveliș de frunze, cu iarba-i fină ca mătasea, cu zidurile-i de tufișuri verzi pe care nici păsările nu le pot răzbate!

Ea aruncă un braț pe după gâtul lui Serge, ridicând glasul, rugându-l:

— Ce spui? Suntem doi acuma, vom căuta, vom găsi... Tu, care ești vânjos, vei da la o parte crengile groase din calea mea, ca să merg până în fundul desișurilor. Mă vei lua în brațe când voi osteni, mă vei ajuta să sar pâraiele, te vei sui în copaci de vom pierde calea... Și ce bucurie când vom putea să ne așezăm unul lângă altul, sub acoperișul de frunze, în mijlocul luminișului! Mi s-a povestit că acolo trăiești într-o clipă o întreagă viață... Ce spui? Dragul meu Serge, nu-i așa că încă de mâine vom pleca, vom cutreiera parcul, tufiș cu tufiș, până ce ne vom potoli dorul?

Serge ridică din umeri, surâzând.

— La ce bun? zise el. Nu ne simțim bine în florărie? Vezi tu, trebuie să stăm cu florile, fără să căutăm atât de departe o mai mare fericire.

— Acolo e îngropată moarta, murmură Albine, recăzând în visarea ei. Bucuria de a se fi așezat acolo a omorât-o. Copacul are o umbră al cărei farmec ucide... Eu aș muri cu drag astfel. Ne-am culca unul în brațele altuia; am muri, nimeni nu ne-ar mai găsi.

— Nu, taci, mă mâhnești, o întrerupse Serge neliniștit. Vreau să trăim la soare, departe de umbra aceea ucigătoare. Cuvintele tale mă tulbură, ca și cum ne-ar împinge la cine știe ce nenorocire fără de leac. Se vede că-i oprit să te-așezi sub un arbore a cărui umbră dă un asemenea fior.

— Da, e oprit, declară cu gravitate Albine. Toată lumea din ținut mi-a spus că nu era voie.

Se lăsă o tăcere. Serge se sculă de pe canapeaua pe care stătuse lungit. Râdea, pretindea că poveștile nu-l amuzau. Soarele asfințea când Albine consimți în sfârșit să coboare o clipă în grădină. Ea îl duse la stânga, de-a lungul zidului împrejmuitor, până la un câmp de dărâmături, plin cu mărăciniș. Era locul unde fusese odinioară castelul, încă înnegrit de incendiul ce-i făcuse zidurile să se prăbușească. Sub mărăcini, mormane de pietre arse se fărâmițau, surpături de șipci și grinzi putrezeau. S-ar fi zis că era un colț de roci sterpe, măcinat de ploi și vreme, denivelat, acoperit de ierburi aspre, de liane agățătoare care se strecurau în fiecare crăpătură ca niște șerpi. Și se înveseliră străbătând în toate direcțiile acea rovină, coborând în fundul gropilor, mirosind dărâmăturile, căutând să ghicească ceva din acel trecut în cenușă. Nu-și mărturiseau curiozitatea, se țineau unul după altul în mijlocul scândurilor crăpate și al grinzilor prăbușite; în realitate, nu se gândeau însă decât la legendele acelor ruine, la doamna aceea ca ruptă din soare ce-și târâse mătasea fustelor pe acele trepte pe care acum doar șopârlele se mai plimbau alene.

Serge sfârși prin a se cocoța pe cel mai înalt morman de dărâmături, privind parcul ce-și desfășura imensul covor verde, căutând printre arbori pata cenușie a pavilionului. Albine tăcea, în picioare lângă el, redevenită serioasă.

— Pavilionul e-acolo, în dreapta, zise ea fără ca el s-o fi întrebat. E tot ce a rămas din clădiri... Îl vezi la capătul acelei perdele de tei?

Păstrară iarăși tăcerea. Și, ca și cum ar fi continuat cu glas tare reflecțiile pe care amândoi le făceau pe tăcute, ea reluă:

— Când se ducea s-o vadă, pesemne cobora prin această alee; apoi ocolea castanii groși și intra sub tei... Nu-i trebuia nici un sfert de ceas.

Serge amuțise. Când se întoarseră, coborâră aleea, ocoliră castanii groși, intrară sub tei. Era un drum de dragoste. Parcă ar fi căutat pe iarbă urme de pași, o fundă căzută, adierea unor vechi parfumuri, vreun indiciu care să le-arate lămurit că se află pe cărarea ce duce la bucuria de-a fi împreună. Se înnopta, iar parcul cu vastu-i freamăt ce se stingea îi chema din adâncul verdeții.

— Stai, zise Albine când ajunseră în fața pavilionului. Nu urca decât peste trei minute.

Și o zbughi veselă, se închise în odaia cu tavanul albastru. Apoi, după ce-l lăsă pe Serge să bată de două ori la ușă, o întredeschise discret, primindu-l cu o plecăciune după moda veche.

— Bună ziua, scumpul meu senior, zise ea îmbrățișându-l.

Asta-i amuză grozav. Se jucară de-a îndrăgostiții, cu o naivitate de copilași. Bolboroseau patima care se sfârșise acolo odinioară. O învățau ca pe-o lecție, cu o stângăcie drăgălașă, neștiind să se sărute pe buze, încercând sărutări pe obraz, sfârșind prin a dănțui unul în fața altuia, râzând cu hohote, neștiind cum să-și dovedească altfel plăcerea de-a se iubi pe care-o gustau.

IX

A doua zi dimineața, Albine voi să plece de cum se crăpă de ziuă, pentru marea preumblare plănuită în ajun. Bătea cu veselie din picioare, spunea că n-au să se întoarcă toată ziua.

— Dar unde vrei să mă duci? întrebă Serge.

— O să vezi, o să vezi!

El însă o apucă de încheieturile mâinilor, privind-o drept în ochi:

— O să fii cuminte, nu-i așa? Nu vreau să cauți nici luminișul, nici copacul, nici iarba unde se moare. Știi că-i oprit.

Ea se împurpură ușor, protestând, zicând că nici nu se gândea la aceste lucruri. Apoi adăugă:

— Totuși, dac-am găsi, întâmplător, fără să căutăm, oare nu te-ai așeza?... Nu prea-ți sunt dragă!

Plecară. Străbătură de-a dreptul florăria, fără să-i oprească deșteptarea florilor, goale în baia lor de rouă. Dimineața avea un ten de roză, un zâmbet de copilă frumoasă deschizând ochii în neaua așternutului.

— Unde mă duci? repeta Serge.

Și Albine râdea, fără a voi să răspundă. Dar, când ajunseră la pânza de apă ce tăia grădina la capătul florăriei, ea rămase cu totul încremenită. Râul era încă umflat de ultimele ploi.

— N-o să putem trece nicicum, murmură ea. De obicei îmi scot pantofii, îmi sumet fustele. Astăzi însă apa ne-ar ajunge până la brâu.

Umblară puțin de-a lungul țărmului, căutând un vad. Albine zicea că era zadarnic, că ea cunoștea toate locurile. Altădată era acolo un pod, a cărui prăbușire presărase râul cu mari bolovani printre care apa curgea în vâltori de spumă.

— Urcă-te în spinarea mea, zise Serge.

— Nu, nu vreau. Dacă ai aluneca, am pica amândoi în apă... Nu știi cât de înșelătoare sunt pietrele astea.

— Suie-te în spinarea mea, dacă-ți zic.

Asta sfârși prin a o ispiti. Își făcu vânt și sări ca un băiat, atât de sus, că se trezi călare pe gâtul lui Serge. Și, simțindu-l că șovăie, strigă că nu era încă destul de puternic, că voia să se dea jos. Apoi sări iarăși, în două rânduri. Jocul ăsta îi încânta.

— Când vei sfârși, să-mi spui, zise tânărul, care râdea. Ține-te bine. Acu e-acu.

Și, din trei sărituri ușoare, trecu râul, de-abia udându-și vârful picioarelor. La mijloc, totuși, Albinei i se păru că alunecă. Scoase un strigăt, agățându-se cu amândouă mâinile de grumazul lui. El o ducea deja, într-un galop de cal, pe nisipul fin de pe malul celălalt.

— Hi! Hi! strigă ea liniștită, amuzată de acest nou joc.

El alergă astfel cât voi ea, tropăind din picioare, imitând bocănitul potcoavelor. Ea plescăia din limbă; apucase două șuvițe din părul lui, pe care le trăgea ca pe niște hățuri pentru a-l cârmi la dreapta sau la stânga.

— Domol, domol, am ajuns, zise ea, pliciuindu-l ușor cu palma peste obraji.

Sări jos, pe când el, nădușit, se rezema de un arbore pentru a-și veni în fire. Atunci ea îl certă, îl amenință că n-o să-l îngrijească dacă se va îmbolnăvi iarăși.

— Ia lasă! Asta mi-a făcut bine, răspunse el. După ce-mi voi recăpăta toate puterile, am

să te port în cârcă dimineți întregi... Unde mă duci?

— Aici, zise ea, așezându-se împreună cu el sub un păr uriaș.

Se aflau în fosta livadă a parcului. Un gard viu de dracilă, un zid de verdeață, ciuruit de spărturi, alcătuia acolo un petec de grădină separat. Era o pădure de arbori roditori, pe care cosorul n-o mai tăiase de un veac. Unele trunchiuri se strâmbaseră, creșteau de-a curmezișul, sub loviturile furtunii ce-i îndoiseră; pe când altele, gheboșate de noduri enorme, scorburoase, păreau că nu-s prinse de pământ decât prin giganticele scorojituri ale scoarței lor. Crăcile înalte, pe care povara fructelor le încovoia în fiecare sezon, împrăștiau departe nemăsurate țâșniri; ba chiar cele mai încărcate, care se rupseseră, atingeau pământul, fără să fi încetat a rodi, înviorate de mari umflături de sevă. Pomii se propteau între ei, nu mai erau decât niște stâlpi răsuciți, care susțineau o boltă de frunze ce se adâncea în lungi galerii, se lărgea brusc în mici aule, se apleca până aproape de pământ, ca niște cămări prăbușite. În jurul fiecărui colos, sălbatici lăstari alcătuiau crânguri, sporeau încâlceala cu mlădioasele lor tulpini, ale căror brobonele aveau o acreală delicioasă. În lumina verzuie, care curgea ca o apă limpede, în marea tăcere a mușchiului, nu se auzea decât zgomotul înăbușit pe care-l producea căderea fructelor culese de vânt.

Și erau zarzări bătrâni, ce-și purtau voinicește povara anilor, paralizați deja într-o parte, cu o pădure de vreascuri, asemenea unei schelării de catedrală, dar atât de plini de viață în cealaltă jumătate, atât de tineri, că fragede vlăstare le spărgeau scoarța în toate părțile. Pruni venerabili, acoperiți de mușchi, creșteau încă

spre a se înălța să soarbă arzătorul soare, fără ca vreuna din frunzele lor să fi îngălbenit. Cireși durau orașe întregi, case cu mai multe caturi, construiau scări, întindeau dușumele de ramuri, largi cât să încapă zece familii. Erau apoi meri, frânți de mijloc, cu membrele strâmbe, ca niște infirmi, cu pielea jupuită, pătată de rugină verde; peri netezi, înălțând o pădure de trunchiuri zvelte și subțiri, imensă, asemenea cu huceagul de catarge dintr-un port, vărgând orizontul cu stâlpi întunecați; piersici roșiatici, ce-și făceau loc în îmbulzeala vecinilor, cu un zâmbet binevoitor și o creștere lentă de fete frumoase rătăcite în mijlocul unei mulțimi. Unii arbori, odinioară în spalier, surpaseră zidurile joase ce-i susțineau și-acum se desfătau, scăpați de rețeaua de sârmă ale cărei crâmpeie smulse atârnau încă de brațele lor. Creșteau în voie, fără să fi păstrat din osebita lor statură decât aparențe de arbori cumsecade, târând în vagabondaj zdrențele veșmântului lor de sărbătoare. Și la fiecare trunchi, la fiecare cracă, din pom în pom, vița-de-vie se împrăștia în dezordine. Lujerii se înălțau ca niște râsete nebunești, se agățau o clipă de vreun nod ridicat, apoi porneau iarăși într-o hohotire de râsete mai sonore, împroșcând tot frunzișul cu fericita beție a lăstarilor. Era un verde deschis, aurit de soare, ce aprindea cu un strop de beție capetele ciufulite ale moșnegilor livezii.

Apoi, spre stânga, arbori mai distanțați, migdali cu frunze lungi și subțiri, lăsau soarele să coacă pe pământ dovleci ce păreau niște luni căzute. Erau de asemenea, pe malul râului ce străbătea livada, pepeni galbeni brobonați, pitiți sub valuri de frunziș agățător, și harbuji smălțuiți, cu un oval perfect de ouă de struț. La fiecare pas, tufișuri de coacăzi barau fostele alei, scoțându-și la iveală ciorchinii de fructe, boabe

de rubin pe care scânteia câte-un strop de lumină. Garduri de zmeură se întindeau ca niște mărăcinișuri, pe când pământul nu mai era decât un covor de fragi, o iarbă presărată toată cu fragi copți, al căror parfum avea o abureală de vanilie.

Dar colțul fermecat al livezii era și mai la stânga, lângă parapetul de stânci care începea acolo să escaladeze orizontul. Intrai într-un ținut arzător, o seră naturală, unde soarele cădea vertical. Mai întâi trebuia să treci printre smochini gigantici, deșelați, ce-și întindeau ramurile ca niște brațe cenușii obosite de somn, atât de îmbâcsiți de pielea păroasă a frunzelor, că trebuia, ca să treci, să frângi tinerele vlăstare ce creșteau din trunchiurile uscate de vârstă. Mergeai apoi printre buchete de arbuști de căpșun, cu o verdeață de tufișuri uriașe, pe care broboanele lor roșii îi făceau să semene cu niște armindeni împodobiți cu pompoane de mătase stacojie. Venea apoi o pădure de sorbi, de măceși, de jujubi pe care o chenăruiau tufișuri de rodii veșnic verzi; rodiile abia se umflau, de mărimea unui pumn de copil; florile purpurii așezate în vârful crengilor păreau că au fâlfâitul de aripi al păsărilor insulare, care nu încovoaie buruienile pe care trăiesc. Și ajungeai, în sfârșit, la o pădure de portocali și lămâi, ce creșteau viguros în pământul liber. Trunchiurile drepte înfigeau șiruri de coloane întunecate, frunzele lucitoare înveseleau cu culoarea lor deschisă albastrul cerului, tăiau umbra în lame subțiri și ascuțite, care proiectau pe pământ milioanele de frunze de palmier stilizate ale unei stofe indiene. Era un umbrar de un farmec cu totul deosebit, alături de care umbrarele livezii europene deveneau serbede: o caldă bucurie a luminii cernute într-o pulbere de aur plutitoare, o certitudine de verdeață ce

dăinuie, o forță de parfum necontenit, pătrunzătorul parfum al florilor, parfumul mai grav al fructelor, dând crengilor lânceda mlădiere a țărilor calde.

— Vom lua masa aici! strigă Albine bătând din palme. E cel puțin ora nouă. Mi-e o foame de lup.

Se ridicase. Serge mărturisea că ar mânca și el bucuros.

— Prostule! reluă ea, n-ai priceput că te duceam la masă? Hm! N-o să murim de foame aici. Totul e pentru noi.

Intrară sub arbori, dând ramurile la o parte, strecurându-se până la cele mai mari fructe. Albine, care mergea înainte, cu fustele între picioare, se întorcea, întrebându-l pe însoțitorul ei cu glasu-i subțire:

— Ce-ți place mai mult? Perele, zarzărele, cireșele, coacăzele?... Te înștiințez că perele sunt încă verzi, dar sunt totuși grozave.

Serge alese cireșele. Albine zise că puteau, ce-i drept, să înceapă cu ele. Dar, cum el se pregătea să se cațăre prostește în primul cireș ce-i stătea în cale, ea îl făcu să mai umble zece minute, în mijlocul unui înspăimântător noian de crăci. Cireșul acela avea cireșele mici, pipernicite; ale celuilalt erau prea acre; ale altuia, în fine, aveau să fie coapte doar peste opt zile. Cunoștea toți pomii.

— Uite, suie-te-n ăsta, zise ea în sfârșit, oprindu-se în fața unui cireș atât de încărcat cu fructe, că ciorchinii atârnau până la pământ ca niște salbe de mărgean aninate.

Serge se așeză comod între două ramuri și începu să mănânce. N-o mai auzea pe Albine; credea că e în alt pom, la câțiva pași, când, plecând ochii, o zări culcată pe spate, sub el. Se strecurase acolo, mâncând fără să se slujească

de mâini, înhăpând cu buzele cireșele pe care pomul i le întindea până la gură.

Când se văzu descoperită, se porni pe râs, zbătându-se pe iarbă ca un pește alb ieșit din apă, punându-se pe burtă, târându-se pe coate, făcând înconjurul cireșului, continuând să hăpăie cele mai mari cireșe.

— Închipuie-ți, mă gâdilă! strigă ea. Iată încă una care mi-a picat în sân. Ce reci sunt!... Am în urechi, în nas, în ochi, peste tot... Îmi vine să strivesc una ca să-mi fac mustăți... Sunt mult mai dulci jos ca sus.

— Haida-de! zise Serge râzând. Asta-i fiindcă nu-ți dă mâna să te sui.

Ea rămase uimită de indignare.

— Mie! Mie! îngăimă ea.

Și, strângându-și fusta, agățând-o în față la cingătoare, fără să vadă că-și dezgolește pulpele, apucă arborele cu nervozitate, se ridică pe trunchi dintr-o singură sforțare. Apoi alergă de-a lungul crăcilor, evitând chiar să se slujească de mâini; sprintenă ca o veveriță, ocolea nodurile, fără să se țină cu picioarele, păstrându-și echilibrul numai prin mlădierea taliei. Când ajunse sus de tot, pe-o cracă subțire, pe care greutatea trupului ei o clătina strașnic, strigă:

— Ei bine, îmi dă mâna să mă sui?

— Dă-te jos iute, o imploră Serge cuprins de frică. Te rog, o să-ți faci rău.

Ea, triumfătoare, se sui însă și mai sus. Stătea călare la capătul crăcii, înaintând încet-încet deasupra golului, apucând cu amândouă mâinile smocuri de frunze.

— O să se rupă craca, zise Serge deznădăjduit.

— Dar rupă-se! răspunse ea, râzând cu hohot. Asta o să mă scutească de osteneala de a coborî.

Și ramura se rupse, într-adevăr, dar încet, plecându-se puțin câte puțin, ca pentru a o depune

ușurel pe Albine pe pământ. Ea n-avu nici cea mai mică frică; se lăsa pe spate, își agita pulpele pe jumătate goale, repetând:

— E foarte plăcut. Parcă ești în trăsură.

Serge sărise din pom ca s-o primească în brațele lui. Și cum devenise foarte palid din cauza emoției prin care trecuse, ea-l luă peste picior.

— Zilnic se întâmplă să cadă cineva din pom fără să pățească nimic. Râzi dar, nătărăule! Unge-mă cu puțin scuipat pe gât, căci m-am zgâriat.

El îi puse puțină salivă cu vârful degetului.

— Iacă s-a vindecat, strigă ea, sărind ca o copilă. Vrei să ne jucăm de a v-ați ascunselea?...

Îl făcu s-o caute. Dispărea, striga „cucu-cucu" din adâncul tufișurilor numai de ea cunoscute, unde Serge n-o putea găsi. Jocul acesta însă nu era lipsit de-o mare gustare de fructe. Masa continua prin colțurile unde se urmăreau cei doi copii mari. Albine, furișându-se pe sub arbori, întindea mâna, ronțăia câte-o pară verde, își umplea fusta cu zarzăre. Apoi, în unele ascunzători, dădea peste chilipiruri care-o făceau să stea jos, uitând jocul, ocupată să mănânce cu seriozitate. O clipă nu-l auzi pe Serge și trebui să-l caute la rându-i. Și fu pentru ea o surpriză, aproape o supărare, să-l descopere sub un prun, un prun pe care nici ea nu-l știa și ale cărui poame coapte aveau un suav parfum de mosc. Și-l certă strașnic. Voia să hăpăie totul, de tăcuse chitic? Făcea pe prostul, dar avea nasul fin, mirosea de departe bunătățile. Și era mai ales furioasă pe prun, un arbore viclean pe care nici nu-l cunoștea, care răsărise pesemne peste noapte, pentru a necăji lumea. Lui Serge, fiindcă ea stătea îmbufnată, refuzând să culeagă fie și o prună, îi trecu prin minte să scuture copacul cu putere. Căzu o ploaie, o grindină de prune. Albine, sub

ploaia torențială, primi prune pe brațe, pe gât, drept pe nas. Atunci nu-și putu stăpâni râsul. Rămase în acel potop, strigând: „Mai, mai!", amuzându-se de mingiuțele rotunde care săltau pe ea, întinzând gura și mâinile, cu ochii închiși, ghemuindu-se la pământ pentru a se face mică.

Copilărească dimineață, ștrengării de hoinari lăsați liberi în Paradou. Albine și Serge petrecură acolo ore copilărești de școlari ce trag la fit, alergând, strigând, îmbrâncindu-se fără ca nevinovatele lor trupuri să fie străbătute de vreun fior. Nu era încă decât camaraderia a doi ștrengari, care aveau să se gândească poate mai târziu să se sărute pe obraji, când arborii nu vor mai avea ce desert să le ofere. Și ce vesel colț de natură pentru această primă escapadă! Un adăpost în frunziș, cu minunate ascunzători. Poteci de-a lungul cărora nu era cu putință să fii serios, când din gardurile de verdeață cădea o cascadă de râsete nesătule. Parcul avea, în acea fericită livadă, o zvăpăiere de tufișuri ce se risipeau în dezordine, o răcoare de umbră ce-ți dădea poftă de mâncare, o bătrânețe de arbori asemeni cu niște bunici prea binevoitori. Ba chiar, în fundul adăposturilor înverzite de mușchi, sub trunchiurile frânte care îi sileau să se târască unul după altul, în coridoare de frunze, atât de strâmte încât Serge se ținea râzând de pulpele goale ale Albinei, nu întâlneau primejdioasa visare a tăcerii. Nimic tulburător nu le venea din pădurea în recreație.

Și când se săturară de zarzări, de pruni, de cireși, alergară sub zvelții migdali, mâncând migdale verzi, mari abia cât mazărea, căutând fragii pe covorul de iarbă, supărându-se că pepenii verzi și galbeni nu erau copți. Albine sfârși prin a alerga cât o țineau picioarele, urmată de Serge, care nu putea s-o prindă. Ea intră printre smochini,

sărind peste ramurile groase, smulgând frunzele, pe care le-arunca înapoi, în obrazul tovarășului ei. Din câteva sărituri, străbătu pâlcul de arbuști de căpșun, ale căror broboane roșii le gustă în treacăt; și, în pădurea de sorbi, păducei și jujubi, Serge o pierdu. Crezu mai întâi că se ascunsese după un rodiu; luase însă două flori îmbobocite drept rozele noduri de la încheieturile mâinilor ei. Atunci, cutreieră pădurea de portocali, încântat de vremea frumoasă care era acolo, închipuindu-și că intră la zânele soarelui. În mijlocul pădurii o zări pe Albine, care, nebănuindu-l atât de aproape de ea, scotocea cu vioiciune, cerceta cu privirea adâncurile verzi.

— Ce cauți acolo? strigă el. Știi bine că-i oprit.

Ea tresări, se împurpură ușor, pentru prima oară în ziua aceea. Și, așezându-se lângă Serge, îi vorbi de fericitele zile când portocalele se coceau. Pădurea era atunci aurită, luminată toată de acele stele rotunde, care ciuruiau bolta verde cu galbenele lor focuri.

Apoi, când plecară în sfârșit, ea se opri la fiecare vlăstar sălbatic, umplându-și buzunarele cu pere și prune pădurețe și acre, sub cuvânt că voia să aibă ce să mănânce pe drum. Erau de-o sută de ori mai bune decât tot ce mâncaseră până atunci. Trebui ca Serge să mănânce, cu toate strâmbăturile pe care le făcea de câte ori mușca. Se înapoiară frânți de oboseală, fericiți, râseseră atâta încât îi dureau coastele. Ba chiar, în seara aceea, Albine nu avu curajul să urce în camera ei; adormi la picioarele lui Serge, de-a curmezișul patului, visând că se suia în pomi, sfârșind de ronțăit în somn poamele pădurețe pe care le ascunsese sub cuvertură lângă ea.

X

Peste opt zile, avu loc din nou o mare călătorie în parc. Era vorba să meargă dincolo de livadă, la stânga, spre întinsele pajiști străbătute de patru râuri. Urmau să facă mai multe leghe prin iarbă; aveau să trăiască din pescuit, dacă se rătăceau cumva.

— Îmi iau cuțitul, zise Albine, arătând o custură țărănească, cu lama groasă.

Puse în buzunar de toate: sfoară, pâine, chibrituri, o sticluță cu vin, cârpe, un pieptene și ace. Serge trebui să ia o velință; dar la capătul teilor, când ajunseră în fața ruinelor castelului, velința îi stingherea într-atât, încât o ascunse după o surpătură de zid.

Soarele dogorea. Albine întârziase cu pregătirile. Porniră unul lângă altul, în dimineața fierbinte, aproape cuminți. Făceau până la câteva zeci de pași fără să se împingă pentru a râde. Stăteau de vorbă.

— Eu nu mă trezesc niciodată în timpul nopții, zise Albine. Am dormit bine azi-noapte. Dar tu?

— Și eu, răspunse Serge.

Ea reluă:

— Ce înseamnă când visezi o pasăre care îți vorbește ?

— Nu știu... Și ce-ți spunea pasărea?

— Am uitat... Spunea lucruri interesante, multe lucruri care mi se păreau ciudate... A!

uite, vezi macul acela sălbatic de colo? N-o să-l ai! N-o să-l ai!

Și se repezi în goană; Serge însă, datorită picioarelor sale lungi, o întrecu și culese macul, pe care-l agită triumfător. Ea atunci se bosumflă, fără să zică o vorbă, gata s-o podidească plânsul. El nu știu să facă altceva decât să azvârle floarea. Apoi, pentru a face pace:

— Vrei să mi te sui în cârcă? Te voi duce ca zilele trecute.

— Nu, nu.

Făcea mutre. Nu făcuse însă nici treizeci de pași și se întoarse râzătoare. Un mărăcine o prinsese de fustă.

— Ia te uită! Credeam că tu îmi călcai înadins pe rochie... Nu vrea să-mi dea drumul! Desprinde-mă, hai!

Și, după ce fu eliberată, merseră iarăși unul lângă altul, foarte cuminți. Albine pretindea că era mai amuzant să se plimbe astfel, ca niște oameni serioși. Intrau pe pajiști. În fața lor se desfășura un nesfârșit covor de iarbă, tăiat din loc în loc de fragedul frunziș al unei perdele de sălcii. Iarba își întindea catifeaua de un verde închis ce lua în depărtări tonuri mai deschise, potopită de un galben aprins la marginea orizontului, sub incendiul soarelui. Pâlcurile de sălcii, în zare, păreau de aur curat, în mijlocul unui tremur de lumină. O pulbere fină juca-n zare, argintând holdele, pe când la unele adieri ale vântului, ce sufla în toată libertatea asupra acestei goale singurătăți, ierburile se vălureau cu o tresărire de plante dezmierdate. Și, de-a lungul celor mai apropiate pajiști, sumedenie de bănuți albi, în pâlcuri risipite, în grupuri, ca o gloată ce mișună pe pavaj la o serbare publică, populau negrul peluzelor cu revărsarea lor de voioșie. Rărunchiul avea o veselie de clopoței de

alamă lustruită, pe care ușoara atingere a unei aripi de muscă avea să-i facă să sune; maci mari și singuratici explodau ca niște petarde roșii, se grupau mai departe în pâlcuri, lățind bălți înveselitoare, ca niște funduri de buți încă împurpurate de vin; albăstrele mari își legănau ușoarele scufii garnisite cu albastru, amenințând să-și ia zborul pe deasupra morilor la fiecare adiere. Apoi erau covoare de flocoșică lânoasă, de îmbălsămată pălciană, de dungățele păroase, de pieptănariță, de iarba-câmpului, de firuță. Sparceta își desfășura pletele subțiri, trifoiul lățea netedele-i foi, pătlagina înălța păduri de lănci, lucerna întindea așternuturi moi, cuverturi de atlaz verde, broșat cu flori violete. Aceasta, la dreapta, la stânga, în față, pretutindeni, răsfirându-se pe pământul drept, onduland cu o spumă verde suprafața unei mări liniștite, dormind sub cerul ce părea și mai vast. Pe alocuri, în imensitatea verdeții, acestea erau de un albastru clar, ca și cum ar fi reflectat azurul cerului.

Albine și Serge mergeau prin mijlocul pajiștilor, intrând în verdeață până la genunchi. Li se părea că înaintează într-o apă rece care le izbea pulpele. Străbăteau uneori adevărați curenți, cu șuvoaie de tulpini înalte aplecate, care fâșâiau trecându-le printre picioare. Apoi, lacuri liniștite dormitau, bazine de iarbă măruntă, în care de-abia își muiau picioarele până la glezne. Se jucau mergând astfel, nu rupând totul ca în livadă, întârziind, dimpotrivă, cu picioarele legate de mlădioasele degete ale plantelor, gustând acolo o puritate, o dezmierdare de pârâu care potolea în ei tinereasca brutalitate. Albine se îndepărtă o clipă, pentru a se vârî într-o iarbă uriașă care-i ajungea până la bărbie. Numai capul îi ieșea deasupra. Stătu acolo un moment, liniștită, chemându-l pe Serge.

— Vino-ncoa'! E ca-ntr-o baie... Te scalzi într-o apă verde.

Apoi țâșni dintr-o săritură, fără măcar să-l aștepte, și-o luară de-a lungul celui dintâi râu care le tăie calea. Era o apă liniștită, puțin adâncă, ce curgea între două maluri de creson sălbatic. Se ducea astfel domol, făcea ușoare cotituri, atât de limpede, atât de lină, că reflecta ca o oglindă cea mai mică trestie de pe maluri. Albine și Serge trebuiră să coboare multă vreme curentul, care mergea mai încet decât ei, până să găsească un arbore a cărui umbră se scălda în acea undă lenevoasă. În zare, cât cuprindeau cu ochii, vedeau apa pe așternutul de ierburi, șerpuind agale, adormind în plin soare cu somnul unui năpârci albăstrii, pe jumătate descolăcită. Ajunseră în fine la un pâlc de trei sălcii; două aveau rădăcinile în apă, cealaltă era înfiptă mai spre mal; trunchiuri despicate de trăsnet, găunoșite de trecerea vremii, pe care le încununau bălaie plete de copilă. Umbra era atât de clară, că de-abia zăbrelea cu o rețea ușoară malul însorit. Totuși, apa, care era atât de lină în amonte și în aval, se încrețea ușor în locul acela; pielea-i străvezie era străbătută de un fior, surprinsă parcă să simtă că atârnă asupra-i acel crâmpei de văl. Între cele trei sălcii, un colț de pajiște cobora pe-o pantă imperceptibilă, risipind maci până în scorburile bătrânelor trunchiuri găunoase. Ai fi zis că era un cort de verdeață, așezat pe trei țăruși, pe țărmul apei, în văluritul pustiu de ierburi.

— Aici e, aici e! strigă Albine strecurându-se sub sălcii.

Serge se așeză lângă ea, cu picioarele în apă. Privea în jurul lui și murmura:

— Cunoști totul, știi cele mai bune locuri... Ai zice că e o insulă de câteva picioare pătrate, întâlnită în largul mării.

— Da, suntem la noi acasă, reluă ea, atât de veselă, că turti ierburile cu pumnul. E locuința noastră... O să facem tot ce ne trece prin cap.

Apoi, ca și cum i-ar fi venit o idee triumfătoare, se aruncă de gâtul lui și-i spuse în obraz, cu o explozie de voioșie:

— Vrei să fii bărbatul meu? Îți voi fi nevastă.

Născocirea ei îl încântă; răspunse că voia cu dragă inimă să-i fie bărbat și râse mai tare decât ea. Atunci ea deveni deodată serioasă; luă un aer de gospodină zorită.

— Știi, eu sunt cea care poruncește... Vom mânca după ce vei pune masa.

Și-i dădu ordine imperioase. Trebui să strângă în scorbura unei sălcii, pe care Albine o numea „dulapul“, tot ce scoase ea din buzunare. Cârpele erau rufăria; pieptenul reprezenta necesarul de toaletă; acele și ața trebuiau să servească pentru a drege veșmintele exploratorilor. Cât despre merinde, ele constau în sticluța cu vin și cele câteva coji de pâine din ajun. Drept e că mai erau și chibriturile pentru a frige peștele pe care trebuiau să-l prindă.

Pe când termina de pus masa, cu sticluța la mijloc și cele trei coji de pâine împrejur, el îndrăzni să observe că ospățul va fi cam pe sponci. Ea dădu însă din umeri, ca o femeie superioară. Își băgă picioarele în apă, zicând cu severitate:

— Eu pescuiesc. Tu mă vei privi.

Timp de-o jumătate de oră se trudi să prindă peștișori cu mâinile. Își ridicase fustele, înnodate cu un crâmpei de sfoară. Înainta cu luare-aminte, băgând bine de seamă să nu tulbure apa; apoi, când era aproape de peștișorul pitit între două pietre, întindea brațul gol, făcea o teribilă bălăceală și se pomenea în mână cu un pumn de pietriș. Serge atunci râdea în hohote, ceea ce o făcea să vină la țărm, mâniată, strigându-i că n-avea dreptul să râdă.

— Dar cu ce-o să frigi peștele? zise el în cele din urmă. Nu-s lemne.

Asta o descurajă de tot. De altfel, peștele acela nu-i părea grozav. Ieși din apă, fără a se gândi să-și mai pună ciorapii. Alerga prin iarbă cu picioarele goale, pentru a și le șterge. Și iar o apuca râsul, căci erau ierburi care o gâdilau la tălpi.

— Oh, sorbestrele! zise ea deodată, aruncându-se în genunchi. Iată ceva bun! Strașnic o să ne mai ospătăm.

Serge trebui să pună pe masă o mulțime de sorbestrele. Mâncară cu pâine. Albine afirma că erau mai bune ca alunele. Servea ca o stăpână, tăia pâinea lui Serge, căruia nu voi cu niciun chip să-i încredințeze cuțitul ei.

— Sunt stăpâna casei, răspunse ea cu seriozitate la toate răzvrătirile pe care le încerca el.

Apoi îi ceru să pună la loc în „dulap" cele câteva picături de vin ce rămăseseră pe fundul sticlei. Serge trebui chiar să mături iarba, ca să se poată trece din sufragerie în dormitor. Albine se culcă cea dintâi, lungindu-se și zicând:

— Înțelegi, acum vom dormi... Și tu trebuie să te culci colea, lipit de mine.

El se lungi precum îi poruncea. Amândoi stăteau foarte țepeni, atingându-se de la umeri până la picioare, cu mâinile căpătâi. Mai ales mâinile îi stinghereau. Rămâneau foarte gravi. Priveau în văzduh, cu ochii larg deschiși, zicând că dorm și că-i bine.

— Vezi tu, murmură Albine, căsătoria ține de cald... Nu mă simți?

— Ba da, ești ca o plapumă... Dar nu trebuie să vorbești, căci dormim. E mai bine să tăcem.

Rămaseră multă vreme tăcuți, în continuare foarte serioși. Își rostogoliseră capetele, depărtându-le pe nesimțite, ca și cum căldura

răsuflării lor i-ar fi stânjenit. Apoi, în mijlocul tăcerii adânci, Serge adăugă doar atât:

— Te iubesc mult.

Era dragostea prematură, instinctul de a iubi care-i scoate pe băiețandrii de zece ani în calea copilițelor în rochie albă. În jurul lor, pajiștile larg deschise le alungau ușoara teamă pe care o aveau unul de altul. Se știau văzuți de toate ierburile, de cer, al cărui albastru îi privea prin frunzișul fin; și asta nu-i tulbura. Cortul de sălcii, deasupra capetelor lor, era o simplă fâșie de stofă transparentă, ca și cum Albine și-ar fi agățat acolo o poală rochiei. Umbra rămânea atât de clară, că nu le strecura lâncezeala desișurilor adânci, nu-i ademenea cu îmbierile văgăunilor pierdute, ale verzilor alcovuri. Din largul zării le venea un aer liber, un vânt de sănătate, ce le-aducea răcoreala acelei mări de verdeață, pe care ridica o vălurire de flori; în timp ce, la picioarele lor, râul era o altă copilărie, o candoare a cărei șopotire li se părea că e îndepărtatul glas al vreunui camarad ce râdea. Fericită și senină singurătate, a cărei nuditate se etala cu o sfruntare adorabilă în nevinovăția ei! Imensă câmpie, în mijlocul căreia petecul de iarbă ce le servea drept prim culcuș căpăta o naivitate de leagăn.

— S-a sfârșit, zise Albine ridicându-se. Am dormit.

El rămase oarecum mirat că se sfârșise atât de repede. Întinse brațele, o trase de fustă, ca pentru a o readuce lângă el. Iar ea căzu în genunchi, râzând, repetând:

— Ce vrei? Ce vrei?

Nu știa. Se uită la ea, o prinse de coate. O clipă o apucă de păr, ceea ce o făcu să țipe. Apoi, după ce ea fu iar în picioare, își vârî fața în iarba care păstrase căldura trupului ei.

— S-a sfârșit, zise el ridicându-se la rându-i.

Până seara, cutreierară pajiștile. Umblau la întâmplare ca să vadă. Își vizitau grădina. Albine mergea în față, cu o adulmecare de cățeluș, fără să rostească o vorbă, pururi în căutarea fericitului luminiș, deși nu acolo erau marii copaci pe care îi visa. Serge avea tot felul de galanterii stângace; se repezea atât de brusc să dea la o parte înaltele ierburi, că era cât pe ce s-o trântească; o ridica de mijloc strângând-o de-i făcea vânătăi când o ajuta să sară păraiele. Marea lor bucurie fu când întâlniră celelalte trei râuri. Primul curgea pe un așternut de pietricele, între două șiraguri de sălcii, așa că trebuiră să se strecoare pe dibuite, chiar prin mijlocul ramurilor, cu riscul de-a cădea în vreo băltoacă; Serge însă, care alunecă cel dintâi, având apa doar până la genunchi, o primi pe Albine în brațele sale și o duse la malul celălalt ca să nu se ude deloc. Celălalt râu era înnegurat de umbră, sub o alee de frunzișuri înalte, pe unde-și trecea alene, cu un fâșâit ușor, alba dantelărie a unei fuste de mătase, târâtă de-o doamnă visătoare, printr-un sân de pădure; adâncă, înghețată și tulburătoare apă, pe care, cu ajutorul unui trunchi căzut de la un mal până la celălalt, avură norocul s-o poată trece de-a călare, înveselindu-se că tulbură cu piciorul oglinda de oțel oxidat, apoi zorindu-se, speriați de bizarii ochi pe care îi deschideau în somnul curentului și cei mai mici stropi ce țâșneau. Mai ales ultimul râu îi reținu. Acesta era zburdalnic ca și ei. Își încetinea cursul la unele cotituri, pornea de acolo în râsete perlate, în mijlocul unor bolovani, se domolea la adăpostul unui pâlc de arbuști, istovit, șopotind încă; trecea prin toate dispozițiile, având rând pe rând drept așternut nisipuri fine, plăci de stâncă, pietrișuri albe, straturi argiloase,

pe care broaștele, sărind, le ridicau în tulburări gălbui. Albine și Serge se bălăciră în el de minune. Cu picioarele goale, urcară în susul râului spre a se întoarce, preferând drumul de apă în locul celui de ierburi, oprindu-se la fiecare insulă care le tăia calea. Debarcau, cucereau ținuturi sălbatice, se odihneau în mijlocul stufului înalt, al uriașelor trestii ce păreau că întocmesc înadins pentru ei colibe de naufragiați. Încântătoare înapoiere, desfătată de țărmurile ce-și desfășurau priveliștea, înveselită de voioșia apelor șoptitoare.

Când părăsiră însă râul, Serge înțelese că Albine tot mai căuta ceva, de-a lungul malurilor, în insule, până printre plantele ce dormeau în curgerea apei. Trebui să se ducă s-o ia din mijlocul unei pânze de nuferi, ale căror foi late îi împodobeau pulpele cu gulerașe de marchiză. Nu-i zise nimic, o amenință cu degetul și se întoarseră în sfârșit, la braț, însuflețiți de plăcerile de peste zi, ca o tânără pereche ce se înapoiază dintr-o escapadă. Se priveau, se găseau mai frumoși și mai tari; râdeau cu siguranță altfel decât râseseră dimineață.

XI

— Deci nu mai mergem la plimbare? întrebă Serge peste câteva zile.

Și, văzând că dă din umeri plictisită, adăugă ca pentru a o zeflemisi:

— Ai renunțat așadar să-ți mai cauți copacul?

Și chestia asta le dădu prilej de glumă toată ziua. Copacul nu exista. Era un basm. Vorbeau totuși despre el cu oarecare înfiorare. Și-a doua zi hotărâră să facă o preumblare în adâncul parcului, prin codrul pe care Serge nu-l cunoștea încă. În dimineața plecării, Albine nu vru să ia nimic cu ea; era gânditoare, chiar puțin tristă, cu un zâmbet foarte blând. Mâncară, nu coborâră decât târziu. Soarele, deja arzător, îi moleșea, îi făcea să umble încet unul lângă altul, căutând petecele de umbră. Nici florăria, nici livada, pe care trebuiră să le străbată, nu-i reținură. Când ajunseră sub răcoarea marilor umbrare, își încetiniră și mai mult pașii, se adânciră în duioasa reculegere a pădurii, fără să rostească o vorbă, suspinând adânc, ca și cum ar fi încercat o ușurare să scape de lumina vie a zilei. Apoi, când n-avură în jurul lor decât frunze, când nicio spărtură nu le arătă însoritele depărtări ale parcului, se priviră zâmbind, cuprinși de-o vagă neliniște.

— Ce bine-i aici! murmură Serge.

Albine dădu din cap, neputând să răspundă, atât era de emoționată. Nu se mai țineau de mijloc cum aveau obiceiul. Cu brațele legănându-se, cu palmele deschise, mergeau fără să se atingă, cu capul puțin plecat.

Serge se opri însă văzând lacrimi rostogolindu-se pe obrajii Albinei și înecându-se în zâmbetul ei.

— Ce ai? strigă el. Suferi? Te-ai rănit?

— Nu, râd, te-ncredințez, zise ea. Nu știu, mireasma copacilor mă face să plâng.

Se uită la el și reluă:

— Și tu plângi? Vezi dar că-i bine.

— Da, murmură el, toată umbra asta te surprinde. Ai zice, nu-i așa, că te cufunzi în ceva atât de nespus de dulce, încât îți face rău... Dar ar trebui să-mi spui dac-ai avea vreo pricină de tristețe. Te-am mâhnit cu ceva, ești supărată pe mine?

Ea jură că nu. Era foarte fericită.

— Atunci de ce nu te-nveselești?... Vrei să jucăm leapșa?

— Oh! nu de-a alergatelea, răspunse ea cu o strâmbătură de fetișcană.

Și, cum el îi vorbea de alte jocuri, să se suie-n copaci după cuiburi, să caute fragi sau toporași, ea sfârși prin a răspunde cu oarecare enervare:

— Suntem prea mari. E o prostie să ne jucăm întruna. Nu-ți place mai mult să mergi așa, liniștit, alături de mine?

Ea mergea, într-adevăr, atât de drăgălaș, încât Serge asculta cu cea mai mare plăcere țăcănitul pantofilor ei pe pământul tare al aleii. Niciodată nu dăduse atenție felului cum își legăna mijlocul, cum își târa după ea fusta, ce-o urma cu un fâșâit de reptilă. Era o nemaisfârșită bucurie s-o vadă mergând astfel, încetișor, lângă el, atâtea farmece noi descoperea în cea mai mică mlădiere a trupului ei.

— Ai dreptate, strigă el. E mai plăcut ca orice. Te-aș însoți până la capătul pământului dac-ai voi.

Totuși, câțiva pași mai încolo, o întrebă dacă nu-i ostenită. Apoi dădu să se înțeleagă că el s-ar odihni cu dragă inimă.

— Am putea să ne așezăm puțin, îngână el.

— Nu, răspunse ea, nu vreau!

— Ne-am culca pe iarbă, știi, ca zilele trecute. Ne-ar fi cald, am fi în largul nostru.

— Nu vreau, nu vreau!

Se depărtase dintr-o săritură, înspăimântată de bărbăteștile brațe ce se întindeau spre ea. El o făcu proastă, voi s-o prindă. De-abia o atinse însă cu vârful degetelor, că ea și scoase un țipăt atât de deznădăjduit, încât el se opri tremurând.

— Ți-am făcut rău?

Nu răspunse îndată, mirată ea însăși de țipătul ei, zâmbind deja de frica pe care o avusese.

— Nu, lasă-mă, nu mă chinui... Ce-am face când am sta jos? Prefer să umblu.

Și adăugă cu un aer grav, prefăcându-se că glumește:

— Știi bine că-mi caut copacul.

Atunci el începu să râdă, oferindu-se să-l caute împreună cu ea. Se arăta foarte blând, ca să n-o sperie și mai tare: căci o vedea că tremură încă, deși își reluase mersul încet, alături de el. Ceea ce aveau să facă acolo nu era permis, n-avea să le poarte noroc; și se simțea emoționat ca și ea, cuprins de-o groază delicioasă, care-l făcea să tresară la fiece suspin îndepărtat al pădurii. Mirosul arborilor, lumina verzuie ce cădea din înaltele ramuri, tăcerea șoptitoare a mărăcinișurilor îi umpleau de angoasă, ca și cum aveau să intre, la cotitura celei dintâi cărări, într-o fericire de temut.

Și ore întregi merseră printre arbori, cu înfățișarea unor oameni ce se plimbă; schimbau din când în când câteva cuvinte, nu se despărțeau o clipă, umblând unul după altul prin cele mai adânci sânuri de verdeață. Mai întâi intrară în niște desișuri ale căror tinere trunchiuri n-aveau nici grosimea unui braț de copil. Trebuiau să le dea la o parte, să-și croiască drum printre fragedele vlăstare care le acopereau ochii cu dantela fâlfâitoare a frunzelor. În urma lor, dâra se ștergea, cărarea deschisă se închidea; și ei înaintau la întâmplare, pierduți, păcălindu-se, nelăsând din trecerea lor decât legănarea înaltelor ramuri. Albine, plictisită că nu vede nici la trei pași, fu fericită când putu să sară afară din acel tufiș enorm, al cărui capăt îl căutau de-atâta vreme. Se aflau în mijlocul unui mic luminiș; din toate părțile, între garduri vii, porneau poteci înguste și întortocheate, întretăindu-se, răsucindu-se, alcătuind un adevărat labirint. Se ridicau în vârful picioarelor ca să privească pe deasupra gardurilor; dar nu erau zoriți, cu drag ar fi stat acolo, în uitarea unor necurmate ocoluri, gustând mulțumirea de-a umbla întruna fără s-ajungă undeva niciodată, dacă n-ar fi avut în fața lor semeața linie a codrului înalt. Intrară în sfârșit în codru, cu religiozitate, cuprinși de-o pioasă teamă, cum intri sub bolta unei biserici. Trunchiurile drepte, albite de licheni, de un alb-cenușiu de vechi pietre, se înălțau fără măsură, aliniind la infinit adâncituri de coloane. În depărtare se deschideau adevărate naosuri, cu naosuri laterale mai estompate; naosuri de o stranie îndrăzneală, susținute de stâlpi foarte subțiri, dantelați, sculptați, astfel că lăsau să se vadă pretutindeni albastrul cerului. O tăcere religioasă cădea din giganticele ogive; o austeră nuditate dădea pământului uzura lespezilor, îl

întărea, fără un fir de iarbă, presărat numai cu pulberea ruginită a frunzelor moarte. Și ei își ascultau sonoritatea pașilor, pătrunși de măreața singurătate a acelui templu.

Aici fără îndoială trebuia să se afle mult căutatul arbore, a cărui umbră aducea fericirea desăvârșită. Îl simțeau în apropiere, după vraja ce-i străbătea, cu lumina slabă a înaltelor bolte. Arborii li se păreau că-s niște făpturi de bine, pline de forță, tăcute, de o fericită imobilitate. Îi priveau pe rând, îi iubeau pe toți, așteptau de la suverana lor pace vreo consimțire ce i-ar face să crească la fel de mari cât ei, în bucuria unei vieți pline de vlagă. Arțarii, frasinii, carpenii, cornii alcătuiau un norod de coloși, o mulțime de o blândețe mândră, alcătuită din moșnegi eroici care viețuiau în pace, deși prăbușirea unuia dintre ei ar fi fost de ajuns ca să rănească și să ucidă un întreg colț de pădure. Ulmii aveau trupuri enorme, membre umflate, pline de sevă, de-abia ascunse sub ușoarele buchete de frunze mărunte. Mestecenii, arinii, cu feciorelnica lor albeață, își cambrau mijlocul subțire, lăsând în voia vântului plete de mari zeițe, deja pe jumătate preschimbate în arbori. Platanii înălțau busturi regulate, a căror piele netedă, tatuată cu roșu, părea că lasă să cadă mari solzi de vopsea cojită. Zadele, ca o ceată barbară, coborau în pantă, înfășurate în cazacele lor de verdeață țesută, parfumate cu un balsam de rășină și tămâie. Iar stejarii erau regi, imenșii stejari cu trunchiuri vânjoase, întinzând brațe stăpânitoare, care răpeau soarelui tot locul; arbori titani, trăsniți, răsturnați în atitudini de luptători învinși, ale căror membre risipite plantau ele singure o întreagă pădure.

Nu era oare unul dintre acei gigantici stejari? Sau unul dintre acei frumoși platani, unul dintre

acei mesteceni albi ca niște femei despuiate, unul dintre acei ulmi a căror musculatură trosnea? Albine și Serge se adânceau în continuare, în neștire, pierduți în mijlocul acelei gloate. O clipă li se păru că găsiseră: erau în mijlocul unui careu de nuci, într-o umbră atât răcoroasă, că tremurau de frig. Mai departe, avură o altă emoție, intrând sub o pădurice de castani, înverzită toată de mușchi, ce întindea ramuri bizare, destul de mari pentru a clădi pe ele sate suspendate. Și mai departe, Albine descoperi o poiană, unde alergară amândoi, gâfâind. În mijlocul unui covor de iarbă fină, un roșcov era ca o prăbușire de verdeață, un Babel de frunze ale cărui ruine erau acoperite de o vegetație extraordinară. Pietre smulse de pe pământ de valul suitor al sevei rămâneau prinse în lemn. Înaltele ramuri se încovoiau, se înfigeau departe, înconjurau trunchiul cu arcade adânci, cu o populație de trunchiuri noi, ce se înmulțeau necontenit. Și pe scoarță, crăpată toată de sfâșieri sângerânde, se coceau păstăi. Chiar fructul monstrului era o sforțare ce-i sfredelea pielea. Îi dădură încet ocol, intrară sub ramurile întinse unde se încrucișau străzile unui oraș, scotociră cu privirea crăpăturile căscate ale rădăcinilor despuiate. Apoi plecară, fără să simtă fericirea supraomenească pe care-o căutau.

— Unde suntem? întrebă Serge.

Albine nu știa. Niciodată nu mai venise în această parte a parcului. Se aflau acum într-un pâlc de drobi și salcâmi, ai căror ciorchini lăsau să curgă o mireasmă suavă, aproape dulce.

— Iată-ne rătăciți, murmură ea râzând. E sigur, nu cunosc copacii ăștia.

— Grădina însă, reluă el, are un capăt. Cunoști bine capătul grădinii?

Albine făcu un gest larg.

— Nu, zise ea.

Rămaseră muți, nemaiavând până atunci o atât de fericită senzație a imensității parcului. Erau încântați că-s singuri în mijlocul unui domeniu atât de mare, că ei înșiși trebuiau să renunțe la a-i cunoaște marginile.

— Ei bine, iată-ne rătăciți! repetă Serge cu veselie. E mai bine când nu știi încotro te duci.

Se apropie smerit de ea.

— Nu ți-e frică?

— Oh, nu! Nu suntem decât noi în toată grădina... De cine vrei să-mi fie frică? Zidurile sunt prea înalte. Noi nu le vedem, dar ele ne păzesc, înțelegi?

El era foarte aproape de ea. Murmură:

— Mai adineauri ți-a fost frică de mine.

Ea însă îl privea drept în față, senină, fără să clipească.

— Îmi făceai rău, răspunse ea. Acum pari foarte bun. De ce mi-ar fi frică de tine?

— Atunci îmi dai voie să te iau așa? Ne vom întoarce sub copaci.

— Da. Poți să mă strângi, îmi faci plăcere.

— Și să mergem domol, da? Ca să nu regăsim prea repede drumul.

El își petrecuse un braț pe după mijlocul ei. Astfel se întoarseră în pădurea bătrână, unde măreția bolților le încetini și mai mult preumblarea de copilandri care se trezeau la dragoste. Ea zise că se simte cam ostenită, își rezemă capul de umărul lui Serge. Nici unul, nici altul nu propuse totuși să stea jos. Nici nu se gândeau la așa ceva, asta i-ar fi stingherit. Mulțumirea pe care le-ar fi putut-o oferi odihna pe iarbă se putea compara oare cu aceea pe care o gustau mergând în continuare alături? Uitaseră de copacul legendar. Nu mai căutau decât să-și alăture obrajii, pentru a-și zâmbi mai de aproape. Și

tocmai arborii, arțarii, ulmii, stejarii, erau aceia care le șopteau din umbra lor clară primele cuvinte de dragoste.

— Mi-ești dragă! zicea Serge cu un glas ușor ce ridica perișorul auriu de pe tâmplele Albinei.

Voia să găsească un alt cuvânt, repeta:

— Mi-ești dragă! Mi-ești dragă!

Albine asculta cu un zâmbet dulce. Învăța acea muzică.

— Mi-ești drag! Mi-ești drag! suspina ea mai drăgălaș cu vocea ei perlată de copilă.

Apoi, ridicându-și ochii albaștri, în care creștea o geană de lumină, întrebă:

— Cum mă iubești?

Atunci Serge se reculese. Codrul avea o blândețe solemnă, adâncile naosuri păstrau fiorul pașilor înăbușiți ai perechii.

— Te iubesc mai mult ca orice, răspunse el. Ești mai frumoasă ca tot ce văd dimineața când deschid ferestrele. Îmi este de-ajuns să te privesc. Aș vrea să nu te am decât pe tine și aș fi cel mai fericit.

Ea pleca ochii, dădea din cap ca și cum ar fi fost legănată.

— Te iubesc, continuă el. Nu te cunosc, nu știu cine ești, nu știu de unde vii; nu-mi ești nici mamă, nici soră; și te iubesc, că ți-aș da inima, fără să păstrez nimic pentru restul lumii... Ascultă, mi-s dragi obrajii tăi catifelați, gura ta ce-mbălsămează ca o roză, ochii tăi în care mă oglindesc cu dragostea mea, mi-s dragi până și genele tale, până și vinișoarele ce-ți marmorează paloarea tâmplelor... Asta ca să-ți spun că te iubesc, că te iubesc, Albine.

— Da, mi-ești drag, reluă ea. Ai o barbă mătăsoasă care nu-mi face rău când îmi rezem fruntea pe gâtul tău. Ești puternic, ești frumos. Te iubesc, Serge.

O clipă tăcură, răpiți de farmec. Li se părea că-i precedă un cânt de flaut, că o orchestră suavă pe care n-o vedeau le înaripa cuvintele. Mergeau agale, înclinați unul spre altul, tot ocolind printre giganticele trunchiuri. În depărtare, de-a lungul colonadelor, razele soarelui în amurg dădeau impresia unei procesiuni de fete în rochii albe, intrând în biserică pentru logodnă, în surda sforăială a orgilor.

— Și de ce mă iubești? întrebă iarăși Albine.

El zâmbi. Mai întâi nu răspunse, apoi zise:

— Te iubesc pentru c-ai venit. Asta spune totul... Acum suntem împreună, ne iubim. Mi se pare că n-aș mai putea trăi fără să te iubesc. Ești răsuflarea mea.

Coborî glasul, vorbind ca-n vis.

— Nu-ți dai seama numaidecât. Crește în tine cu inima. Trebuie să creștem, să fim tari... Ți-aduci aminte cum ne iubeam fără să ne-o spunem! Ești copil, ești prost. Apoi, într-o bună zi, devine lămurit, îți scapă... Haide, n-avem altceva de făcut; ne iubim pentru că-i viața noastră să ne iubim.

Albine, cu capul lăsat pe spate, cu pleoapele închise, își ținea răsuflarea. Gusta tăcerea caldă încă de această dezmierdare de cuvinte.

— Mă iubești? Mă iubești? îngăimă ea, fără să deschidă ochii.

El rămase mut, foarte nefericit, nemaigăsind ce să zică spre a-i arăta că o iubește. Își plimba încet privirea pe fața ei trandafirie, care se abandona ca adormită; pleoapele ei aveau o delicatețe de mătase vie; gura forma o adorabilă cută umezită de un zâmbet; fruntea era o neprihănire, înecată de-o linie aurie la rădăcina părului. Și el ar fi voit să-i dea întreaga sa ființă în cuvântul pe care-l simțea pe buze, fără să-l poată rosti. Atunci se aplecă și mai mult, păru să

caute în ce loc delicios să depună pe-acel obraz supremul cuvânt. Apoi nu zise nimic, doar suflă imperceptibil. Sărută buzele Albinei.

— Te iubesc, Albine!

— Mi-ești drag, Serge!

Și se opriră, înfiorați de acest prim sărut. Ea deschisese ochii larg de tot. El stătea cu gura întinsă. Ambii se priveau fără să roșească. Ceva puternic, suveran îi copleșea; era ca o întâlnire de mult așteptată, în care se revedeau mari, făcuți unul pentru altul, legați pe veci. Stătură o clipă mirați, înălțară ochii spre bolta religioasă a frunzișului, părură că întreabă pașnicul norod al arborilor, pentru a regăsi ecoul sărutării lor. Dar, în fața seninei îngăduințe a codrului, avură o veselie de îndrăgostiți nepedepsiți, o veselie prelungă, răsunătoare, plină de gureșa înflorire a dragostei lor.

— Ah! Povestește-mi zilele când m-ai iubit. Spune-mi tot... Mă iubeai când dormeai pe mâna mea? Mă iubeai când am căzut din cireș și când te aflai jos, atât de palid, cu brațele întinse? Mă iubeai în mijlocul pajiștilor, când mă luai de mijloc ca să mă ajuți să sar pâraiele?

— Taci, lasă-mă să vorbesc. Totdeauna te-am iubit. Dar tu mă iubeai? Mă iubeai?

Până se înnoptă, trăiră din cuvântul „iubire", ce revenea necontenit cu un nou farmec. Îl căutau, îl aduceau în frazele lor, îl pronunțau fără rost numai de dragul de a-l pronunța. Serge nu se gândi să depună un al doilea sărut pe buzele Albinei. Era îndeajuns pentru ignoranța lor să păstreze parfumul primului sărut. Își regăsiseră drumul, fără să se fi preocupat câtuși de puțin de cărări. Când ieșeau din pădure se înnoptase, luna se înălța galbenă printre verdețurile întunecate. Și fu o întoarcere încântătoare, în mijlocul parcului, cu astrul discret care-i privea

prin toate golurile din frunzișul marilor arbori. Albine zicea că luna-i urmează. Noaptea era foarte blândă, caldă de stele. Se-auzea în depărtare marele murmur al codrului, pe care Serge îl asculta gândind: „Vorbește de noi“.

Când străbătură florăria, merseră scăldați într-un parfum de o extraordinară dulceață, parfumul acela pe care-l au florile noaptea, mai suav, mai mângâietor, ce pare însăși respirația somnului lor.

— Noapte bună, Serge.

— Noapte bună, Albine.

Se luaseră de mână, pe palierul primului etaj, fără să intre în cameră, unde aveau obiceiul să-și zică bună seara. Nu se sărutară. Când fu singur, așezat pe marginea patului, Serge o ascultă îndelung pe Albine, care se culca, sus, deasupra capului său. Își simțea trupul toropit de o fericire copleșitoare.

XII

Zilele următoare, Albine și Serge se simțiră însă cam stânjeniți unul în fața celuilalt. Evitară orice aluzie cu privire la preumblarea lor sub arbori. Nu mai schimbaseră niciun sărut, nu-și mai spuseseră că se iubesc. Și nu rușinea îi împiedica să vorbească, ci o temere, frica de a nu-și strica fericirea. Când nu erau împreună, trăiau numai din plăcuta amintire; se cufundau în ea, retrăiau orele pe care le petrecuseră cu brațele înlănțuite pe după mijloc, alintându-și obrazul cu răsuflarea lor. Asta sfârșise prin a-i înfrigura. Se priveau cu ochi încercănați, triști, vorbind despre lucruri ce nu-i interesau. Apoi, după îndelungi tăceri, Serge o întreba pe Albine cu un glas neliniștit:

— Ești bolnavă?

Ea însă dădea din cap; răspundea:

— Nu. Tu parcă nu ești bine. Îți ard mâinile.

Parcul le pricinuia o vagă tulburare pe care nu și-o explicau. La cotitura vreunei poteci era o primejdie ce stătea la pândă, gata să-i înhațe de ceafă spre a-i trânti jos și a le face rău. Niciodată nu deschideau gura pentru a împărtăși aceste temeri; își destăinuiau însă înfricoșarea, prin unele priviri temătoare, care îi făceau bizari, parcă dușmani. Într-o dimineață totuși, Albine îndrăzni să spună, după o lungă ezitare:

— Nu faci bine că stai mereu închis în casă. O să te îmbolnăvești iarăși.

Serge râse silit.

— Aș! murmură el, am fost pretutindeni, cunoaștem toată grădina.

Ea făcu din cap că nu; apoi repetă foarte încet:

— Nu, nu... Nu cunoaștem stâncile, n-am fost la șipote. Acolo mă încălzeam, iarna. Sunt colțuri unde înseși pietrele parcă trăiesc.

A doua zi, fără să mai fi adăugat o vorbă, ieșiră. Urcară la stânga, după grota în care dormea femeia de marmură. Când puseră piciorul pe primele pietre, Serge zise:

— Ne apasă o grijă. Trebuie să vedem totul. Poate după aceea vom fi liniștiți.

Ziua era înăbușitoare, se lăsa o căldură prevestitoare de furtună. Nu îndrăzniseră să se înlănțuie de mijloc. Mergeau unul după altul, arși de soare. Ea profită de o lărgire a cărării pentru a-l lăsa să treacă înaintea ei; căci răsuflarea lui o tulbura, suferea simțindu-l în spate, atât de aproape de fustele ei. În jurul lor, stâncile se înălțau în straturi groase; ușoare povârnișuri rânduiau în trepte câmpuri de lespezi imense, cu plete zburlite de vegetație aspră. Întâlniră mai întâi grozame, covoare de cimbrișor, de salvii, de lavandă, toate plantele balsamice, ienuperii aspri, amarul rozmarin, cu un miros atât de tare că-i îmbăta. De-o parte și de alta a drumului, ilexul alcătuia pe alocuri garduri vii, ce semănau cu niște gingașe lucrări de fierărie, cu grile de bronz negru, de fier forjat, de aramă lustruită, cu ornamentații complicate, înflorate toate cu rozase spinoase. Apoi trebuiră să străbată o pădure de pini, pentru a ajunge la șipote; o umbră slabă le-apăsa umerii de parcă ar fi fost de plumb; acele uscate trosneau pe jos, sub picioarele lor, cu o ușoară pulbere de rășină, ce le ardea buzele.

— Grădina ta nu glumește, pe-aici, zise Serge întorcându-se spre Albine.

Surâdeau. Erau la marginea șipotelor. Apele acelea limpezi fură pentru ei o ușurare. Totuși, ele nu se ascundeau sub verdeață, ca izvoarele câmpiilor, care sădesc în jurul lor frunzișuri dese, spre a dormi lenevos la umbră. Izvorau în plin soare, dintr-o gaură în stâncă, fără ca vreun fir de iarbă să le înverzească apa albastră. Păreau de argint, înecate cum erau de lumină. În adâncul lor, soarele se scălda pe nisip, într-o pulbere de lumină vie ce respira. Și, din primul bazin, întindeau brațe de-o pură albeață; săltau ca niște nudități zglobii de copil; cădeau brusc într-o cascadă, a cărei curbă moale părea că răstoarnă un dalb trunchi de femeie.

— Moaie-ți mâinile, strigă Albine. Apa la fund e ca gheața.

Putură într-adevăr să-și răcorească mâinile. Își stropiră obrajii cu apă; rămaseră acolo, în aburul de ploaie ce se ridica din apele șiroitoare. Soarele parcă era inundat.

— Ia te uită! strigă iarăși Albine. Iată floră-ria, pajiștile, pădurea.

Priviră o clipă Paradou-ul ce se întindea la picioarele lor.

— Vezi, continuă ea, nu se zărește niciun crâmpei de zid. Tot ținutul e al nostru, până la marginea cerului.

Se înlănțuiseră în sfârșit de mijloc, fără să-și dea seama, cu un gest plin de încredere. Izvoarele le potoleau fierbințeala. Pe când se depărtau, ea păru că se lasă în voia unei amintiri; îl duse înapoi pe Serge, zicând:

— Colo, la poalele stâncilor, am văzut odată zidul. E mult de-atunci.

— Dar nu se vede nimic, murmură Serge, pălind ușor.

— Ba da, ba da... Trebuie să fie în dosul aleii de castani, după bălăriile alea.

Apoi, simțind că brațul lui Serge o strânge cu mai multă nervozitate, adăugă:

— Mă înșel poate... Mi-amintesc totuși că m-am trezit deodată în fața lui, ieșind de pe alee. Îmi bara drumul, atât de înalt, că mi-a făcut frică... Și, la câțiva pași de acolo, am fost foarte surprinsă. Era crăpat, avea o mare spărtură prin care se zărea tot ținutul de-alături.

Serge o privi cu ochi neliniștiți și rugători. Ea dădu din umeri pentru a-l liniști.

— Oh, dar am astupat deschizătura! Haide, ți-am spus că suntem cu totul singuri... Am astupat-o numaidecât. Aveam cuțitul. Am tăiat mărăcini, am rostogolit bolovani. Pun rămășag că nici o vrabie n-ar putea trece... Dacă vrei, vom merge să vedem într-o zi. Asta o să te liniștească.

El făcu din cap că nu. Apoi plecară, ținându-se de mijloc; redeveniseră însă îngrijorați. Serge arunca priviri piezișe spre fața Albinei, care suferea, bătea din gene, simțindu-se astfel privită. Amândoi ar fi voit să se coboare, să se scutească de neplăcerea unei preumblări mai lungi. Și, fără voia lor, cedând parcă unei puteri ce-i împingea, ocoliră o stâncă și ajunseră pe un platou, unde iarăși îi aștepta beția soarelui puternic. Nu mai era fericita lâncezeală a plantelor aromatice, moscul cimbrișorului, mireasma lavandei. Striveau ierburi cu miros greu: pelinul, care te îmbăta cu amăreala lui; virnanțul, cu un miros cadaveric; odoleanul, arzător, scăldat în afrodisiaca-i sudoare. Mandragorele, cucuta, spânzul, mătrăguna le strecurau în vine o amețeală, o toropeală, care-i făcea să se clatine, gata să verse.

— Vrei să te iau în brațe? o întrebă Serge pe Albine, simțind-o că se sprijină de el.

O strângea deja în brațe. Ea însă se desfăcu, respirând cu putere.

— Nu, mă înăbuși, zise ea. Lasă-mă. Nu știu ce am. Mi se mișcă pământul sub picioare. Vezi, aici mă doare.

Ea-i luă mâna, punând-o pe pieptul ei. El deveni atunci alb ca varul. Era mai sfârșit ca ea. Ochii li se înlăcrimară văzându-se astfel, în neputința de-a găsi un leac pentru marea lor nenorocire. Aveau oare să moară acolo, de acea boală necunoscută?

— Vino la umbră, vino să șezi, zise Serge. Plantele astea ne omoară cu mirosul lor.

O conduse de vârful degetelor, căci ea tresărea când îi atingea chiar și numai încheietura mâinii. Pădurea de arbori verzi, unde ea se așeză, era de cedri, care își întindeau la mai bine de zece metri acoperișurile turtite ale crengilor. Mai înapoi, creșteau bizarele esențe ale coniferelor: chiparoșii cu frunze moi și plate ca o dantelă deasă; brazii, drepți și gravi, ca niște vechi pietre sacre încă negre de sângele victimelor; taxusul, ale cărui întunecate veșminte se împodobeau cu ciucuri de argint; toate plantele cu frunzișul statornic, de o vegetație robustă, cu verdeața închisă de piele lustruită, stropită cu galben și roșu, atât de puternică încât soarele aluneca peste ea fără s-o înmoaie. Era mai ales un araucaria bizar, cu brațele-i mari și regulate, care semăna cu o arhitectură de reptile încolăcite unele peste altele, zburlindu-și frunzele imbricate ca niște solzi de șerpi înfuriați. Acolo, sub acele grele umbrare, căldura avea o somnolență voluptuoasă. Aerul dormea, fără nicio adiere, într-o răcoare de alcov. Un parfum de dragoste orientală, parfumul sulemenitelor buze ale Sulamitei, exala din balsamicul lemn.

— Tu nu șezi? zise Albine.

Și se dădu puțin la o parte, spre a-i face loc. El însă se dădu înapoi, rămase în picioare. Apoi, cum ea îl invita iarăși, se lăsă să alunece în genunchi, la câțiva pași. Murmură:

— Nu, am mai mare fierbințeală ca tine, te-aș frige... Ascultă, de nu mi-ar fi teamă că-ți fac rău, te-aș strânge-n brațe atât de tare, că nu ne-am mai simți suferințele.

Se târî pe genunchi, se apropie puțin.

— Oh! să te am în brațele mele, să te strecor în trupul meu... Nu mă gândesc decât la asta. Mă trezesc noaptea strângând golul, strângând la piept visul tău. Aș vrea să te iau mai întâi doar de vârful degetului mic; apoi te-aș avea toată, cu încetul, până ce nimic din tine n-ar mai rămâne, până ce-ai deveni a mea, din tălpi și până la ultima geană. Te-aș păstra de-a pururi. Trebuie să fie o desfătare să ai astfel ceea ce iubești. Inima mi s-ar contopi cu a ta.

Se apropie din nou. I-ar fi atins poala rochiei de-ar fi întins mâinile.

— Dar nu știu, mă simt departe de tine... E un zid între noi pe care pumnii mei strânși n-ar fi în stare să-l doboare. Și totuși astăzi sunt puternic; aș putea să te înlănțui cu brațele mele, să te-arunc pe umăr, să te duc ca pe un lucru ce-mi aparține. Și nu-i asta. Nu te-aș avea destul. Când mâinile mele te apucă, ele nu prind mai nimic din ființa ta. Unde ești tu întreagă, ca să mă duc acolo să te caut?

Căzuse pe coate, prosternat, într-o atitudine de covârșitoare adorație. Îi sărută poala rochiei. Atunci ea, ca și cum ar fi fost sărutată pe piele, se ridică dreaptă. Duse mâinile la tâmple, înnebunită, îngăimând:

— Nu, te rog, să mai umblăm.

Nu fugea. Îl lăsa pe Serge s-o urmeze, încet, nebunește, împiedicându-se de rădăcini, ținându-și

în continuare capul în mâini, spre-a înăbuși vuietul ce urca înăuntrul ei. Și când ieșiră din pădurice, făcură câțiva pași pe niște terase de stâncă, cotropite de un înflăcărat norod de plante grase. Era o înaintare pe brânci, o năvală de lighioane fără nume întrezărite într-un vis urât, monștri ținând de păianjen, de omidă, de cârcăiac, enormi, cu pielea goală și verzuie, acoperită de un puf dezgustător, târând membre infirme, picioare schilodite, brațe rupte, unii umflați ca niște pântece obscene, alții cu spinări năpădite de o sumedenie de cocoașe, alții deșelați, zdrențuiți, ca niște schelete cu încheieturile rupte. Mamilariile grămădeau pustule vii, o mișunare de țestoase verzui, cu teribile bărbi din peri lungi mai tari ca niște țepi de oțel. Echinocactușii, cu mai multă piele dezgolită, semănau cu niște cuiburi de tinere vipere împletite. Tătarnicele nu erau decât o cocoașă, o excrescență cu păr roșcat, ce te ducea cu gândul la vreo gigantică insectă făcută ghem. Opunția își înălța ca niște arbori frunzele cărnoase, presărate cu ace înroșite, asemenea unor roiuri de albine microscopice, unor pungi pline cu gângănii și care se destrămau. Gasteriile întindeau picioare de păianjeni mari răsturnați, negricioase, pestrițe, dungate, moarate. Cereușii plantau vegetații rușinoase, enorme colonii de polipi, boli ale acelui pământ prea cald, orgii ale unei seve otrăvite. Dar mai ales saburii își etalau în masă sânul de plante toropite; erau de toate nuanțele de verde, deschis, închis, gălbui, bătând în cenușiu, maroniu stropit cu ruginiu, verde închis chenăruit cu aur pal; erau de toate formele, cu frunze late decupate ca niște inimi, cu frunze înguste ca niște lame de spadă, unii dantelați de spini, alții tiviți cu finețe; enormi, purtând deoparte înalta tulpină a florilor, din care atârnau salbe

de mărgean roz; chirciți, crescuți grămadă pe-o tulpină, ca niște înfloriri cărnoase, împrăștiind în toate părțile limbi mlădioase de șarpe.

— Să ne întoarcem la umbră, imploră Serge. Vei sta ca adineauri, iar eu mă voi pune-n genunchi și-ți voi vorbi.

Ploua acolo cu mari picături de soare. Astrul triumfa, înșfăca pământul gol, îl strângea la pieptu-i de foc. În amețeala căldurii, Albine se împletici, se întoarse către Serge.

— Ia-mă, zise ea cu o voce stinsă.

De-abia se atinseră și căzură jos, gură-n gură, fără să scoată un strigăt. Li se părea că se prăvălesc întruna, ca și cum stânca s-ar fi prăbușit sub ei la nesfârșit. Mâinile lor rătăcitoare dibuiau în neștire obrazul, gâtul, coborau de-a lungul veștmintelor. Dar era atâta neliniște în această apropiere, încât se ridicară aproape imediat, exasperați, fără a avea puterea să meargă mai departe pentru a-și astâmpăra dorințele. Și fugiră, fiecare pe altă cărare. Serge alergă până la pavilion, se aruncă pe pat, cu fruntea arzătoare, cu inima deznădăjduită. Albine nu se întoarse decât noaptea, după ce-și secătuise ochii de lacrimi într-un colț al grădinii. Pentru prima oară, nu se întorceau împreună, istoviți de bucuria lungilor preumblări. Timp de trei zile își făcură mutre. Erau groaznic de nefericiți.

XIII

În momentul acela, întregul parc era totuși al lor. Puseseră stăpânire pe el cu desăvârșire. Nu era colțișor de pământ care să nu le aparțină. Pentru ei înflorea pădurea de trandafiri, pentru ei avea florăria suave și lâncede parfumuri, al căror suflu îi adormea, noaptea, prin ferestrele deschise. Livada îi hrănea, umplea cu fructe fustele Albinei, îi răcorea cu îmbălsămata umbră a ramurilor, sub care era așa de plăcut să iei masa, după răsăritul soarelui. Pe pajiști, aveau ierburile și apele: ierburile care își întindeau la nesfârșit împărăția, desfășurându-le fără încetare în față covoare de mătase; apele care erau pentru ei cea mai aleasă dintre bucurii, marea lor puritate, marea lor inocență, revărsarea de prospețime în care-și scăldau cu drag tinerețea. Stăpâneau pădurea, de la enormii stejari pe care zece bărbați nu i-ar fi putut cuprinde până la mestecenii subțiri pe care și-un copil i-ar fi putut frânge cu o singură sforțare; pădurea cu toți arborii, cu toate umbrele, cu aleile și poienile ei, cu-adânciturile-i de verdeață necunoscute nici măcar păsărilor; pădurea de care dispuneau după plac, ca de un cort uriaș, pentru a-și adăposti la amiază dragostea de cu dimineață născută. Domneau pretutindeni, chiar și peste stânci, peste izvoare, peste acel teribil pământ cu plante monstruoase care tresărise

sub greutatea trupului lor și pe care-l preferau tuturor celorlalte culcușuri moi ale grădinii, datorită ciudatului fior ce-i străbătuse acolo. Erau deci stăpâni acum, în față, la dreapta, la stânga, își cuceriseră domeniul, umblau în mijlocul unei naturi ce le era prietenă, care-i cunoștea, salutându-i cu un zâmbet când treceau, gata să le dăruiască plăceri, ca o roabă supusă. Și se bucurau și de cer, de bolta albastră ce se întindea deasupra capetelor lor; zidurile n-o închideau, ci ea aparținea ochilor lor, făcea parte din bucuria lor de a trăi, ziua cu soarele-i triumfător, noaptea cu calda ei ploaie de stele. În toate clipele zilei, cerul îi încânta cu schimbătoarele-i nuanțe, mai alb dimineața ca o fată când se deșteaptă, aurit la amiază de un dor de fecunditate, toropit seara în fericita oboseală a dezmierdărilor lui. Niciodată n-avea același chip. În fiecare seară, mai ales, îi minuna la ceasul despărțirii. Soarele lunecând la orizont găsea mereu un surâs nou. Se culca uneori în mijlocul unei păci senine, fără niciun nor, cufundându-se puțin câte puțin într-o baie de aur. Alteori răspândea raze de purpură, își sfâșia hlamida de abur, izbucnea în valuri de flăcări care brăzdau cerul cu cozi de comete gigantice, ale căror plete incendiau creștetele codrilor înalți. Apoi, era un asfințit de astru înduioșat, ce-și stingea una câte una razele, pe plaje de nisip roșu, pe mari grămezi de mărgean roz; sau un amurg discret, după vreun nor mare, drapat ca o perdea de alcov din mătase cenușie, nelăsând să se strecoare decât roșeața unei candele de veghe, în adâncul umbrei crescânde; sau un apus pătimaș, cu trupuri răsturnate și albe, încet-încet însângerate sub învăpăiatul disc ce le acoperea, sfârșind prin a dispărea împreună cu el după orizont, în mijilocul unui haos de membre contorsionate ce se prăbușeau în lumină.

Numai florile nu se supuseseră încă. Albine și Serge umblau ca niște regi prin mulțimea de lighioane ce le dădeau ascultare. Când străbăteau florăria, stoluri de fluturi se înălțau pentru a le desfăta privirea, le făceau vânt cu fâlfâitul aripilor lor diafane, îi urmăreau ca un freamăt viu al soarelui, ca un zbor de petale ce-și scuturau parfumul. În livadă, se întâlneau, în vârful pomilor, cu păsările mâncăcioase; vrăbiile, cintezoii, grangurii, botroșii le arătau fructele cele mai coapte, toate cicatrizate de ciugulelile lor; și era acolo o gălăgie de școlari în recreație, o zgomotoasă veselie de jefuitori, de bande sfruntate care veneau să fure cireșe de la picioarele lor, pe când ei mâncau șezând călare pe ramuri. Albine petrecea și mai bine pe pajiști, prinzând brotăcei ațipiți pe vreun fir de papură, cu ochii lor de aur, cu blândețea lor de animale contemplative, pe când Serge, cu ajutorul unui pai, scotea greierii de prin găurile lor, îi gâdila pe burtă ca să-i facă să cânte, prindea insecte albastre, roze, galbene, pe care le punea să umble pe manșete, ca niște butoni de safir, rubin și topaz; mai era acolo misterioasa viață a râurilor, peștii cu spinarea întunecată ce înotau prin unde clare, țiparii ghiciți după ușoara tulburare a ierburilor, plevușca ce se risipea la cel mai mic zgomot ca o pleavă de nisip negricios, mușțele urcate pe mari patine ce încrețeau suprafața lucie cu largi rotocoale argintate, toată acea mișunare tăcută ce-i reținea de-a lungul țărmurilor le dădea ades dorința de-a se așeza, cu picioarele goale, în mijlocul curentului, spre a simți neîncetata alunecare a acelor milioane de vietăți. În alte zile, zilele de dulce lâncezeală, se duceau sub copacii pădurii, în umbra sonoră, să asculte serenadele muzicanților, flautul cristalin al privighetorii, mica trompetă cu glas de

argint a pițigoiului, acompaniamentul din depărtare al cucului; se minunau de zborul brusc al fazanilor, a căror coadă lăsa ca o dâră de soare în mijlocul ramurilor; se opreau, zâmbitori, lăsând să treacă la câțiva pași un cârd vesel de tinere căprioare sau perechi de cerbi serioși care-și încetineau tropăitul ca să-i privească. În alte zile, când cerul dogorea, se urcau pe stânci, găseau plăcere să privească stolurile de lăcuste pe care pasul lor le făcea să se ridice din lanurile de cimbrișor, cu un pârâit de jeratic ațâțat; năpârcile descolăcite la marginea tufișurilor pârlite, șopârlele lungite pe pietrele înfierbântate îi umăreau cu un ochi prietenesc; flamingii trandafirii, ce-și muiau picioarele în apa izvoarelor, nu zburau la apropierea lor, liniștind prin încrezătoarea lor gravitate lișițele ațipite în mijlocul apei.

Albine și Serge nu simțeau sporind în jurul lor această viață a parcului decât din ziua-n care ei înșiși se simțiseră trăind, într-un sărut. Acum ea îi asurzea uneori, le vorbea o limbă pe care n-o înțelegeau, le adresa solicitări cărora nu știau cum să le cedeze. Această viață, toate aceste glasuri și călduri animalice, toate aceste mirosuri și umbre de plante îi tulburau până acolo încât îi făceau să se supere unul pe altul. Și totuși nu găseau în parc decât o afectuoasă familiaritate. Fiecare iarbă, fiecare gânganie se împrietenea cu ei. Paradou-ul era o mare dezmierdare. Înainte de venirea lor, mai bine de-o sută de ani, doar soarele domnise acolo, atotputernic stăpân, aninând strălucirea-i de fiecare creangă. Grădina nu-l cunoștea atunci decât pe el. Îl vedea în fiecare dimineață sărind zidul împrejmuitor cu razele-i piezișe, așezându-se vertical, la amiază, pe pământul moleșit, plecând seara, la capătul opus, cu un sărut de adio ce

atingea în treacăt frunzișurile. De aceea, grădina nu mai era rușinoasă, îi primea pe Albine și Serge, cum primise atâta vreme soarele, ca pe niște naivi copii cu care nu ai de ce să fii stânjenit. Animalele, arborii, apele, pietrele rămâneau de o adorabilă extravaganță, vorbind lămurit, ducând o viață în toată goliciunea, fără nicio taină, etalându-și inocenta sfruntare, frumoasa dragoste de la începutul lumii. Acel colț de fire râdea discret de temerile lor, devenea mai duios, desfășura sub picioarele lor cele mai moi straturi de iarbă, apropia între ei arbuștii pentru a le croi cărări înguste. Nu-i aruncase încă unul în brațele altuia pentru că-i plăcea să le plimbe dorințele, să se înveselească de stângăcia sărutărilor lor, ce răsunau sub umbrare ca niște strigăte de păsări mâniate. Ei însă, suferind din pricina voluptății ce-i înconjura, blestemau grădina. În după-amiaza în care Albine plânsese atâta, după preumblarea lor pe stânci, strigase Paradou-ului, simțindu-l atât de plin de viață și de arzător în jurul ei:

— Dacă ne ești prieten, de ce ne chinui?

XIV

De-a doua zi chiar, Serge se închise în camera lui. Parfumul florăriei îl exaspera. Trase perdelele de americă, spre a nu mai vedea parcul, spre a-l împiedica să intre la el. Nădăjduia să-și recapete pacea copilăriei, departe de acea verdeață a cărei umbră îi furnica trupul. Apoi, în lungile ceasuri când stăteau între patru ochi, Albine și el nu mai vorbiră nici de stânci, nici de ape, nici de arbori, nici de cer. Paradou-ul nu mai exista. Căutau să-l uite. Și-l simțeau totuși acolo, atotputernic, enorm, după perdelele subțiri; miresme de iarbă pătrundeau prin crăpăturile lemnăriei, glasuri prelungi făceau să zornăie geamurile, toată viața de afară râdea, șușotea, stând la pândă sub ferestre. Și-atunci, palizi, ridicau vocea, căutau vreo distracție care să le îngăduie să nu mai audă.

— N-ai văzut? zise Serge într-o dimineață, într-una din acele ore de tulburare; colo, deasupra ușii, e o femeie zugrăvită ce-ți seamănă.

Râdea zgomotos. Și reveniră la picturi; traseră iarăși masa de-a lungul pereților, căutând o ocupație.

— Oh, nu! murmură Albine, e mult mai voinică decât mine. Apoi, nici nu-ți poți da bine seama: e-atât de ciudat culcată, cu capul în jos!

Tăcură. Din pictura spălăcită, roasă de vreme, se deslușea o scenă pe care n-o băgaseră încă

de seamă. Era o reînviere a unei frăgezimi trupești ce ieșea din cenușiul zidului, o imagine reînsuflețită, ale cărei detalii reapăreau parcă rând pe rând în căldura verii. Femeia culcată se răsturna sub strânsoarea unui faun cu picioare de țap. Se distingeau clar brațele întinse înapoi, bustul ce se abandona, mijlocul frânt al acelei femei goale, surprinsă pe niște mănunchiuri de flori secerate de amorași care, cu secera în mână, adăugau culcușului alte și alte brațe de roze. Se distingea de asemenea sforțarea faunului, pieptul lui gâfâitor ce se apleca. Apoi, la celălalt capăt, nu mai erau decât picioarele femeii, ridicate-n văzduh, zburând ca două porumbițe trandafirii.

— Nu, repetă Albine, nu seamănă cu mine... E urâtă.

Serge nu zise nimic. Se uita la femeie, se uita la Albine, cu aerul că face comparație. Aceasta își sumese una din mâneci până la umăr, ca să arate că avea brațul mai alb. Și tăcură pentru a doua oară, revenind la pictură, având pe buze întrebări pe care nu voiau să le pună. Marii ochi albaștri ai Albinei se pironiră o clipă în ochii cenușii ai lui Serge, în adâncul cărora licărea o flacără.

— Ai zugrăvit din nou toată camera? strigă ea, sărind de pe masă. S-ar zice că lumea aceea se redeșteaptă.

Începură să râdă, dar era un râs neliniștit, cu priviri piezișe asupra amorașilor ce făceau ștrengării și asupra marilor nudități ce etalau trupuri aproape întregi. Voiră să revadă totul, din bravadă, mirându-se la fiecare panou, chemându-se pentru a-și arăta trupuri de personaje care sigur nu fuseseră acolo luna trecută. Erau șale mlădioase îndoite sub brațe vânjoase, picioare ce se desenau până la șolduri, femei reapărute

în îmbrățișări de bărbați ale căror brațe deschise nu strângeau mai înainte decât golul. Chiar și amorașii de ipsos ai alcovului păreau că se răstoarnă pe spate cu mai multă nerușinare. Și Albine nu mai vorbea de copii ce se joacă, iar Serge nu mai cuteza să facă presupuneri cu glas tare. Deveneau gravi, zăboveau în fața scenelor, dorind ca pictura să-și recapete dintr-odată toată strălucirea, mai tulburați și lânceziți de ultimele văluri care ascundeau indecențele tablourilor. Acele fantome ale voluptății sfârșeau prin a-i învăța știința dragostei.

Albine însă se înfricoșă. Fugi de Serge, a cărui răsuflare mai caldă o simțea pe gât. Se duse și se așeză la un capăt al canapelei, murmurând:

— Până la urmă îmi fac frică. Bărbații seamănă cu niște tâlhari, femeile au priviri tânjitoare, de-ai crede că trag să moară.

Serge se așeză într-un fotoliu la câțiva pași de ea, schimbând vorba. Erau foarte osteniți amândoi, ca și cum ar fi făcut un drum lung. Și simțeau o jenă, de-ai fi zis că picturile îi priveau. Grupurile de amorași se rostogoleau din lambriuri, cu un contrast violent de trupuri îndrăgostite, un vălmășag de ștrengari nerușinați ce le-azvârleau flori, amenințând să-i lege împreună cu ajutorul albastrelor cordele cu care-i înlănțuiau strâns pe cei doi amanți, într-un colț al tavanului. Perechile se însuflețeau, desfășurau povestea acelei femei goale iubite de un faun, pe care puteau s-o reconstituie începând de la pânda faunului după un tufiș de roze și până la abandonul femeii în mijlocul rozelor ce se scuturau. Oare aveau toți să coboare? Nu erau ei oare cei ce suspinau și-a căror răsuflare umplea camera cu parfumul unei voluptăți de demult?

— Te înăbuși aici, nu-i așa? zise Albine. Degeaba am tot aerisit, odaia asta a mirosit totdeauna a vechi.

— Noaptea trecută, povesti Serge, am fost trezit de un parfum atât de pătrunzător, că te-am strigat, crezând că intraseși în odaie. Ai fi zis că era boarea părului tău când îți prinzi în el fire de heliotrop... În primele zile, parfumul venea de departe, ca o amintire de miresme. Acum însă nu mai pot dormi, parfumul se întețește, mai-mai să mă înăbușe. Seara mai ales alcovul e atât de cald, că până la urmă mă voi culca pe canapea.

Albine îi puse un deget pe buze, murmurând:

— E moarta, știi, cea care a locuit aici.

Se duseră să miroasă alcovul, glumind, foarte serioși în fond. Cu siguranță, niciodată alcovul nu răspândise un parfum atât de tulburător. Pereții păreau încă înfiorați de ușoara atingere a unor fuste cu miros de mosc. Parchetul păstrase îmbălsămata gingășie a doi papuci de mătase căzuți dinaintea patului. Iar pe pat, pe tăblia de la căpătâi, Serge pretindea că găsise urma unei mâini mici ce lăsase acolo statornicu-i parfum de violete. Din toată mobila se înălța în momentul acela parfumata fantomă a moartei.

— Iată fotoliul unde trebuie că ședea! zise Albine. Îi simți umerii pe spetează.

Și se așeză ea însăși, spunându-i lui Serge să îngenuncheze spre a-i săruta mâna.

— Ți-aduci aminte de ziua când te-am primit zicându-ți: „Bună ziua, scumpul meu senior...". Și nu era numai atât, nu-i așa? El îi săruta mâinile, după ce închideau ușa... Iată-mi mâinile, sunt ale tale.

Încercară atunci să reia vechile lor jocuri, pentru a uita de Paradou, pe care-l auzeau hohotind tot mai tare, pentru a nu mai vedea picturile, pentru a nu mai ceda lâncezelilor alcovului. Albine se alinta, se răsturna, râdea de mutra prostească pe care-o făcea Serge la picioarele ei.

— Nătăräule, ia-mă de mijloc, zi-mi lucruri plăcute, de vreme ce se presupune că ești adoratorul meu... Nu știi deci să mă iubești?...

De îndată ce-o prindea însă în brațe și o ridica brusc, ea se zbătea, căuta să scape, supărată.

— Nu, lasă-mă, nu vreau!... Mă înăbuș în odaia asta.

Din ziua aceea, se temură de acea cameră, la fel cum se temeau de grădină. Ultimul lor adăpost devenea un loc de temut, în care nu se puteau afla împreună fără să se supravegheze aruncându-și priviri furișe. Albine aproape nu mai intra în odaie; rămânea în prag, cu ușa larg deschisă în spatele ei, ca pentru a putea fugi îndată.

Serge locuia acolo singur, într-o dureroasă anxietate, înăbușindu-se din ce în ce mai mult, culcându-se pe canapea, căutând să scape de suspinele parcului, de mirosurile vechilor mobile. Noaptea, goliciunile picturilor îl făceau să aibă vise nebunești, care nu-i lăsau dimineața decât o neliniște nervoasă. Crezu că se îmbolnăvise iar; sănătatea lui avea o ultimă nevoie pentru a se restabili pe deplin, nevoia de o supremă plenitudine, de o desăvârșită satisfacție pe care nu știa unde să se ducă s-o caute. Atunci, își petrecu zilele în tăcere, cu ochii încercănați, deșteptându-se cu o ușoară tresărire numai în ceasurile când Albine venea să-l vadă. Stăteau față-n față, privindu-se cu gravitate, schimbând doar din când în când cuvinte dulci, ce-i mâhneau adânc. Ochii Albinei erau și mai încercănați ca ai lui Serge și-l implorau.

Apoi, după o săptămână, Albine nu mai stătu cu el decât câteva minute. Părea că-l evită. Sosea îngrijorată, stătea în picioare, zorită să plece. Când o întreba, reproșându-i că nu-i mai e

prietenă, ea întorcea capul ca să nu-i răspundă. Niciodată nu voia să-i spună cum își petrecea diminețile departe de el. Ea dădea din cap cu un aer stânjenit, vorbea de lenevia ei. Dacă el stăruia mai mult, se retrăgea dintr-o săritură, aruncându-i seara un simplu adio prin ușa întredeschisă. Totuși, Serge își dădea seama că ea trebuia să fi plâns adesea. Urmărea pe chipul ei fazele unei nădejdi pururi neîmplinite, necurmata revoltă a unei dorințe ce se înverșuna să fie satisfăcută. În unele zile era grozav de tristă, cu chipul deznădăjduit, cu un mers agale, părând că ezita să mai încerce multă vreme bucuria de a trăi. În alte zile își stăpânea râsul, fața îi era luminată de un gând de izbândă despre care nu voia încă să vorbească, neastâmpăratele-i picioare nu mai puteau sta locului, grăbite s-alerge spre o ultimă certitudine. Și a doua zi iar era deznădăjduită, pentru ca ziua următoare să reînceapă să spere. Ceea ce îi deveni însă curând cu neputință să ascundă fu o mare oboseală, o osteneală ce-i zdrobea mâinile și picioarele. Chiar în clipele de încredere, ceda, o fura somnul, cu ochii deschiși.

Serge încetase să o mai întrebe, înțelegând că nu voia să răspundă. Acum, de îndată ce intra, o privea cu îngrijorare, temându-se că într-o seară nu va mai avea puterea să vină până la el. Unde putea să se ostenească astfel? Ce luptă de oră cu oră o făcea să fie atât de deznădăjduită și atât de fericită?

Într-o dimineață, un pas ușor pe care-l auzi sub ferestre îl făcu să tresară. Nu putea fi o căprioară ce-ar fi îndrăznit să vină până acolo. Cunoștea prea bine acel pas ritmic de pe urma căruia ierburile nu aveau de suferit. Albine cutreiera Paradou-ul fără el. Din Paradou îi aducea descurajări și nădejdi, toată acea frământare,

toată acea osteneală ce o omora. Și bănuia ce căuta, singură și tăcută, în desișul frunzelor, cu o îndărătnicie mută de femeie care și-a jurat să găsească. De-atunci îi ascultă pașii. Nu îndrăznea să ridice perdeaua, s-o urmărească de departe printre ramuri; dar gusta o emoție ciudată, aproape dureroasă, să știe dacă o apuca la dreapta sau la stânga, dacă se adâncea în florărie și până unde se ducea. În mijlocul gălăgioasei vieți a parcului, al freamătului copacilor, al susurului de ape, al necurmatului cântec al vietăților, deosebea atât de lămurit zgomotul ușor al pantofilor ei, că ar fi putut spune dacă umbla pe pietrișul râurilor, pe pământul fărâmicios al pădurii sau pe lespezile pleșuvelor stânci. Se întâmpla chiar să recunoască, la întoarcere, veseliile sau tristețile Albinei după izbiturile nervoase ale tocurilor ei. De îndată ce ea urca scara, pleca de la fereastră, nu-i mărturisea că o însoțise astfel pretutindeni. Ea însă îi ghicise probabil complicitatea, căci începu să-i povestească cercetările ei, cu o privire.

— Rămâi, nu mai ieși, îi zise el cu mâinile împreunate, într-o dimineață, văzând-o încă obosită de alergăturile din ajun. Mă mâhnești.

Ea fugi, necăjită. El începea să sufere și mai mult din cauza acelei grădini ce răsuna sub pașii Albinei. Zgomotul ușor al pantofilor ei era un glas în plus care-l chema, o voce dominantă al cărei răsunet creștea în el. Își astupă urechile, nu vru să-l mai audă, și pasul, în depărtare, păstra un ecou în bătaia inimii lui. Apoi, seara, când ea se întorcea, tot parcul venea în urma ei, cu amintirile preumblării lor, cu înceata deșteptare a dragostei lor, în mijlocul naturii complice. Singuraticele-i colindări o făcuseră parcă mai mare, mai serioasă, mai matură. Nimic nu mai rămăsese în ea din copila zglobie, încât îi

clănțăneau dinții uneori privind-o, văzând-o atât de ațâțătoare de dorinți.

Într-o zi, pe la amiază, Serge o auzi pe Albine revenind în galop. Își interzisese s-o asculte atunci când era plecată. De obicei, nu se înapoia decât târziu. Rămase surprins de săriturile pe care le făcea, mergând glonț înainte, frângând ramurile ce barau cărările. Râdea, jos, sub ferestre. Când fu pe scară, gâfâia atât de tare, încât i se păru că simte în obraz căldura răsuflării ei. Și ea deschise larg ușa, strigând:

— Am găsit!

Se așezase și repeta încet, cu o voce înăbușită:

— Am găsit! Am găsit!

Serge însă îi puse mâna pe buze, înnebunit, îngăimând:

— Să nu-mi spui nimic, te rog. Nu vreau să știu. Dacă ai vorbi, asta m-ar ucide.

Ea tăcu atunci, cu ochii scânteietori, strângând din buze, pentru ca vorbele să nu-i țâșnească fără voie. Și rămase în odaie până seara, căutând privirea lui Serge, destăinuindu-i puțin din ceea ce știa de îndată ce izbutea să i-o întâlnească. Fața parcă îi era luminată. Mirosea atât de frumos, era atât de plină de viață, încât el o respira, pătruns de ea deopotrivă prin văz și prin auz. Toate simțurile lui o sorbeau. Și se apăra disperat împotriva acestei încete luări în stăpânire a ființei lui.

A doua zi, când ea coborî, se instală iarăși în odaie.

— Nu ieși? întrebă el, simțindu-se învins dacă ea rămânea acolo.

Ea răspunse că nu, nu va ieși. Pe măsură ce ea își odihnea trupul și mintea, el o simțea mai puternică, mai triumfătoare. În curând avea să-l poată lua de degetul cel mic, să-l ducă la

acel culcuș de iarbă, despre a cărui dulceață povestea atât de elocvent tăcerea ei. În ziua aceea, ea nu vorbi încă, mulțumindu-se să-l atragă la picioarele ei, așezat pe-o pernă. Doar a doua zi se încumetă să zică:

— De ce te întemnițezi aici? E așa de plăcut sub copaci!

El se ridică, cu brațele întinse, rugător. Ea însă râdea.

— Fie, nu vom merge, dacă nu vrei... Camera asta are un miros atât de ciudat!... Ne-am simți mai bine în grădină, mai în largul nostru, mai la adăpost. Greșești că porți pică grădinii.

El se așezase iar la picioarele ei, mut, cu pleoapele lăsate, și câte un fior îi străbătea fața.

— Nu te supăra, reluă ea, nu vom merge. Nu-ți plac însă mai mult ierburile parcului decât aceste zugrăveli? Îți amintești tot ce-am văzut împreună... Zugrăvelile astea ne întristează. Sunt supărătoare, căci prea se uită mereu la noi.

Și cum el se lipea puțin câte puțin de ea, Albine îi petrecu un braț pe după gât, îi răsturnă capul pe genunchii ei, murmurând cu glas mai scăzut:

— Ce bine ne-am simți așa, într-un colț pe care-l cunosc. Acolo nimic nu ne-ar tulbura. Aerul curat ți-ar alunga frigurile.

Tăcu, simțindu-l că tremura. Se temea ca un cuvânt prea tare să nu-i redeștepte spaima. Îl cucerea, încetul cu încetul, doar preumblându-i pe obraz albastra dezmierdare a privirii ei. El ridicase pleoapele, se odihnea fără tresăriri nervoase, cu totul al ei.

— Ah, de-ai ști! îi șopti ea încet la ureche.

Deveni mai îndrăzneață, văzând că el nu înceta să zâmbească.

— E o minciună, nu-i oprit, murmură ea. Ești bărbat, nu trebuie să-ți fie frică... Dacă am

merge acolo și vreo primejdie m-ar amenința, m-ai apăra, nu-i așa? Ai ști să mă porți la pieptul tău? Eu sunt liniștită când sunt cu tine... Uite ce brațe puternice ai. Poți să te temi de ceva când ai brațe așa de vânjoase ca ale tale?

Îl mângâie îndelung cu o mână, pe păr, pe gât, pe umeri.

— Nu, nu-i oprit, reluă ea. Povestea aceea e bună pentru proști. Cei ce-au răspândit-o odinioară aveau interesul ca nimeni să nu-i deranjeze în cea mai încântătoare parte a grădinii... Gândește-te că, de îndată ce te vei așeza pe acel covor de iarbă, vei fi pe deplin fericit. Atunci numai vom cunoaște totul și vom fi adevărații stăpâni... Ascultă-mă, vino cu mine.

El refuză din cap, dar fără mânie, ca și cum jocul acela l-ar fi amuzat. Apoi, după o tăcere, mâhnit că o vedea îmbufnată, voind ca ea să-l mai dezmierde, deschise în fine gura, întrebând:

— Unde-i?

Ea nu răspunse la început. Părea că se uită în depărtare.

— E-acolo, murmură ea. N-aș putea să-ți explic. Trebuie să urmezi aleea cea lungă, apoi o iei la stânga și iar la stânga. Probabil am trecut pe-acolo cel puțin de douăzeci de ori... Degeaba, oricât ai căuta, n-ai găsi de nu te-aș călăuzi. Eu m-aș duce drept acolo, cu toate că mi-e cu neputință să te învăț drumul.

— Și cine te-a călăuzit?

— Nu știu... Toate plantele în dimineața aceea mă împingeau parcă într-acolo. Ramurile lungi mă biciuiau de la spate, ierburile îmi așterneau în față povârnișuri, potecile se deschideau de la sine. Și animalele, pare-mi-se, se amestecau și ele, căci am văzut un cerb care galopa înaintea mea ca pentru a mă îmbia să-l urmez, pe când un stol de botroși zbura din pom în pom,

vestindu-mă prin mici ciripituri când eram ispitită s-o apuc pe un drum greșit.

— Și-i foarte frumos?

Din nou, ea nu răspunse. Un adânc extaz îi îneca ochii. Și când putu să vorbească zise:

— Frumos cum n-aș fi în stare să povestesc... M-a pătruns un astfel de farmec, încât n-am avut decât conștiința unei bucurii fără nume, ce cădea din frunziș, dormea pe ierburi. Și m-am întors alergând, ca să te iau cu mine, ca să nu gust fără tine fericirea de-a mă așeza la umbra aceea.

Ea îi cuprinse iar gâtul cu brațele, rugându-l fierbinte, de-aproape, cu buzele aproape lipite de-ale lui.

— Oh! vei veni, îngăimă ea. Gândește-te cât de mâhnită aș trăi de n-ai veni... Am o poftă, o nevoie îndepărtată, care a sporit zi după zi, care mă face acum să sufăr. Vrei să mă vezi suferind? Și chiar de-ar fi să mori, chiar dacă umbra aceea ne-ar ucide pe-amândoi, ai sta la îndoială, ai avea cea mai mică părere de rău? Am sta culcați alături, la poalele copacului; am dormi pururi împreună. Ar fi atât de bine, nu-i așa?

— Da, da, îngână el, cucerit de nebunia acelei patimi ce vibra de dorință.

— Dar nu vom muri, continuă ea, ridicând glasul, cu un râs de femeie biruitoare; vom trăi spre a ne iubi... E un arbore al vieții, un arbore sub care vom fi mai tari, mai sănătoși, mai desăvârșiți. O să vezi, totul ne va fi mai lesnicios. Mă vei putea înlănțui atât de strâns, precum visai s-o faci, încât trupurile noastre să alcătuiască o singură făptură. Și atunci îmi închipui ceva ceresc coborând în noi... Vrei?

El pălea, pleoapele îi palpitau, ca și cum l-ar fi supărat o lumină vie.

— Vrei? Vrei? repetă ea, cu mai mult foc, deja pe jumătate ridicată.

El se sculă în picioare, o urmă, împleticindu-se mai întâi, apoi prins de mijlocul ei, neputând să se despartă de ea. Se ducea orbește, târât în calda boare pe care o răspândea părul ei. Și cum el mergea puțin mai în urmă, ea se întorcea pe jumătate; avea un chip strălucitor de dragoste, o gură și niște ochi de ispită, ce-l chemau cu atâta putere, încât ar fi însoțit-o astfel pretutindeni, ca un câine credincios.

XV

Coborâră, merseră prin mijlocul grădinii, fără ca Serge să fi încetat a surâde. Nu zări verdeața decât în limpezile oglinzi ale ochilor Albinei. Grădina, văzându-i, hohotea parcă, un murmur de satisfacție zburând din frunză-n frunză, până la capătul celor mai adânci alei. De zile întregi trebuie să-i fi așteptat, înlănțuiți astfel de mijloc, reconciliați cu arborii, căutând pe așternuturile de iarbă pierduta lor dragoste. Un sst! solemn se răspândi pe sub ramuri. Cerul, de două ceasuri, avea o ațipire de jeratic. Plante se înălțau ca să-i privească trecând.

— Le-auzi? întrebă Albine cu glas scăzut. Când ne-apropiem tac. În depărtare însă ne-așteaptă, își spun în taină între ele drumul pe care trebuie să ni-l arate... Ți-am spus eu că nu trebuie să avem grijă de poteci. Copacii îmi arată calea cu brațele lor întinse.

Într-adevăr, întreg parcul îi împingea încet. În urma lor se înălța parcă un zid de tufișuri, spre a-i împiedica să se întoarcă, pe când în fața lor covorul de iarbă se desfășura atât de lesne, că nici nu se mai uitau la picioare, lăsându-se în voia ușoarelor cline ale terenului.

— Și păsările ne întovărășesc, reluă Albine. De data asta sunt pițigoi. Îi vezi?... Zboară de-a lungul gardurilor de verdeață, se opresc la fiecare cotitură, pentru a veghea să nu ne rătăcim.

Ah, dacă le-am înțelege ciripitul, am ști că ne îndeamnă să ne grăbim.

Apoi adăugă:

— Toate vietățile parcului sunt cu noi. Nu le simți? E o mare mișunare ce ne urmează: sunt păsările din arbori, insectele din ierburi, căprioarele și cerbii din crânguri, până și peștii, ale căror înotătoare bat tăcutele ape... Nu te întoarce, le-ai speria; sunt sigură însă că avem un alai frumos.

Și mergeau întruna, cu pas neobosit. Albine vorbea numai pentru a-l fermeca pe Serge cu muzica glasului ei. Serge se supunea la cea mai mică strângere de mână a Albinei. Niciunul dintre ei nu știa pe unde trec, siguri amândoi că merg drept spre țelul dorit. Și, pe măsură ce înaintau, grădina devenea mai discretă, își înăbușea suspinul umbrarelor, șopotitul apelor, viața febrilă a animalelor. Nu mai era decât o mare tăcere înfiorată, o religioasă așteptare.

Albine și Serge ridicară atunci capul instinctiv. În fața lor era un frunziș colosal. Și, cum ezitau, o căprioară care-i privea cu ochii ei frumoși și blajini țâșni în crâng dintr-o săritură.

— Acolo e, zise Albine.

Ea se apropie cea dintâi, întorcând iarăși capul, trăgându-l pe Serge spre ea; apoi dispărură după freamătul frunzelor mișcate și totul se liniști. Intrau într-o delicioasă pace.

Era, în mijloc, un copac înecat de-o umbră atât de deasă, că nu i se putea distinge soiul. Avea o statură gigantică, un trunchi ce respira ca un piept, crengi pe care le întindea departe, asemenea unor brațe ocrotitoare. Părea bun, robust, puternic, fecund; era decanul grădinii, tatăl pădurii, mândria ierburilor, prietenul soarelui, care răsărea și asfințea zilnic pe creștetul lui. Din bolta-i verde cădea toată bucuria

creației: miresme de flori, cântece de păsări, stropi de lumină, răcoros revărsat de zori, călduțe valuri adormite de amurg. Seva lui avea atâta putere, încât îi curgea din scoarță; îl scălda într-un abur de zămislire; făcea din el însăși virilitatea pământului. Și era îndeajuns pentru farmecul luminișului. Ceilalți arbori, în jurul lui, clădeau zidul de nepătruns ce-l izola în adâncul unui tabernacul de tăcere și semiîntuneric; nu era acolo decât verdeață, fără un crâmpei de cer, fără o licăreală de zare, o rotondă căptușită peste tot cu o mătase moale de frunze, așternută pe jos cu o catifea de mușchi.

Intrai acolo ca în unda clară a unui izvor, în mijlocul unei limpezimi verzui, pânză de-argint ațipită sub o oglindire de trestii. Culori, parfumuri, sonorități, fremătări, totul rămânea vag, străveziu, fără nume, topit într-o desăvârșită fericire care ajungea până la eterizarea lucrurilor.

O lâncezeală de alcov, o lumină de noapte de vară ce piere pe umărul gol al unei îndrăgostite, o nedeslușită îngânare de dragoste stingându-se brusc într-un mare și tăcut spasm dăinuiau în imobilitatea ramurilor pe care nicio adiere nu le mișca. Nupțială solitudine, populată de făpturi înflăcărate, încăpere goală în care simțeai undeva, după perdelele trase, într-o caldă împreunare, natura potolită în brațele soarelui. Uneori, mijlocul copacului trosnea; membrele i se înțepeneau ca ale unei femei care naște; sudoarea de viață ce i se scurgea din scoarță ploua și mai abundent pe iarba din jur, exalând moleșeala unei dorințe, înecând aerul cu un val de patimi atotstăpânitoare, făcând poiana să pălească de plăcere. Și-atunci copacul se moleșea cu umbra lui, cu covoarele lui de iarbă și cingătoarea-i de crânguri dese, nu mai era decât o voluptate.

Albine și Serge stăteau fermecați. De îndată ce copacul îi cuprinse sub pacea ramurilor sale,

se simțiră vindecați de acea insuportabilă neliniște ce-i făcuse să sufere. Se risipiră acea teamă ce-i făcea să fugă unul de altul, acele deznădăjduite lupte în care se istoveau, fără să știe cărui dușman i se împotriveau cu atâta furie. Dimpotrivă, o desăvârșită încredere, o supremă seninătate le umpleau inima; se abandonau unul altuia, alunecând cu încetul în plăcerea de a fi împreună, foarte departe, în adâncul unui tainic adăpost. Fără să bănuiască încă ce le cerea grădina, se lăsau în voia dragostei; așteptau, fără tulburare, ca arborele să le vorbească. Copacul le dădea o orbire de dragoste, încât luminișul dispărea, imens, regesc, nemaiavând decât o legănare de miresme.

Se opriseră, suspinând ușor, pătrunși de îmbălsămata răcoare.

— Aerul are un gust de fruct, murmură Albine.

Serge, la rându-i, șopti:

— Iarba e atât de vie, încât mi se pare că pun piciorul pe un colț al rochiei tale.

Coborau vocea, dintr-un sentiment religios. N-avură nici măcar curiozitatea de a privi în sus, spre a vedea copacul. Îi simțeau prea mult măreția pe umerii lor. Albine, cu o privire, întreba dacă exagerase farmecul verdeții. Serge răspundea cu două lacrimi limpezi ce-i curgeau pe obraz. De negrăit era bucuria lor de a se afla în sfârșit acolo.

— Vino, îi șopti ea la ureche, cu un glas mai ușor ca o adiere.

Și se duse, cea dintâi, să se culce la rădăcina copacului. Întinse mâinile spre el cu un zâmbet, în timp ce el, în picioare, zâmbea deopotrivă, dându-i-le pe ale sale. Când le ținu într-ale ei, îl atrase încetișor spre ea. El căzu alături. O lipi îndată de pieptul lui. Această îmbrățișare îi umplu de bucurie.

— Ah! ți-amintești, zise el, de zidul acela ce părea că ne desparte... Acum te simt, nimic nu mai stă stavilă între noi... Nu suferi?

— Nu, nu, răspunse ea. E-așa de bine.

Păstrară tăcerea, rămânând îmbrățișați. O delicioasă emoție, fără tresăriri, dulce ca un val de lapte, îi copleșea. Apoi Serge își preumblă mâinile de-a lungul trupului Albinei. Repeta:

— Al meu e chipul tău, ochii, gura, obrajii... Brațele tale sunt ale mele, de la unghii până la umeri... Ale mele îți sunt picioarele, ai mei îți sunt genunchii, întreaga ta făptură e a mea.

Și îi săruta chipul, ochii, gura, obrajii. Îi săruta brațele, cu mici și repezi sărutări, urcând de la degete până la umeri. Îi săruta picioarele, îi săruta genunchii. O scălda într-o ploaie de sărutări, ce cădeau în stropi mari, calzi ca picăturile unei ploi torențiale de vară, pretutindeni, bătându-i gâtul, sânii, șoldurile, deșertul pântecelui. Era o luare în posesie fără furie, continuă, cucerind și cele mai mici vinișoare albastre de sub pielea trandafirie.

— Pentru a mă da ție te iau, reluă el. Vreau să mă dau cu totul și de-a pururi ție; căci știu bine în clipa asta că mi-ești atotputernică stăpână, cea pe care trebuie s-o ador în genunchi. Nu-s aici decât pentru a mă supune ție, pentru a-ți sta la picioare, pândindu-ți dorințele, ocrotindu-te cu brațele mele întinse, înlăturând cu suflul meu frunzele în zbor ce ți-ar tulbura pacea... Oh! Îngăduie-mi să dispar, să mă topesc în ființa ta, să fiu apa pe care-o bei, pâinea pe care-o mănânci. Tu îmi ești sfârșitul. De când m-am trezit în mijlocul acestei grădini, am mers către tine, am crescut pentru tine. Pururi, ca țel și răsplată, am văzut grația ta. Treceai prin soare, cu aurita-ți cosiță; erai o făgăduință ce-mi vestea că mă vei face să cunosc, într-o zi, rostul

creației, al acestui pământ, al acestor arbori, al acestor ape, al acestui cer, al căror suprem înțeles îmi scapă încă... Al tău sunt, rob, și te voi asculta cu buzele lipite de picioarele tale.

Rostea aceste lucruri prosternat, adorând femeia. Albine, mândră, se lăsa adorată. Întindea degetele, sânii, buzele pioaselor lui sărutări. Se simțea regină, văzându-l atât de puternic și de umil în fața ei. Îl învinsese, domnea asupră-i, putea să dispună de el după plac. Și ceea ce-o făcea atotputernică era că auzea în preajmă cum grădina se veselește de izbânda ei, ajutând-o cu un freamăt ce sporea încet.

Serge își îngăima cuvintele. Sărutările i se rătăceau. Mai murmură:

— Ah! aș vrea să știu... Aș vrea să te iau, să te păstrez, să murim, poate, sau să ne luăm zborul, nu pot să spun...

Amândoi, răsturnați pe spate, rămaseră muți, fără suflare, cu capetele învârtindu-se. Albine avu puterea să ridice un deget, ca pentru a-l invita pe Serge să asculte.

Grădina voise ca ei să păcătuiască. Săptămâni întregi fusese complice la înceata ucenicie a dragostei lor. În cele din urmă, îi condusese la verdele alcov. Și acum era ispita, ale cărei glasuri toate propovăduiau dragostea. Din florărie soseau miresme de flori moleșite, o lungă șușotire, ce povestea nunta rozelor, voluptățile violetelor; și niciodată îmbierile heliotropilor n-avuseseră o ardoare mai senzuală. Din livadă veneau parfumuri de fructe coapte purtate de vânt, un pătrunzător miros de fecunditate, vanilia caiselor și moscul portocalelor. Pajiștile înălțau un glas mai profund, alcătuit din suspinele milioanelor de ierburi sărutate de soare, mare suspinare a unei nenumărate mulțimi în rut, pe care-o îndulceau dezmierdările răcoroase ale râurilor,

nuditățile curgătoarelor ape, pe malul cărora sălciile visau moleșite de dorință. Pădurea înaripa uriașa patimă a stejarilor, cântecele de orgă ale codrilor înalți, o muzică solemnă, conducând nunta frasinilor, mestecenilor, carpenilor și platanilor în adâncul sanctuarelor de frunze; pe când tufișurile, tinerele crânguri erau pline de o adorabilă ștrengărie, de o gălăgie de îndrăgostiți ce se fugăreau, se-aruncau pe marginea șanțurilor, furându-și plăcerea, în mijlocul unui imens foșnet de ramuri. Și în această împreunare a întregului parc, cele mai pătimașe înlănțuiri se-auzeau departe, pe stânci, acolo unde căldura făcea să crape pietrele umflate de patimă, unde spinoasele plante iubeau în chip tragic, fără ca izvoarele învecinate să le poată răcori, înfierbântate ele însești de astrul ce descindea în albia lor.

— Ce spun? murmură Serge rătăcit. Ce vor de la noi de ne roagă astfel?

Albine, fără să vorbească, îl strânse la sânul ei.

Glasurile deveniseră mai lămurite. Vietățile grădinii, la rândul lor, le strigau să se iubească. Greierii cântau cu foc. Fluturii împrăștiau sărutari cu fâlfâitul aripilor. Vrăbiile aveau capricii de-o clipă, pripite mângâieri de sultani ce se plimbă în mijlocul unui serai. În clarele ape, peștii își depuneau icrele la soare, broaștele se chemau înflăcărat și melancolic, o întreagă patimă misterioasă, monstruos potolită în sărbezeala verzuie a stufului. În adâncul pădurilor, privighetorile chicoteau voluptuos, cerbii boncăluiau, beți de-atâta trupească râvnire, încât expirau de oboseală lângă femelele aproape spintecate. Și pe lespezile stâncilor, la marginea tufișurilor uscate, năpârci înnodate două câte două șuierau blând, pe când șopârle mari își cloceau

ouăle, cu șira spinării străbătută de un extatic fior. Din cele mai retrase colțuri, din snopii de raze de soare, din văgăunile întunecate se înălța un miros animalic, încins de rutul universal. Toată acea viață ce mișuna avea un fior de facere. Sub fiecare frunză, o insectă zămislea; în fiecare tufă de iarbă, o familie se prăsea; muștele-n zbor, alipite una de alta, nu așteptau să se așeze pentru a se fecunda. Nevăzutele crâmpeie de viață care populează materia, atomii materiei înșiși iubeau, se împreunau, dădeau pământului o voluptuoasă tresărire, făceau din parc o mare fornicație.

Atunci, Albine și Serge pricepură. El nu rosti o vorbă, o înlănțui tot mai strâns în brațele sale. Fatalitatea zămislirii îi impresura. Cedară cerințelor grădinii. Copacul șopti Albinei la ureche ceea ce mamele murmură mireselor în seara nunții.

Albine se dădu. Serge o avu.

Și întreaga grădină se adânci împreună cu perechea, într-un ultim strigăt de patimă. Trunchiurile se îndoiră ca sub bătaia unui vânt puternic; ierburile scoaseră un suspin de beție; florile, moleșite, cu buzele deschise, își dădură sufletul; cerul însuși, înflăcărat de un asfințit de astru, înfățișa nori nemișcați, nori în extaz, din care cobora o încântare supraomenească. Și era o izbândă pentru animale, plante și lucruri, care voiseră intrarea acelor doi copii în veșnicia vieții. Parcul aplauda cu frenezie.

XVI

Când Albine și Serge se treziră din năuceala deplinei lor fericiri, își zâmbiră. Reveneau dintr-o lume de lumină. Coborau foarte de sus. Își strânseră mâna pentru a-și mulțumi. Se recunoscură și își ziseră:

— Mi-ești dragă, Albine.

— Te iubesc, Serge.

Și niciodată cuvintele „te iubesc" n-avuseseră pentru ei un atât de suveran înțeles. Semnificau totul, explicau totul. Câtva timp, pe care nu-l putură măsura, rămaseră acolo, într-un delicios repaos, îmbrățișându-se încă. Se simțeau desăvârșiți. Bucuria creației îi scălda, îi făcea egali cu forțele mume ale lumii, făcea din ei înseși forțele pământului. Și mai era în fericirea lor certitudinea unei legi împlinite, seninătatea țelului găsit în mod logic, pas cu pas.

Serge zicea, luând-o iar în brațele lui vânjoase:

— Vezi, sunt vindecat; mi-ai dat toată sănătatea ta.

Albine răspundea, lăsându-se pe pieptul lui:

— Ia-mă toată, ia-mi viața.

O plenitudine de viață se revărsa de pe buzele lor. Serge, posedând-o pe Albine, căpătase în sfârșit virilitatea, vlaga, curajul inimii, sănătatea supremă de care fusese lipsită până atunci lunga-i adolescență. Se simțea acum desăvârșit. Simțurile i se învioraseră, înțelegerea îi era mai

cuprinzătoare. Parcă s-ar fi trezit deodată leu, cu împărăția asupra câmpurilor și priveliștea cerului liber. Când se ridică, picioarele lui călcară viguros pământul, trupul i se îndreptă, mândru de el. O luă pe Albine de mâini și o ridică. Ea se clătina ușor, trebui s-o susțină.

— N-avea frică, zise el. Ești cea pe care o iubesc.

Ea era acum roabă. Își lăsa capul pe umărul lui, privindu-l cu un aer de neliniștită recunoștință. Nu-i va purta niciodată pică pentru că îl adusese acolo? Nu-i va imputa într-o zi acea clipă de adorație în care își zisese sclavul ei?

— Nu ești supărat? întrebă ea cu umilință.

El zâmbi, strângându-i părul, mângâind-o cu vârful degetelor ca pe un copil. Ea continuă:

— Oh! vei vedea, o să mă fac micuță de tot. Nici nu vei ști că sunt aici. Dar o să mă lași, nu-i așa, în brațele tale, căci am nevoie să mă înveți să umblu... Mi se pare că acum nu mai știu să umblu.

Apoi deveni foarte serioasă.

— Să mă iubești întotdeauna și voi fi ascultătoare, mă voi sili să-ți aduc doar bucurie, îți voi încredința tot, până la cele mai tainice dorințe ale mele.

Serge simțea că-i sporește puterea văzând-o atât de drăgăstoasă și supusă. O întrebă:

— De ce tremuri? Ce-aș avea să-ți imput?

Ea nu răspunse. Privi aproape cu tristețe copacul, verdeața, iarba pe care-o turtiseră.

— Copilă ce ești, reluă el râzând. Ți-e frică să nu-ți port pică pentru darul pe care mi l-ai făcut? Haide, asta nu poate fi o greșeală. Ne-am iubit așa cum se cădea să ne iubim... Aș vrea să sărut urmele pe care le-au lăsat pașii tăi când m-ai adus aici, așa cum sărut buzele care m-au ispitit, așa cum sărut sânii care au

desăvârșit vindecarea pe care au început-o – ți-amintești? – fragedele-ți mânuțe.

Ea dădu din cap. Și, întorcându-și privirea, evitând să mai vadă copacul, zise cu glas scăzut:

— Du-mă de aici.

Serge porni încet cu ea, după ce îmbrățișă copacul cu o ultimă și largă privire, ca pentru a-i mulțumi. Umbra devenea mai neagră în luminiș; un fior de femeie surprinsă în clipa când se strecoară în așternut cobora din verdeață. Când revăzură, la ieșirea din frunzișuri, soarele, a cărui strălucire umplea încă un colț al orizontului, se liniștiră. Serge, mai ales, care găsea un nou înțeles în fiecare făptură, în fiecare plantă. În juru-i, totul se înclina, totul aducea un omagiu dragostei lui. Grădina atârna de frumusețea Albinei; sărutările stăpânilor ei o măriseră, o înfrumusețaseră parcă.

Bucuria Albinei însă era întretăiată de neliniști. Își întrerupea râsul pentru a trage cu urechea, cu bruște tresăriri.

— Ce ai? întrebă Serge.

— Nimic, răspunse ea, aruncând în urmă priviri furișe.

Nu știau în ce colț pierdut al parcului se aflau. De obicei, îi înveselea să nu știe unde-i împingea capriciul. De data asta simțeau o tulburare, o ciudată stânjenire. Încetul cu încetul, își zoriră pașii. Se adânceau tot mai mult în mijlocul unui labirint de tufișuri.

— Ai auzit? zise cu frică Albine, care se opri de-abia suflând.

Și cum el asculta, cuprins la rându-i de îngrijorarea pe care ea n-o putea ascunde, continuă:

— Crângurile sunt pline de glasuri. Ai zice că-s oameni ce-și bat joc... Ascultă, nu vine-o hohotire din copacul acela? Și ierburile de colo

n-au scos un murmur când le-am atins cu rochia?

— Nu, nu, zise el, voind s-o liniștească; grădina ne iubește. De-ar vorbi, n-ar face-o ca să te sperie. Nu-ți amintești bunele cuvinte șoptite de frunze?... Ești nervoasă, ți se năzare.

Ea însă dădu din cap, murmurând:

— Știu bine că grădina ne e prietenă... Atunci înseamnă că a intrat cineva. Te asigur că aud pe cineva. Tremur prea tare. Ah, du-mă de-aici, te rog, ascunde-mă!

Porniră iarăși, supraveghind desișurile, părându-li-se că vedeau chipuri ivindu-se de după fiecare trunchi. Albine jura că aude pași depărtați ce-i caută.

— Să ne ascundem, să ne ascundem, repeta ea pe un ton rugător.

Și fața i se împurpura. Era o pudicitate născândă, o rușine care o prindea ca o boală, care-i păta candoarea pielii, până la care n-ajunsese încă tulburarea sângelui. Lui Serge îi fu frică, văzând-o astfel îmbujorată, cu obrajii tulburi, cu ochii plini de lacrimi. Vru s-o cuprindă iarăși în brațe, s-o potolească cu o dezmierdare; ea se feri însă, îi făcu semn, cu un gest deznădăjduit, că nu mai erau singuri. Privea, roșind și mai mult, rochia desprinsă ce-i arăta nuditatea, brațele, gâtul, sânii. Părul, despletit și-n dezordine, îi înfiora umerii. Încercă să și-l prindă în coc, apoi se temu să nu-și dezvăluie ceafa. Cea mai ușoară atingere a unei ramuri sau fâlfâitul unei aripi de insectă, cea mai molcomă adiere o făceau să tresară, ca sub atingerea necuviincioasă a unei mâini invizibile.

— Liniștește-te, implora Serge. Nu-i nimeni. Iată-te îmbujorată de friguri. Să ne odihnim o clipă, te rog.

Ea n-avea febră, voia să se întoarcă acasă numaidecât pentru ca nimeni să nu poată râde

privind-o. Și, zorind mereu pașii, culegea de-a lungul gardurilor verzi frunzișuri cu care-și ascundea nuditatea. Își împleti în păr o ramură de mur; își încolăci pe brațe fire de volbură, pe care le înnodă la încheieturile mâinilor; își puse la gât o salbă făcută din fire de dârmoz, atât de lungi, că-i acopereau pieptul cu un văl de frunze.

— Te duci la bal? întrebă Serge, care căuta s-o facă să râdă.

Ea îi aruncă însă frunzișul pe care continua să-l culeagă. Și-i zise pe șoptite, cu un aer speriat:

— Nu vezi că suntem goi?

Iar el se rușină la rândul lui și încinse cu frunziș veșmintele-i descheiate.

Totuși, nu puteau ieși din tufișuri. La capătul unei poteci se găsiră deodată în fața unui obstacol, o masă cenușie, înaltă, amenințătoare. Era zidul.

— Vino, vino! strigă Albine.

Voia să-l tragă după ea. Nu făcuseră însă nici douăzeci de pași și dădură iarăși de zid. Atunci îl urmară, alergând, cuprinși de panică. Zidul rămânea întunecat, fără nicio deschizătură spre exterior. Apoi păru că se prăbușește deodată la o margine de pajiște. O spărtură deschidea spre valea vecină o fereastră de lumină. Trebuia să fie gaura despre care vorbise într-o zi Albine, gaură pe care spunea că o astupase cu mărăcini și pietre; mărăcinii atârnau în crâmpeie risipite ca niște funii tăiate, pietrele erau azvârlite departe, gaura fusese mărită parcă de o mână furioasă.

XVII

— Ah! Simțeam eu, zise Albine, cu un strigăt de supremă deznădejde. Te rugam să mă duci de-aici... Serge, te implor, nu te uita!

Serge, pironit locului, privea fără voia lui. Jos, în capătul câmpiei, soarele la asfințit lumina cu un val de aur satul Artaud, ce se ivea ca o vedenie din amurgul care îneca deja câmpurile învecinate. Se distingeau clar cocioabele clădite în dezordine de-a lungul drumului, micile ogrăzi pline de bălegar, strâmtele grădini plantate cu legume. Mai sus, marele chiparos din cimitir își înălța sumbrul profil. Și olanele roșii ale bisericii păreau un jeratic, deasupra căruia clopotnița, neagră toată, așeza parcă un chip cu contururile șterse, pe când vechiul prezbiteriu își deschidea alături ușile și ferestrele spre a sorbi aerul serii.

— Fie-ți milă, Serge, nu te uita! repeta Albine, hohotind de plâns... Adu-ți aminte că mi-ai făgăduit să mă iubești întotdeauna... Ah, acum n-ai să mă iubești niciodată îndeajuns! Uite, lasă-mă să-ți acopăr ochii cu mâinile. Știi bine că mâinile mele te-au lecuit... Nu poți să mă respingi.

El o dădea deoparte încet. Apoi, pe când ea îi îmbrățișa genunchii, își trecu mâinile peste ochi și frunte, ca și cum ar fi voit să alunge un rest de somn. Acolo era deci lumea necunoscută, ținutul străin la care niciodată nu se gândise

fără o tainică teamă. Unde mai văzuse acel ținut? Din ce vis se trezea, de se simțea cuprins de-o așa cumplită neliniște, ce-i înfigea gheara în gât, gata să-l înăbușe? Întoarcerea de la muncă însuflețea satul. Bărbații se întorceau cu haina aruncată pe umăr, cu un pas de vite rupte de osteneală; femeile, în pragul caselor, aveau gesturi chemătoare, pe când copiii, în cete, fugăreau găinile dând cu pietre după ele. Doi ștrengari, un băiat și-o fată, se strecurau în cimitir, mergând de-a bușilea de-a lungul zidului scund ca să nu fie văzuți. Stoluri de vrăbii se culcau sub olanele bisericii. O fustă de stambă albastră își făcuse apariția în pridvorul prezbiteriului, atât de largă, încât astupa ușa.

— Ah, nenorocire! bâiguia Albine, se uită, se uită!... Oh, ascultă-mă. Jurai adineauri că o să fii robul meu... Te implor, întoarce-te și privește grădina... N-ai fost fericit în grădină? Ea m-a dat ție. Și câte zile de nespusă mulțumire are pentru noi, ce îndelungă desfătare, acum când cunoaștem toată fericirea umbrei!... În loc ca moartea să intre prin deschizătura asta dacă nu fugi de-aici, dacă nu mă iei cu tine. Ceilalți, lumea întreagă se va pune între noi... Eram atât de singuri, atât de pierduți, atât de ocrotiți de arbori!... Grădina-i dragostea noastră. Privește grădina, te rog în genunchi.

Serge însă era scuturat de o tresărire. Își amintea. Trecutul reînvia. Auzea lămurit în depărtare viața satului. Țăranii, femeile, copiii aceia erau primarul Bambousse, care se întorcea de la via sa din Olivettes, evaluând apropiata recoltă; familia Brichet – bărbatul târându-și picioarele, femeia tânguindu-se de mizerie; Rosalie, ce se lăsa sărutată după un zid de voinicul Fortuné. Îi recunoștea de asemenea pe cei doi ștrengari din cimitir, calendroiul de Vincent și nerușinata

de Catherine, care pândeau printre morminte marile lăcuste zburătoare; îl aveau cu ei și pe Voriau, câinele negru, ce-i ajuta, pândind printre ierburile uscate, adulmecând prin toate crăpăturile vechilor lespezi. Sub olanele bisericii, vrăbiile se încăierau înainte de a se culca; cele ma îndrăznețe coborau din nou, intrau prin ochiurile de geam sparte, astfel că, urmărindu-le cu privirea, își amintea zarva pe care o făceau, sub amvon, pe treptele estradei, unde era întotdeauna pâine pentru ele. Și, în pragul prezbiteriului, Teuse, în rochie de stambă albastră, părea că devenise și mai trupeșă; întorcea capul, zâmbind, spre Désirée, care venea de la găinărie, hohotind de râs, însoțită de un cârd întreg. Apoi dispărură amândouă. Atunci, Serge, înnebunit, întinse brațele.

— E prea târziu, du-te! murmură Albine, prăbușindu-se în mijlocul grămezii de mărăcini tăiați. Niciodată nu mă vei iubi îndeajuns.

Plângea în hohote. El asculta cu patimă, căutând să prindă cele mai mici zgomote îndepărtate, așteptând ca un glas să-l trezească cu totul. Clopotul se mișcase ușor. Și, încet, în aerul adormit al serii, cele trei bătăi ale *Angelusului* ajunseră până la Paradou. Erau suflări argintii, dulci și regulate chemări. Clopotul părea acum viu.

— Dumnezeul meu! strigă Serge, căzând în genunchi, trântit de micile suflări ale clopotului.

Se prosterna; simțea cele trei bătăi ale *Angelusului* trecându-i ca un fior pe ceafă, răsunând până în inima lui. Clopotul căpăta un glas mai puternic. Dăngăni, implacabil, câteva minute ce i se părură ani. Evoca toată viața-i trecută, copilăria lui evlavioasă, bucuriile lui din seminar, primele-i liturghii, în valea pârjolită a satului, unde visa pustnicia sfinților. Mereu îi vorbise astfel. Regăsea și cele mai mici inflexiuni ale

acelui glas al bisericii care îi răsunase neîncetat în urechi, ca un grav și dulce grai de mamă. De ce nu-l mai auzise? Altădată îi făgăduia venirea Mariei. Maria-l adusese în adâncul fericitei verdeți, unde glasul clopotului n-ajungea? Niciodată n-ar fi uitat, dacă clopotul n-ar fi încetat să sune. Și, cum se-apleca și mai mult, barba, mângâindu-i mâinile împreunate, îi făcu frică. Nu-și cunoștea acel păr lung și mătăsos ce-i dădea o frumusețe animalică. Își răsuci barba, își prinse părul cu amândouă mâinile, căutând golul tonsurii; părul îi crescuse însă mare, tonsura era înecată sub un val viril de lungi bucle date pe spate, ce-i cădeau pe ceafă. Toată pielea, odinioară rasă, era acum o sălbatică claie de păr.

— Ah! aveai dreptate, zise el, aruncând Albinei o căutătură deznădăjduită; am păcătuit, merităm o pedeapsă cumplită... Eu te liniștearn, n-auzeam amenințările ce ajungeau la tine printre ramuri.

Albine încercă să-l îmbrățișeze, murmurând:

— Ridică-te, hai să fugim împreună... Poate că ne vom mai putea iubi.

— Nu, nu mă mai simt în stare, cea mai mică piatră m-ar face să cad... Ascultă. Mă înspăimânt pe mine însumi. Nu mă mai recunosc. M-am ucis parcă, iar mâinile îmi sunt mânjite de sângele meu. De m-ai lua cu tine, numai lacrimi ai avea din ochii mei.

Ea îi sărută ochii înlăcrimați. Reluă cu foc:

— Ce-mi pasă! Mă iubești?

El, îngrozit, nu putu să răspundă. Un pas greoi, după zid, făcea să se rostogolească pietrele. Era ca un mormăit mânios ce se apropia încet. Albine nu se înșelase, cineva era acolo și tulbura pacea desișurilor cu o suflare înciudată. Amândoi voiră atunci să se ascundă în mărăciniș, cuprinși de o rușine și mai mare. Dar, în picioare în cadrul deschizăturii, Fratele Archangias îi vedea deja.

Fratele rămase o clipă cu pumnii încleștați, fără să vorbească. Privea perechea, cu Albine adăpostită la pieptul lui Serge, cu dezgustul unui om ce-a întâlnit o murdărie pe marginea unui șanț.

— Bănuiam eu, mormăi el printre dinți, că acolo era ascuns.

Făcu câțiva pași, strigă:

— Vă văd, știu că sunteți goi... E o mârșăvie. Ești jivină, de cutreieri pădurile cu muierea aia? Te-a dus departe, spune! Te-a târât în mocirlă, și iată-te împăroșat ca un țap... Rupe-o cracă și frânge-o de spinarea ei!

Albine, cu un glas fierbinte, rostea încet:

— Mă iubești? Mă iubești?

Serge, cu capul plecat, tăcea, fără s-o respingă încă.

— Noroc că te-am găsit, continuă Fratele Archangias. Descoperisem gaura asta... Ai lăsat ascultarea de Dumnezeu, ți-ai nimicit liniștea. Pururi ispita are să te muște cu dinți de flăcări, și de-aici înainte nu vei mai avea neștiința ca să-i stai împotrivă... Târfa asta te-a ispitit, nu-i așa? Nu vezi coada șarpelui încolăcindu-se printre șuvițele părului ei? Are niște umeri pe care văzându-i numai îți vine să verși... Las-o, n-o mai atinge, căci e începutul iadului... Ieși din grădina asta, în numele lui Dumnezeu!

— Mă iubești? Mă iubești? repeta Albine.

Serge însă se depărtase de ea, ca și cum umerii ei dezgoliți și brațele goale l-ar fi ars cu adevărat.

— În numele lui Dumnezeu! În numele lui Dumnezeu! striga Fratele cu glas tunător.

Serge, împins de o forță invincibilă, se îndrepta spre deschizătura din zid. Când Fratele Archangias, cu un gest brutal, îl trase afară din

Paradou, Albine, care alunecase la pământ, cu mâinile întinse nebunește spre dragostea ei ce se ducea, se ridică, cu pieptul zbuciumat de suspine. Fugi, dispăru în mijlocul arborilor, biciuindu-le trunchiurile cu păru-i despletit.

Cartea a III-a

I

După *Pater*, abatele Mouret se înclină în fața altarului și se duse spre dreapta acestuia, cum priveai dinspre naos. Apoi cobori și făcu semnul crucii asupra capetelor lui Fortuné și Rosalie, îngenuncheați unul lângă altul la marginea estradei:

— *Ego conjugo vos in matrimonium, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.*

— *Amen*, răspunse Vincent, care slujea la liturghie, privind curios cu coada ochiului figura fratelui său mai mare.

Fortuné și Rosalie lăsau bărbia în jos, oarecum mișcați, deși își dăduseră coate când îngenuncheaseră ca să-și ațâțe râsul. Vincent se dusese să caute căldărușa și sfeștocul. Fortuné puse inelul de cununie în căldărușă, o groasă verigă de argint. După ce preotul îl binecuvântă stropindu-l în formă de cruce, i-l înapoie lui Fortuné, care-l puse pe inelarul Rosaliei, a cărei mână avea pete verzi de iarbă pe care săpunul nu le putuse curăța.

— *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*, murmură iarăși abatele Mouret, dându-le o ultimă binecuvântare.

— *Amen*, răspunse Vincent.

Era dis-de-dimineață. Soarele nu intra încă prin marile ferestre ale bisericii. Afară, pe ramurile scorușului, a cărui verdeață părea că spărsese

geamurile, se-auzea zgomotoasa deșteptare a vrăbiilor. Teuse, care n-avusese vreme să deretice și să curețe prin biserică, scutura de praf altarele, se înălța pe piciorul cel sănătos spre a șterge picioarele Cristului mâzgălit cu ocru și lac, așeza scaunele fără să facă zgomot, înclinându-se, făcându-și cruce, bătându-se cu pumnii în piept, urmărind liturghia, continuându-și însă îndeletnicirile gospodărești. Singură, la picioarele amvonului, la câțiva pași de miri, maica Brichet asista la căsătorie; se ruga de mama focului; stătea îngenuncheată, mormăind atât de tare, încât ai fi crezut că un roi de muște umplea biserica cu zbârnâitul lui. Iar la celălalt capăt, lângă confesional, Catherine ținea în brațe un copil în scutece; cum copilul începuse să scâncească, ea trebui să se întoarcă cu spatele spre altar, săltându-l și legănându-l, distrându-l cu frânghia clopotului ce-i atârna chiar deasupra nasului.

— *Dominus vobiscum*, zise preotul întorcându-se, deschizând larg brațele.

— *Et cum spiritu tuo*, răspunse Vincent.

În clipa aceea, trei fetișcane intrară. Se împingeau ca să vadă, fără să îndrăznească totuși să înainteze prea mult. Erau trei prietene ale Rosaliei, care, ducându-se la câmp, se abătuseră pe-acolo, curioase să audă ce va spune preotul mirelui și miresei. Aveau niște foarfeci mari spânzurate la cingătoare. Sfârșiră prin a se ascunde după cristelniță, ciupindu-se, răsucindu-se cu mlădieri de ștrengăroaice, înăbușind râsete în pumnii închiși.

— Las' că-i bine! zise cu glas scăzut Roșcovana, o fată superbă, cu părul și pielea arămii, n-o să fie înghesuială la ieșire!

— Ia te uită, are dreptate moș Bambousse, murmură Lisa, mărunțică și negricioasă, cu ochii

de foc; când ai vii, le îngrijești... Fiindcă părintele a ținut morțiș s-o mărite pe Rosalie, n-are decât s-o cunune singur.

Cealaltă, Babet, cocoșată și ciolănoasă, rânjea.

— Tot e leica Brichet, zise ea. Ea-i cucernică pentru tot neamul... Ia auziți cum sforăie! Degeaba s-a muncit. Dar lasă, că știe ea ce face!

— Cântă din orgă, reluă Roșcovana.

Și se porniră pe râs toate trei. Teuse, de departe, le amenință cu pămătuful de pene. Abatele Mouret împărtășea la altar. Când se duse spre dreapta altarului pentru ca Vincent să-i toarne vinul și apa abluțiunii pe degetul cel mare și pe cel arătător, Lisa rosti mai încet:

— E pe sfârșite. O să le vorbească îndată.

— În felul ăsta, observă Roșcovana, Fortuné se va putea duce la muncă și Rosalie n-o să-și piardă ziua de cules. E comod să te cununi dimineața... Fortuné ăla arată ca un netot.

— Păi bineînțeles! murmură Babet, i s-o fi urât flăcăului de atâta stat în genunchi. Sigur nu i s-a mai întâmplat asta de când s-a împărtășit prima oară.

În curând însă atenția le fu atrasă de țâncul pe care Catherine încerca să-l distreze. Voia frânghia clopotului, întindea mâinile, vânăt de mânie, gata să se înece scâncind.

— Eh! mititelul e acolo, zise Roșcovana.

Copilul plângea și mai tare, se zbătea ca un drac.

— Pune-l pe burtă, dă-i să sugă, îi suflă Babet Catherinei.

Aceasta, cu sfruntarea-i de drăcoaică de zece ani, ridică deodată capul și pufni în râs.

— Asta nu mă amuză, zise ea, scuturând copilul. Ai de gând să taci, purcelule!... Soră-mea mi l-a lăsat pe genunchi.

— Cred și eu, reluă cu răutate Babet. Doar nu era să-l dea părintelui să-l țină!

De data asta Roșcovana izbucni într-un hohot de era să cadă pe spate. Se rezemă de zid, cu pumnii în coaste, gata să leșine de râs. Lisa se aruncase peste ea, pentru a se descărca mai bine, ciupind-o de umeri și de șolduri. Babet avea un râs de cocoșată, care-i ieșea printre buzele strânse cu un hârjâit de ferăstrău.

— De n-ar fi fost mititelul, continuă ea, părintele n-ar fi avut ce face cu agheasma... Moș Bambousse era hotărât s-o mărite pe Rosalie cu alde Laurent din Figuières.

— Da, zise Roșcovana, între două chicotiri, știți ce făcea moș Bambousse? Îi arunca cu bulgări de pământ în șale Rosaliei, ca s-o facă să lepede.

— Totuși, mititelul e dolofan, murmură Lisa. Bulgării i-au priit.

Așadar, toate trei se bârfeau într-un acces de râs nebun, când Teuse înaintă șchiopătând cu furie. Se dusese să ia mătura de după altar. Cele trei fetișcane se dădură înapoi de frică, se cumințiră.

— Ticăloaselor! bolborosi Teuse, iar veniți să vă vărsați aici murdăriile!... Nu ți-e rușine, Roșcovano! Locul tău ar fi colo, în genunchi dinaintea altarului, ca Rosalie... Vă dau afară, auziți, dacă mai mișcați!

Obrajii arămii ai Roșcovanei se înroșiră ușor, pe când Babet îi privea mijlocul, rânjind.

— Și tu, urmă Teuse întorcându-se spre Catherine, ai de gând să lași copilul în pace?... Îl ciupești ca să-l faci să țipe. Nu tăgădui!... Dă-l încoace.

Și-l luă, îl legănă o clipă, apoi îl puse pe un scaun, unde acesta adormi într-o pace de heruvim. Biserica își recăpăta trista-i liniște, pe

care o tulbura numai ciripitul vrăbiilor din scoruș.

La altar, Vincent adusese liturghierul la dreapta. Abatele Mouret strânsese antimisul. Rostea acum ultimele rugăciuni, cu o severă reculegere pe care n-o putuseră tulbura nici scâncetele copilului, nici râsetele fetișcanelor. Părea că n-aude nimic, că e absorbit cu totul în rugile pe care le adresa cerului pentru fericirea perechii a cărei unire o binecuvântase. În dimineața aceea, o pulbere de căldură îneca soarele, dând cerului un aspect plumburiu. Prin geamurile crăpate nu intra decât o abureală roșiatică, prevestind o zi furtunoasă.

De-a lungul zidurilor, zugrăvelile cu anluminuri bătătoare la ochi înfățișând Calvarul etalau întunecata brutalitate a petelor lor galbene, albastre și roșii. În fundul naosului, lemnăria uscată a tribunei trosnea, pe când ierburile peronului, devenite gigantice, strecurau pe sub ușa cea mare lungi paie coapte, populate de mici lăcuste cafenii. Orologiul, în cutia lui de lemn, avu un scârțâit de mecanism hodorogit, ca pentru a-și drege glasul, și bătu înăbușit șase și jumătate.

— *Ite, missa est*, rosti preotul, întorcându-se spre biserică.

— *Deo gratias*, răspunse Vincent.

Apoi, după ce sărută altarul, abatele Mouret se întoarse iarăși, murmurând deasupra capetelor plecate ale soților ultima rugă:

— *Deus Abraham, Deus Isac, et Deus Jacob vobiscum sit...*

Glasul i se stingea, blând și monoton.

— Iacă, o să le vorbească, șopti Babet celor două prietene.

— Ce galben e, observă Lisa. Nu-i ca părintele Caffin, a cărui față bucălată părea că râde întruna. Soră-mea cea mică, Rose, mi-a povestit

că nu îndrăznește să-i spună nimic când se spovedește.

— Ce-are a face, murmură Roșcovana, nu-i om rău. Boala l-a cam îmbătrânit, dar îi șade bine. Are ochii mai mari și două cute la colțurile gurii, care îi dau o înfățișare bărbătească... Înainte să-l fi prins frigurile, prea era fătălău.

— Îl roade, pare-mi-se, o supărare, reluă Babet. S-ar zice că se topește cu încetul. Fața-i pare moartă, dar ochii îi lucesc! Nu-l vedeți că-și lasă încet pleoapele ca și cum ar vrea să-i stingă.

Teuse agită mătura.

— Sst! șuieră ea, atât de energic, de-ai fi crezut că intrase o pală de vânt în biserică.

Abatele Mouret se reculesese. Începu cu glas aproape șoptit:

— Frate și soră, uniți sunteți întru Cristos. Taina cununiei este icoana sfintei însoțiri dintre Isus și Biserica Sa. E o legătură pe care nimic n-o poate rupe, pe care Dumnezeu o vrea veșnică, pentru ca omul să nu despartă ceea ce cerul a unit. Făcându-vă un singur trup, Dumnezeu v-a învățat că aveți îndatorirea de a merge împreună, ca o pereche credincioasă, pe căile statornicite de atotputernicia lui. Și trebuie să vă iubiți în însăși iubirea lui Dumnezeu. Cea mai mică amărăciune între voi ar fi o nesupunere față de Ziditorul care v-a scos dintr-un singur trup. Rămâneți dar de-a pururea uniți, având drept pildă sfânta legătură dintre Biserică și Cristos, care ne-a dat tuturor trupul și sângele său.

Fortuné și Rosalie ascultau cu luare-aminte.

— Ce spune? întrebă Lisa, care n-auzea bine.

— Asta-i! Ce spune totdeauna, răspunse Roșcovana. E bun de gură, ca toți popii.

În acest timp, abatele Mouret își continua predica, iar privirea-i absentă se pierdea, pe deasupra capetelor celor doi soți, într-un ungher

depărtat al bisericii. Încetul cu încetul, glasul i se înmuia, punea o anumită duioșie în acele cuvinte, pe care le învățase odinioară cu ajutorul unui manual destinat tinerilor preoți. Se întorsese puțin spre Rosalie; spunea, adăugând fraze pline de emoție când memoria nu-l ajuta:

— Scumpă soră, fii supusă soțului tău, precum Biserica este supusă lui Cristos. Amintește-ți că de toate trebuie să te lepezi spre a-l urma ca o roabă credincioasă. Lăsa-vei pe tatăl și pe mama ta și de bărbatul tău te vei lipi și te vei supune lui în toate, căci astfel Domnului te vei supune. Și jugul tău va fi un jug de dragoste și pace. Fii odihna lui, fericirea lui, mireasma bunelor sale fapte, mântuirea ceasurilor lui de slăbiciune. Pururea ca pe o izbăvire lângă el să te găsească. Să întindă doar mâna ca s-o întâlnească pe a ta. Și astfel amândoi veți merge fără să vă rătăciți vreodată și veți găsi fericirea în îndeplinirea legilor dumnezeiești. Oh! scumpă soră și fiică, umilința ta plină-i de plăcute roade; ea va face să răsară în casa ta virtuțile gospodărești, bucuriile căminului, prosperitatea familiilor pioase. Ai pentru bărbatul tău dragostea Rahilei, înțelepciunea Rebecăi, îndelunga credință a Sarei. Spune-ți că o viață fără prihană la toate bunurile duce. Cere de la Dumnezeu în fiecare dimineață puterea de a trăi ca o femeie ce-și cinstește îndatoririle; căci cumplită ar fi pedeapsa, dragostea ți-ai pierde. Oh, să viețuiești fără dragoste, să smulgi trup din trupul tău, să nu mai fii a aceluia care jumătatea ta este, să tânjești departe de ce-ai iubit! Ai întinde brațele și el de tine s-ar depărta. Ți-ai căuta bucuriile tale și numai rușine în adâncul inimii ai găsi. Ascultă-mă, copila mea, în tine, în supunere, în neprihănire, în dragoste a pus Dumnezeu trăinicia legăturii dintre voi.

În clipa aceea se auzi o chicotire la celălalt capăt al bisericii. Copilul se deșteptase pe scaunul pe care-l culcase Teuse. Dar acum era cuminte; râdea singur, își desfăcuse scutecul și își scosese picioruşele roze, pe care le agita în aer. Și picioruşele lui îl făceau să râdă.

Rosalie, pe care cuvântarea preotului o plictisea, întoarse iute capul, zâmbind copilului. Când îl văzu însă dând din picioare pe scaun, i se făcu frică; aruncă o teribilă căutătură spre Catherine.

— Poți să te uiți la mine, murmură aceasta. Nu-l mai iau... Să-nceapă iar să țipe!

Și se duse sub amvon să pândească o gaură de furnici, în colțul sfărâmat al unei lespezi.

— Părintele Caffin nu sporovăia atâta, zise Roșcovana. Când a cununat-o pe frumoasa Miette, a bătut-o doar ușor pe obraji, zicându-i să fie cuminte.

— Scumpul meu frate, reluă abatele Mouret, pe jumătate întors spre Fortuné, Dumnezeu îți hărăzește azi o tovarășă, căci n-a voit să viețuiască bărbatul singur pre pământ. Dar dacă a hotărât ca roaba ta să fie, cere în schimb de la tine să fii blând și iubitor stăpân. S-o iubești, că e trup din trupul tău, sânge din sângele tău, os din oasele tale. S-o ocrotești, pentru că Dumnezeu nu ți-a dat brațe vânjoase decât spre a le întinde deasupra capului ei în ceasurile de primejdie. Amintește-ți că ți-e încredințată; ea-i supunerea și slăbiciunea de care nu vei putea abuza fără de păcat. Oh, scumpe frate, fericită trebuie să-ți fie mândria! De aici înainte nu vei mai trăi în egoismul singurătății. În orice clipă vei avea o încântătoare îndatorire. Nimic nu e mai bun decât să iubești, doar a-i ocroti pe cei pe care îi iubești. Inima ți se va lărgi, puterile-ți bărbătești se vor însuti. Oh, să fii un sprijin,

să primești o dragoste spre ocrotire, să vezi o copilă topindu-se în tine, zicându-ți: „Ia-mă, fă din mine ce-ți va plăcea; am încredere în cinstea ta"! Și blestemat să fii de-o vei părăsi vreodată! Ar fi cea mai mișelească părăsire pe care Domnul a trebuit s-o pedepsească. De îndată ce ți s-a dat, a ta e pe vecie. Ia-o mai bine în brațele tale și n-o pune jos decât când va fi în siguranță. De toate leapădă-te, scumpul meu frate...

Abatele Mouret, cu glasul adânc tulburat, nu lăsa să se mai audă decât un murmur nedeslușit. Cu fața albă ca varul, lăsase pleoapele de tot și vorbea cu o emoție atât de dureroasă, că însuși Fortuné plângea, fără să înțeleagă.

— Nu s-a însănătoșit încă, zise Lisa. Rău face că se obosește... Ia te uită! Fortuné plânge!

— Bărbații se înduioșează mai iute ca femeile, murmură Babet.

— Oricum, a vorbit frumos, conchise Roșcovana. Popii ăștia scormonesc o mulțime de lucruri la care nimeni nu se gândește.

— Sst! strigă Tereza, care se pregătea deja să stingă lumânările.

Abatele Mouret bâiguia însă, încerca să găsească frazele finale.

— De-aceea, scumpe frate și scumpă soră, trebuie să trăiți în catolică credință, care singură poate să vă asigure pacea căminului. Familiile voastre v-au învățat de bună seamă să iubiți pe Domnul, să vă rugați lui dimineața și seara, să nu vă bizuiți decât pe milostivele-i haruri...

Nu sfârși. Se întoarse să ia potirul de pe altar și intră în sacristie, cu capul plecat, precedat de Vincent, care fu cât pe ce să scape din mână sfintele vase și ștergarul, încercând să vadă ce făcea Catherine în fundul bisericii.

— Oh, inimă de piatră! zise Rosalie, care-și lăsă bărbatul pentru a veni să-și ia copilul în brațe.

Copilul râdea. Ea îl sărută, îi legă scutecul la loc, amenințând-o cu pumnul pe Catherine.

— De-ar fi căzut, ți-aș fi tras o pereche zdravănă de palme.

Fortuné sosea, legănându-se. Cele trei fete înaintaseră, cu buzele strânse.

— Iacă-l mândru acum, le murmură Babet la ureche celorlalte două. Golanul ăsta a câștigat bănuții lui moș Bambousse în fân, în dosul morii... Îl vedeam seară de seară ducându-se cu Rosalie, de-a bușilea, pe lângă zidul cel mic.

Rânjiră. Fortuné, în picioare dinaintea lor, rânji mai tare. O ciupi pe Roșcovana și o lăsă pe Lisa să-l facă dobitoc. Era un flăcău voinic, căruia nu-i păsa de lume. Preotul îl plictisise.

— Hei, maică! chemă el cu vocea lui groasă.

Bătrâna Brichet însă cerșea la ușa sacristiei. Stătea acolo, tânguitoare, uscățivă, în fața Teusei, care-i strecura ouă în buzunarele șorțului. Lui Fortuné nu-i fu câtuși de puțin rușine. Făcu cu ochiul, zicând:

— E șmecheră măicuța! De, dacă părintele vrea să aibă lume în biserică!

Rosalie se potolise. Înainte de a pleca, îl întrebă pe Fortuné dacă-l rugase pe preot să vină seara pentru a face o sfeștanie în odaia lor, după obiceiul locului. Atunci Fortuné dădu fuga la sacristie, bocănind prin naos ca și cum ar fi trecut printr-o țarină. Și reapăru strigând că preotul va veni. Teuse, scandalizată de larma pe care-o făceau acei oameni, ce păreau să se creadă în bătătura hanului, bătea ușor din palme și îi împingea spre ușă.

— S-a sfârșit, zicea ea, plecați, duceți-vă la muncă.

Și-i credea pe toți ieșiți, când o zări pe Catherine, pe care Vincent venise s-o întâlnească. Ambii se aplecau plini de nerăbdare deasupra găurii de furnici. Catherine, cu un pai lung, scormonea în gaură cu atâta înverșunare, încât un val de furnici speriate se revărsa pe lespede. Iar Vincent zicea că trebuia să ajungă până la fund ca să dea de regină.

— Ah, tâlharii! strigă Teuse. Ce faceți acolo? Aveți de gând să lăsați lighioanele în pace?... E gaura cu furnici a domnișoarei Désirée. Mulțumită ar mai fi de v-ar vedea!

Copiii o zbughiră.

II

Abatele Mouret, în sutană, cu capul gol, se întorsese să îngenuncheze la picioarele altarului. În lumina cenușie ce cădea din ferestre, tonsura i se vedea în creștetul capului ca o largă și palidă pată, iar ușorul fior ce-i încrețea ceafa părea datorat frigului din biserică. Se ruga fierbinte, cu mâinile împreunate, atât de cufundat în implorările lui, că n-auzea pașii greoi ai Teusei, care se tot învârtea în jurul lui fără a îndrăzni să-l întrerupă. Aceasta părea că suferă văzându-l atât de zdrobit, cu genunchii striviți. O clipă i se păru că preotul plângea. Atunci trecu după altar ca să-l pândească. De când se întorsese, nu mai voia să-l lase singur în biserică, fiindcă-l găsise într-o seară leșinat pe lespezi, cu dinții încleștați, cu obrajii ca sloiul de gheață, de-ai fi zis că murise.

— Vino, domnișoară, zise ea către Désirée, care băgase capul pe ușa sacristiei. E tot aici, se muncește... Știi bine că nu te-ascultă decât pe dumneata.

Désirée zâmbea.

— La naiba! trebuie să mâncăm, murmură ea. Mi-e tare foame.

Și se-apropie încet de preot, pășind ușor. Când fu lângă el, îl luă de gât și-l sărută.

— Ziua bună, frate, zise ea. Vrei să mă faci să mor de foame azi?

El ridică spre ea un chip atât de îndurerat, că ea-l sărută iarăși, pe amândoi obrajii; preotul ieșea dintr-o agonie. Apoi o recunoscu, încercă s-o îndepărteze încet; ea însă-l ținea de-o mână, nu-l lăsa. De-abia dacă îi îngădui să se închine. Îl luă cu ea.

— Vino odată, că mi-e foame. Și ție ți-e foame.

Teuse pregătise masa, în fundul grădiniței, sub doi mari duzi ale căror ramuri întinse formau un acoperiș de frunze. Soarele, ce învinsese în fine furtunoasa abureală a dimineții, încălzea straturile de legume, pe când dudul adumbrea masa șchioapă, pe care se aflau două cești cu lapte și niște tartine groase.

— Vezi, e plăcut, zise Désirée, încântată să mănânce afară.

Tăia deja felii enorme din care mușca cu mare poftă. Și cum Teuse stătea în picioare lângă ei, o întrebă:

— Tu nu mănânci?

— Îndată, răspunse bătrâna servitoare. Mi-am pus supa la încălzit.

Și, după o tăcere, minunându-se de îmbucăturile acelei mari copile, reluă, adresându-se preotului:

— S-o tot privești... Asta nu-ți dă poftă de mâncare, părinte? Trebuie să te silești.

Abatele Mouret zâmbea, uitându-se la sora lui.

— Oh! ea-i sănătoasă, murmură el. Se-ngrașă zi de zi.

— Vezi bine, fiindcă mănânc! strigă ea. De-ai mânca, să vezi cum te-ai îngrășa... Deci ești încă bolnav? Pari foarte trist... Nu vreau să începem iar, auzi? M-am plictisit destul cât timp ai fost dus ca să te vindeci.

— Are dreptate, zise Teuse. Zău că n-are noimă, părinte; asta nu-i viață, să trăiești din două-trei

firimituri pe zi, ca o pasăre. De-aia n-ai sânge și ești așa de gălbejit... Oare nu ți-e rușine să rămâi slab ca un țâr, când noi, care nu suntem decât niște muieri, suntem așa de grase? Pesemne lumea crede că noi mâncăm tot și dumitale nu-ți lăsăm nimic.

Și amândouă, plesnind de sănătate, îl dojeneau prietenește. El avea ochii mari, limpezi, și-n adâncul lor se vedea parcă un gol. Zâmbea întruna.

— Nu-s bolnav, răspunse el. Mi-am băut aproape tot laptele.

Sorbise de două ori, fără să se atingă de tartine.

— Dobitoacele, zise Désirée gânditoare, sunt mai sănătoase ca oamenii.

— Drăguță comparație ai mai găsit! strigă Teuse, râzând.

Dar acea fată nevinovată de douăzeci de ani nu voise să fie răutăcioasă.

— De bună seamă, continuă ea. Pe găini nu le doare capul, nu-i așa? Pe iepuri îi îngrași cât vrei. Cât despre porc, nu poți spune că pare vreodată trist.

Apoi, întorcându-se încântată spre fratele ei:

— I-am zis Mathieu, pentru că seamănă cu omul acela bondoc care aduce scrisorile; să vezi ce grăsun e... Nu ești deloc drăguț că refuzi totdeauna să-l vezi. O să mă lași să ți-l arăt într-una din zile, nu-i așa?

În timp ce devenise mângâioasă, luase tartinele fratelui ei și îmbuca cu poftă. Terminase una și o începea și pe-a doua când Teuse băgă de seamă.

— Tartina aceea nu-i a dumitale! Acum îi iei și bucățica de la gură!

— Lasă, zise abatele Mouret cu blândețe, nu m-aș fi atins de ele... Mănâncă, mănâncă tot, scumpa mea.

Désirée rămăsese o clipă rușinată, privind pâinea, stăpânindu-se să nu plângă. Apoi se porni pe râs, terminând tartina. Și continuă:

— Nici vaca mea nu-i tristă ca tine... Nu erai aici când unchiul Pascal mi-a dăruit-o, punându-mă să-i făgăduiesc că voi fi cuminte. Altfel ai fi văzut cât de mulțumită a fost când am sărutat-o întâia oară.

Ea trase cu urechea. Un cântec de cocoș venea dinspre găinărie, se auzea un vacarm care tot creștea, bătăi de aripi, grohăituri, țipete răgușite, o întreagă zarvă de lighioane speriate.

— Ah! nu știi, reluă ea deodată, bătând din palme, trebuie să fie borțoasă... Am dus-o la taur, la trei leghe de-aici, la Béage. Doar nu-s tauri peste tot!... Și pe când era cu el, am vrut să stau, ca să văd...

Teuse ridică din umeri, uitându-se la preot, cu un aer supărat.

— Domnișoară, mai bine te-ai duce să-ți împaci găinile... Toate lighioanele se încaieră acolo!...

Désirée însă ținea să istorisească.

— S-a urcat pe ea, a încălecat-o... Toți râdeau. Și totuși, nu-i nimic de râs; e firesc. Trebuie ca vacile să fete, nu-i așa?... Ce spui? Crezi că o să fete?

Abatele Mouret făcu un gest vag. Pleoapele i se plecaseră în fața privirilor limpezi ale fetei.

— Ei, fugi odată! strigă Teuse. Se mănâncă între ele!

Ciorovăiala în găinărie devenise atât de aprinsă, încât ea dădea să plece cu un mare foșnet de fuste, când preotul o chemă înapoi.

— Dar laptele, scumpo? Nu ți-ai isprăvit laptele.

Îi întinse ceașca din care de-abia gustase.

Ea se întoarse și bău laptele fără cel mai mic scrupul, cu toate că Teuse o privea furioasă.

Apoi se repezi iarăși spre găinărie, unde o auziră restabilind liniștea. Probabil că se așezase în mijlocul dobitoacelor; cânta încetinel, de parcă le-ar fi legănat.

III

— Supa mea e acum prea fierbinte, bombăni Teuse, care se întorcea de la bucătărie cu un blid în care se afla o lingură de lemn.

Se așeză în fața abatelui Mouret, începând să mănânce din vârful lingurii, cu băgare de seamă. Nădăjduia să-l înveselească, să-l smulgă din copleșitoarea tăcere în care-l vedea adâncit. De când se întorsese de la Paradou, zicea că-i vindecat și nu se plângea niciodată; adesea chiar zâmbea atât de dulce, că boala, după spusele celor din Artaud, părea că-i sporise sfințenia. Uneori însă era cuprins de crize de tăcere; părea pradă unui chin pe care-și dădea toată silința să nu-l mărturisească; o agonie mută îl zdrobea, lăsându-l ore întregi năucit, în stăpânirea unei cumplite frământări lăuntrice, a cărei violență se ghicea după sudoarea de angoasă de pe fața lui. Teuse nu-l mai părăsea atunci, asurzindu-l cu vorbăria ei, până ce el își recăpăta treptat aerul blajin, parcă înfrângându-și zbuciumul lăuntric.

În dimineața aceea, bătrâna servitoare presimțea o criză și mai chinuitoare ca de obicei. Se apucă să flecărească cu spor, continuând totodată să ia seama la lingura ce-i ardea limba.

— Zău așa, trebuie să trăiești între sălbatici ca să vezi asemenea lucruri. Oare-n satele de oameni cinstiți se cunună lumea cu noaptea-n cap? Asta dovedește îndestul că nu-i nimic de

capul artaudenilor ăstora... Eu în Normandia am văzut nunți ce răscoleau lumea la două leghe împrejur. Mâncau trei zile-n șir, cu preoții și primarii. Ba chiar la nunta uneia din verișoarele mele au venit și pompierii. Și se petrecea, nu glumă!... Da' să scoli pe preot când se crapă de ziuă ca să te cununi la o oră când și găinile dorm încă, asta n-are nicio noimă! Eu nu m-aș fi învoit la una ca asta, părinte, să fi fost în locul dumitale... Păi, nu ți-ai făcut somnul sau poate ai răcit în biserică. Asta ți-a făcut rău dumitale. Unde mai pui c-ar fi mai plăcut să cununi dobitoace decât pe Rosalie și pe golanul ei, cu mucosul lor care s-a pișat pe un scaun... Rău faci că nu-mi spui ce te doare... Ți-aș pregăti o băutură caldă... Ce zici, părinte, nu-mi răspunzi?

El răspunse încet că se simțea bine, că n-avea nevoie decât de puțin aer. Se rezemase de un dud, cu respirația scurtă, lăsându-se moale.

— Bine, bine, fă numai ce te taie pe dumneata capul! reluă Teuse. Cunună lumea, când ești fără nicio vlagă, și-o să vezi cum o să te trântească la pat. Bănuiam eu, am spus-o ieri... Dacă m-ai asculta, n-ai sta aici, căci mirosul găinăriei te supără. Uite-acum duhnește grozav. Nu știu zău ce-o mai fi scormonind domnișoara Désirée. Ea cântă, ce-i pasă, asta o îmbujorează... Ah, voiam să-ți spun! Știi c-am făcut totul ca s-o împiedic să stea acolo când taurul a încălecat vaca. Dar seamănă cu dumneata, e de-o încăpățânare! Noroc că, pentru ea, asta n-are urmări. Dobitoacele și puii lor sunt bucuria ei... Haide, părinte, fii cuminte. Lasă-mă să te conduc în camera dumitale. Te culci, te odihnești puțin... Nu vrei? Ei bine, atâta pagubă dacă suferi! Nu lasă cineva răul să-i apese sufletul până se înăbușă.

Și, de mânie, înghiți o lingură plină cu supă, cu riscul de a-și arde gâtul. Bătea în blid cu mânerul de lemn, bombănind, vorbind singură.

— Nu s-a mai văzut astfel de om. Ar crăpa mai bine decât să scoată o vorbă... Ah! poate să tacă... Știu eu destule. Nu-i greu să ghicești restul... Da, da, să tacă! E mai bine-așa.

Teuse era geloasă. Doctorul Pascal trebuise să ducă o adevărată luptă cu ea ca să-i ia bolnavul, când socotise că tânărul preot era pierdut dacă-l lăsa la prezbiteriu. Trebui să-i explice că dangătul clopotului îi întețea frigurile, că numeroasele icoane ce împodobeau pereții odăii sale îi umpleau mintea de halucinații, că avea nevoie, în sfârșit, de o detașare completă, de un alt mediu, unde să poată renaște, în pacea unei noi existențe. Ea dădea din cap, zicea că nicăieri „scumpul copil" nu va găsi o infirmieră mai bună decât ea. Totuși, sfârșise prin a se învoi; se resemnase chiar să-l vadă ducându-se la Paradou, protestând însă împotriva acestei alegeri pe care o făcuse doctorul și care-o uimea. Ura cu înverșunare Paradou-ul. O rănea mai ales tăcerea pe care o păstra abatele Mouret asupra celor întâmplate cât stătuse acolo. Zadarnic se căznise adesea să-l facă să vorbească. În dimineața aceea, exasperată că-l vedea atât de palid și că el se îndărătnicea să sufere fără să se plângă, sfârși prin a agita lingura ca pe un baston, strigând:

— De ce nu te-ntorci acolo, părinte, dacă era așa de bine?... E acolo cineva care-o să te îngrijească pesemne mai bine decât mine.

Era pentru prima oară când îndrăznea să facă o aluzie directă. Lovitura fu atât de crudă, încât preotul lăsă să-i scape un strigăt ușor, ridicându-și fața îndurerată. Sufletul bun al Teusei avu o părere de rău.

— De altfel, murmură ea, e vina unchiului dumitale Pascal. Lasă că i-am spus eu destule.

Dar învățații ăștia țin la ideile lor. Sunt unii care te omoară, pentru ca pe urmă să se uite-n trupul tău... Pe mine așa m-a mâniat, că n-am vrut să vorbesc despre asta nimănui. Da, părinte, numai datorită mie n-a știut nimeni unde te afli, atâta mi s-a părut de urâcioasă isprava asta. Când abatele Guyot de la Saint-Eutrope, care te-a înlocuit în lipsă, venea aici să slujească duminica, născoceam fel de fel de povești, îi juram că ești în Elveția... Și nici nu știu măcar unde-i Elveția aia... Crede-mă că nu vreau să te supăr, dar sigur de acolo îți vine răul. Ciudată vindecare. Mult mai nimerit era să te lase cu mine, căci eu n-aș fi găsit cu cale să-ți sucesc capul.

Abatele Mouret, cu fruntea din nou plecată, n-o întrerupea. Ea se așezase jos, la câțiva pași de el, pentru a încerca să-i întâlnească privirea. Reluă părintește, încântată de bunăvoința cu care părea s-o asculte:

— Niciodată n-ai vrut să știi ce-a fost cu abatele Caffin. Îndată ce încep să vorbesc, dumneata îmi spui să tac... Ei bine, la noi, în Canteleu, abatele Caffin avusese necazuri. Totuși, era un sfânt, avea o fire cum nu se poate mai bună. Dar, vezi dumneata, era foarte simțitor, îi plăceau gingășiile. Așa că-i cam dădea târcoale o demoazelă, fata unui morar, pe care părinții ei o puseseră în pension. Pe scurt, s-a întâmplat ce trebuia să se-ntâmple, mă-nțelegi, nu-i așa?... Atunci când s-a aflat tărășenia, tot ținutul s-a mâniat pe abate. Îl căutau să-l omoare cu pietre. A fugit la Rouen, s-a dus să se plângă arhiepiscopului. Și a fost trimis aici. Bietul om era destul de pedepsit că trebuia să trăiască în văgăuna asta... Mai târziu, am primit vești despre fată. S-a măritat cu un negustor de vite și-i foarte fericită.

Teuse, încântată că găsise prilejul să-și istorisească povestea, văzu o încurajare în imobilitatea preotului. Se apropie și continuă:

— Bunul părinte Caffin! Nu era fudul cu mine, îmi vorbea adesea de păcatul său. Asta nu-l împiedică să fie-n cer, te încredințez. Poate să doarmă liniștit, colo, alături, sub iarbă, căci n-a făcut rău nimănui. Eu nu înțeleg să porți atâta pică unui preot când greșește. E așa de firesc! Nu-i frumos, fără îndoială, e o murdărie care-l mânie pesemne pe Dumnezeu. Dar tot e mai bine să faci asta decât să te duci să furi. Te spovedești și-ți descarci sufletul!... Nu-i așa, părinte, când te căiești cu-adevărat, capeți iertarea păcatului?

Abatele Mouret se ridicase încet. Izbutise să-și stăpânească zbuciumul sufletesc printr-o supremă sforțare. Palid încă, rosti cu un glas nesovăielnic:

— Niciodată nu trebuie să păcătuiești, niciodată!

— Na, poftim! strigă bătrâna servitoare, dar semeț mai ești, părinte! Nici mândria nu-i bună! Eu în locul dumitale nu m-aș îmbățoșa astfel. Îți spui focul, nu-ți faci inima rea dintr-odată, te obișnuiești cu despărțirea, în sfârșit! Încetul cu încetul, toate trec... Pe când dumneata te ferești și să rostești numele oamenilor. Nu dai voie să ți se vorbească de ei, sunt ca morți pentru dumneata. De când te-ai întors, n-am îndrăznit să-ți dau nici cea mai mică veste. Ei bine, acum o să vorbesc, o să spun ce știu, fiindcă văd bine că tăcerea asta ți-apasă inima.

El o privea cu severitate, ridicând un deget pentru a o face să tacă.

— Da, da, continuă ea, am vești de-acolo, foarte des chiar, și-am să ți le dau. Mai întâi, persoana cu pricina nu-i mai fericită ca dumneata.

— Taci, zise abatele Mouret, care avu puterea să se ridice pentru a se depărta.

Teuse se ridică și ea, tăindu-i drumul cu trupul ei enorm. Se necăji și strigă:

— Ai și șters-o, ai!... Dar o să mă asculți... Știi că nu prea mi-s dragi cei de-acolo, nu-i așa? Dacă-ți vorbesc de ei, o fac spre binele dumitale... Se zice că-s geloasă. Ei bine, doresc din inimă să te duc într-o zi acolo. Ai fi cu mine, n-ai avea a te teme că greșești... Vrei?

El o îndepărtă cu un gest și, recăpătându-și calmul, zise:

— Nu vreau nimic, nu știu nimic... Mâine avem slujbă mare. Va trebui să pregătim altarul.

Apoi, plecând, adăugă cu un zâmbet:

— Nu te frământa, buna mea Teuse. Sunt mai tare decât crezi. Mă voi lecui singur.

Și se depărtă, ținându-se drept, cu fruntea sus, ca un învingător. Sutana îi foșnea ușor de-a lungul brazdelor de cimbrișor. Teuse, care rămăsese pironită locului, își strânse blidul și lingura de lemn, bombănind. Mormăia printre dinți cuvinte pe care le însoțea cu mari ridicări de umeri.

— Face pe viteazul, crede că nu-i plămădit ca toată lumea fiindcă-i preot... Adevărul e că-i grozav de tare. Am cunoscut alții pe care nu era nevoie să-i măgulești atât. E în stare să-și zdrobească inima cum strivești un purice. Bunul Dumnezeu îi dă puterea asta.

Se ducea la bucătărie când îl zări pe abatele Mouret în picioare dinaintea porții de la găinărie. Désirée îl oprise ca să-l pună să cântărească în mână un clapon pe care-l îngrășa de câteva săptămâni. El spunea de complezență că-i foarte greu, ceea ce o făcea pe acea mare copilă să râdă cu satisfacție.

— Claponii își zdrobesc și ei inima ca pe un purice, îngăimă Teuse, de-a dreptul furioasă. Și au și de ce... Atunci nu-i nicio falä să trăiești bine.

IV

Abatele Mouret își petrecea zilele la prezbiteriu. Evita lungile preumblări pe care le făcea înainte să se îmbolnăvească. Pământurile pârjolite ale satului, arșița acelei văi unde nu creștea decât viță răsucită și sfarogită îl nelinișteau. În două rânduri, încercase să iasă dimineața, pentru a-și citi breviarul de-a lungul drumurilor; dar nici nu trecuse de sat, și se întorsese, tulburat de mirosuri, de zăduf, de lărgimea orizontului. Seara numai, în răcoarea înnoptării, se încumeta să facă câțiva pași dinaintea bisericii, pe esplanada ce se întindea până la cimitir. După-amiaza, pentru a-și face de lucru, cuprins de-o nevoie de activitate pe care nu știa cum s-o satisfacă, își luase sarcina să lipească geamuri de hârtie în ochiurile sparte ale naosului. Asta îl ținuse pe scară timp de opt zile, foarte atent să pună geamurile cum trebuia, tăind hârtia cu mare delicatețe, întinzând lipiciul astfel încât să nu treacă pe de lături. Teuse veghea lângă scară. Désirée striga că nu trebuie să astupe toate ochiurile, pentru ca vrăbiile să poată intra; și, ca să n-o facă să plângă, preotul uita două sau trei la fiecare fereastră. Apoi, odată terminată această reparație, ambiția îl împinsese să înfrumusețeze biserica, fără să cheme nici zidar, nici tâmplar, nici zugrav. Avea să facă totul el însuși. Aceste munci manuale, zicea el,

îl distrau, îl întăreau. Unchiul Pascal, de câte ori trecea pe la parohie, îl încuraja, asigurându-l că oboseala aceea prețuia mai mult ca toate doctoriile din lume. De-atunci, abatele Mouret astupă găurile din ziduri cu pumni de tencuială, țintui din nou altarele bătând zdravăn cu ciocanul, frecă vopselele pentru a da un strat pe amvon și pe confesional. Fu un eveniment în tot ținutul. Se duse zvonul la două leghe. Țăranii veneau cu mâinile la spate ca să-l vadă pe părintele lucrând. Iar el, încins cu un șorț albastru, cu încheieturile învinețite, se adâncea în această muncă anevoioasă, găsea un pretext ca să nu mai iasă. Își petrecea zilele în mijlocul molozului, mai liniștit, aproape zâmbitor, uitând viața din afară, arborii, soarele, călduțele vânturi ce-l tulburau.

— Slobod ești să faci ce vrei, părinte, odată ce comuna n-are de plătit nimic, zicea moș Bambousse cu un rânjet, intrând în fiecare seară să constate unde ajunseseră lucrările.

Abatele Mouret își cheltui acolo economiile făcute la seminar. Erau de altfel niște înfrumusețări a căror stângace naivitate te-ar fi făcut să zâmbești. Zidăria îl scârbi repede. Se mulțumi să tencuiască biserica împrejur, până la un stat de om. Teuse stingea varul. Când ea îi vorbi de reparația prezbiteriului, care îi inspira totdeauna, zicea ea, temerea că o să le cadă în cap, îi explică că nu se pricepe și că ar trebui un meșter; ceea ce iscă o mare ceartă între ei. Ea striga că n-avea niciun rost să înfrumusețeze atâta o biserică în care nu dormea nimeni, când alături erau odăi în care aveau să-i găsească cu siguranță morți într-o dimineață, striviți de tavan.

— Eu, în primul rând, bombănea ea, o să vin să-mi fac până la urmă patul aici, după altar. Mor de frică noaptea.

Cum nu era ipsos, nu mai vorbi de prezbiteriu. Apoi, priveliștea zugrăvelilor pe care le executa părintele o încântă. Acesta fu marele farmec al întregii îndeletniciri. Abatelui, care pusese bucăți de scândură peste tot, îi făcea plăcere să aștearnă pe lemnărie, cu o pensulă mare, o frumoasă culoare galbenă. Trăgea cu pensula în sus și-n jos și această legănare îl aromea puțin, îi absorbea gândurile ore întregi, îngăduindu-i doar să urmărească unsuroasele dâre de vopsea. Când totul fu galben, confesionalul, amvonul, estrada, până și cutia orologiului, se încumetă să facă îmbinări din imitație de marmură ca să dreagă pristolul. Și, devenind și mai îndrăzneț, îl zugrăvi în întregime. Pristolul, alb, galben și albastru, era superb. Oameni care nu asistaseră la o slujbă de cincizeci de ani veniră în alai ca să-l vadă.

Zugrăvelile acum se uscaseră. Abatele Mouret nu mai avea decât să încadreze panourile cu un chenar cafeniu. De aceea, după-amiază se puse pe lucru, voind ca totul să fie terminat până seara, deoarece a doua zi era mare slujbă, după cum amintise Teuse. Aceasta aștepta să împodobească altarul; pusese deja pe credență sfeșnicele și crucea de argint, vasele de porțelan cu roze artificiale și sfântul acoperământ împodobit cu dantelă pentru marile sărbători. Chenarele însă fură așa de greu de făcut cum se cade, că abatele zăbovi până seara. Se înnopta în momentul în care termina ultimul panou.

— Va fi prea frumos, zise o voce aspră, ieșită din pulberea cenușie a amurgului ce umplea biserica.

Teuse, care îngenunchease ca să urmărească mai bine pensula de-a lungul liniei, tresări de frică.

— Ah! e Fratele Archangias, zise ea întorcând capul. Ai intrat prin sacristie?... Mi-a sărit inima. Mi s-a părut că glasul venea de sub lespezi.

Abatele Mouret își reluase lucrul după ce-l salutase pe Frate cu o ușoară înclinare din cap. Acesta rămase în picioare, tăcut, cu mâinile împreunate în fața sutanei. Apoi, după ce dădu din umeri, văzând câtă grijă avea preotul ca chenarele să fie într-adevăr drepte, repetă:

— O să fie prea frumos.

Teuse, în extaz, tresări pentru a doua oară.

— Bun! strigă ea, uitasem că ești aici! N-ai face rău să tușești înainte de a vorbi. Ai un glas care izbucnește pe neașteptate, ca al unui mort.

Se ridicase, se dădea înapoi ca să admire.

— De ce adică prea frumos? reluă ea. Nimic nu-i prea frumos când e vorba de Dumnezeu... Dacă părintele ar fi avut aur, fii sigur că ar fi pus!....

Cum preotul terminase, ea se grăbi să schimbe acoperământul, cu mare băgare de seamă ca să nu șteargă chenarele. Apoi așeză simetric crucea, sfeșnicele și vasele. Abatele Mouret se dusese să se rezeme lângă Fratele Archangias de bariera de lemn ce despărțea corul de naos. Nu schimbară o vorbă. Priveau crucea de argint care, în umbra ce creștea, păstra stropi de lumină pe picioarele, pe partea stângă a trunchiului și pe tâmpla dreaptă a răstignitului. Teuse, după ce sfârși, înaintă triumfătoare:

— Ei! zise ea, e drăguț. Să vedeți cât norod o să fie mâine la slujbă! Păgânii ăștia nu vin la Dumnezeu decât când îl socotesc bogat... Acum, părinte, ar trebui să faci la fel și la altarul Sfintei Fecioare.

— Bani aruncați, mormăi Fratele Archangias.

Teuse se supără însă. Și cum abatele Mouret continua să tacă, îi duse pe amândoi în fața altarului Fecioarei, împingându-i, trăgându-i de sutană.

— Ia uitați-vă! E o nepotrivire prea mare acum, când jertfelnicul a fost curățat. Nici nu se mai știe dacă au fost zugrăveli. Geaba am șters dimineață, lemnul ține tot praful. E negru, e urât... Știi ce-o să se zică, părinte? O să se zică cum că nu iubești pe Sfânta Fecioară, asta-i tot.

— Și-apoi? întrebă Fratele Archangias.

Teuse simți că se înăbușă.

— Și-apoi, murmură ea, ar fi un păcat, iac-așa... Altarul e ca unul din acele morminte părăsite în cimitire. Fără mine, păianjenii ar țese pânze și ar crește mușchiul pe el. Din vreme în vreme, când pot să pun deoparte un buchet, îl dăruiesc Fecioarei... Toate florile grădinii noastre erau odinioară pentru ea.

Urcase în fața altarului și luase două buchete uscate, uitate pe trepte.

— Vedeți bine că e ca-n cimitire, adăugă ea, aruncându-le la picioarele abatelui Mouret.

Acesta le ridică de jos fără să răspundă. Noaptea se lăsase cu totul. Fratele Archangias se împiedică între scaune și fu cât pe ce să cadă. Înjura, mormăia fraze înăbușite în care reveneau numele lui Isus și Mariei. Când Teuse, care se dusese să caute o lampă, reintră în biserică, îl întrebă cu simplitate pe preot:

— Așadar, să urc în pod oalele și bidinelele?

— Da, răspunse el, s-a sfârșit. Vom vedea mai târziu ce mai e de făcut.

Ea merse înaintea lor, luând totul, tăcută, de frică să nu spună prea mult. Și cum abatele Mouret păstrase în mână cele două buchete uscate, Fratele Archangias îi strigă, trecând pe dinaintea găinăriei:

— Aruncă odată alea!

Abatele mai făcu câțiva pași, cu capul plecat, apoi azvârli florile în groapa cu bălegar, pe deasupra gardului.

V

Fratele Archangias, care mâncase, rămase acolo, călare pe un scaun cu spătarul întors, pe când preotul lua cina. De când acesta din urmă se întorsese la Artaud, Fratele venea aproape în fiecare seară să se instaleze în prezbiteriu. Niciodată nu se impusese cu mai multă asprime. Bocancii lui stricau pardoseala, vocea lui detuna, dădea cu pumnii în mobile, în timp ce povestea cum le bătea dimineața la fund pe fetițe sau își rezuma morala în formule dure ca niște lovituri de bâtă. Apoi, plictisindu-se, îi venise ideea să joace cărți cu Teuse. Jucau întruna război, Teuse nefiind în stare să învețe vreodată alt joc. Abatele Mouret, care surâdea de îndată ce începeau să trântească cu furie cărțile pe masă, aluneca încetul cu încetul într-o adâncă reverie; și ore întregi evada astfel, sub privirile bănuitoare ale Fratelui Archangias.

În seara aceea, Teuse era într-o asemenea stare, încât spuse că se va duce să se culce de cum va fi strânsă masa. Fratele însă voia să joace. O bătu pe umeri și sfârși prin a o așeza pe scaun, cu atâta violență, încât scaunul trosni. Deja făcea cărțile. Désirée, care nu-l putea suferi, dispăruse cu desertul, pe care aproape în fiecare seară se ducea să-l mănânce în pat.

— Vreau roșiile, zise Teuse.

Și lupta începu. Teuse îi luă Fratelui la început câteva cărți bune. Apoi, doi ași căzură în același timp pe masă.

— Război! strigă ea cu o emoție extraordinară.

Aruncă un nouă, ceea ce o consternă; cum fratele însă aruncă doar un șapte, ea adună cărțile triumfătoare. După o jumătate de ceas nu mai avea iarăși decât doi ași, iar șansele erau din nou egale. Și peste încă un sfert de oră, ea era aceea care pierdea un as. Agitația de valeți, dame și rigi avea toată furia unui măcel.

— Strașnică partidă, hai? zise Fratele Archangias, întorcându-se spre abatele Mouret.

Dar îl văzu atât de dus, atât de departe, având pe buze un zâmbet atât de inconștient, încât ridică glasul cu brutalitate.

— Dar bine, părinte, nu te uiți la noi? Nu prea e politicos... Nu jucăm decât pentru dumneata. Căutăm să te înveselim... Haide, privește jocul. O să fie mai bine decât să visezi întruna. Unde mai călătoreai?

Preotul tresări. Nu răspunse, se sforță să urmărească jocul, clipind din ochi. Partida continua cu înverșunare. Teuse își recâștigă asul, apoi îl pierdu iarăși. În unele seri își disputau astfel așii timp de patru ceasuri; și adesea chiar se duceau să se culce, furioși, fără să fi izbutit să se bată unul pe altul.

— Acu îmi veni în minte! strigă deodată Teuse, căreia îi era tare frică să nu piardă, părintele trebuia să iasă astă-seară. Le-a făgăduit lui Fortuné și Rosaliei să le facă o sfeștanie, cum e datina... Iute, părinte! Fratele o să te însoțească.

Abatele Mouret se și ridicase și își căuta pălăria. Fratele Archangias, fără să lase cărțile din mână, se supără însă:

— Ia lasă! Cocina aia are nevoie de sfeștanie? Asta le trebuie pentru porcăriile ce-o să se petreacă acolo?... Încă un obicei pe care ar trebui să-l desființezi. Un preot nu trebuie să-și

vâre nasul în așternutul proaspeților însurăței... Stai. Să terminăm partida. E mai bine așa.

— Nu, zise preotul, am făgăduit. Acești oameni cumsecade ar putea să se simtă jigniți... Dumneata rămâi. Așteaptă-mă și termină-ți partida.

Teuse, foarte neliniștită, se uita la Fratele Archangias.

— Ei bine, da, rămân! strigă acesta. E prostie curată!

Dar nici nu deschisese bine ușa abatele Mouret, că se și ridică pentru a-l urma, aruncând cu violență cărțile. Se întoarse și zise către Teuse:

— Era să câștig... Lasă pachetele cum sunt. O să continuăm partida mâine.

— Ei, da, acum toate-s claie peste grămadă, răspunse bătrâna servitoare, care se grăbise să amestece cărțile. Crezi că o să-ți pun pachetul sub un clopot de sticlă? Și-apoi, puteam să câștig, mai aveam un as.

Fratele Archangias, din câtiva pași, îl ajunse pe abatele Mouret, care cobora poteca îngustă ce ducea în sat. Își luase sarcina de a veghea asupra lui. Îl spiona încontinuu, însoțindu-l pretutindeni, punând pe un băiat de la școală să-l urmărească atunci când n-o putea face el însuși. Zicea, cu râsu-i teribil, că era „paznicul lui Dumnezeu". Și, într-adevăr, preotul părea un vinovat întemnițat în umbra neagră a sutanei Fratelui, un vinovat în care n-ai încredere, pe care-l socotești destul de slab ca să cadă iar în greșeală dacă l-ai pierde o clipă din ochi. Era o asprime de fată bătrână geloasă, o minuțioasă grijă de temnicer care-și duce datoria până acolo încât acoperă crâmpeiele de cer întrezărite prin ferestrele temniței. Fratele Archangias era totdeauna acolo, astupând cele mai mici deschizături ale carcerei, astfel încât nicio rază de soare, niciun miros, nimic din afară să nu

pătrundă înăuntru. Pândea cele mai mici slăbiciuni ale abatelui, îi citea în ochi gândurile duioase, i le alunga cu o vorbă, ca pe niște dihănii vătămătoare. Tăcerile, zâmbetele, palorile frunții, înfiorările membrelor, totul era în stăpânirea lui. De altfel, evita să vorbească pe față despre greșeală. Simpla lui prezență era o mustrare. Felul cum rostea anumite fraze le făcea să fie șfichiuitoare ca o lovitură de bici. Punea într-un gest toată murdăria pe care-o scuipa pe păcat. Întocmai ca acei bărbați înșelați ce-și copleșesc soțiile cu aluzii nemiloase, a căror cruzime o gustă doar ei, nu mai vorbea despre scena de la Paradou, mulțumindu-se să o evoce cu un cuvânt, pentru a nimici, în orele de criză, acel trup răzvrătit. Și el fusese înșelat de acest preot, care era întinat de adulteru-i divin, călcându-și jurămintele, aducând cu el dezmierdări oprite, al căror îndepărtat parfum era îndeajuns ca să-i întărâte înfrânarea de țap ce nu se satisfăcuse niciodată.

Era aproape ora zece. Satul dormea; dar, de la celălalt capăt, dinspre moară, venea o gălăgie dintr-una din bojdeucile bine luminate. Moș Bambousse dăduse fiicei sale și ginerelui un colț al casei, rezervându-și pentru el cele mai frumoase încăperi. Chefuiau acolo în așteptarea preotului.

— Sunt beți, tună Fratele Archangias. Îi auzi cum chiolhănesc?!

Abatele Mouret nu răspunse. Noaptea era splendidă, albăstrită toată de un clar de lună ce preschimba în depărtare valea într-un lac adormit. Și el își încetinea mersul, scăldat parcă într-o stare de bine de valul acela de lumină blândă; se oprea chiar în fața unor mari pete de lumină, cu fiorul delicios pe care-l simți când te apropii de-o apă răcoroasă. Fratele

continua să meargă cu pași mari, dojenindu-l, chemându-l.

— Vino odată... Nu-i sănătos să cutreieri câmpurile la ora asta. Ți-ar fi mai bine în pat.

Deodată însă, la intrarea în sat, se proțăpi în mijlocul drumului. Privea dealurile, pe care albele dâre ale făgașelor se pierdeau în negrele pete ale păduricilor de pini. Mârâia ca un câine ce adulmecă o primejdie.

— Cine coboară de-acolo de sus așa târziu? murmură el.

Preotul, neauzind și nevăzând nimic, voi la rându-i să-l facă să-și zorească pașii.

— Lasă, uite-l, reluă cu voiciune Fratele Archangias. E la cotitură. Iată, luna îl luminează. Îl vezi bine acum... E unul înalt, cu un toiag.

Apoi, după o tăcere, reluă, cu vocea răgușită, înăbușită de furie:

— El e, golanul ăla!... Îl simțeam eu.

Nou-venitul ajunsese la poalele colnicului și abatele Mouret îl recunoscu pe Jeanbernat. În ciuda celor optzeci de ani ai săi, moșneagul călca atât de apăsat, că bocancii lui potcoviți făceau să scapere pietrele de pe drum. Mergea falnic ca un stejar, fără să se slujească măcar de toiag, pe care-l purta pe umăr ca pe o pușcă.

— Ah, blestematul! bolborosi Fratele pironit locului. Diavolul îi presară tot jeraticul din iad sub picioare.

Preotul, foarte tulburat, dându-și seama că nu-l va putea potoli pe însoțitorul său, întoarse spatele spre a-și vedea de drum, nădăjduind încă să-l evite pe Jeanbernat, grăbindu-se să ajungă la casa lui Bambousse. Dar nu făcuse nici cinci pași și glasul batjocoritor al bătrânului se înălță aproape în spatele lui.

— Ei, părinte, așteaptă-mă! Ce, ți-e frică de mine?

Și cum abatele Mouret se opri, el se apropie, continuând:

— Păi, de! anteriele astea te stingheresc, te împiedică să alergi. Apoi, degeaba e noapte, că vă recunoaște omul de la o poștă... De pe coama dealului mi-am zis: „Ia te uită! Colo jos e părințelul". Oh! am încă ochi buni... Vasăzică nu mai vii pe la noi?

— Am avut atâtea treburi! murmură preotul, foarte palid.

— Bine, bine, liber e fiecare să facă ce vrea. Ți-am spus asta ca să-ți arăt că nu-ți port pică pentru că ești popă. Nici măcar n-am vorbit de Dumnezeu, puțin îmi pasă... Mititica crede că eu te împiedic să mai vii. I-am răspuns: „Părintele e un dobitoc". Și chiar asta gândesc. Te-am mâncat cât ai fost bolnav? Nici n-am urcat măcar să te văd... Liber e fiecare să facă ce vrea.

Vorbea cu nepăsare, făcându-se că nu bagă de seamă prezența Fratelui Archangias. Cum acesta scoase însă un mormăit mai amenințător, el reluă:

— Ei, părinte, îți plimbi porcul cu dumneata?

— Stai tu, tâlharule! urlă Fratele, cu pumnii strânși.

Jeanbernat, cu toiagul ridicat, se făcu că-l recunoaște.

— Jos labele! strigă el. A, tu ești, omul popimii. Ar fi trebuit să te miros după tovalul feței... Noi doi avem o socoteală de încheiat. Am jurat să vin să-ți tai urechile în mijlocul clasei. Asta o să-i distreze pe copiii pe care-i otrăvești.

Fratele, în fața ciomagului, se dădu înapoi, cu gura plină de înjurături. Bolborosea, nu-și mai găsea cuvintele.

— O să te dau pe mâna jandarmilor, ucigașule! Ai scuipat pe biserică, te-am văzut! Faci bieții oameni să moară numai trecându-le prin

fața porții. La Saint-Eutrope ai făcut-o pe o fată să lepede silind-o să mestece o hostie sfințită pe care-o furaseși. La Béage te-ai dus și ai dezgropat copii, pe care i-ai dus de acolo în spinare pentru nelegiuirile tale... Toată lumea știe asta, mizerabile! Ești scandalul întregului ținut. Cel ce ți-ar suci gâtul ar merge în rai.

Bătrânul asculta, rânjind, învârtind bățul. Între două injurii ale celuilalt, repeta cu glas scăzut:

— Hai, hai, varsă-ți veninul, șarpe! O să-ți moi eu acum oasele.

Abatele Mouret voi să intervină. Dar Fratele Archangias îl respinse, zicând:

— Ții cu el! Nu te-a făcut să calci pe cruce? Spune că nu-i așa.

Și, întorcându-se iarăși spre Jeanbernat:

— Ah, satano, mult trebuie să mai fi râs când ai înhățat un preot în ghearele tale! Cerul îi pedepsește însă pe cei care te-au ajutat la acest sacrilegiu!... Ce făceai noaptea, când dormea? Veneai să-i ungi tonsura cu balele tale, ca să-i crească părul mai iute, nu-i așa? Îi suflai pe bărbie și pe obraji ca să-i crească barba de-un cot într-o noapte. Îi frecai trupul cu farmecele tale, îi suflai în gură turbare de câine, îl băgai în călduri... Și astfel l-ai preschimbat în animal, satano!

— Prost mai e, zise Jeanbernat, punându-și ciomagul pe umăr. Mă plictisește.

Fratele, devenind îndrăzneț, îi băgă pumnii sub nas.

— Dar târfa ta! strigă el. Tu ai băgat-o goală în patul preotului!

Scoase însă un urlet, sărind înapoi. Toiagul bătrânului tocmai i se frânsese pe spate. Se dădu mai îndărăt, luă un bolovan cât doi pumni dintr-un morman de pietre de pe marginea drumului și-l azvârli în capul lui Jeanbernat. Acesta,

dacă nu s-ar fi aplecat, s-ar fi ales cu fruntea crăpată. Alergă la mormanul vecin, se adăposti, luă pietre. Și se încinse o teribilă luptă de la o grămadă la alta. Pietrele cădeau ca o ploaie. Luna proiecta deslușit umbrele.

— Da, ai băgat-o în patul lui! repeta Fratele scos din minți. Și-ai pus un Crist sub saltea ca să-l spurce... Ha, ha! te miri că știu totul. Aștepți vreun monstru din împreunarea aia. Faci în fiecare dimineață cele treisprezece semne ale iadului pe pântecul târfei tale, ca să-l nască pe Anticrist. Vrei Anticristul, tâlharule... Na, să te chiorască piatra asta!

— Și-asta să-ți astupe botul, omul popimii! răspunse Jeanbernat, recăpătându-și calmul. Mare nătărău mai e dobitocul ăsta!... O să trebuiască să-ți zdrobesc țeasta ca să-mi pot urma drumul? Catehismul ți-a luat mințile?

— Catehismul! Vrei să știi catehismul ce se cade să-l învețe niște blestemați ca tine? Da, o să te-nvăț să te închini... Asta-i pentru Tatăl, asta pentru Fiul și-asta pentru Sfântul Duh... Ah! ești încă în picioare. Stai așa, stai așa!... Amin!

Și-l împroșcă cu un pumn de pietricele. Jeanbernat, atins la umăr, lăsă pietrele pe care le ținea în mâini și înaintă liniștit, pe când Fratele Archangias lua din morman alți pumni de pietre, bolborosind:

— Te nimicesc. Domnul vrea asta. Domnul îmi călăuzește brațul.

— Ai de gând să taci? zise bătrânul, înhățându-l de ceafă.

Atunci avu loc o scurtă luptă în praful drumului, albăstrit de lună. Fratele, văzându-se mai slab, încerca să muște. Brațele uscate ale lui Jeanbernat erau ca niște odgoane ce-l legau atât de strâns, că simțea cum îi intrau nodurile în

carne. Tăcea, înăbușindu-se, cu gândul la vreo viclenie. Când îl puse sub el, bătrânul reluă, zeflemisind:

— Îmi vine să-ți rup un braț, ca să-l zdrobesc pe Dumnezeul tău. Vezi bine că nu-i cel mai tare Dumnezeul tău. Eu te nimicesc... Și-acum o să-ți tai urechile. Prea m-ai sastisit.

Și scoase tacticos un cuțit din buzunar. Abatele Mouret, care în mai multe rânduri se-aruncase zadarnic între luptători, interveni atât de stăruitor, că până la urmă moșneagul consimți să lase această operație pe mai târziu.

— Rău faci, părinte, murmură el. Voinicul ăsta are nevoie să i se lase puțin sânge. Fie însă, ca să nu te supăr, voi aștepta. O să-l mai întâlnesc eu în vreun colțișor.

Cum Fratele mormăise ceva, se întrerupse pentru a-i striga:

— Să nu te miști, că ți le retez numaidecât!

— Dar te-ai așezat pe pieptul lui, zise preotul. Scoală-te ca să poată răsufla.

— Nu, nu, că s-ar apuca iar de pozne. O să-l las când voi pleca... Cum îți spuneam, părinte, când s-a aruncat nemernicul ăsta între noi, vei fi bine-venit acolo. Știi că mititica e stăpână. Eu n-o deranjez mai mult decât lăptucile mele. Totul crește în libertate acolo... Numai imbecili ca ăsta pot să vadă vreun rău... Unde-ai văzut răul, netrebnicule? Tu ai scornit răul, animalule!

Îl zgâlțâia iarăși pe Frate.

— Lasă-l să se ridice, se rugă abatele.

— Îndată... Mititica nu prea e-n apele ei de câtva timp. Nu băgam de seamă, dar mi-a spus ea. Și mă duc să-l încunoștințez pe unchiul dumitale Pascal, la Plassans. Noaptea ești liniștit, nu-ntâlnești pe nimeni... Da, da, mititica nu e bine.

Preotul nu găsi niciun cuvânt. Se clătina, cu capul în jos.

— Și era atât de mulțumită să te îngrijească, continuă moșneagul. Fumându-mi pipa, o auzeam cum râdea. Asta mi-era de-ajuns. Fetele sunt ca păduceii: când înfloresc, dau tot ce pot... În sfârșit, dacă te-o trage inima, vei veni. Poate asta ar mai înveseli-o pe mititica... Bună seara, părinte.

Se ridicase încet, strângând pumnii Fratelui, temându-se să nu-i joace vreun renghi. Și se depărtă, fără a întoarce capul, reluându-și pasul lung și apăsat.

Fratele se târî tiptil până la mormanul de pietre. Așteptă ca moșneagul să fie la o oarecare distanță. Apoi o luă de la capăt, furios, cu amândouă mâinile. Pietrele se rostogoleau însă în colbul drumului. Jeanbernat nu mai catadicsea să se supere și se ducea, drept ca un arbore, în adâncul nopții senine.

— Blestematul! Satana-l mână! bolborosi Fratele, făcând să vâjâie o ultimă piatră. Un moșneag pe care un bobârnac ar trebui să-l doboare! Iadu-l oțelește. I-am simțit ghearele.

În furia lui neputincioasă, călca în picioare pietrele risipite. Deodată, se întoarse spre abatele Mouret.

— E vina dumitale! strigă el. Ar fi trebuit să-mi vii în ajutor; împreună, l-am fi strâns de gât.

La celălalt capăt al satului, gălăgia devenise și mai mare în casa lui Bambousse. Se auzea lămurit zgomotul făcut de fundul paharelor trântite ritmic pe masă. Preotul pornise iar la drum fără să ridice capul, îndreptându-se spre galbenul snop de lumină pe care-l răspândea fereastra. Fratele îl urmă, posomorât, cu sutana murdărită de praf, cu un obraz julit de o piatră. Apoi, cu vocea-i aspră, îl întrebă după o tăcere:

— O să te duci?

Și cum abatele Mouret nu răspunse, continuă:

— Ia seama să nu păcătuiești iar!... E de-ajuns ca omul acela să treacă pe lângă tine pentru ca tot trupul să ți se-nfurnice. Te-am văzut la lumina lunii, palid ca o fată... Ia seama, auzi! De data asta Dumnezeu nu va mai ierta. Va fi culmea prihanei. Ah, mizerabilă tină, spurcăciunea te biruie...

Atunci, preotul ridică în sfârșit capul. Plângea cu lacrimi mari, în tăcere. Spuse cu duioșie și cu adâncă tristețe:

— De ce-mi vorbești astfel?... Ești mereu lângă mine, îmi știi zbuciumul de fiece clipă. Nu te îndoi de mine, lasă-mi puterea de a mă birui.

Aceste cuvinte atât de simple, scăldate de lacrimi mute, căpătau în noapte un asemenea caracter de sublimă durere, că până și Fratele Archangias, cu toată asprimea lui, se simți tulburat. El nu mai scoase niciun cuvânt, scuturându-și sutana, ștergându-și obrazul care sângera. Când fură dinaintea casei lui Bambousse, refuză să intre. Se așeză, la câțiva pași, pe o veche cărucioară răsturnată, unde așteptă cu o răbdare posomorâtă.

— Iată și părintele! strigară într-un glas nuntașii adunați împrejurul mesei.

Și umplură iarăși paharele. Abatele Mouret trebui să ia unul. Nu făcuseră petrecere de nuntă. Seara însă, după cină, puseseră pe masă o damigeană de vreo cincizeci de litri pe care trebuiau s-o golească înainte de a se culca. Erau zece, și deja moș Bambousse răsturna cu o singură mână damigeana, din care nu mai curgea decât un firicel de vin roșu. Rosalie, foarte veselă, muia bărbia copilului în paharul ei, pe când Fortuné dădea reprezentație, ridica scaune cu dinții. Toată lumea trecu în odaie. Datina cerea ca preotul să bea acolo vinul ce i se turnase.

Asta se chema blagoslovirea camerei. Purta noroc, 'erea căsnicia de gâlcevi. Pe vremea părintelui Caffin, lucrurile se petreceau în veselie, bătrânului preot plăcându-i să râdă; era chiar renumit pentru felul cum își golea paharul, fără să lase la fund o picătură; cu atât mai mult cu cât femeile din Artaud pretindeau că fiecare picătură lăsată era un an de dragoste mai puțin pentru miri. Cu abatele Mouret nu se glumea așa tare. Bău totuși dintr-o înghițitură, ceea ce păru să-l măgulească mult pe moș Bambousse. Bătrâna Brichet se uită chiondorâș la fundul paharului, unde rămăsese puțin vin. În fața patului, un unchi, care era pândar, făcea glume fără perdea, ce provocau râsul Rosaliei, pe care Fortuné o și trântise pe burtă la marginea mindirului, în chip de dezmierdare. Și după ce toți găsiră câte o glumă prea slobodă, se întoarseră în sală. Vincent și Catherine rămaseră acolo singuri. Vincent, suit pe un scaun, ținând în brațe enorma damigeană aplecată, sfârșea s-o golească în gura deschisă a Catherinei.

— Mulțumesc, părinte, strigă Bambousse conducându-l pe preot. Ei bine, iată-i căsătoriți! Ești mulțumit. Ah, golanii! Dacă dumneata crezi că o se-apuce mai îndată să se-nchine... Noapte bună, părinte, somn ușor.

Fratele Archangias se depărtase încet de fundul cărucioarei pe care șezuse.

— Turna-le-ar dracu' lopeți de cărbuni încinși pe piele și să-i văd crăpând, murmură el.

Nu mai deschise gura. Îl însoți pe abatele Mouret până la prezbiteriu. Acolo așteptă să închidă ușa mai înainte de a se retrage; se întoarse chiar în două rânduri ca să se asigure că nu iese. Când preotul ajunse în odaia lui, se aruncă îmbrăcat pe pat, cu capul în pernă, cu mâinile la urechi, ca să nu mai vadă, să nu mai audă, și adormi buștean.

VI

A doua zi era duminică. Înălțarea Sfintei Cruci căzând într-o zi de mare slujbă, abatele Mouret voise să celebreze această sărbătoare religioasă cu o deosebită strălucire. Căpătase o extraordinară evlavie pentru Cruce, înlocuise în odaia lui statuia Sfintei Fecioare cu un mare crucifix de lemn negru, în fața căruia petrecea ore întregi în adorație. Proslăvind Crucea, punând-o mai presus de orice, ca țel unic al vieții lui, dobândea puterea de a suferi și de a lupta. Voia să se răstignească în locul lui Isus, să fie încununat cu spini, să aibă mâinile și picioarele găurite și coasta străpunsă. Cât de laș era ca să îndrăznească să se plângă de o rană mincinoasă, când Dumnezeul lui sângera acolo din tot trupul, cu zâmbetul Mântuirii pe buze? Și dacă, așa mizerabilă cum era, el își oferea rana ca jertfă, sfârșea prin a cădea în extaz, prin a crede că sângele îi curge aievea de pe frunte, din membre, din piept. Erau ceasuri de ușurare, toată necurăția i se scurgea prin răni. Se ridica cu un eroism de martir, își dorea torturi cumplite, ca să le îndure fără cea mai mică înfiorare.

Cum se lumină de ziuă, îngenunche în fața crucifixului. Și harul se pogorî abundent ca o rouă. Nu făcu sforțări, nu trebui decât să îndoaie genunchii, spre a-l primi în adâncul inimii, simțind cum îl pătrunde până-n cele mai mici fibre

ale trupului, ca un balsam alinător. În ajun se chinuise, dar nu coborâse asupră-i. Rămânea multă vreme neînduplecat la tânguirile-i de blestemat; îl ajuta adesea, când, cu un gest de copil, nu mai știa să facă altceva decât să împreuneze mâinile. În dimineața aceea fu o binecuvântare, o desăvârșită odihnă, o credință deplină. Uită angoasele din zilele precedente. Se dărui cu totul bucuriei triumfale a Crucii. O armură îi acoperea trupul, impenetrabilă, prin care lumea nu putea trece. Când coborî, plutea într-o atmosferă de izbândă și seninătate. Teuse, uimită, se duse să o caute pe Désirée ca să-l sărute. Ambele băteau din palme, strigând că de șase luni n-arătase așa de bine.

În biserică, în timpul marii slujbe, preotul sfârși prin a-l regăsi întru totul pe Dumnezeu. De multă vreme nu se apropiase de altar cu atâta înduioșare. Trebui să se stăpânească pentru a nu izbucni în plâns, cu gura lipită de sfântul acoperământ. Era o mare slujbă solemnă. Unchiul Rosaliei, pândarul, cânta în strană, cu o voce de bas al cărei huruit umplea bolta cu un cântec ca de orgă. Vincent, înveșmântat cu un stihar prea larg ce aparținuse abatelui Caffin, legăna o veche cădelniță de argint, încântat de zgomotul pe care-l făceau lănțișoarele, cădelnițând foarte sus ca să iasă cât mai mult fum, uitându-se în spate dacă nu tușea cineva. Biserica era aproape plină. Lumea voise să vadă zugrăvelile părintelui. Niște țărănci râdeau, fiindcă mirosea frumos, pe când bărbații, în fund, stând în picioare sub amvon, dădeau din cap la fiecare notă mai cavernoasă a cântărețului. Soarele strălucitor al dimineții se strecura prin geamurile de hârtie, așezând pe zidurile retencuite vesele lumini schimbătoare, pe care umbrele făcute de bonetele femeilor proiectau stoluri de

fluturi uriași. Și chiar și buchetele artificiale puse pe gradenele altarului aveau o jilavă veselie de flori naturale culese de curând. Când preotul se întoarse ca să binecuvânteze asistența, fu cuprins de o și mai mare duioșie văzând biserica atât de curată, atât de ticsită de lume, atât de plină de muzică, miresme și lumină.

După ruga ce precedă jertfirea pâinii și a vinului, un murmur trecu printre țărănci. Vincent, care ridicase curios capul, era cât pe ce să răstoarne tot jeraticul din cădelniță pe patrafirul părintelui. Și, cum acesta îl privea cu severitate, voi să se scuze, murmurând:

— A intrat unchiul sfinției tale.

Abatele Mouret îl zări în fundul bisericii pe doctorul Pascal, rezemat de unul dintre stâlpii subțiri de lemn ce susțineau amvonul. Acesta n-avea ca de obicei fața zâmbitoare, ușor zeflemitoare. Își scosese pălăria, grav, supărat, urmărind slujba cu vădită nerăbdare. Priveliștea preotului la altar, starea lui de reculegere, gesturile lui domoale, desăvârșita seninătate a chipului său părură treptat să-l irite și mai mult. Nu putu să stea până la sfârșitul slujbei. Ieși, se învârti împrejurul bisericii și al calului, pe care-l legase de un oblon al prezbiteriului.

— Ei bine, flăcăul ăsta n-are de gând să sfârșească cu tămâierile? o întrebă el pe Teuse, care venea din sacristie.

— S-a isprăvit, răspunse ea. Intrați în salon... Părintele se dezbracă. Știe că sunteți aici.

— Cred și eu! Doar dacă n-a orbit cumva, murmură doctorul, urmând-o în încăperea rece, auster mobilată, pe care o numea pompos salon.

Se preumblă câteva minute de colo până colo. Încăperea, de o tristețe cenușie, îi sporea proasta dispoziție. În timp ce umbla, lovea cu vârful bastonului stofa roasă din păr de cal cu care

erau învelite scaunele, care aveau sunetul spart al pietrei. Apoi, obosit, se opri dinaintea căminului, pe care o mare statuie a Sfântului Iosif, mâzgălită ca vai de lume, ținea loc de pendulă.

— Ah, se potrivește de minune! zise el când auzi zgomotul ușii.

Și, înaintând spre abate:

— Știi că m-ai făcut să înghit o jumătate de slujbă? De multă vreme nu mi s-a întâmplat una ca asta... În sfârșit, țineam neapărat să te văd astăzi. Voiam să-ți vorbesc.

Nu termină. Se uita la preot cu mirare. Se lăsă o tăcere.

— Tu ești bine cu sănătatea? reluă el în fine cu un glas schimbat.

— Da, mă simt mult mai bine, zise abatele Mouret surâzând. Te așteptam să vii joi. Duminica nu-i ziua dumitale... Ai să-mi spui ceva?

Dar unchiul Pascal nu răspunse numaidecât. Continua să-l examineze pe abate. Acesta era încă înfierbântat la ieșirea din biserică; aducea în păr miros de tămâie; păstra în adâncul ochilor bucuria Crucii. Unchiul dădu din cap în fața acestei păci triumfătoare.

— Vin de la Paradou, zise el deodată. Jeanbernat a venit azi-noapte să mă caute... Am văzut-o pe Albine. Mă neliniștește. Are nevoie de multă grijă și atenție.

Și pe când vorbea îl studia mereu pe preot. Nici nu văzu cum îi băteau pleoapele.

— În sfârșit, te-a îngrijit, adăugă el cu mai multă asprime. Fără ea, băiete, ai fi poate la ora asta într-o celulă de la Tulettes, cu cămașa de forță-n spinare... Ei bine, am făgăduit că te vei duce s-o vezi. Te iau cu mine. E un adio. Vrea să plece.

— Nu pot decât să mă rog pentru persoana de care-mi vorbești, zise abatele Mouret cu blândețe.

Și, cum doctorul se înfuria, izbind cu bastonul în canapea:

— Sunt preot, doar ruga-mi stă-n putere, încheie el simplu, cu un glas hotărât.

— Ah, ia te uită, ai dreptate! strigă unchiul Pascal, lăsându-se să cadă într-un fotoliu, împietrit de mirare. Sunt un bătrân smintit. Da, am plâns în brișcă venind încoace, singur, ca un copil... Iată ce înseamnă să trăiești între cărți. Înveți multe, dar te porți ca un om necinstit... Puteam să-mi închipui că toate astea o să ia o întorsătură așa de urâtă?

Se ridică și începu să se plimbe iarăși prin odaie, deznădăjduit.

— Da, da, ar fi trebuit să-mi închipui. Era logic. Și cu tine, devenea îngrozitor. Nu ești un om ca toți ceilalți... Ascultă însă, te asigur că erai pierdut. Numai atmosfera pe care a creat-o în jurul tău putea să te scape de nebunie. În sfârșit, mă-nțelegi, nu trebuie să-ți spun în ce hal erai. E una din izbânzile carierei mele. Și nu-s mândru de asta, căci iată că acum se prăpădește biata fată!

Abatele Mouret rămăsese în picioare, foarte calm, cu radioasa-i seninătate de martir pe care nimic omenesc nu-l mai poate doborî.

— Dumnezeu se va milostivi de ea, zise el.

— Dumnezeu, Dumnezeu, murmură doctorul, ar face mai bine să nu ne pună piedici. Treaba s-ar putea aranja.

Apoi, ridicând glasul, relua:

— Chibzuisem totul. Asta-i culmea! Oh, ce imbecil!... Stăteai o lună în convalescență. Umbra copacilor, alinătoarea prezență a copilei, toată acea tinerețe te puneau pe picioare. Pe de altă parte, copila își pierdea sălbăticia, ai fi îmblânzit-o, am fi făcut amândoi din ea o domnișoară pe care am fi putut-o mărita cu cineva. Era

cum nu se poate mai bine... De unde să-mi treacă prin minte că bătrânul filosof Jeanbernat n-o să se miște de lângă salatele lui! Drept e că nici eu nu mi-am părăsit o clipă laboratorul. Aveam studii în desfășurare... Și e vina mea! Sunt un om de nimic!

Se înăbușea, voia să iasă. Își căuta peste tot pălăria, pe care o avea pe cap.

— Adio, bâigui el, mă duc... Deci nu vrei să vii? Haide, fă-o pentru mine; vezi cât sufăr. Îți jur că pe urmă va pleca. Ne-am înțeles... Brișca e aici. Peste un ceas vei fi înapoi. Vino, te rog.

Preotul făcu un gest larg, unul din acele gesturi pe care doctorul îl văzuse făcându-le la altar.

— Nu, zise el, nu pot.

Și, întovărășindu-l pe unchiul său, adăugă:

— Spune-i să îngenuncheze și să se roage lui Dumnezeu... Dumnezeu are s-o audă cum m-a auzit și pe mine; o să-i aline suferințele cum mi le-a alinat și mie. Nu este altă mântuire.

Doctorul îl privi drept în ochi și dădu din umeri cu nervozitate.

— Adio, repetă el. Acum ești sănătos. Nu mai ai nevoie de mine.

Pe când își dezlega calul, Désirée, care-i auzise vocea, sosi în fugă. Își adora unchiul. Când era mai mică, îi asculta ore întregi flecărelile copilărești, fără să se plictisească. Și acum o mai alinta, se interesa de găinăria ei, stătea câte o după-amiază cu ea, în mijlocul găinilor și rațelor, zâmbindu-i cu ochii lui pătrunzători de învățat. Îi zicea „gâsculița", pe un ton de admirație dezmierdătoare. Părea că o pune mult mai presus de celelalte fete. De aceea, ea îi sări de gât, într-un elan de dragoste. Strigă:

— Stai cu noi? Iei masa aici?

El o sărută însă, refuzând, și se desfăcu posac din îmbrățișarea ei. Ea se agăță iarăși, chicotind, de umerii lui.

— Rău faci, reluă ea. Am ouă proaspete. Pândeam găinile. Mi-au făcut paisprezece azi-dimineață... Și-am fi mâncat un pui, pe cel alb, care îi bate pe ceilalți. Erai acolo joi când i-a scos ochiul celui mare și pestriț.

Unchiul rămânea supărat. Se necăjea cu nodul hățului, pe care nu izbutea să-l desfacă. Atunci ea începu să sară în jurul lui, bătând din palme, cântând încetișor pe o arie de flaut:

— Ba da, ba da, rămâi... O să-l mâncăm, o să-l mâncăm!

Și mânia unchiului se potoli. El ridică ușor capul, zâmbi. Era prea sănătoasă, prea plină de viață, prea adevărată. Avea o veselie prea mare, firească și deschisă ca razele de soare ce-i aureau pielea dezgolită.

— Gâsculița! murmură el, încântat.

Apoi, apucând-o de încheieturile mâinilor, în vreme ce ea continua să sară:

— Ascultă, nu azi. Am o biată fată care e bolnavă. Voi veni însă în altă dimineață... Îți făgăduiesc.

— Când? Joi? stărui ea. Știi, vaca e borțoasă. De două zile nu prea e în apele ei... Ești doctor, ai putea să-i dai vreun leac.

Abatele Mouret, care stătuse acolo liniștit, nu-și putu stăpâni un râs ușor. Doctorul se urcă vesel în brișcă, zicând:

— Foarte bine, voi îngriji vaca... Vino-ncoace să te sărut, gâsculițo! Miroși frumos, miroși a sănătate. Și prețuiești mai mult ca toată lumea. Dacă toată lumea ar fi ca gâsculița mea, pământul ăsta ar fi prea frumos.

Și după ce-și porni calul plescăind ușor din limbă, continuă să vorbească singur, pe când brișca cobora panta.

— Da, brute, n-ar trebui decât brute. Am fi veseli, frumoși, puternici. Ah, ăsta-i visul!... Fata e la fel de fericită ca și vaca. Băiatul tânjește sub sutană. Puțin mai mult sânge, puțin mai mulți nervi, du-te și te plimbă! Îți ratezi viața... Rougoni adevărați, Macquart curați, copiii ăștia! Coada liotei, degenerescența finală.

Și, dând bici calului, urcă la trap coasta care ducea la Paradou.

VII

Abatele Mouret era foarte ocupat duminica. Avea vecerniile, pe care le rostea de obicei în fața scaunelor goale, nici măcar leica Brichet neducând evlavia până acolo încât să se întoarcă la biserică după-amiază. Apoi, la patru, Fratele Archangias își aducea ștrengarii de la școală pentru ca părintele să-i pună să-și recite lecția de catehism. Această recitare se prelungea uneori până foarte târziu. Când copiii se arătau prea îndărătnici, era chemată Teuse, care-i înfricoșa cu mătura ei.

În duminica aceea, pe la patru, Désirée rămase singură în prezbiteriu. Cum se plictisea, se duse să smulgă iarbă pentru iepuri în cimitir, unde creșteau niște maci splendizi, care le plăceau la nebunie iepurilor. Se târa în genunchi printre morminte, aducea șorțuri pline cu verdețuri grase, asupra cărora lighioanele ei se năpusteau cu lăcomie.

— O, ce frumoasă pătlagină! murmură ea, ghemuindu-se lângă piatra de mormânt a abatelui Caffin, încântată de descoperirea pe care o făcuse.

Într-adevăr, chiar în crăpătura lespezii, niște pătlagini superbe își întindeau foile late. Își umpluse șorțul, când i se păru că aude un zgomot ciudat. Un fâșâit de ramuri, o rostogolire de pietricele se auzeau din râpa ce mărginea o

latură a cimitirului și-n fundul căreia curgea torentul Mascle, un torent ce cobora din înălțimile Paradou-ului. Povârnișul era atât de abrupt, atât de impracticabil, încât Désirée crezu că era vreun câine rătăcit sau vreo capră scăpată. Se apropie repede. Și, când se aplecă, rămase încremenită zărind în mijlocul mărăcinișului o fată care se cățăra agățându-se de cele mai mici scobituri de stâncă cu o îndemânare extraordinară.

— Să-ți dau mâna, îi strigă ea. Poți să-ți frângi gâtul.

Fata, văzându-se descoperită, avu un gest de spaimă, ca și cum ar fi voit să coboare. Ridică însă capul și îndrăzni să accepte mâna ce i se întindea.

— Oh! te recunosc, reluă Désirée fericită, lăsându-și șorțul ca s-o apuce de mijloc, cu calineria ei de copilă. Mi-ai dat mierle. Au murit, micuțele. Și tare am fost mâhnită... Stai, îți știu numele, l-am auzit. Teuse îl rostește adesea când Serge nu-i de față. M-a oprit să-l repet... Stai, o să-mi amintesc.

Se căznea să-și aducă aminte, ceea ce o făcea foarte serioasă. Apoi, găsind, redeveni foarte veselă și gustă de mai multe ori muzicalitatea numelui.

— Albine! Albine!... E foarte dulce. Am crezut la început că ești un pițigoi, căci am avut un pițigoi căruia îi ziceam tot cam așa, nu mai știu bine.

Albine nu surâse. Era albă ca varul și o flacără de friguri îi aprindea ochii. Câteva picături de sânge i se rostogoleau pe mâini. După ce-și trase sufletul, rosti iute:

— Nu, lasă. O să-ți pătezi basmaua ștergându-mă. Nu-i nimic, doar câteva înțepături... N-am vrut să vin pe drum, aș fi fost văzută. Am preferat s-o iau de-a lungul șuvoiului... Serge e aici?

Acest nume rostit cu familiaritate, cu o înflăcărare înăbușită, n-o surprinse pe Désirée. Răspunse că era în biserică, dădea lecții de catehism.

— Nu trebuie să vorbim tare, adăugă ea, punând un deget pe buze. Serge nu-mi dă voie să vorbesc tare când face catehism. Altfel, va veni să ne certe... Hai să stăm în grajd, vrei? O să ne simțim bine acolo; o să stăm de vorbă,

— Vreau să-l văd pe Serge, spuse cu simplitate Albine.

Copila coborî iarăși glasul. Arunca priviri furișe spre biserică, murmurând:

— Da, da... Serge o să cadă-n capcană. Vino cu mine. O să ne ascundem fără să facem zgomot. Oh, e hazliu de tot!

Adunase maldărul de ierburi ce-i căzuse din șorț. Ieși din cimitir și intră în prezbiteriu, cu multă băgare de seamă, sfătuind-o pe Albine să se ascundă în spatele ei, să se pitească bine. Pe când se refugiau amândouă în fugă la găinărie, o zăriră pe Teuse, care străbătea sacristia și care păru că nu le vede.

— Sst! Sst! repetă Désirée, încântată, când se ghemuiră în fundul grajdului. Acum nimeni nu ne va mai găsi... Sunt paie. Întinde-te,

Albine trebui să se așeze pe un maldăr de paie.

— Dar Serge? întrebă ea, cu încăpățânarea ideii fixe.

— Uite, i se-aude glasul... Când o să bată din palme, se va sfârși, copiii vor pleca... Ascultă, le povestește ceva.

Glasul abatelui Mouret, foarte atenuat, ca un murmur religios pe care-l străbătu de trei ori numele lui Isus, ajungea într-adevăr până la ele prin ușa de la sacristie, pe care Teuse o deschisese probabil. Albine se înfioră. Se ridică

pentru a alerga către acel glas iubit, a cărui dezmierdare o recunoștea, când sunetul păru să-și ia zborul, înăbușit de ușa ce se închisese. Atunci se așeză iarăși, păru că așteaptă, cu mâinile strânse una într-alta, cufundată în gândurile ce-i luminau ochii albaștri. Désirée, culcată la picioarele ei, o privea cu naivă admirație.

— Oh, frumoasă ești, murmură ea. Semeni cu o icoană pe care-o avea Serge în odaia lui. Era albă toată ca dumneata. Avea bucle mari ce-i cădeau pe gât. Și lăsa să i se vadă înflăcărata inimă, acolo, în locul unde simt că bate a dumitale... Nu m-asculți, ești tristă. Vrei să ne jucăm?

Dar se întrerupse, strigând printre dinți, stăpânindu-și glasul:

— Ticăloasele! Din cauza lor au să dea de noi.

Nu-și lăsase șorțul cu ierburi și lighioanele ei o luau cu asalt. Un cârd de găini sosise cotcodăcind, chemându-se între ele, ciugulind firele verzi ce atârnau. Capra își vâra cu șiretenie capul pe sub brațul ei și mușca din frunzele mari. Chiar și vaca, legată de zid, trăgea de funie, întindea botul, răsufla cald.

— Ah, hoațelor! repeta Désirée. E pentru iepuri!... Ia dați-mi pace! Tu o să capeți o palmă peste cap. Iar ție, dacă te mai prind, îți sucesc coada... Îndrăcitele, ar fi în stare să-mi mănânce mâinile!

Pălmuia capra, alunga găinile cu piciorul, izbea vaca în bot cu pumnii din toate puterile. Dobitoacele însă se scuturau, se întorceau și mai lacome, săreau pe ea, o năpădeau, îi smulgeau șorțul. Iar ea, făcând cu ochiul, șoptea la urechea Albinei, ca și cum lighioanele ar fi putut s-o audă:

— Haz au, dragele de ele! Stai să le vezi mâncând.

Albine se uita cu aeru-i grav.

— Haide, fiți cuminți, reluă Désirée. O să vă dau la toate. Dar la fiecare pe rând... Mai întâi Lisa. Îți place grozav pătlagina, ha?

Lisa era vaca. Ea mestecă alene o mână de frunze grase, crescute pe mormântul abatelui Caffin. Un firicel de bale îi atârna din bot. Ochii ei mari, căprui aveau o blajină expresie de lăcomie.

— E rândul tău acum, continuă Désirée, întorcându-se spre capră. Oh! știu că tu vrei maci... Și îi preferi înfloriți, nu-i așa? Cu boboci ce-ți trosnesc în dinți ca niște cofeturi de jeratic roșu... Poftim, uite câțiva foarte frumoși. Sunt din colțul din stânga, unde se-ngropa anul trecut.

Și, în timp ce vorbea, îi oferea caprei un buchet de flori sângerii, din care animalul păștea. Când nu mai avu în mână decât cozile, i le vârî între dinți. Pe la spate, găinile furioase îi sfâșiau fustele. Ea le aruncă cicoare sălbatică și păpădie, culese din jurul vechilor lespezi ce se înșirau de-a lungul zidului bisericii. Găinile își disputară mai ales păpădia, cu atâta voracitate, cu așa o îndârjire de aripi și gheare, încât celelalte lighioane din curte auziră. Atunci fu o adevărată năvală. Alexandre, marele cocoș roșcat, apăru cel dintâi. Ciuguli o păpădie, o tăie în două, fără să se-atingă de ea. Cârâi, chemând găinile rămase afară, și se dădu înapoi spre a le invita să mănânce. Și intră o găină albă, apoi una neagră, apoi un întreg cârd de găini, ce se înghesuiau, se urcau unele peste altele, sfârșeau prin a se scurge ca o baltă de pene agitate. În urma găinilor veniră porumbeii, rațele, gâștele și, în fine, curcile. Désirée râdea în mijlocul acestui val viu, năpădită, pierdută, repetând:

— Așa e de câte ori aduc iarbă din cimitir. S-ar sfâșia ca să mănânce... Iarba trebuie să aibă un gust deosebit.

Și se zbătea, ridicând ultimii pumni de verdeață ca să-i scape de lacomele ciocuri ce se întindeau spre ea, repetând că trebuie să păstreze și pentru iepuri, că o să se supere, că o să le pună pe toate la post. Dar n-avea tărie. Gâștele o trăgeau atât de tare de colțurile șorțului, că era cât pe ce să cadă în genunchi. Rațele îi devorau gleznele. Doi porumbei i se așezaseră pe cap. Găinile-i săreau până pe umeri. Era o ferocitate de lighioane ce miroseau carnea, pătlagina grasă, macii roșii ca sângele, păpădia plină de sevă, în care trecuse un pic din viața morților. Făcea haz mare, simțea că era gata să se ducă la vale, să le dea și ultimele două mănunchiuri, când un teribil grohăit răspândi panica în jurul ei.

— Tu ești, grăsanule, zise ea încântată. Mănâncă-le, scapă-mă.

Porcul intră. Nu mai era purcelușul roz ca o jucărie de curând vopsită, cu o codiță ca un capăt de sfoară, ci un porc gras, bun de tăiat, rotund ca un burdihan de paracliser, cu șira spinării acoperită de un păr aspru și soios. Avea burta de culoarea chihlimbarului, căci dormise în bălegar. Cu râtul înainte, rostogolindu-se pe picioarele lui, năvăli în mijlocul găinilor, ceea ce-i permise lui Désirée să scape, fugind să le dea iepurilor cele câteva fire de iarbă pe care le apărase cu atâta vitejie. Când se întoarse, se făcuse pace. Gâștele își legănau molatec gâtul, stupide, fericite; rațele și curcile se duceau de-a lungul zidurilor, cu un mers legănat și prudent de animale schilodite; găinile cotcodăceau încet, ciugulind câte un grăunte invizibil de pe pământul bătătorit al grajdului, pe când porcul, capra și vaca clipeau din ochi, de parcă le lua încet somnul. Afară începea să toarne cu găleata.

— Ah, ce mai toarnă! zise Désirée, care se așeză la loc pe paie, înfiorându-se. Ați face bine

să stați aici, dragele mele, dacă nu vreți să vă ude leoarcă.

Se întoarse spre Albine, adăugând:

— Hai! Cât par de blege! Lighioanele astea nu se deșteaptă decât ca să se repeadă la mâncare!

Albine rămăsese tăcută. Râsetele acelei fete frumoase zbătându-se în mijlocul gâtlejurilor vorace, al ciocurilor lacome, care o gâdilau, o sărutau, care păreau că vor să-i mănânce carnea, o făcuseră și mai albă. Atâta veselie, atâta sănătate, atâta viață o deznădăjduiau. Își strângea brațele înfrigurate, strângea vidul la pieptul ei, secătuit de părăsire.

— Dar Serge? întrebă ea cu aceeași voce, clară și îndărătnică.

— Sst! zise Désirée, tocmai l-am auzit, n-a isprăvit... Am făcut mare zgomot adineauri. Pesemne Teuse a surzit astă-seară... Să stăm liniștite acum. E plăcut să auzi cum plouă.

Aversa intră pe ușa lăsată deschisă, bătea pragul cu stropi mari. Niște găini, îngrijorate, după ce încercaseră să iasă, se înghesuiseră în fundul grajdului. Toate lighioanele se refugiau acolo, împrejurul fustelor celor două fete, în afară de trei rațe, care ieșiseră în ploaie și se plimbau liniștite. Răcoarea apei ce șiroia afară părea că ține înăuntru aburul fierbinte al găinăriei. Era prea cald în paie. Désirée trase două maldăre mari și se tolăni ca pe niște perne. Era în largul ei, simțea o nespusă voluptate.

— Ce bine-i, ce bine-i, murmură ea. Culcă-te ca mine. Stau ca-n puf, paiele mă gâdilă... Și când te freci, ți-aleargă ceva de-a lungul trupului, ca și cum ți s-ar furișa niște șoareci pe sub rochie...

Și se freca, râdea singură, dând cu palma în dreapta și-n stânga, ca și cum s-ar fi apărat

de șoareci. Apoi stătea cu capul în jos, cu genunchii în sus, reluând:

— Te tăvălești prin paie la dumneata acasă? Pentru mine nu-i nimic mai plăcut... Uneori mă gâdil la tălpi. Și asta-i tare comic... Ia spune, dumneata te gâdili?

Dar marele cocoș roșcat, care se apropiase cu gravitate, văzând-o tolănită pe jos, îi sări pe grumaz.

— Ai de gând să pleci, Alexandre! strigă ea. Nătărău mai e și cocoșul ăsta! Nu pot să mă întind fără să mi se suie pe grumaz... Strângi prea tare, mă zgârii cu ghearele, m-auzi?... Vreau să stai, dar să fii cuminte, să nu mă ciugulești de păr, da?

Și nu-și mai bătu capul cu el. Cocoșul stătea țanțoș pe corsajul ei, părând uneori că o privește sub bărbie, cu un ochi de jeratic. Celelalte dobitoace se apropiau de fustele ei. După ce se mai tăvăli puțin, sfârși prin a se tolăni într-o poziție fericită, cu capul dat pe spate, cu mâinile și picioarele răsfirate. Continuă:

— Ah! ce bine e, asta mă obosește îndată. Paiele te trag spre somn, nu?... Lui Serge nu-i place să stea așa. Nici dumitale, poate. Atunci, ce-ți place?... Ia spune-mi, să știu și eu.

Ațipea încet. O clipă, rămase cu ochii larg deschiși, ca și cum ar fi încercat să descopere ce plăcere nu cunoștea. Apoi închise pleoapele, cu un zâmbet liniștit, parcă pe deplin mulțumită. Părea că doarme, dar, după câteva minute, deschise iarăși ochii, zicând:

— Vaca o să fete... Iată încă un lucru bun. Asta o să mă distreze mai mult ca orice.

Și căzu într-un somn adânc. Dobitoacele sfârșiseră prin a se urca pe ea. Era un val de pene vii ce-o acoperea. Găinile păreau că-i clocesc picioarele. Gâștele îi alintau coapsele cu puful

gâtului lor. La stânga, porcul îi încălzea șalele; pe când capra, la dreapta, își întindea capul bărbos până sub subțioara ei. Porumbeii cuibăreau mai peste tot, în palmele-i deschise, în adâncitura mijlocului, după umerii ei căzuți. Și în somnul ei era toată rumenă, dezmierdată de răsuflarea mai puternică a vacii, înăbușită sub greutatea marelui cocoș ghemuit, care se coborâse mai jos de piept, bătând din aripi, cu creasta aprinsă, și a cărui burtă roșcată o frigea prin fuste cu o dezmierdare de flăcări.

Afară, ploaia cădea mai măruntă. Un snop de raze scăpat prin spărtura unui nor aurea pulberea de apă din văzduh. Albine stătea neclintită, privind cum doarme acea frumoasă fată ce-și alina trupul tolănindu-se pe paie. Și-ar fi dorit și ea să fie așa moleșită și ostenită, adormită de plăcere, numai pentru că niște paie i-ar fi gâdilat grumazul. Pizmuia acele brațe puternice, acel sân tare, acea viață pe deplin trupească în căldura rodnică a unui cârd de dobitoace, acea desfătare animalică ce făcea din copila durdulie pașnica soră a vacii bălțate. Visa să fie iubită de cocoșul roșcat și să iubească ea însăși așa cum cresc arborii, natural, fără rușine, deschizându-și fiecare vână țâșniturilor sevei. Pământul o potolea deplin pe Désirée când se tolănea pe spate. În acest timp, ploaia încetase cu totul. Cele trei pisici ale casei mergeau una după alta de-a lungul zidului, cu mare băgare de seamă să nu se ude. Băgară capul în grajd, veniră drept la Désirée, torcând, și se culcară lângă ea, astfel încât să-i atingă puțin trupul cu labele. Moumou, pisica cea mare și neagră, ghemuită lângă unul din obrajii ei, începu să-i lingă domol bărbia.

— Dar Serge? murmură mașinal Albine.

Unde era stavila? Ce-o împiedica să fie astfel, mulțumită și fericită, în mijlocul firii? De

ce nu iubea, de ce nu era iubită, în lumina soarelui, în libertate, așa cum cresc arborii? Nu știa, se simțea părăsită, zdrobită pe vecie. Avea o îndărătnicie sălbatică, o nevoie de a-și cuprinde din nou bunul în brațe, de a-l ascunde, de a se mai bucura de el. Se ridică. Ușa de la sacristie se deschisese iarăși; se auzi o ușoară bătaie din palme, urmată de tărăboiul făcut de o droaie de copii ce bocăneau pe lespezi cu galenții lor; lecția de catehism se sfârșise. Ea părăsi tiptil grajdul, unde aștepta de un ceas, în aburul cald al găinăriei. Pe când se strecura de-a lungul coridorului sacristiei, zări spatele Teusei, care intra în bucătărie, fără să întoarcă capul. Și, sigură că nu va fi văzută, împinse ușa, apucând-o cu mâna ca să se închidă fără zgomot. Era în biserică.

VIII

Mai întâi nu văzu pe nimeni. Afară, ploaia începuse iarăși, o ploaie măruntă, care ține mult. Biserica îi păru toată cenușie. Trecu pe după sfânta masă, înaintă până la amvon. În mijlocul naosului nu erau decât bănci lăsate în dezordine de ștrengarii ce își făcuseră lecția de catehism. Limba orologiului țăcănea surd în pustiul acela. Atunci, coborî pentru a ciocăni în lemnul confesionalului, pe care-l zărea la celălalt capăt. Dar, pe când trecea pe dinaintea capelei morților, îl găsi pe abatele Mouret prosternat la picioarele marelui Crist sângerând. Stătea neclintit, credea probabil că Teuse rânduia băncile în spatele lui. Albine îi puse mâna pe umăr.

— Serge, zise ea, am venit să te caut.

Preotul tresări, ridicând capul, foarte palid. Rămase în genunchi, își făcu cruce, cu ruga fluturându-i încă pe buze.

— Am așteptat, continuă ea. În fiecare dimineață, în fiecare seară, mă uitam dacă nu vii. Am numărat zilele, apoi nu le-am mai numărat. Au trecut săptămâni... Când am știut că nu vei veni, am venit eu. Mi-am zis: „O să-l aduc...". Dă-mi mâinile, să plecăm.

Și-i întindea mâinile, ca pentru a-l ajuta să se ridice. El se închină iarăși. Se ruga în continuare, privind-o. Găsea puteri supraomenești în harul ce-l scălda de dimineață, ca o baie cerească.

— Locul tău nu e aici, zise el cu gravitate. Du-te... Îți sporești suferințele.

— Nu sufăr, reluă ea cu un zâmbet. Mi-e mai bine, sunt vindecată pentru că te văd... Ascultă, mă făceam mai bolnavă decât eram ca să mi te-aducă. Pot să o mărturisesc acum. Ți-ai închipuit oare că, regăsindu-te, o să-mi țin făgăduiala de a pleca, de-a părăsi ținutul? Mai degrabă te-aș fi luat pe umerii mei... Ceilalți nu știu, dar tu știi bine că acum nu mai pot să trăiesc decât la pieptul tău.

Redevenea fericită, se apropia cu dezmierdări de copilă liberă, fără să observe glaciala rigiditate a preotului. Deveni nerăbdătoare, bătu din palme cu voioșie, strigând:

— Haide, hotărăște-te, Serge! Ne pierdem vremea aici! Nu-i nevoie de-atâta gândire. Te iau cu mine, asta-i tot... Dacă dorești să nu fii văzut, o vom lua pe lângă Mascle. Drumul e cam anevoios, dar l-am făcut singură; când vom fi doi, ne vom ajuta... Știi drumul, nu? Vom străbate cimitirul, vom coborî pe malul șuvoiului, apoi nu vom avea decât să-l urmăm, până la grădină. Ce bine te simți acolo, în adâncul ei! Haide, nu-i țipenie de om! Nimic altceva decât mărăciniș și frumoase pietre rotunde. Matca e aproape seacă. Mă gândeam pe când veneam: „Când o să-l am lângă mine, o să umblăm încet, sărutându-ne...". Haide, grăbește-te. Te-aștept, Serge.

Preotul părea că n-o mai aude. Se ruga iarăși, cerând cerului curajul sfinților. Mai înainte de a începe lupta supremă, se înarma cu săbiile de foc ale credinței. O clipă, se temu să nu șovăie. Îi trebuise un eroism de martir ca să-și lase genunchii pironiți de lespezi, în timp ce fiecare vorbă a Albinei îl chema: inima-i zbura spre ea, tot sângele-i clocotea, aruncându-l în brațele ei, cu dorința irezistibilă de a-i săruta

părul. Numai cu îmbălsămata-i răsuflare, îl trezise și făcuse să i se perinde într-o clipă pe dinaintea ochilor amintirile dragostei lor, marea grădină, preumblările pe sub arbori, bucuria unirii lor. Harul însă îl scăldă cu roua lui și mai îmbelșugată; nu fu decât un chin de-o clipă, ce-i supse sângele din vine; și nimic omenesc nu mai rămase în el. Nu mai era decât lucrul lui Dumnezeu.

Albine trebui să-l atingă iarăși pe umăr. Era îngrijorată, se mânia încetul cu încetul.

— De ce nu-mi răspunzi? Nu poți să mă respingi, mă vei urma... Gândește-te că aș muri dacă nu mi-ai îndeplini ruga. Dar nu, asta-i cu neputință. Adu-ți aminte. Eram împreună, nu trebuia să ne despărțim niciodată. Și de douăzeci de ori mi te-ai dat. Îmi ziceai să te iau cu totul, să-ți iau răsuflarea, să-ți iau viața... N-a fost un vis, cred eu. Nu-i părticică a trupului tău pe care să nu mi-o fi dat, niciun fir din părul tău care să nu fie al meu. Ai un semn pe umărul stâng, l-am sărutat, e-al meu. Mâinile tale îmi aparțin, căci le-am strâns zile întregi într-ale mele. Obrazul tău, buzele tale, ochii tăi, fruntea ta, toate sunt ale mele, căci le-am luat în stăpânire cu dezmierdările mele... Auzi, Serge?

Se înălța în fața lui, atotputernică, întinzând brațele. Repetă cu un glas mai ridicat:

— Auzi, Serge? Ești al meu.

Atunci, abatele Mouret se ridică încet. Se rezemă de altar, zicând:

— Nu, te înșeli, sunt al lui Dumnezeu.

Era plin de seninătate. Fața lui parcă era a unui sfânt de piatră, pe care n-o tulbură nicio căldură pornită din adâncurile trupului. Sutana-i cădea în cute țepene, ca un negru giulgiu, fără a lăsa să se ghicească nimic din trupul său. Albine se dădu înapoi la vederea întunecatei

fantome a dragostei sale. Nu mai regăsea barba lui crescută în voie, părul lui lung și bogat. Acum, în mijlocul părului său retezat, zărea o pată albă, tonsura, care o neliniștea ca o boală necunoscută, vreo bubă rea, crescută acolo ca să-i roadă amintirea zilelor fericite. Nu-i recunoștea nici mâinile odinioară încălzite de dezmierdări, nici gâtul subțire, altădată plin de râsete, nici picioarele nervoase al căror galop o ducea în adâncul verdeții. Acela era oare flăcăul cu mușchi tari, cu gulerul răsfrânt ce lăsa să se vadă pieptul acoperit de păr, cu pielea pârlită de soare, cu șalele vibrând de viață, în brațele căruia trăise un anotimp întreg? În clipa aceea părea că nu mai are carne, părul îi căzuse rușinos, toată virilitatea lui se ascundea sub rochia aceea de femeie care-l lăsa fără sex.

— Oh! murmură ea, mă sperii... M-ai crezut moartă de te-ai cernit așa? Leapădă negrul, pune-ți o bluză. Îți vei suflеca mânecile, vom pescui iarăși raci... Brațele îți erau aurii ca ale mele.

Pusese mâna pe sutana lui ca pentru a smulge stofa. El o îndepărtă cu un gest, fără s-o atingă. Se uita la ea, se întărea împotriva ispitei, fără s-o piardă din ochi. I se părea că crescuse. Nu mai era copilița cu buchete sălbatice, risipind în vânt râsetele-i de țigancă, nici îndrăgostita cu fuste albe, îndoindu-și mijlocul subțire, încetinindu-și mersul înduioșată pe după gardurile vii. Acum, un puf de fruct îi aurea buza, șoldurile i se legănau liber, sânul îi înflorise. Era femeie, cu fața-i prelungă, ce-i dădea un aer de fecunditate. În pântecele-i mărit dormea viața. Pe obraji i se citea adorabila maturitate a cărnii. Și preotul, învăluit de pătimașa mireasmă de femeie deplină, înfrunta cu o bucurie amară dezmierdarea rumenei sale guri, râzătorii ei ochi,

chemarea sânilor ei, beția pe care o împrăștia la cea mai mică mișcare. Împingea îndrăzneala până la a căuta pe trupul ei locurile pe care le sărutase odinioară nebunește, coada ochilor, colțurile gurii, îngustele tâmple dulci ca atlazul, ceafa de chihlimbar, asemenea unei catifele. Niciodată nu gustase, nici măcar la pieptul Albinei, voluptatea pe care o încerca acum martirizându-se, privind în față patima aceea pe care o refuza. Apoi se temu să nu cedeze acolo vreunei noi ispite trupești. Plecă ochii și zise cu blândețe:

— Nu pot să te aud aici. Să ieșim, dacă ții să ne sporești amândurora părerile de rău... Prezența noastră aici e o pângărire. Suntem în lăcașul lui Dumnezeu.

— Ce Dumnezeu? strigă Albine înnebunită, redevenind fetișcana crescută liberă în sânul naturii. Nu-l cunosc pe Dumnezeul tău, nici nu vreau să-l cunosc, dacă mi te răpește, deși nu i-am făcut niciodată nimic. Are dreptate unchiul Jeanbernat când zice că Dumnezeul tău e o născocire a răutății, un mod de-a înspăimânta oamenii și a-i face să plângă... Minți, nu mă mai iubești, Dumnezeul tău nu există.

— Ești în lăcașul său, repetă abatele Mouret cu tărie. Hulești. Cu o răsuflare, ar putea să te spulbere.

Ea pufni în râs. Ridica brațele, sfida cerul.

— Așadar, zise ea, îl preferi pe Dumnezeul tău mie! Îl crezi mai puternic decât mine. Îți închipui că o să te iubească mai bine ca mine... Copil ce ești! Lasă încolo prostiile astea. O să ne întoarcem la grădină împreună, și o să ne iubim, și-o să fim fericiți și liberi. Asta-i viața.

De data aceasta, izbutise să-l ia de mijloc. Îl trăgea după ea. Dar el se desprinse, tremurând, din strânsoarea ei; se întoarse și se rezemă de altar, buimăcit, tutuind-o ca altădată.

— Pleacă! bolborosi el. Dacă mă mai iubești, pleacă... Iart-o, Doamne, iartă-mă că-ți pângăresc lăcașul. De-aș trece după ea pragul bisericii, aș urma-o poate. Aici sunt tare. Îngăduie-mi să rămân aici ca să te apăr.

Albine rămase o clipă tăcută. Apoi, cu un glas potolit, zise:

— Fie, să rămânem aici... Vreau să-ți vorbesc. Nu poți fi rău. Mă vei pricepe. N-o să mă lași să plec singură... Nu, nu te apăra... N-o să te mai apuc, dacă-ți face rău. Vezi, sunt foarte liniștită. O să vorbim, domol, ca atunci când ne rătăceam și nu căutam drumul, ca să stăm de vorbă cât mai mult.

Zâmbea. Continuă:

— Nu știu ce să zic. Unchiul Jeanbernat nu-mi dădea voie să vin la biserică. Îmi zicea: „Proastă ce ești, când ai o grădină, ce să cauți într-o cocioabă unde te înăbuși?". Am crescut în mulțumire. Mă uitam în cuiburi, fără să m-ating de ouă. Nu culegeam flori de teamă să nu fac plantele să sângereze. Tu știi că niciodată n-am prins vreo insectă ca s-o chinuiesc... Atunci, de ce-ar fi Dumnezeu mâniat pe mine?

— Trebuie să-l cunoști, să te rogi lui, să-i dai în fiece clipă slava ce i se cuvine, răspunse preotul.

— Asta te-ar mulțumi, nu-i așa? reluă ea. M-ai ierta, m-ai iubi încă?... Ei bine, vreau tot ce voiești tu. Vorbește-mi de Dumnezeu, voi crede în el, îl voi slăvi. Fiecare cuvânt al tău va fi pentru mine un adevăr pe care-l voi asculta în genunchi. Am avut oare vreodată gânduri străine de ale tale?... Vom reîncepe lungile noastre preumblări, mă vei lumina, vei face din mine ce-ți va plăcea. Oh, ascultă-mă, te rog!

Abatele arătă spre sutana lui.

— Nu pot, zise el cu simplitate, sunt preot.

— Preot! repetă ea, încetând să mai zâmbească. Da, unchiul pretinde că preoții n-au nici soție, nici soră, nici mamă. Prin urmare, e-adevărat... Dar de ce-ai venit atunci? Tu m-ai luat drept soră și soție. Mințeai deci?

El își ridică fața palidă, pe care angoasa o îmbrobona cu reci picături de sudoare.

— Am păcătuit, murmură el.

— Eu, continuă ea, când te-am văzut așa de liber, am crezut că nu mai erai preot. Am socotit că se sfârșise, că vei rămâne mereu acolo, pentru mine, cu mine... Și acum ce vrei să fac, dacă-mi iei cu tine toată viața?

— Ce fac și eu, răspunse el: să îngenunchezi, să mori în genunchi, să nu te ridici până ce Dumnezeu nu va ierta.

— Așadar ești laș? mai zise ea, cuprinsă iar de mânie, cu buze disprețuitoare.

El se clătină, dar păstră tăcerea. O cumplită suferință îl strângea de gât; rămânea însă mai tare ca durerea. Ținea capul sus, zâmbind aproape cu colțurile gurii tremurătoare. Albine, cu privirea fixă, îl sfidă o clipă. Apoi, cu o nouă izbucnire:

— Ei, răspunde, învinuiește-mă, spune că eu venit-am să te ademenesc! Ar fi culmea... Haide, îți îngădui să te dezvinovățești. Poți să mă bați, aș prefera să mă lovești decât să stai țeapăn ca un mort. Nu mai ai sânge-n tine? N-auzi că-ți zic laș? Da, ești un laș, nu trebuia să mă iubești, dacă nu poți fi bărbat... Te stânjenește rochia ta neagră? Smulge-o de pe tine. Când vei fi gol, poate că o să-ți aduci aminte.

Preotul repetă încet aceleași cuvinte.

— Am păcătuit, n-am nicio scuză. Mă pocăiesc fără să nădăjduiesc iertarea. Dacă mi-aș smulge veșmântul, mi-aș smulge carnea, căci m-am dăruit lui Dumnezeu în întregime, trup și suflet. Sunt preot.

— Dar eu? Dar eu? strigă iarăși Albine.

El nu înclină capul.

— Suferințele tale să-mi fie socotite ca niște crime! De-a pururi să fiu pedepsit pentru părăsirea în care trebuie să te las! Drept va fi... Și cu toată nevrednicia mea, mă rog pentru tine în fiecare seară.

Ea ridică din umeri, cu o nemărginită descurajare. Mânia i se domolea. Aproape că o cuprindea mila.

— Ești nebun, murmură ea. Păstrează-ți rugile. Pe tine te vreau... Niciodată n-o să pricepi. Aveam atâtea să-ți spun! Și tu stai aici, ca să mă mânii, cu poveștile tale despre lumea cealaltă... Haide, să fim amândoi cu judecată. Să așteptăm să ne liniștim. Vom mai sta de vorbă... Nu-i cu putință să plec astfel. Nu pot să te las aici. Pentru că te afli aici ești ca mort, cu pielea atât de rece, de nu îndrăznesc să te-ating... Să nu mai vorbim. Să așteptăm.

Ea tăcu, făcu câțiva pași. Cerceta bisericuța. Ploaia continua să se prelingă pe geamuri ca o cenușă fină. O lumină rece, jilavă părea că înmoaie zidurile. De-afară nu se auzea niciun zgomot, doar monotonul răpăit al ploii. Vrăbiile se adăpostiseră pesemne sub olane, sorbul înălța ramuri nedeslușite, înecate în pulberea de apă. Pieptul spart al orologiului bătu, prelung și rar, ora cinci; apoi tăcerea se lăți iarăși, mai adâncă, mai oarbă, mai deznădăjduită. Zugrăvelile, de-abia uscate, dădeau pristolului și lambriurilor un aspect de curățenie tristă, aerul unei capele de mănăstire unde soarele nu pătrunde. O jalnică agonie umplea naosul, stropit de sângele ce curgea din rănile marelui Crist, pe când, de-a lungul pereților, cele paisprezece imagini ale Patimilor își desfășurau drama atroce, mâzgălită cu galben și roșu, împrăștiind groaza.

Viața agoniza acolo, în acel fior de moarte, sub altarele acelea ce păreau niște morminte, în mijlocul acelei nudități de cavou funebru. Totul vorbea despre măcel, despre noapte, despre groază, prăpăd, neant. O ultimă adiere de tămâie mai dăinuia, ca înduioșata răsuflare de pe urmă a unei moarte, cu pizmă înăbușită sub lespezi.

— Ah! spuse în fine Albine, ce bine era la soare, ți-aduci aminte!... Într-o dimineață, în partea stângă a florăriei, mergeam de-a lungul unui gard viu de trandafiri mari. Mi-amintesc culoarea ierbii; era aproape albastră, cu ape verzi. Când am ajuns la capătul gardului, am făcut cale-ntoarsă, așa de plăcută era acolo mireasma soarelui. Și asta ne-a fost plimbarea în dimineața aceea, douăzeci de pași înainte, douăzeci înapoi, un colțișor de fericire din care nu voiai să mai ieșim. Albinele zumzăiau, un pițigoi nu ne mai părăsea, sărind din cracă în cracă; alaiuri de lighioane își vedeau de treabă în jurul nostru. Tu îngânai: „Ce dulce-i viața!“. Viața erau ierburile, arborii, apele, cerul, soarele, în mijlocul căruia noi eram bălai, cu păr de aur.

Ea visă încă o clipă, apoi reluă:

— Viața era Paradou-ul. Ce mare ni se părea! Niciodată nu știam să-i găsim capătul. Frunzișul se involbura până în zare, în toată libertatea, cu o tânguire de valuri. Și ce de albastru deasupra capetelor noastre! Puteam să ne înălțăm, să zburăm, să alergăm ca norii, fără să întâlnim mai multe stavile decât ei. Văzduhul era al nostru.

Ea se opri, arătă cu un gest zidurile burdușite ale bisericii.

— Iar aici, tu ești într-o groapă. N-ai putea să deschizi brațele fără să-ți jupoi mâinile de piatră. Bolta ți-ascunde cerul, îți răpește partea de soare. E atât de strâmt, încât trupul ți se

înțepenește, ca și cum ai fi culcat de viu în pământ.

— Nu, zise preotul, biserica e mare cât lumea. Dumnezeu își întinde în ea nemărginirea.

Cu un nou gest, ea arătă crucile, Criștii muribunzi, chinul Patimilor.

— Și trăiești înconjurat de moarte. Ierburile, copacii, apele, soarele, cerul, totul agonizează în jurul tău.

— Nu, totul reînvie, se purifică, totul se întoarce la obârșia de lumină.

Se îndreptase, ochii îi scânteiau. Părăsi altarul, invincibil de-aici înainte, atât de înflăcărat de credință, încât disprețuia primejdiile ispitei. Și, luând-o pe Albine de mână, o tutui ca pe o soră; o duse în fața dureroaselor imagini ce înfățișau drumul Crucii.

— Privește, zise el, iată ce-a suferit Dumnezeul meu... Isus e bătut cu nuiele. Vezi, umerii îi sunt goi, carnea îi e sfâșiată, sângele îi curge șiroaie... Isus e încununat cu spini. Lacrimi roșii picură de pe fruntea-i găurită. O zgârietură adâncă i-a despicat tâmpla... Isus e batjocorit de soldați. Călăii i-au zvârlit pe umeri în batjocură o zdreanță de purpură, îl scuipă în obraz, îl pălmuiesc și-i împlântă în frunte cununa cu lovituri de trestie...

Albine întorcea capul ca să nu vadă imaginile, violent colorate, în care cicatrici de lac tăiau cărnurile de ocru ale lui Isus. Mantaua de purpură, la gâtul său, părea o fâșie din pielea-i jupuită.

— La ce bun să suferi, la ce bun să mori? răspunse ea. O, Serge, dacă ți-ai aminti!... Îmi spuneai în ziua aceea că ești obosit. Și știam bine că minți, fiindcă vremea era răcoroasă și nu umblasem mai mult de un sfert de ceas. Dar voiai să stai jos ca să mă iei în brațe. Era,

știi bine, în fundul livezii, un cireș plantat pe malul unui pârâu, pe lângă care nu puteai să treci fără să simți nevoia de a-mi săruta mâinile, cu sărutări mici ce urcau de-a lungul brațelor, pe umeri, până la buze. Trecuse vremea cireșelor, tu îmi mâncai buzele... Florile ce se veștejeau ne făceau să plângem. Într-o zi, găsind în iarbă o pitulice moartă, te-ai îngălbenit și m-ai strâns la pieptul tău, ca și cum ai fi vrut să nu lași pământul să mă-nghită.

Preotul o târa în fața celorlalte popasuri.

— Taci, strigă el, privește, ascultă în continuare. Trebuie să te prosternezi de durere și milă... Isus cade sub povara crucii. Suișul Calvarului e anevoios. A căzut în genunchi. Nici măcar nu-și șterge sudoarea de pe față și se ridică, își continuă mersul... Și iarăși e doborât de greutatea crucii. Se clatină la fiecare pas. De data asta a căzut pe o parte, atât de rău, că rămâne o clipă fără răsuflare. Mâinile sfâșiate au scăpat crucea. Picioarele îndurerate lasă în urmă o dâră însângerată. O cumplită oboseală îl doboară, căci poartă pe umeri păcatele omenirii...

Albine îl privise pe Isus în veșmânt albastru, întins sub uriașa cruce, a cărei culoare întunecată se prelingea și murdărea aurul nimbului său. Apoi, cu privirile pierdute, murmură:

— Oh! cărările pajiștilor!... Ți s-a întunecat amintirea, Serge? Nu mai știi drumurile de iarbă măruntă ce duc de-a curmezișul fânețelor, printre întinse bălți de verdeață?... În după-amiaza despre care-ți vorbesc, ieșiserăm doar pentru un ceas. Apoi am luat-o drept înainte, fără țintă, așa că începeau să licărească stelele și noi tot umblam. Și era atât de dulce chilimul acela nesfârșit, moale ca mătasea! Picioarele noastre nu întâlneau o pietricică. S-ar fi zis că era o mare verde, a cărei apă înspumată ne legăna.

Și știam bine unde ne îndrumau acele cărări atât de gingașe care nu duceau nicăieri. Ne călăuzeau spre dragostea noastră, spre bucuria de-a trăi înlănțuiți, spre certitudinea unei zile de fericire... Ne-am întors fără să simțim vreo oboseală. Erai mai sprinten ca la plecare, pentru că-mi dăduseși dezmierdările tale, iar eu nu putusem să ți le înapoiez pe toate.

Abatele arăta cu mâinile tremurând de angoasă ultimele imagini. Îngăima:

— Isus e legat pe cruce. Cu lovituri de ciocan, piroanele îi intră în mâinile deschise. Un singur piron e de-ajuns pentru picioarele lui, ale căror oase trosnesc. El, pe când carnea-i tresare, zâmbește, cu ochii la cer... Isus e între cei doi tâlhari. Greutatea trupului său îi mărește cumplit rănile. De pe frunte, de pe mâini și picioare i se scurge o sudoare de sânge. Cei doi tâlhari îl insultă, trecătorii îl batjocoresc, soldații își împart între dânșii veșmintele lui. Și întunericul se lățește, și soarele se-ascunde... Isus moare pe cruce. Scoate un strigăt puternic, își dă sufletul. O moarte îngrozitoare! Catapeteasma templului se crăpă în două, de sus până jos; pământul se cutremură, lespezile se sparseră, mormintele se deschiseră...

Căzuse în genunchi, cu vocea întretăiată de suspine, cu ochii la cele trei cruci de pe Calvar, unde se zvârcoleau trupuri livide de chinuiți, pe care desenul grosolan le descărna cumplit. Albine se așeză în fața imaginilor ca să-l împiedice să le mai vadă.

— Într-o seară, zise ea, într-un amurg ce se prelungea, îmi pusesem capul pe genunchii tăi... Era în pădure, la capătul marii alei de castani, pe care o lumina de-a lungul o ultimă rază a soarelui ce asfințea. Ah, ce dezmierdător bun-rămas! Soarele întârzia la picioarele noastre, cu un

zâmbet prietenesc, zicându-ne la revedere. Cerul pălea încetul cu încetul. Îți povesteam râzând că-și leapădă mantaua-i albastră pentru a-și pune hlamida neagră cu flori de aur, ca să se ducă la petreceri de seară. Tu pândeai umbra, nerăbdător să rămâi singur, fără soare, care ne stingherea. Și nu venea noaptea, ci o tainică dulceață, o învăluită duioșie, un colț de mister, asemănător uneia dintre acele poteci foarte întunecate, acoperite de frunziș, pe care o apuci ca să te-ascunzi o clipă, cu certitudinea că o să regăsești, la celălalt capăt, înveselitoarea lumină a zilei. În seara aceea, amurgul aducea, în senina-i paloare, făgăduiala unei dimineți splendide... Atunci, eu, văzând că ziua nu se duce destul de iute, după cum ți-era voia, m-am prefăcut că adorm. Pot spune acum că nu dormeam pe când tu mă sărutai pe ochi. Îți gustam sărutările. Mă țineam să nu râd. Aveam o răsuflare regulată pe care tu o sorbeai. Apoi, când se întunecă, fu ca o lungă legănare. Copacii, vezi tu, ca și mine, nu dormeau... Noaptea, îți amintești, florile aveau un parfum mai tare.

Și cum el stătea în genunchi, cu fața scăldată de lacrimi, ea-l apucă de încheieturile mâinilor, îl ridică, reluând cu patimă:

— Oh, de-ai ști, mi-ai spune să te iau cu mine, ți-ai lega brațele de gâtul meu ca să nu pot pleca fără tine... Ieri am vrut să revăd grădina. E mai mare, mai adâncă, mai de nepătruns. Am găsit noi miresme, atât de suave, că m-au făcut să plâng. Am întâlnit pe alei ploi de soare ce-mi strecurau în trup un fior de dorință. Rozele mi-au vorbit de tine. Botroșii se mirau că mă văd singură. Grădina întreagă ofta. Oh, vino, niciodată ierburile n-au desfășurat mai dulci culcușuri! Am însemnat cu o floare colțul tăinuit unde vreau să te duc. E, în adâncul unui

tufiș, o scorbură de verdeață largă ca un pat mare. De-acolo auzi cum trăiește grădina, cu arborii, cu apele și cerul ei. Însăși răsuflarea pământului ne va legăna... Oh, vino, ne vom iubi în dragostea pentru tot ce ne înconjoară!

El însă o respinse. Revenise dinaintea capelei morților, în fața marelui Crist de carton zugrăvit, de mărimea unui copil de zece ani, care-și dădea sufletul cu un realism atât de înspăimântător. Cuiele imitau fierul, rănile îi stăteau căscate, groaznic de sfâșiate.

— Isuse care ai murit pentru noi, strigă el, spune-i nimicnicia noastră! Spune-i că nu suntem decât pulbere, necurățenie, osândă! Îngăduie-mi să-mi acopăr capul cu un ciliciu, să-mi plec fruntea la picioarele tale, să stau acolo, nemișcat, până ce moartea mă va putrezi. Pământul nu va mai exista. Soarele se va stinge. Nu voi mai vedea, nu voi mai simți, nu voi mai auzi. Nimic din lumea asta păcătoasă nu va mai veni să-mi tulbure sufletul din proslăvirea ta.

Era din ce în ce mai exaltat. Se îndreptă spre Albine cu mâinile ridicate.

— Aveai dreptate, aici e moartea, moartea pe care-o voiesc, moartea izbăvitoare, care ne scapă de toate întinările... Auzi? Tăgăduiesc viața, o resping, o disprețuiesc. Florile tale put, soarele tău orbește, iarba ta dă lepră celui ce se culcă pe ea, grădina ta e o bolniță în care cadavrele lucrurilor se descompun. Pământul răspândește blestemăția. Minți când vorbești de dragoste, de lumină, de viață fericită în adâncul palatului tău de verdeață. La tine e numai beznă. Copacii tăi secretă o otravă ce preschimbă oamenii în animale; crângurile tale sunt negre de veninul viperelor; râurile tale poartă ciuma sub albastrele lor ape. De i-aș smulge naturii tale fusta de soare, cingătoarea de frunziș, ai vedea-o

hidoasă ca o furie, cu coaste de schelet, roasă de vicii... Și chiar de-ai spune adevărul, chiar de-ai avea mâinile pline de bucurii și desfătare, chiar de m-ai duce pe un culcuș de roze ca să mă faci să visez paradisul, cu o și mai deznădăjduită sforțare m-aș împotrivi îmbrățișării tale. Între noi e o războire seculară, necruțătoare. Vezi, biserica e mică, sărăcăcioasă și urâtă, are un confesional și un amvon de brad, o cristelniță de ipsos, altare făcute din patru scânduri, pe care le-am rezugrăvit eu însumi. Ce contează! E mai mare decât grădina ta, decât valea, decât întreg pământul. E o cetate puternică pe care nimic n-o va dărâma. Vântul și soarele, pădurile și mările, tot ce viețuiește zadarnic o vor asalta, ea va rămâne în picioare, fără să fie nici măcar zdruncinată. Da, pot mărăcinii să crească și să zguduie zidurile cu brațele lor spinoase, pot gângănii fără număr să iasă din crăpăturile pământului ca să-i roadă zidurile, biserica, oricât de ruinată va fi, niciodată nu va fi înghițită în acea revărsare a vieții! Ea-i moartea de neînvins... Și vrei să știi ce se va întâmpla într-o zi? Bisericuța va deveni colosală, va împrăștia o asemenea umbră, că toată natura ta va pieri. Ah, moartea, moartea a tot ce există, cu cerul căscat ca să ne primească sufletele, deasupra mârșavelor rămășițe ale lumii!

Striga, împingând-o cu violență pe Albine spre ușă. Aceasta, foarte palidă, se dădea înapoi pas cu pas. Când el tăcu, cu vocea sugrumată, ea zise cu gravitate:

— Așadar, s-a sfârșit, mă alungi?... Totuși, sunt femeia ta. Tu m-ai făcut. Dumnezeu, după ce-a îngăduit aceasta, nu ne poate pedepsi până-ntr-atât.

Era în prag. Adăugă:

— Ascultă, în fiecare zi, când soarele asfințește, mă duc la capătul grădinii, în locul unde zidul s-a surpat... Te aștept.

Și plecă. Ușa de la sacristie se închise cu un suspin înăbușit.

IX

Biserica era tăcută. Numai ploaia ce se întețea propaga prin naos un fior de orgă. În această pace bruscă, mânia preotului se domoli; el se simți cuprins de înduioșare. Cu fața scăldată de lacrimi, cu umerii zguduiți de hohote de plâns, se întoarse și se aruncă în genunchi dinaintea marelui Crist. O fierbinte rugă de mulțumire se înălța de pe buzele lui.

— Mulțumescu-ți ție, Doamne, pentru sprijinul pe care ai binevoit să mi-l trimiți. Fără harul tău, ascultam glasul trupului meu și mă întorceam în chip nefericit la păcat. Harul tău îmi încingea mijlocul ca o cingătoare de luptă; harul tău mi-era platoșa, curajul, lăuntricul sprijin ce mă ținea neclintit și fără șovăire. O, Dumnezeule, erai în mine; tu glăsuiai în mine, căci nu-mi mai recunoșteam mișelia de făptură, mă simțeam tare încât să pot tăia toate legăturile inimii mele. Și iată-mi inima sângerândă; nu mai aparține nimănui, a ta este. Pentru tine am smuls-o lumii. Dar să nu crezi, Doamne, că mă mândresc în vreun fel cu izbânda asta. Știu că nu-s nimic fără tine. Cu umilință și smerenie mă plec la picioarele tale.

Se prăbușise, pe jumătate așezat pe treapta altarului, nemaigăsind cuvinte, lăsându-și răsuflarea să fumege ca o tămâie printre buzele întredeschise. Abundența harului îl scălda într-un

nespus extaz. Se închidea în sine, îl căuta pe Isus în adâncul ființei sale, în sanctuarul de dragoste pe care în fiece clipă îl pregătea ca să-l primească așa cum se cuvenea. Și Isus era prezent; îl simțea acolo, după dulceața de nespus ce-l inunda. Atunci începu cu Isus una dintre acele convorbiri lăuntrice ce-l făceau să plutească în slăvi, vorbind de la gură la gură cu Dumnezeul lui. Bâiguia versetul Cântării: „Iubitul meu al meu este și eu al lui sunt; el se odihnește între crini, până ce zorile se ivesc și umbrele se risipesc". Medita cuvintele *Urmării lui Cristos*: „E o mare artă să știi să vorbești cu Isus și o mare prudență să știi să-l păstrezi lângă tine". Apoi, era o adorabilă familiaritate. Isus se cobora până la el, stătea la sfat cu el asupra nevoilor, fericirilor și nădejdilor lui. Și doi prieteni care, după o lungă despărțire, se regăsesc se retrag pe malul vreunui râu singuratic, își fac destăinuiri mai drăgăstoase; căci Isus, în orele acelea de divină uitare de sine, se înjosea să-i fie prieten, cel mai bun și credincios prieten, acela care nu-l trăda niciodată, care-i dădea pentru puțină dragoste toate comorile vieții veșnice. De data asta, mai ales, preotul voi să-l aibă cât mai mult lângă el. Bătea șase în biserica mută, și el îl asculta încă, în mijlocul tăcerii făpturilor.

Spovedanie a întregii ființe, convorbire liberă, fără cuvinte, firească revărsare a inimii, ce-și lua zborul mai înainte chiar de-a se înaripa gândul. Abatele Mouret îi destăinuia totul lui Isus, ca unui Dumnezeu venit în intimitatea dragostei lui și care poate să audă totul. Mărturisea că tot o iubea pe Albine; se mira că putuse s-o trateze cu asprime, s-o alunge, fără ca lăuntrul să i se fi răzvrătit; asta-l minuna, zâmbea cu seninătate, ca și cum s-ar fi aflat în fața unui act de o miraculoasă tărie, săvârșit de altul. Și

Isus răspundea că asta nu trebuia să-l mire, că sfinții cei mai mari erau adesea arme în mâinile lui Dumnezeu. Atunci abatele exprima o îndoială: meritul nu-i era micșorat fiindcă se refugia la picioarele altarului și până în Patimile Domnului său? Curajul nu-i era încă slab, de vreme ce nu îndrăznea să se lupte singur? Dar Isus se arăta îngăduitor; arăta că slăbiciunea omului e neîncetata preocupare a lui Dumnezeu, spunea că preferă sufletele suferinde, în care venea să se-așeze ca la căpătâiul unui prieten. Era un blestem că o iubea pe Albine? Nu, dacă această dragoste era mai presus de trupesc, dacă adăuga o nădejde la dorința celeilalte vieți. Apoi, cum trebuia să o iubească? Fără a rosti o vorbă, fără a face un pas spre ea, lăsând ca această dragoste pură să exale ca o bună mireasmă, plăcută lui Dumnezeu. Aici, Isus râdea ușurel, cu bunăvoință, apropiindu-se, încurajând mărturisirile, așa că preotul, încetul cu încetul, se încumeta să-i detalieze frumusețea Albinei. Avea părul bălai ca îngerii. Era albă, cu ochii mari și blânzi, ca sfintele cu nimburi de raze. Isus tăcea, dar râdea mereu. Și cum crescuse! Semăna acum cu o regină, cu talia ei rotundă și superbii săi umeri! Oh, s-o iei de mijloc, fie și numai o clipă, și să-i simți umerii răsturnându-se sub această îmbrățișare! Râsul lui Isus pălea, se stingea ca o rază de astru la marginea orizontului. Abatele Mouret vorbea acum singur. Într-adevăr, se arătase prea aspru. De ce-o alungase pe Albine, fără un cuvânt drăgăstos, când cerul îngăduia să iubești?

— O iubesc! O iubesc! strigă el tare, cu un glas deznădăjduit ce umplu biserica.

O vedea încă acolo. Întindea brațele către el, era îmbietoare, gata să-l facă să-și calce toate jurămintele. Și se-arunca de gâtul ei, fără respect

pentru biserică; îi frângea trupul strângând-o la pieptul lui, o poseda sub o ploaie de sărutări. Dinaintea ei îngenunchea, implorându-i îndurarea, cerându-i iertare pentru brutalitățile lui. Lămurea cum, în anumite ceasuri, era în el un glas străin de al său. Ar fi tratat-o el vreodată cu asprime? Glasul străin vorbise. Nu putea fi el, care nu s-ar fi atins de un fir de păr din capul ei fără să se înfioare. Și o alungase, biserica era goală! Unde trebuia să alerge ca s-o ajungă, s-o aducă înapoi, ștergându-i lacrimile cu mângâierile lui? Afară turna cu găleata. Drumurile deveniseră niște mocirle. Și-o închipuia biciuită de ploaie, clătinându-se de-a lungul șanțurilor, cu fustele ude lipite de piele. Nu, nu, nu el, ci celălalt, glasul pizmaș, avusese această cruzime de-a voi moartea dragostei lui.

— Isuse! strigă el și mai deznădăjduit, fii bun, redă-mi-o.

Dar Isus nu mai era acolo... Atunci abatele Mouret, tresărind, deșteptându-se, deveni alb ca varul. Pricepea. Nu știuse să-l păstreze pe Isus. Își pierdea prietenul, rămânea fără apărare împotriva răului. În locul acelei străluciri interioare ce-i lumina întreaga făptură și în care îl primise pe Dumnezeul său, nu mai găsea în sine decât neguri, un fum necurat ce-i întărâta simțurile. Isus, retrăgându-se, luase harul. El, atât de puternic de dimineață, datorită sprijinului ceresc, se simțea deodată mizerabil, părăsit, de-o slăbiciune copilărească. Și ce cumplită cădere, ce imensă amărăciune! Luptase eroic, rămăsese neclintit, invincibil, neînduplecat, cât timp ispita era acolo, vie, cu talia-i rotundă, cu superbii ei umeri, cu mireasma ei de femeie pătimașă; apoi, fusese înfrânt în chip rușinos, tremurase stăpânit de o cumplită dorință, când ispita se depărta, nelăsând în urmă decât un

foșnet de fustă, un parfum plutitor de ceafă blondă! Numai prin puterea amintirilor, ea se întorcea acum atotputernică, cotropea biserica.

— Isuse, Isuse! strigă încă o dată preotul, întoarce-te, coboară-te în mine, vorbește-mi iarăși!

Isus rămânea surd. O clipă, abatele Mouret imploră cerul, ridicând brațele cu un gest de completă deznădejde. Umerii îi trosneau sub extraordinarul elan al rugilor sale fierbinți. Și, curând, mâinile-i căzură, cu descurajare. Era în cer una dintre acele tăceri fără nădejde pe care cei cucernici le cunosc. Atunci, se așeză iarăși pe treapta altarului, zdrobit, cu fața pământie, strângându-și trunchiul cu coatele, ca și cum ar fi voit să-și împuțineze carnea. Se făcea mic sub mușcătura ispitei.

— Dumnezeul meu! mă părăsești, murmură el. Facă-se voia ta!

Și nu mai rosti un cuvânt, suflând greu, ca o fiară hărțuită ce stătea nemișcată de frica mușcăturilor. De când greșise, era jucăria capriciilor harului. Nu voia să coboare la cele mai fierbinți chemări; sosea pe neașteptate, încântător, când nu mai nădăjduia să-l capete ani în șir. La început, se revoltase, vorbind ca și cum ar fi fost trădat, cerând imediata reîntoarcere a acelei mângâieri întăritoare. Apoi, după zadarnice crize de mânie, înțelesese că smerenia îl chinuia mai puțin și putea singură să-l ajute să îndure părăsirea în care se afla. Atunci, ore, zile întregi, se umilea în așteptarea unei izbăviri ce nu sosea. Zadarnic se încredința lui Dumnezeu și se umilea dinaintea lui, repetând până la saturație cele mai eficace rugăciuni: nu-l mai simțea pe Dumnezeu; trupul său, scăpat, se-nfurnica de dorință; rugile ce i se încurcau pe buze sfârșeau într-o bolborosire măscăricioasă. Lentă agonie a ispitei, în care armele credinței cădeau, una

câte una, din moleșitele-i mâini, în care nu mai era decât un lucru inert în ghearele patimii, în care asista înspăimântat la propria-i ignominie, fără să aibă curajul de a ridica nici măcar degetul cel mic spre a alunga păcatul. Astfel îi era acum viața. Cunoștea toate atacurile păcatului. Nu trecea o zi fără să fie încercat. Păcatul lua mii de forme, îi intra prin ochi, prin urechi, îl înfășca din față de gât, îi sărea viclean pe umeri, îl chinuia până-n măduva oaselor. Mereu, greșeala era acolo, nuditatea Albinei, strălucitoare ca un soare, luminând verdeața Paradou-ului. Nu înceta s-o vadă decât în rarele clipe când harul se îndura să-i închidă pleoapele cu răcoroasele-i dezmierdări. Și își ascundea boala de parcă ar fi fost rușinoasă. Palid și tăcut, umplea prezbiteriul cu martiriul și resemnarea lui, exasperând-o pe Teuse, care amenința cerul cu pumnul, pe la spatele lui.

De data asta era singur, putea să agonizeze fără a se rușina. Păcatul îl doborâse cu o asemenea lovitură, încât nu mai avea puterea să părăsească treapta altarului, pe care căzuse. Continua să gâfâie, chinuit de angoasă, cu ochii secați de lacrimi. Și se gândea la senina-i viață de altădată. Ah, ce pace, ce încredere, când sosise în Artaud! Izbăvirea i se părea un drum frumos. Râdea atunci când se vorbea de ispită. Trăia în mijlocul răului, fără să-l cunoască, fără să se teamă de el, cu certitudinea că-l va descuraja. Era un preot desăvârșit, atât de cast, atât de naiv în fața lui Dumnezeu, încât acesta îl ducea de mână, ca pe un copil. Acum, toată acea copilărie pierise. Dumnezeu îl cerceta dimineața și îndată îl punea la încercare. Ispita devenea viața lui pe pământ. Cu vârsta, cu greșeala, intra în veșnica luptă. Oare acum Dumnezeu îl iubea mai mult? Marii sfinți au lăsat cu toții fâșii

din trupul lor în spinii dureroasei căi. Căuta să-și facă o mângâiere din această credință. La fiecare sfâșiere a cărnii sale, la fiecare trosnitură a oaselor lui, își făgăduia răsplăți extraordinare. Niciodată cerul nu-l va pedepsi îndeajuns. Mergea până la a-și disprețui vechea seninătate, lesnicioasa osârdie, care-l îngenunchea într-un extaz feciorelnic, fără să simtă măcar că pământul îi stâlcea genunchii. Se trudea să găsească o voluptate în adâncul suferinței, să se culce și să adoarmă în ea. Dar pe când îl binecuvânta pe Dumnezeu, dinții îi clănțăneau de spaimă, glasul răzvrătitului său sânge îi striga că totul era o minciună, că singura bucurie de dorit era să se culce în brațele Albinei, după un gard viu înflorit din Paradou.

O părăsise pe Maria pentru Isus, jertfindu-și inima ca să-și învingă trupul, visând să pună virilitate în credința lui. Prea îl tulbura Maria, cu îngustele-i panglici, cu întinsele-i mâini, cu femeiescu-i zâmbet. Nu putea să îngenuncheze în fața ei fără să plece ochii, de teamă să nu-i zărească poala rochiei. Apoi o învinuia că prea fusese îngăduitoare cu el odinioară; îl ținuse atât de mult între pliurile veșmântului ei, încât se lăsase să alunece din brațele ei în cele ale creaturii, fără să bage măcar de seamă că dragostea i se schimba. Și își amintea brutalitățile Fratelui Archangias, refuzul lui de-a o adora pe Maria, privirea bănuitoare cu care părea că o supraveghează. El își pierdea nădăjdea de-a se înălța vreodată la această asprime; o abandona pur și simplu, ascundea imaginile ei, îi părăsea altarul. Ea însă rămânea în adâncul inimii lui, ca o dragoste nemărturisită, mereu prezentă. Păcatul, printr-un sacrilegiu a cărui grozăvie îl nimicea, se slujea de ea ca să-l ispitească. Atunci când o mai invoca, în unele ceasuri de invincibilă

înduioșare, Albine era aceea care i se înfățișa, în văl alb, cu eșarfa albastră înnodată la cingătoare, cu roze de aur pe picioarele goale. Toate Fecioarele, Fecioara cu împărătească mantie de aur, Fecioara încununată cu stele, Fecioara cercetată de îngerul Buneivestiri, Fecioara liniștită între un crin și un caier, îi aminteau de Albine, de ochii zâmbitori, sau de gura gingașă, sau de obrajii fragezi și îmbujorați. Greșeala sa nimicise feciorenia Mariei. Atunci, cu o supremă sforțare, o alunga pe femeie din religie, se refugia în Isus, a cărui blândețe îl neliniștea chiar uneori. Îi trebuia un Dumnezeu gelos, un Dumnezeu neînduplecat, Dumnezeul Bibliei, înconjurat de trăsnete, nearătându-se decât pentru a pedepsi lumea îngrozită. Nu mai existau sfinți, îngeri, o născătoare de Dumnezeu, ci numai Dumnezeu, un stăpân atotputernic, care cerea pentru el toate suflările. Simțea mâna acelui Dumnezeu zdrobindu-i șalele, ținându-l la cheremul lui în timp și-n spațiu, ca pe un atom vinovat. Ce bine era să fii un nimic, un blestemat, să visezi iadul, să te zbați zadarnic împotriva monștrilor ispitei. De la Isus nu lua decât crucea. Avea nebunia crucii, care-a tocit atâtea buze pe crucifix. Lua crucea și-l urma pe Isus. O îngreuia, o făcea împovărătoare, n-avea bucurie mai mare decât să fie doborât de ea, s-o poarte în genunchi, cu spinarea frântă. Vedea în ea tăria sufletească, bucuria spirituală, înmplinirea virtuții, desăvârșirea sfințeniei. Totul se găsea în ea, totul ducea la un singur țel, acela de a muri răstignit pe ea. Să suferi, să mori: cuvintele acestea îi răsunau fără încetare în urechi, ca sfârșitul înțelepciunii omenești. Și, după ce se pironea pe cruce, avea nețărmurita mângâiere a dragostei lui Dumnezeu. Nu o mai iubea pe Maria cu o dragoste de fiu, cu o patimă de amant. Iubea

ca să iubească, în absolutul iubirii. Îl iubea pe Dumnezeu mai mult decât pe sine însuși, mai mult decât orice, în adâncul unui ocean de lumină. Era ca o faclă ce se mistuie în lumină. Moartea, când o dorea, nu era pentru el decât un mare elan de dragoste.

Ce nesocotea oare de era supus la încercări atât de crude? Își șterse cu mâna sudoarea ce-i curgea de pe tâmple, se gândi că, dimineață chiar, își cercetase conștiința fără să fi găsit în el nicio greșeală gravă. Nu ducea o viață de înfrânări și chinuri trupești? Nu-l iubea doar pe Dumnezeu orbește? Ah, cum l-ar fi binecuvântat dacă i-ar fi redat în sfârșit pacea, socotindu-l pedepsit îndeajuns pentru greșeala lui! Dar poate că niciodată acea greșeală nu va putea fi ispășită. Și, fără voia lui, reveni la Albine, la Paradou, la amintirile dureroase. Mai întâi căută dezvinovățiri. Într-o seară căzuse pe pardoseala odăii lui, fulgerat de-o febră cerebrală. Timp de trei săptămâni fu pradă acestei crize a trupului său. Sângele îi spăla cu furie vinele până în cele mai mici rețele, vuia în el cu un tumult de torent năvalnic; din creștet până-n tălpi, trupul îi era curățat, reînnoit, muncit de un asemenea clocot al bolii, că adesea, în delirul lui, i se păru că aude ciocanele lucrătorilor ce-i încheiau la loc oasele. Apoi se trezi într-o dimineață ca nou. Se năștea pentru a doua oară, scăpat de ceea ce depuseseră succesiv în el douăzeci și cinci de ani de viață. Actele de devoțiune din copilărie, educația din seminar, credința lui de tânăr preot, totul pierise, înecat, luat, lăsând locul curat. Fără îndoială că numai iadul îl pregătise astfel pentru păcat, dezarmându-l, făcând din măruntaiele lui un culcuș de moliciune, în care răul putea să intre și să se încuibe. Și el stătea inconștient, se lăsa în voia acelei lente

îndrumări spre greșeală. În Paradou, când redeschise ochii, se simțea scăldat de copilărie, fără să-și amintească trecutul, nemaiavând nimic din preoție. Întreaga-i făptură tresălta ușor, cu surprindere și încântare, renăscând la viață, ca și cum n-ar fi cunoscut-o și ar fi simțit o nespusă bucurie să o descopere. Oh, delicioasa ucenicie a vieții, încântătoarele surprize, adorabilele regăsiri! Paradou-ul acela era o mare fericire. Punându-l acolo, iadul știa bine că va fi fără apărare. Niciodată, în prima tinerețe, nu gustase, crescând, o asemenea voluptate. Acea primă tinerețe, dacă o evoca acum, îi părea întunecoasă, petrecută departe de soare, ingrată, palidă, infirmă. Și cum salutase de aceea soarele, cum se minunase de primul arbore, de prima floare, de cea mai mică insectă zărită, de cea mai măruntă piatră adunată! Chiar și pietrele îl încântau. Zarea era o minunăție extraordinară. Simțurile lui, o dimineață luminoasă ce-i umplea privirea, un parfum de iasomie respirat, un cântec de ciocârlie ascultat îi pricinuiau emoții atât de puternice, încât mâinile și picioarele i se moleșeau. Gustase o îndelungă plăcere învățând să perceapă cele mai ușoare tresăriri ale vieții. Și dimineața în care Albine se născuse, lângă el, în mijlocul rozelor! Râdea încă de extaz la această amintire. Ea se înălța ca un astru necesar soarelui însuși. Ea lumina tot, lămurea tot. Ea îl desăvârșea. Relua atunci cu ea preumblările în cele patru colțuri ale Paradou-ului. Își amintea de cârlionții ce-i fluturau pe ceafă când alerga înaintea lui. Mirosea frumos, legăna fuste călduțe, ale căror ușoare atingeri semănau cu niște dezmierdări. Când îl cuprindea în brațele-i goale, mlădioase ca niște șerpi, atât era de subțire, încât se aștepta s-o vadă încolăcindu-i trupul, adormind acolo, lipită de pielea lui. Ea o lua înainte. Îl conducea pe-o

cărăruie întortocheată, unde întârziau, ca să nu ajungă prea iute. Ea îi dădea patima pământului. Învăța s-o iubească privind cum se iubesc ierburile; dragoste multă vreme dibuitoare, a cărei voluptate o gustaseră în sfârșit într-o seară, sub uriașul copac, în umbra jilavă de sevă. Acolo erau la capătul drumului lor. Albine răsturnată, cu capul rostogolit în mijlocul pletelor sale, întindea brațele către dânsul. El o lua dintr-o îmbrățișare. Oh, să o ia, s-o mai aibă o dată, să-i simtă pântecele tresăltând de zămislire, să creeze viață, să fie Dumnezeu!

Preotul scoase deodată o tânguire surdă. Sări în sus, ca mușcat de un dinte invizibil; apoi căzu iarăși. Îl mușcase ispita. În ce gunoiște îi rătăceau amintirile? Nu știa că Satan are toate vicleșugurile, că profită chiar de clipele de cercetare lăuntrică pentru a-și strecura până-n suflet capul de șarpe? Nu, nu, nicio scuză! Boala nu îngăduia păcatul. Era de datoria lui să se ferească, să-l regăsească pe Dumnezeu când frigurile-l vor lăsa. Și, dimpotrivă, găsise o plăcere să stea ghemuit în trupul său. Și ce dovadă a blestematelor sale pofte! Nu-și putea mărturisi greșeala fără să alunece împotriva voinței lui în nevoia de a o săvârși iarăși cu gândul. Nu va putea impune odată tăcere abjecției lui? Visa să-și golească craniul, ca să nu mai gândească; să-și deschidă vinele pentru ca vinovatu-i sânge să nu-l mai chinuie. O clipă, rămase cu fața în mâini, dârdâind, ascunzându-și toate părțile goale ale trupului, ca și cum fiarele ce-i dădeau târcoale i-ar fi zbârlit părul cu calda lor răsuflare.

Și totuși gândea, și totuși sângele-i clocotea în inimă. Ochii, pe care îi închidea cu pumnii, vedeau, pe fondul beznei, mlădioasele linii ale trupului Albinei, trasate cu un contur de flacără. Pieptul ei gol era orbitor ca un soare. La

fiece sforțare pe care o făcea pentru a-și înfunda ochii, pentru a alunga această vedenie, ea devenea mai luminoasă, se accentua cu mlădieri de șale, cu chemări de brațe întinse ce-i smulgeau preotului un horcăit de spaimă. Dumnezeu îl părăsea așadar cu totul, nu mai găsea la el sprijin? Și, cu toată încordarea voinței sale, greșala reîncepea mereu, se preciza cu o înspăimântătoare claritate. Revedea cele mai mici fire de iarbă, pe poala fustelor Albinei; regăsea, aninată în părul ei, o mică floare de ciulin, în care își amintea că-și înțepase buzele. Își amintea până și mirosurile, până și gustul dulce-acrișor al tulpinilor strivite; până și sunetele îndepărtate le-auzea încă, ciripitul regulat al unei păsări, o mare tăcere, apoi un suspin trecând pe sub arbori. De ce nu-l trăsnea cerul numaidecât? Ar fi suferit mai puțin. Se bucura de mârșăvia lui cu o voluptate de blestemat. O turbare îl zgâlțâia, ascultând cuvintele scelerate pe care le rostise la picioarele Albinei. Ele răsunau la ora aceea spre a-l învinovăți în fața lui Dumnezeu. O recunoscuse pe femeie drept stăpâna lui. I se dăduse ei ca un rob, sărutându-i picioarele, dorind să fie apa pe care o bea, pâinea pe care o mânca. Acum înțelegea de ce nu putea să se mai îndrepte. Dumnezeu îl lăsa femeii. Dar el o va bate, îi va rupe mâinile și picioarele, ca să-i dea pace. Ea era roaba, trupul necurat, căruia Biserica ar fi trebuit să-i refuze un suflet. Atunci se încordă, ridică pumnii asupra Albinei. Și pumnii se deschideau, mâinile alunecau de-a lungul umerilor goi, cu o molcomă mângâiere, pe când gura, plină de ocări, se lipea de părul despletit, îngăimând cuvinte de adorație.

Abatele Mouret deschise ochii. Arzătoarea vedenie a Albinei dispăru. Fu o bruscă și neașteptată ușurare. Putu să plângă. Lacrimi molcome îi

răcoriră obrajii, în vreme ce respira greu, neîndrăznind încă să se miște, de teamă să nu-l apuce iarăși. Auzea în continuare un vuiet sălbatic în spatele lui. Era însă atât de bine că nu mai suferea atâta, încât uită de sine gustând această tihnă. Afară, ploaia încetase. Soarele asfințea într-o mare lumină roșie, care părea că atârnă la ferestre perdele de atlaz roz. Biserica era acum călduță, înviorată de-această ultimă răsuflare a soarelui. Preotul mulțumea vag lui Dumnezeu pentru răgazul pe care se îndura să i-l dea. O largă rază, o pulbere de aur, ce străbătea naosul, aprindea fundul bisericii, orologiul, amvonul, pristolul. Harul cobora, poate, spre el pe acea cărare de lumină? Îl preocupau atomii ce se perindau de-a lungul razei cu o viteză extraordinară, asemenea unei mulțimi de mesageri grăbiți ce aduceau fără încetare pământului vești de la soare. O mie de lumânări aprinse n-ar fi umplut biserica cu o astfel de strălucire. În spatele pristolului se întindeau năframe de aur; pe gradene se scurgeau șiroiri de orfevrărie, sfeșnice înflorind în mănunchiuri de lumini, cădelnițe în care ardea un jeratic de nestemate, sfinte vase puțin câte puțin lărgite, cu radieri de comete; și, pretutindeni, o ploaie de flori luminoase în mijlocul unor dantele plutitoare, snopi, buchete, ghirlande de roze, care își deschideau sânul, lăsând să picure stele. Niciodată nu dorise o asemenea bogăție pentru săraca lui biserică. Surâdea, visa să statornicească acolo acele splendori, le așeza după placul lui. I-ar fi plăcut mai mult să vadă perdelele de aur aninate mai sus; vasele i se păreau de asemenea aruncate prea în dezordine; adună încă florile risipite, refăcând buchetele, potrivind ghirlandele. Dar ce minunare când toată acea splendoare era astfel etalată! Devenea pontiful unei biserici de aur. Episcopii,

principii, femei târând regale mantii, cucernice gloate, cu fruntea-n țărână, o vizitau, poposeau în vale, așteptau săptămâni la ușă înainte de a putea intra. Îi sărutau picioarele, căci și picioarele lui erau de aur și săvârșeau minuni. Aurul i se ridica până la genunchi. O inimă de aur bătea în pieptu-i de aur, cu un sunet muzical atât de clar, că gloatele de-afară îl auzeau. Atunci, un nemărginit orgoliu îl îmbăta. Era idol. Raza de soare creștea mereu, pristolul ardea, preotul își închipuia că numai datorită harului ce se pogora într-însul simțea o asemenea mulțumire sufletească. Vuietul sălbatic din spatele lui devenea mângâios. Nu mai simțea pe ceafă decât ușoara atingere a unei labe catifelate, ca și cum l-ar fi mângâiat o pisică gigantică.

Și își continuă visarea. Niciodată nu văzuse lucrurile sub o lumină atât de strălucitoare. Totul i se părea lesne acum, atât se socotea de tare. De vreme ce Albine îl aștepta, se va duce s-o întâlnească. Era firesc. De dimineață, îl căsătorise pe Fortuné cu Rosalie. Biserica nu oprea deci căsătoria. Încă îi vedea cum își zâmbesc, dându-și coate sub mâinile ce-i blagosloveau. Apoi, seara, îi arătaseră patul. Fiecare din cuvintele pe care le rostise către ei îi răsuna și mai tare în urechi. Îi spusese lui Fortuné că Dumnezeu îi dădea o tovarășă pentru că n-a vrut ca omul să trăiască singur. Îi spusese Rosaliei că trebuia să se lipească de bărbatul ei, să nu-l părăsească niciodată, să-i fie supusă roabă. Dar spusese deopotrivă toate acestea pentru el și Albine. Nu era ea tovarășa și supusa lui roabă, aceea pe care Domnul i-o trimitea, pentru ca bărbăția lui să nu secătuiască în singurătate? De altfel, erau legați. Era foarte mirat că nu pricepuse asta de îndată, că nu se dusese cu ea precum îi impunea datoria. Dar era lucru hotărât, o va

întâlni chiar a doua zi. Într-o jumătate de oră, va fi lângă ea. Va străbate satul, va sui dealul; era de departe drumul cel mai scurt. Putea totul, el era stăpânul, nimeni nu-i va zice nimic. De se vor uita la el, cu un gest va face toate capetele să se plece. Apoi va trăi cu Albine. Îi va zice soția lui. Vor fi foarte fericiți. Aurul creștea din nou, îi curgea printre degete. Se cufunda într-o baie de aur. Va lua sfintele vase pentru nevoile gospodăriei lui, va trăi în belșug, plătindu-și servitorii cu frânturile potirului pe care-l sucea între degete, cu un mic efort. Va pune la patu-i de nuntă perdelele de aur ale altarului. Ca giuvaericale va da soției lui inimile de aur, mătăniile și cruciulițele de aur atârnate la gâtul Fecioarei și al Sfintelor. Biserica însăși, de-ar înălța-o cu un cat, ar putea să le slujească drept palat. Dumnezeu nu va avea nimic de zis, de vreme ce îngăduia să iubești. De altfel, ce-i păsa de Dumnezeu! Nu era el oare în clipa aceea Dumnezeu, cu picioarele-i de aur pe care mulțimea le săruta și care săvârșeau minuni?

Abatele Mouret se ridică. Făcu gestul larg al lui Jeanbernat, acel gest de tăgadă ce cuprindea tot orizontul.

— Nu există nimic, nimic, nimic, zise el. Nu există Dumnezeu.

Un mare freamăt păru că străbate biserica. Preotul, înspăimântat, redevenit de o paloare mortală, asculta. Cine vorbise? Cine hulise? Catifelata mângâiere pe care o simțea pe ceafă devenise deodată feroce; niște gheare îi sfâșiau carnea, sângele îi curgea iarăși. Totuși, rămase în picioare, luptând împotriva crizei. Arunca ocări păcatului triumfător, care-i rânjea împrejurul tâmplelor, în care toate ciocanele bolii reîncepeau să bată. Nu-i cunoștea el vicleniile? Nu știa că adesea se joacă apropiindu-se cu dezmierdări,

pentru ca să-şi înfigă apoi ghearele ca nişte cuţite până în oasele victimelor lui? Şi se înfuria şi mai tare la gândul că fusese prins în capcană ca un copil. Va rămâne deci mereu trântit la pământ, sub greutatea păcatului aplecat victorios asupra-i! Iată că acum îl tăgăduia pe Dumnezeu. Era panta fatală. Desfrâul ucidea credinţa. Apoi, dogma se prăbuşea. O îndoială a cărnii, ce-şi apăra întinăciunea, era îndeajuns ca să nărule tot cerul. Divina normă supăra, tainele iscau zâmbete; te culcai într-un colţ al religiei prăbuşite, discutându-ţi nelegiuirea, până ce-ţi săpai o văgăună de fiară ce-şi fierbe mocirla. Atunci veneau celelalte ispite: aurul, puterea, viaţa fără nicio oprelişte, o irezistibilă nevoie de desfătări, care ducea la marea luxură, tolănită pe un pat de bogăţii şi orgoliu. Dumnezeu era jefuit. Chivoturile erau sfărâmate spre a fi atârnate de impuritatea unei femei. Ei bine, era osândit! Nimic nu-l mai stânjenea, păcatul îl putea stăpâni. Şi era plăcut să nu mai lupte. Monştrii ce i se învârtiseră în jurul cefei se luptau în clipa aceea în măruntaiele lui. Îşi umfla pântecul pentru a le simţi şi mai bine dinţii. Se lăsa în voia lor cu o cumplită bucurie. O răzvrătire îl făcea să ameninţe biserica cu pumnii. Nu, nu mai credea în dumnezeirea lui Isus, nu mai credea în Sfânta Treime, nu credea decât în el însuşi, în muşchii lui şi în poftele lui trupeşti. Voia să trăiască. Simţea nevoia de a fi bărbat. Ah, să alerge în aer liber, să fie tare, fără stăpâni pizmaşi, să-şi ucidă duşmanii cu pietre, să ducă cu sine fetele ce trec! Va reînvia din mormântul în care nişte mâini nemiloase îl culcaseră. Îşi va trezi virilitatea, care era probabil doar adormită. Şi să piară de ruşine de-şi va găsi virilitatea moartă! Şi blestemat să fie Dumnezeu dacă-l scosese din rândul făpturilor, atingându-l cu

degetul, ca să-l păstreze numai pentru slujba lui!

Preotul era în picioare, halucinat. Crezu că la acest nou blestem biserica se surpa. Valul de soare ce inunda pristolul crescuse încet, aprinzând zidurile cu o roșeață de incendiu. Limbi de foc se înălțară încă, linseră tavanul, se stinseră într-o sângerândă licăreală de jeratic. Biserica se cufundă brusc în întuneric. Păru că focul acelui asfințit de astru crăpase acoperișul, despicase zidurile, deschisese pretutindeni găuri căscate atacurilor din afară. Carcasa întunecată stătea să cadă, în așteptarea unui formidabil asalt. Noaptea se lățea repede.

Atunci preotul auzi un murmur îndepărtat ce se înălța din valea satului. Odinioară nu înțelegea limbajul arzător al acelor pământuri pârjolite, unde nu creșteau decât tulpini răsucite și noduroase de viță-de-vie, migdali sfrijiți și bătrâni măslini ce-și legănau trunchiurile schiloade. Trecea prin mijlocul acestei patimi cu seninătățile ignoranței lui. Astăzi însă, după atâtea chinuri, sesiza și cele mai mici suspine ale frunzelor ofilite sub soare. Colinele mai întâi, în fundul zării, păstrând încă fierbințeala sărutului de adio al amurgului, tresăriră și părură că se pun în mișcare cu înăbușitul ropot al unei armate în marș. Apoi, stâncile risipite, pietrele de pe drumuri, toți bolovanii văii se răzvrătiră, la rândul lor, rostogolindu-se, bubuind, ca și cum ar fi fost zvârliți înainte de nevoia de a se mișca. În urma lor, bălțile roșii de noroi, puținele câmpuri cucerite cu lovituri de cazma porniră să curgă și să vuiască asemenea unor râuri revărsate, târând în valul lor de sânge zămisliri de semințe, înfloriri de rădăcini, împreunări de plante. Și în scurt timp totul fu în mișcare: butucii de viță se târau ca niște uriașe insecte; grâul pipernicit, ierburile

uscate alcătuiau batalioane înarmate cu lungi sulițe; copacii se-nvâlvoiau alergând, își întindeau membrele, ca niște luptători ce se pregătesc de bătălie; frunzele picate umblau, umbla și praful de pe drumuri. Mulțime ce recruta la fiecare pas noi forțe, norod în călduri al cărui suflu se apropia, furtună de viață cu răsuflarea de cuptor, ce târa cu sine totul, în vârtejul unei colosale faceri. Atacul începu brusc. Din largul zării, întreaga câmpie se năpusti asupra bisericii, colinele, pietrele, țarinele, copacii. Biserica, sub această primă ciocnire, trosni. Pereții se crăpară, olane zburară. Dar marele Crist, zguduit, nu căzu.

Urmă un răgaz. Afară, glasurile se înălțau și mai furioase. Preotul deosebea acum voci omenești. Era satul, artaudenii, acea mână de bastarzi crescuți pe stâncă, cu îndărătnicia mărăcinilor, ce suflau la rândul lor un vânt încărcat de o mișunare de ființe. Artaudenii fornicau pe pământ, plantau din aproape în aproape o pădure de oameni, ale cărei trunchiuri acopereau în jur tot locul. Urcau până la biserică, îi crăpau ușa dintr-o împingere, amenințau să astupe naosul cu ramurile invadatoare ale rasei lor. În spatele lor, în vălmășagul mărăcinișului, alergau dobitoacele, boi ce încercau să dărâme zidurile cu coarnele lor, turme de măgari, de capre, de oi bătând biserica în ruină ca niște valuri vii, furnicare de molii de ziduri și greieri atacând temeliile, fărâmițându-le cu dinții lor de ferăstrău. Și, de cealaltă parte, mai era și găinăria domnișoarei Désirée, al cărei bălegar exala aburi de asfixie; marele cocoș Alexandre suna asaltul cu trâmbița lui, găinile desprindeau pietrele cu lovituri de ciocuri, iepurii săpau vizuini până sub altare, ca să le surpe, iar porcul, gras de nu se mai putea mișca, grohăia, așteptând ca sfintele

odoare să nu mai fie decât un pumn de cenușă caldă, ca să-și tăvălească burta în ele. Un vuiet formidabil se auzi și se dădu un al doilea asalt. Satul, lighioanele, tot acel talaz de viață ce se revărsa înghiți o clipă biserica sub o zvârcolire de trupuri ce făcea să se îndoaie grinzile. Femelele, în vălmășag, nășteau întruna, sporind numărul luptătorilor. De data aceasta, o bucată din zidul bisericii se prăbuși; tavanul se lăsa, lemnăria ferestrelor era smulsă, fumul amurgului, din ce în ce mai negru, intra prin gurile căscate înspăimântător. Marele Crist se mai ținea pe cruce doar în cuiul de la mâna stângă.

Un lung urlet salută prăbușirea zidului. Dar biserica rămânea încă solidă, cu toate rănile ei. Se îndărătnicea cu sălbăticie, mută, sumbră, agățându-se de cele mai mici pietre ale temeliilor ei. Părea că, pentru a rămâne în picioare, această ruină n-avea nevoie decât de cel mai subțire stâlp, ce susținea într-un echilibru miraculos acoperișul crăpat. Atunci, abatele Mouret văzu plantele aspre ale platoului punându-se pe lucru, acele teribile plante învârtoșate în uscăciunea rocilor, înnodate ca niște șerpi, cu un lemn tare, deformat de mușchi. Lichenii ruginii, ca o lepră inflamată, roaseră mai întâi tencuielile de ipsos. Apoi, cimbrul își înfipse rădăcinile între cărămizi, ca niște colți de fier. Lavandele își strecurau degetele lungi și încârligate sub fiecare zidărie zdruncinată, trăgând-o spre ele, smulgând-o cu o sforțare lentă și continuă. Ienuperii, rozmarinul, ilexul spinos se înălțau mai sus, cu invincibile eforturi. Până și ierburile, acele ieburi ale căror fire uscate treceau pe sub ușa cea mare, se proțăpeau ca niște țăruși de oțel, spintecând ușa, înaintând în naos, unde ridicau lespezile cu puternicele lor pârghii. Era răzmerița victorioasă, natura revoluționară

ce ridica baricade cu altarele răsturnate, dărâmând biserica ce-i făcea de veacuri prea multă umbră. Ceilalți luptători lăsau ierburile, ienuperii, lavandele, lichenii să-și vadă de lucru, acea măcinare înfăptuită de cei mici, mult mai distrugătoare decât loviturile de măciucă ale celor puternici, acea tainică fărâmițare a temeliilor ce trebuia să desăvârșească prăbușirea întregului edificiu. Sfârșitul sosi pe neașteptate. Sorbul, ale cărui ramuri înalte pătrundeau deja sub boltă, prin geamurile sparte, intră violent, cu o formidabilă revărsare de verdeață. Se înfipse în mijlocul naosului. Aici, crescu peste măsură. Trunchiul lui deveni colosal, gata să facă biserica să plesnească, asemenea unui brâu prea strâmt. Ramurile întinseră în toate părțile lăstari enormi, fiecare înșfăcând câte o bucată de zid, câte un crâmpei de acoperiș; și lăstarii se înmulțeau întruna, fiecare cracă ramificându-se la infinit, un nou arbore crescând din fiecare lăstar cu o asemenea furie, încât resturile bisericii, găurită ca un ciur, se făcură țăndări, presărând în cele patru colțuri ale cerului o cenușă fină. Pădurea lui de ramuri era o pădure de brațe, de picioare, de trunchiuri, de pântece, din care se scurgea seva; cosițe de femei atârnau; capete de bărbați făceau scoarța să explodeze, cu râsete de muguri născânzi; sus de tot, perechile de îndrăgostiți, prăvăliți pe marginea cuibului lor, umpleau văzduhul cu muzica desfătării și cu mirosul fecundității lor. Un ultim suflu de uragan ce se năpustise asupra bisericii mătură pulberea ei, amvonul și confesionalul făcute praf, imaginile sfinte sfâșiate, sfintele vase topite, toate acele dărâmături pe care le ciugulea cu lăcomie stolul de vrăbii, altădată adăpostit sub olane. Marele Crist, smuls de pe cruce, spânzurat o clipă de una din plutitoarele

cosițe de femeie, fu luat, rostogolit, pierdut în noaptea întunecată, în adâncul căreia se prăvăli cu mare zgomot. Arborele vieții spărgea cerul. Și trecea dincolo de stele.

La această vedenie, abatele Mouret aplaudă furtunos, ca un afurisit. Biserica era învinsă. Dumnezeu nu mai avea lăcaș. De-acum, Dumnezeu nu-l va mai stânjeni. Putea să se ducă lângă Albine, de vreme ce ea triumfa. Și cum mai râdea de el însuși, care cu o oră mai înainte afirma că biserica va înghiți pământul cu umbra ei! Pământul se răzbunase înghițind biserica. Izbucni într-un râs nebun, ce-l făcu să se trezească, tresărind, din halucinația lui. Privi năuc naosul năpădit încet de amurg; prin ferestre, crâmpeie de cer se arătau, presărate cu stele. Și el întindea brațele, cu gândul de a pipăi zidurile, când glasul surorii lui îl chemă din coridorul sacristiei.

— Serge? Ești aici?... Răspunde! Te caut de-o jumătate de ceas.

Ea intră. Ținea o lampă. Atunci, preotul văzu că biserica era tot în picioare. Nu mai pricepu, rămase într-o cumplită îndoială, între biserica invincibilă, renăscând din propria cenușă, și Albine atotputernică, ce-l zdruncina pe Dumnezeu cu o singură suflare.

X

Désirée se apropie, cu veselia ei zgomotoasă.

— Aici ești! Aici ești! strigă ea. Aha, te joci acum de-a v-ați ascunselea? Te-am strigat cât m-a ținut gura, de mai bine de zece ori... Credeam că ai ieșit.

Scotocea cu privirea întunecoasele unghere, cu un aer curios. Se duse chiar până la confesional, tiptil, ca și cum s-ar fi pregătit să surprindă pe cineva ascuns acolo. Se întoarse, deznădăjduită, reluând:

— Vasăzică ești singur? Dormeai poate? Cum de nu ți se urăște singur în bezna asta?... Haide, vino, ne așezăm la masă.

El își trecea mâinile înfrigurate peste frunte, pentru a șterge niște gânduri pe care toată lumea avea cu siguranță să le citească. Încerca mașinal să-și încheie sutana, ce i se părea desfăcută, smulsă, într-o rușinoasă dezordine. Apoi o urmă pe sora lui, cu fața încruntată, fără nicio înfiorare, încordat în acea voință de preot ce-și ascunde zbuciumările trupului sub demnitatea sacerdoțiului. Désirée nici nu-i băgă de seamă tulburarea. Zise doar, intrând în sufragerie:

— Eu am dormit bine. Tu ai sporovăit prea mult, ești galben ca ceara.

Seara, după cină, Fratele Archangias veni să-și facă partida de cărți cu Teuse. Era foarte vesel în seara aceea. Când Fratele era vesel, îi trăgea

ghionturi în coaste Teusei, care îi răspundea cârpindu-i câte o palmă zdravănă. Asta-i făcea să râdă de se cutremura tavanul. Apoi, Fratele născocea farse extraordinare: spărgea cu nasul farfurii așezate orizontal, se prindea că dând cu dosul ar fi în stare să scoată din țâțâni ușa de la sufragerie, își turna tutunul din tabacheră în cafeaua bătrânei servitoare sau aducea un pumn de pietricele pe care le strecura în sânul acesteia, îndesându-le cu mâna până la brâu. Aceste revărsări de veselie sangvină izbucneau pentru un nimic, în mijlocul obișnuitelor lui furii; adesea, un fapt de care nimeni nu râdea îi pricinuia un adevărat atac de nebunie zgomotoasă, făcându-l să bată din picioare, să se învârtă ca un titirez, să se țină cu mâinile de burtă.

— Așadar nu vrei să-mi spui de ce ești vesel? întrebă Teuse.

El nu răspunse. Se așezase călare pe un scaun și făcea înconjurul mesei galopând.

— Da, da, fă pe nerodul, reluă ea. Doamne, că prost mai ești! Dacă bunul Dumnezeu te vede, trebuie să fie tare mulțumit de dumneata!

Fratele tocmai se lăsase să alunece pe spate, cu spinarea pe pardoseală, cu picioarele în sus. Fără să se ridice, rosti cu gravitate:

— Mă vede, e mulțumit să mă vadă. El vrea să fiu vesel... Când se îndură să-mi dea o recreație, îmi sună clopoțelul în coșul pieptului. Și-atunci mă dau de-a vălătucul. Asta face tot raiul să râdă.

Se târî pe spate până la zid; apoi, proptindu-se în ceafă, bătu toba-n perete cu picioarele, cât putu de sus. Anteriul, care îi cădea în jos, îi descoperea pantalonii negri cârpiți în genunchi cu petice de postav verde. El continuă:

— Ia te uită, părinte, până unde-ajung. Mă prind că dumneata nu faci asta... Haide, râzi

puțin. E mai bine să te târăști pe spate decât să dorești drept saltea pielea unei târfe. M-auzi, hai! Ești pentru un moment ca un animal, te freci, îți lași murdăria. Asta te odihnește. Eu, când mă frec, îmi închipui că sunt câinele lui Dumnezeu, și asta mă face să zic că tot raiul iese la ferestre și râde văzându-mă... Poți să râzi și dumneata, părinte. E pentru sfinți și pentru dumneata. Iacă o tumbă pentru Sfântul Iosif, alta pentru Sfântul Ion, alta pentru Sfântul Mihail, una pentru Sfântul Marc, una pentru Sfântul Matei...

Și continuă, tot înșirând nume de sfinți, dându-se de-a berbeleacul în jurul odăii. Abatele Mouret, care rămăsese tăcut, cu mâinile pe marginea mesei, sfârșise prin a zâmbi. De obicei, veseliile Fratelui îl neliniștеau. Apoi, pe când acesta trecea pe lângă Teuse, ea îi dădu un picior:

— Ei, hai, zise ea, jucăm odată?

Fratele Archangias răspunse mormăind. Se pusese de-a bușilea. Mergea drept spre Teuse, făcând pe lupul. Când ajunse la ea, își vârî capul sub fustele ei și o mușcă de genunchiul drept.

— Ai de gând să mă lași! strigă ea. Îți arde acuma de blestemății!

— Mie! bolborosi Fratele, atât de înveselit de această idee, încât rămase locului, fără a se putea ridica. Ei, uite, numai ți-am gustat genunchiul și mă și înăbuș! Prea-i pastramă genunchiul tău... Vezi tu, eu mușc femeile și-apoi le scuip.

O tutuia, îi scuipa pe fuste. Când izbuti să se ridice-n picioare, gâfâi o clipă, frecându-și coastele. Accesul de veselie îi zguduia încă pântecele, ca un burduf din care se scurg ultimele picături. Zise în sfârșit cu o voce groasă și serioasă:

— Să jucăm... Dacă râd e treaba mea. N-ai tu nevoie să știi de ce, Teuse.

Și partida începu, teribilă. Fratele trântea cărțile dând cu pumnii în masă. Când striga: „Război!", dârdâiau geamurile. Teuse câștiga. Avea de mult trei ași și-i sticleau ochii pândindu-l pe al patrulea. Totuși, Fratele Archangias se deda la alte pozne. Ridica masa, cu riscul de-a sparge lampa; trișa cu nerușinare și se apăra cu minciuni gogonate, pretinzând că voise să glumească. Deodată, începu să intoneze *Vecerniile*, pe care le cântă cu o voce plină de țârcovnic. Și nu mai conteni, sforăind lugubru, accentuând sfârșitul fiecărui verset bătând cu cărțile în palma mâinii stângi. Când veselia îi ajungea la culme și nu mai găsea nimic ca s-o exprime, cânta astfel *Vecerniile* ore întregi. Teuse, care-l cunoștea bine, se aplecă să-i strige, în mijlocul mugetului ce umplea sufrageria:

— Taci odată, e insuportabil!... Prea ești vesel astă-seară.

Atunci, el începu *Pavecernițele*. Abatele Mouret se dusese să se așeze lângă fereastră. Părea că nu vede și n-aude ce se petrece în jurul lui. În timpul cinei, mâncase ca de obicei, ba chiar izbutise să răspundă la veșnicele întrebări ale surorii lui. Acum se destinse, ajuns la capătul puterilor; se rostogolea, zdrobit, nimicit, în disputa furioasă ce continua înăuntrul lui. Apoi, se temea că, dacă ar fi întors capul spre lampă, i s-ar fi văzut lacrimile, pe care nu și le putea stăpâni. Își rezemă fruntea de geam, privi întunericul de afară, ațipind încet-încet, alunecând într-o buimăceală de coșmar.

Fratele Archangias, psalmodiind întruna, clipi din ochi, arătând către preotul adormit cu o mișcare a capului.

— Ce? întrebă Teuse.

Fratele clipi iar din ochi, mai tare.

— Ei, o să-ți sucești gâtul! zise servitoarea. Vorbește ca să te pricep... Uite, un rigă. Bun! Îți iau dama.

El puse o clipă cărțile jos, se aplecă peste masă și-i suflă în obraz:

— Târfa a venit.

— Știu prea bine, răspunse ea. Am văzut-o intrând cu domnișoara în grajd.

El îi aruncă o căutătură teribilă, întinse pumnii.

— Ai văzut-o și-ai lăsat-o să intre! Trebuia să mă chemi, am fi spânzurat-o de picioare de vreun cui din bucătărie.

Ea se supără însă, stăpânindu-și totuși glasul ca să nu-l trezească pe abatele Mouret.

— Aha, bolborosi ea, bun mai ești! Vino vasăzică și spânzură pe careva la mine-n bucătărie!... Am văzut-o, de bună seamă! Și m-am întors chiar cu spatele când s-a dus să-l întâlnească pe părintele în biserică, după catehism. Au putut să facă ce-au vrut. Ce mă privește pe mine? N-aveam de pus fasolea pe foc?... N-o pot suferi pe fata aia. Dar de vreme ce-i dă sănătate părintelui... Poate să vină la orice oră din zi și din noapte. O să-i închid împreună, dac-or vrea.

— Dac-ai face una ca asta, Teuse, zise Fratele cu o mânie rece, te-aș gâtui.

Ea se porni pe râs, tutuindu-l la rându-i.

— Nu mai îndruga prostii, mititelule! Știi bine că nu ți-e îngăduit să te-atingi de muieri. Încearcă într-o zi să mă strângi de gât și-o să vezi ce-o să-ți fac... Fii cuminte, hai să sfârșim partida. A, uite încă un rigă.

El, ținându-și cartea ridicată, continua să bombănească:

— Trebuie să fi venit pe un drum pe care numai dracu' îl știe de mi-a scăpat azi. Dar o să stau de strajă acolo, la Paradou, în toate după-amiezile. Dacă-i mai surprind împreună, o să-i fac cunoștință târfei cu un băț de corn, pe care l-am tăiat înadins pentru ea... Și-o să supraveghez acum și biserica.

Jucă, o lăsă pe Teuse să-i ia un valet, apoi se lăsă pe speteaza scaunului și iarăși începu să râdă cu poftă. Nu putea să se supere serios în seara aceea. Murmură:

— N-are-a face, dacă l-a întâlnit, asta n-a împiedicat-o să pice în nas... Totuși, vreau să-ți povestesc asta, Teuse. Știi că ploua. Eu eram în ușa școlii când am zărit-o cum cobora de la biserică. Mergea dreaptă, țanțoșă, deși turna cu găleata. Și iată că, ajungând la drum, a căzut lată, din cauză că pământul trebuie să fi devenit alunecos. Și-am râs! Și-am râs! Băteam din palme... Când s-a ridicat, avea sânge la încheietura unei mâini. Asta m-a înveselit pentru o săptămână. Nu pot să mi-o închipui căzută pe jos fără să simt în gâtlej și-n burtă niște gâdilituri care mă fac să mă stric de râs.

Și, umflându-și obrajii, atent de aici înainte la joc, cântă un *De Profundis*. Apoi o luă de la capăt. Partida se sfârși în mijlocul acestei tânguiri, pe care o sporea din când în când, ca și cum ar fi vrut s-o guste mai bine. Pierdu, fără să fie câtuși de puțin contrariat. Când Teuse îl dădu afară, după ce-l deșteptase pe abatele Mouret, îl auziră cum se pierde în bezna nopții repetând cu mare veselie ultimul verset al psalmului: *Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus.*

XI

Abatele Mouret dormi dus. Când deschise ochii, mai târziu ca de obicei, își găsi fața și mâinile scăldate de lacrimi; plânsese toată noaptea, în somn. Nu-și făcu slujba în dimineața aceea. Cu toată lunga-i odihnă, slăbiciunea din seara trecută sporise într-atât, că rămase până la amiază în camera lui, așezat pe un scaun, lângă pat. Toropeala ce-l copleșea din ce în ce mai mult îi lua până și senzația suferinței. Nu mai simțea decât un mare gol; stătea ușurat, amputat, nimicit. Citirea breviarului îi ceru o sforțare supremă; latineasca versetelor i se părea o limbă barbară, ale cărei cuvinte nu izbutea nici măcar să le silabisească. Apoi zvârli cartea pe pat și petrecu ore întregi privind câmpia prin fereastra întredeschisă, fără să aibă puterea de a se rezema de pervaz. Zărea în depărtare zidul alb al Paradou-ului, o palidă dungă ce se întindea pe creasta înălțimilor printre petele întunecate ale pădurilor de pini. Spre stânga, după una dintre acele păduri se afla spărtura; n-o vedea, dar știa că e acolo, își amintea și cele mai mici crâmpeie de mărăcini risipiți în mijlocul pietrelor. În ajun n-ar fi îndrăznit încă să ridice astfel privirile către acel orizont de temut. În clipa aceea însă se îndărătnicea să reia, după fiecare pâlc de verdeață, firul întrerupt al zidului, ce semăna cu un volan de fustă agățat în

toate tufișurile. Asta nici măcar nu-i făcea vinele să zvâcnească. Ispita, ca și cum ar fi disprețuit sărăcia sângelui său, părăsise trupu-i secătuit. Ea-l lăsa incapabil de luptă, lipsit de har, nemaiavând nici măcar patima păcatului, gata să accepte din năuceală tot ce respingea cu furie în ajun.

Se surprinse o clipă vorbind cu glas tare. De vreme ce spărtura era tot acolo, o va întâlni pe Albine la apusul soarelui. Această hotărâre îi pricinuia o ușoară plictiseală. Dar nu credea că o să poată face altfel. Îl aștepta, era femeia lui. Când voia să-i evoce chipul, nu-l zărea decât ca prin sită, foarte îndepărtat. Îl neliniștea apoi felul cum aveau să trăiască împreună. Le va fi greu să rămână în localitate; vor trebui să fugă, fără ca nimeni să bage de seamă; pe urmă, odată ascunși undeva, vor avea nevoie de mulți bani pentru a fi fericiți. În mai multe rânduri, încercă să făurească un plan de a o răpi, să rânduiască existența lor de amanți fericiți. Nu găsi nimic. Acum că dorința nu-l mai înnebunea, partea practică a situației îl înspăimânta, îl punea cu slabele-i brațe în fața unei sarcini anevoioase și complicate, pe care nu știa de unde s-o înceapă. De unde vor lua cai ca să fugă? Dacă plecau pe jos n-aveau să-i aresteze ca pe niște vagabonzi? De altfel, va fi el în stare să devină slujbaș, să descopere vreo ocupație cu care să asigure soției lui pâinea zilnică? N-avea de unde să știe toate astea. Nu cunoștea viața; nu întâlnea, răscolindu-și memoria, decât crâmpeie de rugăciune, detalii de ceremonial, pagini din *Instrucția teologică* de Bouvier, învățate odinioară pe de rost la seminar. Chiar și lucruri fără importanță îl stinghereau foarte mult. Se întreba dacă o să îndrăznească să-și ia soția la braț pe stradă. Desigur că nu va ști să umble cu o femeie la

braț. Va părea atât de stângaci, încât lumea o să se întoarcă să-l privească. Oamenii vor ghici că-i preot și Albine va fi insultată. Zadarnic va căuta să se lepede de preoție; va purta mereu cu el trista-i paloare și mirosul ei de tămâie. Și dacă într-o zi ar avea copii? Acest gând neașteptat îl făcu să tresară. Simți o silă ciudată. I se părea că n-o să-i iubească. Totuși, erau doi, un băiețel și o fetiță. Îi îndepărta de pe genunchii lui, suferea simțind cum puneau mâinile pe veșmintele lui, nu simțea nicio bucurie să-i salte în brațe, precum ceilalți părinți. Nu se putea obișnui cu atingerea acelor trupuri din trupul lui, ce-i aminteau mereu impuritatea lui de bărbat. Mai ales fetița îl tulbura, cu ochii ei mari în adâncul cărora licăreau deja slăbiciuni femeiești. Dar nu, n-o să aibă copii, o să evite groaza pe care o încerca la gândul de a-și vedea trupul recrescând și retrăind veșnic. Atunci, nădejdea de a fi neputincios i se păru foarte dulce. Fără îndoială, virilitatea i se stinsese în timpul îndelungatei sale adolescențe. Asta îl hotărî. De îndată ce se va însera, va fugi cu Albine.

Seara, totuși, abatele Mouret se simți prea obosit. Își amână plecarea pentru a doua zi. A doua zi găsi un nou pretext: nu putea s-o părăsească astfel pe sora lui, lăsând-o singură cu Teuse; va lăsa o scrisoare pentru ca Désirée să fie dusă la unchiul Pascal. Timp de trei zile, își făgădui să scrie acea scrisoare; foaia de hârtie, condeiul și cerneala erau pregătite, pe masă, în odaia lui. Iar în a treia zi plecă fără să scrie scrisoarea. Își luase deodată pălăria și pornise spre Paradou, prostește, obsedat, resemnându-se, ducându-se acolo ca la o corvoadă pe care nu știa cum s-o evite. Imaginea Albinei se ștersese și mai mult; n-o mai vedea, se supunea unor vechi dorințe, moarte în el în clipa aceea, dar

al căror impuls stăruia în marea tăcere a ființei lui.

Afară nu luă nicio măsură de precauție ca să se ascundă. Se opri, la capătul satului, pentru a vorbi o clipă cu Rosalie; aceasta îi dădea de veste că pruncul avea convulsii și râdea totuși, cu acel râs al ei din colțul buzelor. Apoi abatele Mouret se adânci între stânci, merse direct către spărtură. Își luase din obișnuință breviarul. Cum drumul era lung, plictisindu-se, deschise cartea și citi rugile reglementare. Când îl puse iarăși sub braț, uitase de Paradou. Mergea în neștire, gândindu-se la un patrafir nou pe care voia să-l cumpere spre a înlocui patrafirul din stofă cu fir de aur care i se zdrențuise; de câtva timp, ascundea monede de douăzeci de bănuți și-și făcea socoteala că peste șapte luni o să aibă destui bani. Ajungea pe înălțimi când un cântec de țăran, în depărtare, îi aminti un cântec religios pe care-l știuse odinioară, la seminar. Căută primele versuri ale acelui cântec, fără să le poată găsi. Era necăjit că are atât de puțină ținere de minte. De aceea, când își aminti în sfârșit, simți o mare bucurie să îngâne cuvintele ce-i reveneau unul câte unul. Era un omagiu adus Mariei. Zâmbea ca și cum o adiere răcoroasă a tinereții lui i-ar fi mângâiat obrazul. Cât era de fericit pe vremea aceea! Desigur, putea fi încă fericit; era încă tânăr, nu cerea decât aceleași fericiri, o pace senină, un ungher de capelă în care să rămână urmele genunchilor lui, o viață de singurătate înveselită de adorabile nimicuri copilărești.

Ridicând puțin câte puțin glasul, își cânta cântecul cu prelungi sunete de flaut, când zări deodată spărtura în fața lui.

O clipă, păru surprins. Apoi, încetând să mai zâmbească, murmură:

— Albine probabil mă așteaptă. Soarele deja asfințește.

Dar, pe când se suia să dea pietrele la o parte ca să treacă, o teribilă răsuflare îl neliniști. Trebui să coboare, deoarece era cât pe ce să pună piciorul drept în obrazul Fratelui Archangias, care, tolănit pe jos, dormea buștean. Pesemne îl luase somnul pe când păzea intrarea în Paradou. Stătea de-a curmezișul în prag, întins cât era de lung, cu picioarele rășchirate, într-o poziție rușinoasă. Mâna dreaptă pusă căpătâi nu lăsase bățul de corn, pe care părea că încă-l învârtește ca pe o spadă scânteietoare. Și sforăia în mijlocul mărăcinilor, cu fața în soare, fără ca pielea-i argăsită să fie străbătută de vreun fior. Un roi de muște mari zburau deasupra gurii lui deschise.

Abatele Mouret îl privi o clipă. Invidia acel somn de sfânt rostogolit în praf. Voi s-alunge muștele, dar muștele, îndărătnice, reveneau și se lipeau de buzele vinete ale Fratelui, care nu le simțea. Atunci, abatele sări peste acel trup mare. Intră în Paradou.

XII

După zid, la câțiva pași, Albine era așezată pe un covor de iarbă. Ea se ridică zărindu-l pe Serge.

— Iată-te! strigă ea, tremurând toată.

— Da, zise el liniștit, am venit.

Ea se aruncă de gâtul lui. Dar nu-l sărută. Simțise răceala mărgelelor gulerului pe brațu-i gol. Îl cerceta cu privirea, deja neliniștită, reluând:

— Ce ai? Nu m-ai sărutat pe obraji ca altădată, știi, când buzele tale cântau... Lasă, dacă ești bolnav, am să te vindec iar. Acum, că ești aici, ne vom reîncepe fericirea. S-a dus aleanul... Vezi, zâmbesc. Trebuie să zâmbești, Serge.

Și, cum el rămânea grav:

— Sigur, și eu am fost tare mâhnită. Sunt toată palidă încă, nu-i așa? De opt zile stăteam aici, pe iarbă, unde m-ai găsit. Nu voiam decât un lucru, să te văd intrând prin spărtura aceea a zidului. La fiecare zgomot, mă ridicam, alergam în întâmpinarea ta. Și nu erai tu, erau frunze luate de vânt... Dar știam bine că vei veni. Aș fi așteptat ani întregi.

Apoi îl întrebă:

— Mă mai iubești?

— Da, răspunse el, te mai iubesc.

Rămaseră unul în fața altuia, oarecum stânjeniți. O adâncă tăcere se lăsă între ei. Serge,

liniștit, nu căuta s-o rupă. Albine, în două rânduri, deschise gura, dar o închise îndată, mirată de cuvintele ce-i veneau pe buze. Nu mai găsea decât cuvinte amare. Simțea că ochii i se înlăcrimează. Ce-o făcea să nu fie fericită, când dragostea ei se întorsese?

— Ascultă, zise ea în cele din urmă, nu trebuie să stăm aici. Spărtura aceea ne îngheață. Să mergem la noi. Dă-mi mâna.

Și se adânciră în Paradou. Toamna sosea, arborii erau îngrijorați, cu capetele lor îngălbenite ce se despodobeau frunză cu frunză. Pe cărări era deja un strat de frunze moarte, jilave, pe care pașii păreau că înăbușă suspine. În capătul pajiștilor plutea un abur ce îndolia depărtările albăstrui. Grădina întreagă tăcea, nemaiadiind decât melancolice sufluri, care treceau ca niște fiori.

Serge dârdâia pe aleea cu copaci pe care o apucaseră. Zise cu glas scăzut:

— Ce frig e aici!

— Ți-e frig, murmură cu tristețe Albine. Mâna mea nu te mai încălzește. Vrei să te acopăr cu poala rochiei mele?... Vino, vom retrăi toată dragostea noastră.

Îl duse în florărie. Pădurea de trandafiri era tot înmiresmată; ultimele flori aveau parfumuri amare, pe când frunzișul, crescut peste măsură, acoperea pământul cu o adormită baltă de verdeață. Serge se arătă însă atât de puțin doritor să intre în acel mărăciniș, încât rămaseră la marginea lui, căutând de departe aleile pe unde trecuseră primăvara. Ea își amintea cele mai mici colțuri; îi arăta cu degetul grota în care dormea femeia de marmură, cosițele de caprifoi și clematite, lanurile de toporași, fântâna ce vărsa garoafe roșii, marea scară năpădită de micsandre roșcate, colonada în ruină, în mijlocul căreia

crinii clădeau un pavilion alb. Acolo se născuseră amândoi, în soare. Și ea povestea cele mai mici amănunte ale acelei dintâi zile, felul cum umblau, mirosul pe care-l avea aerul la umbră. El părea că ascultă; apoi, cu o întrebare, dovedea că nu înțelesese. Ușorul fior ce-l făcea să pălească nu-l lăsa.

Îl duse la livadă, de care nici nu se putură apropia. Râul se umflase. Serge nu se mai gândea să o ia pe Albine în cârcă, spre a o duce din trei sărituri pe celălalt mal. Și totuși, acolo, merii și perii erau încărcați încă de fructe; vița-de-vie, cu frunzele mai rare, se încovoia sub greutatea ciorchinilor bălai cu boabele arse de soare. Câte pozne mai făcuseră la umbra acelor venerabili arbori! Erau niște ștrengari pe atunci. Pe Albine încă o făcea să surâdă felul sfruntat cum își arăta pulpele când ramurile trosneau. Își aducea el aminte cel puțin de prunele pe care le mâncaseră? Serge răspundea dând din cap. Părea deja obosit. Livada, cu verzuia-i adâncitură, cu vălmășagul ei de trunchiuri înveșmântate în mușchi, asemenea unei schele prăbușite, îl îngrijora, îi făcea impresia unui loc umed, plin de urzici și de șerpi.

Ea-l duse la pajiști. Acolo, el trebui să facă câțiva pași prin ierburi, care îi ajungeau acum până la umeri. I se părea că erau o puzderie de brațe subțiri ce căutau să-i lege mâinile și picioarele, pentru a-l rostogoli și îneca în adâncul acelei mări verzi și nesfârșite. Și o rugă pe Albine să nu meargă mai departe. Ea mergea înainte, nu se opri; apoi, văzându-l că suferă, veni lângă dânsul, posomorându-se încet-încet; sfârșind prin a fi cuprinsă de fiori ca și el. Totuși, încă nu se dădu bătută. Cu un gest larg, arătă pâraiele, șirurile de sălcii, valurile de iarbă ce se întindeau până în zare. Totul era al lor odinioară.

Stăteau acolo zile întregi. Între cele trei sălcii, pe malul acelei gârle, se jucaseră de-a îndrăgostiții. Atunci ar fi voit ca ierburile să fie mai mari decât ei, ca să se piardă în mișcătorul lor val, să fie și mai singuri, departe de toate, ca niște ciocârlii ce călătoresc în adâncul unor holde de grâu. De ce astăzi tremura doar simțind cum vârful piciorului îi atingea iarba și se cufunda în ea?

Albine îl duse în pădure. Copacii îl înspăimântară și mai mult pe Serge. Nu-i cunoștea, cu acea gravitate a trunchiului lor negru. Mai mult ca altundeva, trecutul i se părea mort în mijlocul acelor codri severi în care lumina pătrundea în toată libertatea. Primele ploi șterseseră pașii lor de pe nisipul aleilor; vânturile duceau tot ce rămânea din ei în ramurile joase ale tufișurilor. Albine însă, căreia tristețea îi punea un nod în gât, protesta cu privirea. Regăsea pe nisip cele mai mici urme ale preumblării lor. La fiecare mărăciniș, vechea căldură a atingerilor ușoare pe care le lăsaseră i se urca în obraz. Și, cu ochi rugători, căuta să-i evoce încă amintirile lui Serge. De-a lungul acelei poteci, merseseră în tăcere, foarte emoționați, fără să îndrăznească să-și spună că se iubeau. În luminișul acela, uitaseră de ei într-o seară, târziu de tot, privind stelele, care lăsau parcă să cadă asupră-le stropi de căldură. Mai departe, sub stejarul acela, își dăduseră primul sărut. Stejarul păstra încă balsamul acelui sărut; chiar și mușchiul vorbea pururi de el. Era o minciună să zici că pădurea devenea mută și goală. Și Serge întorcea capul ca să evite ochii Albinei, care-l oboseau.

Ea îl duse la stânci. Poate că acolo el nu va mai tremura, cu acea firavă înfățișare care o deznădăjduia. Singure stâncile mai erau încinse

în momentul acela de roșul jeratic al soarelui ce asfințea. Ele aveau pururi tragica lor patimă, dogoritoarele lor pături de pietre, pe care plantele grase se învolburau într-o monstruoasă împerechere. Și, fără să vorbească, fără să întoarcă măcar capul, Albine îl târa pe Serge de-a lungul anevoiosului urcuș, voind să-l ducă mai sus, cât mai sus, dincolo de șipote, până ce vor fi iarăși amândoi în lumina soarelui. Vor regăsi cedrul sub care fuseseră cuprinși de neliniștea primei dorințe. Se vor întinde jos, pe lespezile fierbinți, așteptând ca dogoarea pământului să le aprindă simțurile. În curând însă picioarele lui Serge se împiedicară. Nu mai putea merge. Căzu în genunchi. Albine, cu o supremă sforțare, îl ridică, îl duse încă o clipă. El căzu însă din nou și rămase doborât în mijlocul drumului. În fața și dedesubtul lui se întindea imensul Paradou.

— Ai mințit! strigă Albine, nu mă mai iubești!

Și plângea, în picioare lângă el, căci nu se simțea în stare să-l ducă mai sus. Nu era încă mâniată, plângea dragostea lor pe moarte. El stătea zdrobit.

— Grădina-i moartă, mi-e tot frig, murmură el.

Ea însă îi luă capul în mâini și arătă Paradou-ul cu un gest:

— Uită-te!... Ah, morți sunt ochii tăi, moarte îți sunt urechile, mâinile și picioarele, mort e tot trupul tău. Ai străbătut toate bucuriile noastre, fără să le vezi, fără să le-auzi, fără să le simți. Și n-ai făcut decât să te poticnești; ai venit să cazi aici de oboseală și plictiseală... Nu mă mai iubești.

El protesta ușor, liniștit. Atunci ea avu o primă ieșire violentă.

— Taci! Oare grădina va muri vreodată? Va dormi iarna asta; se va trezi în mai, ne va

readuce toată dragostea pe care i-am încredințat-o; sărutările noastre vor reînflori, jurămintele noastre vor crește iarăși cu ierburile și arborii... De-ai vedea-o, de-ai auzi-o! E și mai adânc mișcată, iubește cu o duioșie și mai sfâșietoare toamna, când adoarme în rodnicia ei... Nu mă mai iubești, nu mai poți ști.

El ridica ochii spre ea, implorând-o să nu se supere. Avea un chip subțiat, pe care-l îngălbenea o frică de copil. Tresărea la cel mai mic zgomot. Obținu până la urmă de la ea să se odihnească o clipă lângă el, în mijlocul drumului. Vor sta de vorbă liniștiți, se vor explica. Și, în fața Paradou-ului, fără să se țină măcar de vârful degetelor, vorbiră despre dragostea lor.

— Te iubesc, te iubesc, zise el cu glasul lui egal. Dacă nu te-aș iubi, n-aș fi venit... E-adevărat, sunt obosit. Nu știu de ce. Aș fi crezut că o să regăsesc aici acea căldură plăcută a cărei singură amintire era o dezmierdare. Și mi-e frig, grădina mi se pare întunecată, nu văd nimic din ce-am lăsat aici. Dar nu-i vina mea. Mă silesc să fiu ca tine, aș vrea să te mulțumesc.

— Nu mă mai iubești, repetă iarăși Albine.

— Ba da, te iubesc. Am suferit mult după ce te-am alungat... Oh, te iubeam cu atâta patimă, știi, că te-aș fi zdrobit dintr-o îmbrățișare dacă te-ai fi întors să te-arunci în brațele mele! Niciodată nu te-am dorit cu atâta furie. Ore întregi, ai rămas aievea în fața mea, încătușându-mă cu degetele tale mlădioase. Când închideam ochii, te aprindeai ca un soare, mă învăluiai cu flacăra ta... Atunci am trecut peste toate, am venit.

Păstră o scurtă tăcere, gânditor, apoi continuă:

— Iar acum brațele-mi sunt ca zdrobite. Dacă aș vrea să te strâng la piept, n-aș putea să te țin, te-aș lăsa să cazi ... Așteaptă să-mi treacă

fiorul acesta. Dacă-mi dai mâinile, o să ți le sărut. Fii bună, nu mă privi cu ochi mâniați. Ajută-mă să-mi regăsesc inima.

Și era cuprins de o tristețe atât de adevărată, avea o atât de vădită dorință de a reîncepe viața lor drăgăstoasă, încât Albine fu mișcată. O clipă redeveni mângâioasă. Îl întrebă cu afecțiune:

— Ce te doare? Ce ai?

— Nu știu. Mi se scurge parcă tot sângele din vine... Mai adineauri, pe când veneam, am crezut că cineva îmi aruncă pe umeri o manta înghețată, ce mi se lipea de piele și mă împietrea din creștet până-n tălpi... Am mai simțit cândva mantaua aceea pe umerii mei... Nu mai țin minte...

Ea-l întrerupse însă cu un râs prietenesc.

— Copil ce ești, pesemne ai răcit, asta-i tot... Ascultă, cel puțin nu de mine te temi, da? La iarnă n-o să stăm în fundul acestei grădini ca doi sălbatici. Vom merge unde o să vrei, în vreun mare oraș. Ne vom iubi, în mijlocul lumii, tot atât de liniștiți ca-n mijlocul arborilor. Și o să vezi că nu-s decât o fată ștrengară, care știe să descopere cuiburi și umblă ceasuri întregi fără a obosi... Când eram mică, purtam fuste brodate, ciorapi cu găurele, năframă, tot felul de podoabe. Poate că nimeni nu ți-a povestit asta.

El n-o asculta și zise deodată, scoțând un ușor strigăt:

— Ah! Îmi amintesc!

Și, când ea îl întrebă, nu voi să răspundă. Își amintise senzația capelei seminarului pe umerii lui. Asta era mantaua de gheață ce-i împietrea trupul. Și trecutul lui de preot îl copleși fără ca el să se poată împotrivi. Vagile amintiri ce se treziseră în el de-a lungul drumului, de

la Artaud la Paradou se accentuară se impuseră cu o suverană autoritate. Pe când Albine continua să-i vorbească despre viața fericită pe care o vor duce împreună, auzea clinchete de clopoței ce sunau înălțarea cuminecăturii, vedea chivoturi ce însemnau cruci de foc deasupra mulțimilor îngenuncheate.

— Ei bine, zise ea, pentru tine îmi voi pune iarăși fustele brodate... Vreau să fii vesel. Vom căuta tot ce va putea să-ți facă plăcere. Mă vei iubi mai mult, poate, când mă vei vedea frumoasă, îmbrăcată cum sunt cucoanele. N-o să mai am pieptenul înfipt strâmb și părul despletit. N-o să-mi mai suflec mânecile până la cot. O să-mi prind rochia ca să nu mi se mai vadă umerii. Și mai știu încă să salut, știu să merg alene, legănând ușor capul. O să vezi, voi fi la brațul tău pe străzi o mândră femeie.

— Ai intrat uneori în biserici când erai mică? o întrebă el cu glas scăzut, ca și cum ar fi continuat cu glas tare, fără voia lui, visarea ce-l împiedica s-o audă. Eu nu puteam trece pe dinaintea unei biserici fără să intru. De îndată ce ușa se închidea fără zgomot după mine, mi se părea că mă aflam chiar în rai și că glasuri îngerești îmi șopteau la urechi dulci povești, cu răsuflarea sfinților și sfintelor, a cărei dezmierdare o simțeam în tot trupul... Da, aș fi vrut să trăiesc mereu acolo, adâncit în acea fericire nespusă.

Ea îl privi țintă și o scurtă licărire străbătu privirea-i drăgăstoasă. Reluă, încă supusă:

— Voi fi după placul tău. Făceam muzică altădată; eram o domnișoară învățată, crescută astfel încât să poată plăcea și fermeca... Mă voi duce iar la școală, mă voi apuca să învăț iar muzica. De vei dori să m-auzi cântând o arie ce-ți place, nu va trebui decât să mi-o spui, o

s-o învăț luni întregi, ca să ți-o cânt într-o seară, la noi, într-o odaie bine închisă și cu toate perdelele lăsate. Și-o să mă răsplătești cu o singură sărutare... Vrei? Un sărut pe buze care-ți va reda dragostea. Mă vei apuca și mă vei putea frânge în brațele tale...

— Da, da, murmură el, răspunzând în continuare doar propriilor gânduri, plăcerile mele cele mai mari au fost la început să aprind lumânările, să pregătesc vasele cu apă și vin, să duc liturghierul cu mâinile împreunate. Mai târziu, am gustat înceata apropiere a Domnului și am crezut că mă sting de dragoste... Altceva nu-mi amintesc. Nu știu nimic. Când ridic mâna, e pentru o binecuvântare. Când întind buzele, e pentru a săruta altarul. Dacă-mi caut inima, n-o mai găsesc: i-am oferit-o lui Dumnezeu, care a luat-o.

Ea deveni foarte palidă, cu ochii scânteietori. Continuă cu un tremur în glas:

— Și vreau ca fata mea să nu mă părăsească. Vei putea, dacă vei crede că e nimerit, să trimiți băiatul la colegiu. O voi ține pe scumpa mea bălaie lângă mine. Eu am s-o învăț să citească. Oh, o să-mi aduc eu aminte, voi lua profesori dacă voi vedea c-am uitat... Vom trăi împiedicându-ne de ei toată ziua. Vei fi fericit, nu-i așa? Răspunde, spune-mi că-ți va fi cald, că vei zâmbi, că n-o să regreți nimic!

— M-am gândit adesea la sfinții de piatră ce-s tămâiați de veacuri în fundul firidei lor, zise el foarte încet. Cu timpul, tămâia îi pătrunde până-n măruntaie... Și eu sunt ca unul din sfinții aceia. Tămâia mi-a străbătut până-n cele mai mici fibre ale trupului. Și-această îmbălsămare îmi dă seninătatea, mă mortifică, mă face să gust pacea de a nu viețui... Ah, nimic să nu mă deranjeze din neclintirea mea! Voi rămâne

rece, înţepenit, cu nesfârşitul zâmbet al buzelor mele de piatră, în neputinţa de a coborî printre oameni. Asta-i singura mea dorinţă.

Ea se ridică, mâniată, amenințătoare. Îl zgâlţâi, strigând:

— Ce tot spui? Ce visezi tu acolo cu glas tare?... Nu-s oare femeia ta? N-ai venit ca să-mi fii soț?

El tremura şi mai tare, se dădea înapoi.

— Nu, lasă-mă, mi-e frică, bolborosi.

— Dar traiul nostru laolaltă, fericirea noastră, copiii noştri?

— Nu, nu, mi-e frică!

Apoi scoase acest suprem strigăt:

— Nu pot! Nu pot!

Ea rămase o clipă mută în faţa nefericitului ce dârdâia la picioarele ei. Obrajii îi erau înflăcăraţi. Deschisese braţele, ca şi cum ar fi voit să-l apuce, să-l strângă la pieptul ei într-un mânios avânt de dorinţă. Dar păru că se gândeşte, nu-i apucă decât mâna şi-l ridică în picioare.

— Vino! zise.

Şi-l duse sub uriaşul copac, chiar în locul unde se dăduse şi unde el o posedase. Erau aceeaşi umbră de netulburată fericire, acelaşi trunchi ce respira ca un piept, aceleaşi ramuri ce se întindeau departe, ca nişte brațe ocrotitoare. Copacul rămânea blajin, robust, puternic, fecund. Ca în ziua nunţii lor, o lâncezeală de alcov, o lumină de noapte de vară ce piere pe umărul gol al unei îndrăgostite, o nedeslușită îngânare de dragoste stingându-se brusc într-un mare spasm mut stăruiau în luminişul scăldat de o limpezime verzuie. Şi, în depărtare, Paradou-ul, în pofida primului fior al toamnei, îşi regăsea şi el arzătoarele şoapte. Redevenea complice. Din florărie, din livadă, din pajişti, din pădure,

din marile stânci, din vasta boltă cerească, venea iarăși un râs de voluptate, un vânt ce semăna pe unde trecea o pulbere de fecundație. Niciodată grădina, în cele mai calde seri de primăvară, n-avea duioșii atât de profunde ca în ultimele zile frumoase, când plantele adormeau luându-și adio. Mirosul germenilor copți aducea cu sine o beție a dorinței, printre frunzele rărite.

— Auzi, auzi? îngăima Albine la urechea lui Serge, pe care-l lăsase să cadă pe iarbă, la rădăcina copacului.

Serge plângea.

— Vezi bine că Paradou-ul n-a murit. Ne strigă să ne iubim. Vrea și acum căsătoria noastră. Oh, adu-ți aminte! Ia-mă în brațele tale. Să fim unul al altuia.

Serge plângea.

Ea nu mai zise nimic. Îl cuprinse cu patimă în brațe. Buzele i se lipiră de acel cadavru pentru a-l reînvia. Serge însă plângea în continuare.

După o lungă tăcere, Albine vorbi. Era în picioare, disprețuitoare, hotărâtă.

— Pleacă! zise încet.

Serge făcu o sforțare și se sculă. Își ridică breviarul ce căzuse în iarbă. Plecă.

— Pleacă! repeta Albine, care venea după el, alungându-l, ridicând glasul.

Îl împinse astfel din tufiș în tufiș, îl duse înapoi la spărtura din zid, în mijlocul copacilor gravi. Și acolo, cum Serge ezita, cu capul plecat, îi strigă cu violență:

— Pleacă! Pleacă!

Apoi, încet, reintră în Paradou, fără să se uite în urmă. Se înnopta, grădina nu mai era decât un vast cavou de umbră.

XIII

Fratele Archangias, care se trezise, în picioare în pragul spărturii, lovea pietrele cu bâţul, înjurând cumplit.

— Schilodi-i-ar dracu'! Încârliga-i-ar ca pe niște câini! Târâ-i-ar de picioare cu nasul în scârnăvia lor!

Dar când o văzu pe Albine alungându-l pe preot rămase o clipă surprins. Apoi începu să izbească și mai tare. Îl apucă un râs teribil.

— Adio, târfă! Călătorie plăcută! Întoarce-te să te împreunezi cu lupii tăi... A, nu-ţi ajunge un sfânt! Îţi trebuie unul mai zdravăn. Îţi trebuie unul ca stejarul. Vrei bâţul meu? Na, culcă-te cu el! Voinicul ăsta o să te mulţumească.

Și, din toate puterile, azvârli bâţul după Albine, în lumina amurgului. Apoi, privindu-l pe abatele Mouret, tună:

— Știam că ești acolo. Pietrele erau date la o parte... Ascultă, părinte, greșeala pe care ai săvârșit-o a făcut din mine superiorul dumitale. Dumnezeu îţi spune prin mine că iadul n-are chinuri îndeajuns de cumplite pentru preoţii căzuţi în întinăciune. Dacă se va îndura să te ierte, va fi prea milostiv și dreptatea sa va suferi.

Coborau încet spre Artaud. Preotul nu deschisese gura. Puţin câte puţin, ridica fruntea. Nu mai tremura. Când zări în depărtare, pe cerul violet, dunga neagră a Singuraticului și pata

roșie a olanelor bisericii, zâmbi ușor. Ochii lui albaștri se înseninau.

În acest timp, Fratele lovea din când în când cu piciorul câte o piatră. Apoi se întorcea și își apostrofa tovarășul:

— S-a sfârșit de data asta?... Eu când eram de vârsta dumitale eram posedat; un diavol îmi frământa rărunchii. Apoi s-a plictisit și m-a lăsat. Acum nu mai am rărunchi. Trăiesc liniștit... Oh, știam bine că o să vii! De trei săptămâni te pândesc. Mă uitam în grădină prin gaura din zid. Aș fi vrut să tai copacii. De multe ori am azvârlit cu pietre. Când rupeam câte-o creangă, eram mulțumit... Spune, e așa de dulce ce guști acolo?

Îl oprise pe abatele Mouret în mijlocul drumului, privindu-l cu niște ochi ce ardeau de pizmă. Întrezăritele delicii ale Paradou-ului îl chinuiau. Săptămâni întregi dăduse târcoale, adulmecând de departe desfătările vinovate. Cum abatele rămase însă tăcut, porni iarăși, rânjind, mormăind cuvinte cu două înțelesuri. Și, ridicând glasul:

— Vezi dumneata, când un preot face ce-ai făcut, îi scandalizează pe toți ceilalți preoți... Eu însumi nu mă mai simțeam neprihănit mergând alături de dumneata. Răspândeai putoarea sexului... Iată-te acum cumințit. Haide, nu trebuie să te spovedești. Cunosc lovitura asta de bâtă. Domnul ți-a rupt șalele ca și celorlalți. Cu atât mai bine, cu atât mai bine!

Triumfa, bătea din palme. Abatele nu-l asculta, cufundat într-o visare. Zâmbetul i se accentuase. Și când Fratele îl părăsi în fața ușii prezbiteriului, ocoli casa și intră în biserică. Era întunecoasă ca în acea cumplită seară de ploaie când ispita îl zbuciumase atât de crunt. Stătea însă reculeasă și săracă, nescăldată în aur,

nebântuită de suflurile de angoasă ale câmpiei. Păstra o tăcere solemnă. Doar o boare de milostenie părea să o umple.

Îngenuncheat în fața marelui Crist de carton zugrăvit, plângând cu lacrimi pe care le lăsa să i se scurgă pe obraji ca tot atâtea bucurii, preotul murmură:

— O, Doamne, nu-i adevărat că ești fără îndurare. Simt că m-ai iertat deja. Mi-o spune harul tău care, de ceasuri întregi, se pogoară iar în mine, picătură cu picătură, aducându-mi încet și sigur izbăvirea... O, Doamne, în clipa când eu te părăseam, tu cel mai mult mă ocroteai. Te-ascundeai de mine ca și mai vârtos să mă întorc de la rele. Mi-ai lăsat trupul să o ia înainte ca să mă împiedic de neputința lui. Și-acum, o, Doamne, văd că m-ai însemnat pe veci cu pecetea ta, acea pecete de temut, plină de desfătări, care-l scoate pe un bărbat din rândul bărbaților și a cărei urmă e-atât de trainică, încât reapare mai devreme sau mai târziu, chiar pe vinovatele mădulare. Zdrobitu-m-ai în păcat și-n ispită. Pustiitu-m-ai cu flacăra ta. Ai voit să nu mai fie-n mine decât ruine, ca să te pogori în mine fără primejdie. Sunt un lăcaș gol în care poți sălășlui... Fii binecuvântat, Doamne!

Se prosterna, bolborosea în praf. Biserica era victorioasă; se înălța deasupra capului său, cu altarele, confesionalul și amvonul ei, cu crucile și imaginile ei sfinte. Lumea nu mai exista. Ispita se stinsese, ca un incendiu de-acum înainte nefolositor pentru purificarea acelui trup. Abatele intra în supraomeneasca pace. Scoase acest strigăt suprem:

— În afara vieții, în afara făpturilor, în afara a tot ce există, al tău sunt, Doamne, numai al tău, pe veci!

XIV

La ora aceea, Albine umbla încă de colo până colo prin Paradou, târând agonia mută a unui animal rănit. Nu mai plângea. Fața îi era albă ca varul, cu fruntea brăzdată de-o cută adâncă. De ce suferea ea toată acea năruire? De ce greșeală se făcuse vinovată pentru ca, deodată, grădina să nu-și mai țină făgăduielile pe care i le făcea din copilărie? Și se întreba mergând în neștire, fără să vadă aleile ce se întunecau încetul cu încetul. Totuși, fusese mereu supusă arborilor. Nu-și amintea să fi rupt o floare. Rămăsese iubita fiică a verdeții, ascultând-o cu supunere, încredințându-i-se plină de încredere în fericirile pe care i le rezerva. Când, în ultima zi, grădina îi strigase să se culce sub copacul uriaș, se culcase, deschisese brațele, repetând lecția suflată de ierburi. Atunci, dacă n-avea să-și impute nimic, grădina era aceea care o trăda, care o chinuia, numai pentru plăcerea de a o vedea suferind.

Se opri, se uită în jurul ei. Marile mase întunecate de frunziș păstrau o tăcere reculeasă, cărările pe care se înălțau negre ziduri deveneau niște fundături de întuneric; covoarele de iarbă, în depărtare, adormeau vânturile ce le mângâiau. Întinse cu deznădejde mâinile, scoase un strigăt de protest. Nu se putea termina așa. Dar glasul i se stinse sub copacii tăcuți. De trei ori

imploră Paradou-ul să-i răspundă, fără ca vreo explicație să-i vină din înaltele ramuri, fără ca vreunei frunze să i se facă milă de ea. Apoi, când reîncepu să hoinărească, simți că pășea în fatalitatea iernii. Acum că nu mai cerea socoteală pământului ca o ființă răzvrătită, auzea venind de jos un glas înăbușit, glasul de adio al plantelor ce-și doreau o moarte fericită. Sorbiseră soarele un anotimp întreg, trăiseră într-o continuă înflorire, se exalaseră într-o neconteniță îmbălsămare și piereau la cel dintâi zbucium cu nădejdea de a răsări iarăși undeva: nu era oare o viață suficient de lungă, împlinită, pe care ar fi stricat-o încăpățânarea de a trăi mai mult? Ah, ce bine trebuie să fi fost să fii moartă, cu o noapte fără de sfârșit înainte, ca să te gândești la scurta zi trăită, pentru a fixa pe veci fugarele-i bucurii!

Se opri iarăși, dar nu mai protestă, în mijlocul marii reculegeri a Paradou-ului. Acum i se părea că înțelege. Pesemne grădina îi pregătea moartea ca pe-o supremă desfătare. La moarte o condusese cu atâta drag. După dragoste nu mai era decât moartea. Și niciodată grădina n-o iubise atâta; se arătase ingrată învinuind-o; ea rămânea fiica sa cea mai scumpă. Frunzișurile amuțite, cărările închise de întuneric, pajiștile în care vântul ațipea nu tăceau decât ca s-o îmbie la bucuria unei lungi tăceri. O voiau cu ele, în odihna frigului; visau s-o ia cu ele, înfășurată în frunzele uscate, cu ochii înghețați ca apa izvoarelor, cu membrele înțepenite ca ramurile desfrunzite, cu sângele dormind somnul sevei. Va trăi existența lor până la capăt, până ce vor muri. Hotărâseră poate deja că în primăvara viitoare ea va fi un trandafir din florărie, o blondă salcie de pe pajiști sau un tânăr mesteacăn din pădure. Era marea lege a vieții: avea să moară.

Atunci, cutreieră pentru ultima oară grădina, căutând moartea. Ce plantă mirositoare avea nevoie de părul ei ca să-și sporească parfumul frunzelor? Ce floare îi cerea să-și dăruiască pielea mătăsoasă, imaculatul alb al brațelor, frăgezimea sânului? Cărui arbust bolnav trebuia să-i ofere tânărul ei sânge? Ar fi vrut să fie folositoare ierburilor ce vegetau pe marginea aleilor, să-și ia viața acolo, ca din ea să crească o verdeață superbă, grasă, plină de păsări în mai și dezmierdată fierbinte de soare. Paradou-ul însă rămase multă vreme mut, nehotărându-se să-i destăinuiască în ce ultimă sărutare o va răpune. Trebui să se întoarcă pretutindeni, să-și reînceapă pribegia preumblărilor.

Noaptea se lăsase aproape cu totul și i se părea că încet-încet intră în pământ. Se sui pe stâncile înalte, întrebându-le dacă pe patul lor de pietre trebuia să-și dea sufletul. Străbătu pădurea, așteptând cu o dorință ce-i încetinea mersul ca vreun stejar să se prăbușească și s-o îngroape în măreția căderii lui. O luă de-a lungul râurilor de pe pajiști, aplecându-se aproape la fiecare pas, uitându-se în adâncul apelor dacă nu-i era pregătit un culcuș printre nuferi. Nicăieri moartea n-o chema, nu-i întindea răcoroasele-i mâini. Totuși, nu se înșela. Paradou-ul avea s-o învețe să moară, tot așa cum o învățase să iubească. Reîncepu să colinde tufișurile, mai însetată ca în diminețile când căuta dragostea. Și deodată, în clipa când ajungea în florărie, surprinse moartea în parfumurile serii. Dădu fuga și râse cu voluptate. Trebuia să moară cu florile.

Mai întâi alergă la păduricea de roze. Acolo, în ultima licărire a amurgului, scotoci tufișurile, culese toate rozele ce lâncezeau la apropierea iernii. Le culegea de jos, fără să-i pese de ghimpi;

le culegea din fața ei cu amândouă mâinile; le culegea de deasupra, înălțându-se în vârful picioarelor, îndoind arbuștii. Era atât de zorită, că rupea ramurile, ea care cruța și cele mai mici firicele de iarbă. În curând, brațele îi erau încărcate cu roze, o povară sub care se clătina. Apoi, odată tufișurile despuiate, intră în pavilion, având grijă să adune până și petalele căzute; și, după ce lăsă să alunece sarcina de roze pe podeaua camerei cu tavanul albastru, coborî iarăși în florărie.

Căută toporașii. Făcea buchete enorme, pe care le strângea unul câte unul la pieptul ei. Apoi căută garoafele, tăind până și bobocii, alcătuind uriașe mănunchiuri de garoafe albe, asemenea unor străchini cu lapte, uriașe mănunchiuri de garoafe roșii, asemenea unor străchini cu sânge. Și mai căută micsandrele, panselutele de câmp, heliotropii, crinii; smulgea cu mănunchiul ultimele micsandre înflorite, mototolindu-le fără milă dantela încrețită; devasta rondurile de panseluțe de câmp, abia deschise în aerul serii; secera lanul de heliotropi, grămădind în căpițe secerișu-i de flori; punea la subsuoară legături de crini, ca pe niște legături de trestii. Când fu iarăși încărcată, se sui în pavilion să arunce lângă roze toporașii, garoafele, micsandrele, panseluțele de câmp, heliotropii și crinii. Și, fără să-și tragă sufletul, coborî din nou.

De data asta, se duse în acel colț melancolic care era ca un cimitir al florăriei. O toamnă fierbinte făcuse ca florile de primăvară să înflorească a doua oară. Albine se înverșună mai ales asupra răzoarelor de chiparoase și zambile, îngenuncheată în mijlocul ierburilor, ducându-și recolta cu precauții de avar. Chiparoasele i se părea că sunt flori prețioase, care trebuiau să distileze picătură cu picătură aur, bogății, bunuri

extraordinare. Zambilele, cu înfloritele lor mărgele, erau ca niște salbe ale căror mărgăritare aveau să-i dăruiască bucurii necunoscute oamenilor. Și cu toate că nu se mai vedea de sub maldărele de zambile și chiparoase pe care le tăiase, pustii mai departe un lan de maci și găsi mijlocul de a smulge încă un pâlc de filimică. Peste chiparoase, peste zambile, se îngrămădiră filimica și macii. Se întoarse alergând să-și lase încărcătura în camera cu tavanul albastru, veghind ca vântul să nu-i fure nici măcar un pistil. Și iar coborî.

Ce-avea să culeagă acum? Secerase întreaga florărie. Când se ridica în vârful picioarelor, nu mai vedea sub umbra încă cenușie decât florăria moartă, lipsită de gingașii ochi ai rozelor, de înfocatul râs al garoafelor, de parfumatul păr al heliotropilor. Totuși, nu putea să urce înapoi cu brațele goale. Și se legă de ierburi, de verdeață; se târî cu pieptul la pământ, căutând într-o supremă îmbrățișare de patimă să ia cu dânsa pământul însuși. Fu atunci secerișul plantelor balsamice, al lămâiței, al izmei, al verbinelor, cu care își umplu fustele. Întâlni un chenar de sulcină și nu lăsă o frunză. Luă chiar și două tulpini de mărar, pe care le aruncă pe umeri, ca pe doi pomi. De-ar fi putut, ar fi târât după ea, în dinți, tot covorul cel verde al florăriei. Apoi, în pragul pavilionului, se întoarse și aruncă o ultimă privire către Paradou. Era îndoliat; noaptea se lăsase cu totul, acoperindu-i fața cu un zăbranic negru. Și Albine urcă, pentru a nu mai coborî.

Marea cameră fu în curând împodobită. Pusese o lampă aprinsă pe consolă. Alegea florile grămădite în mijlocul podelei și făcea mari buchete pe care le împrăștia în toate ungherele. Puse mai întâi după lampă, pe consolă, crinii, o dantelă

înaltă ce îndulcea lumina cu dalba-i puritate. Apoi răspândi garoafe și micsandre pe vechea canapea, a cărei stofă pictată era deja presărată cu buchete roșii, ofilite de o sută de ani; și stofa dispăru, iar canapeaua întinse de-a lungul peretelui un tufiș de micsandre, din care răzbăteau garoafe. Așeză atunci cele patru fotolii în fața alcovului; îl umplu pe cel dintâi cu filimică, pe cel de-al doilea cu maci, pe cel de-al treilea cu panseluțe de câmp, pe cel de-al patrulea cu heliotropi; fotoliile, acoperite, nelăsând să se mai vadă decât brațele, păreau niște mușuroaie de flori. În sfârșit, se gândi la pat. Trase lângă căpătâi o măsuță, pe care înălță un maldăr de toporași. Apoi acoperi în întregime patul cu toate zambilele și chiparoasele pe care le adusese; stratul era atât de gros, încât se revărsa în față, la picioare, la cap, spre perete, lăsând să curgă pe jos tulpini încâlcite. Patul nu mai era decât o mare înflorire. Mai rămâneau totuși rozele. Le zvârli la întâmplare, mai peste tot; nici nu se uita unde cădeau; consola, canapeaua, fotoliile căpătară câte un mănunchi; un colț al patului fu năpădit de roze. Timp de câteva minute plouă cu roze în mari mănunchiuri, un adevărat potop de flori grele ca picăturile unei ploi furtunoase, care formau bălți în găurile podelei. Grămada însă nu prea scădea, așa că sfârși prin a împleti ghirlande pe care le atârnă pe pereți. Amorașii de ipsos ce zburau deasupra alcovului se aleseră cu ghirlande de roze la gât, pe brațe, împrejurul șalelor; dosurile și pântecele lor fură înveșmântate cu roze. Tavanul albastru, panourile ovale încadrate cu noduri de panglică trandafirie, picturile erotice roase de vreme fură acoperite cu o mantie de roze, cu o draperie de roze. Marea cameră era împodobită. Acum putea să moară.

O clipă rămase în picioare, privind în jur. Se gândea, căuta să vadă dacă moartea era acolo. Adună plantele balsamice, lămâițele, izma, verbinele, sulcina albastră, mărarul; le răsuci, le îndoi, le făcu cocoloașe cu ajutorul cărora astupă cele mai mici crăpături, cele mai mici găuri de la uși și ferestre. Apoi trase perdelele de americă albă, brodată. Și, mută, fără să scoată un suspin, se întinse în pat, pe înflorirea de zambile și chiparoase.

Acolo fu o ultimă voluptate. Cu ochii larg deschiși, Albine zâmbea odăii. Cât de mult iubise în acea cameră! Cât de fericită murea acolo! În clipa aceea, amorașii de ipsos nu-i mai transmiteau nimic impur, nimic tulburător nu mai venea din picturile în care se tăvăleau trupuri de femeie. Sub tavanul albastru nu mai era decât înăbușitorul parfum de flori. Și părea că acel parfum nu era decât mireasma vechiului amor ce încălzise mereu alcovul, o mireasmă sporită, însutită, devenită atât de tare, încât aducea asfixia. Poate era răsuflarea doamnei ce murise acolo în urmă cu un veac. Și se simțea fermecată la rândul ei în răsuflarea aceea. Neclintită, cu mâinile împreunate pe inimă, continua să zâmbească, asculta parfumurile ce șușoteau în capul ce-i vâjâia. Îi cântau o ciudată muzică de miresme ce-o adormea încetișor. Mai întâi era un preludiu vesel, copilăresc: mâinile sale, care răsuciseră plantele balsamice, exalau acreala ierburilor strivite, îi povesteau alergăturile ei de copilă prin mijlocul sălbăticiei Paradou-ului. Pe urmă se auzea un cântec de flaut, mici note parfumate ce se desprindeau din maldărul de toporași de pe masa așezată lângă căpătâiul patului; și acel flaut, brodându-și melodia pe răsuflarea calmă, pe acompaniamentul regulat al crinilor de pe consolă, cânta primele farmece ale dragostei sale,

cea dintâi mărturisire, primul sărut în pădure. Se înăbușea însă tot mai mult, patima sosea cu brusca izbucnire a garoafelor, cu miros piperat, al căror glas de alămuri le domină o clipă pe toate celelalte. Credea că o să-și dea sufletul în bolnăvicioasa frază a gălbenelelor și macilor, care îi amintea zbuciumările dorințelor sale. Și deodată totul se potoli, respira mai în voie, o și mai mare beatitudine o învălui, legănată de-o gamă coborâtoare a micsandrelor, încetinind, pierind, până la o răpitoare psalmodiere a heliotropilor, ale căror suflări de vanilie vesteau apropierea nunții. Panselutele de câmp fredonau ici-colo un tril discret. Apoi se lăsă o tăcere. Rozele își făcură agale intrarea. Glasuri coborâră din tavan, un cor îndepărtat. Era un mare ansamblu, pe care-l ascultă la început cu o ușoară înfiorare. Corul se înteți și curând vibra toată de sonoritățile nemaipomenite ce izbucneau în jurul ei. Nunta sosise, fanfarele rozelor vesteau clipa de temut. Ea, cu mâinile tot mai apăsate pe inimă, toropită, muribundă, gâfâia. Deschise gura, căutând sărutul care trebuia s-o înăbușe, când zambilele și chiparoasele fumegară, învăluind-o cu un ultim suspin, atât de adânc, încât acoperi corul rozelor. Albine murise în supremul spasm al florilor.

XV

A doua zi, pe la trei, Teuse și Fratele Archangias, care stăteau la sfat pe treptele de la intrarea prezbiteriului, văzură brișca doctorului Pascal străbătând satul în galopul calului. Strașnice lovituri de bici porneau de sub coșul ridicat.

— Unde-o fi alergând așa? murmură bătrâna servitoare. O să-și frângă gâtul.

Brișca ajunse la marginea ridicăturii de pământ pe care era clădită biserica. Calul se cabră deodată și se opri; capul doctorului, alb și ciufulit, se ivi de sub coviltir.

— Serge e acolo? strigă el cu glas mânios.

Teuse înaintase până la marginea ridicăturii.

— Părintele e în odaia sa, răspunse ea. Trebuie că-și citește breviarul... Aveți să-i spuneți ceva? Vreți să-l chem?

Unchiul Pascal, pe a cărui față părea să se citească o adâncă tulburare, făcu un gest teribil cu mâna dreaptă, în care ținea biciul. Continuă, aplecându-se și mai mult, cu riscul de a cădea:

— A, își citește breviarul!... Nu, nu-l chema. I-aș suci gâtul și n-are rost... Vreau să-i spun că Albine a murit, auzi? Spune-i din partea mea c-a murit!

Și dispăru, dând calului o lovitură de bici atât de zdravănă, că animalul porni ca din pușcă. La vreo douăzeci de pași însă îl opri iarăși și, scoțând din nou capul, strigă mai tare:

— Mai spune-i din partea mea că era însărcinată! Asta o să-i facă plăcere.

Brișca își reluă goana nebună. Suia cu mari zdruncinături drumul pietros de pe costișe ce ducea la Paradou. Teuse rămăsese buimăcită. Fratele Archangias rânjea, ațintind asupra ei niște ochi în care licărea o bucurie sălbatică. Ea îi dădu un brânci de era cât pe ce să-l facă să se prăvălească de-a lungul treptelor peronului.

— Piei de-aici, bolborosi, supărându-se la rândul ei, vărsându-și focul pe dânsul. Până la urmă n-o să te mai pot suferi! E cu putință să te bucuri de moartea cuiva! Mie nu-mi plăcea fata aia. Dar când mori la vârsta ei nu-i vesel... Fugi de-aici, hai!.. Nu mai râde-așa, că-ți azvârl foarfecele în obraz!

Abia pe la ora unu, un țăran venit la Plassans să-și vândă legumele îi adusese la cunoștință doctorului Pascal moartea Albinei, adăugând că Jeanbernat dorea să-l vadă. Doctorul se simțea acum mai ușurat; își mai vărsase puțin necazul strigând pe când trecea pe dinaintea bisericii. Se abătuse din cale ca să-și dea această satisfacție. Își imputa acea moarte ca pe o crimă în care ar fi fost amestecat. Cât ținuse drumul, se copleșise întruna cu injurii, ștergându-se la ochi ca să vadă mai limpede pentru a-și mâna calul, cârmindu-și brișca peste grămezile de pietre, cu tainica dorință de a se răsturna și a-și frânge vreo mână sau vreun picior. Când ajunse pe drumul desfundat care mergea pe lângă nesfârșitul zid al parcului, avu o licărire de nădejde. Poate că Albine era numai leșinată. Țăranul îi spusese că se înăbușise cu flori. Ah, dacă ar ajunge la vreme, dacă ar putea s-o scape! Și-și biciuia cu sălbăticie calul, ca și cum s-ar fi biciuit pe sine.

Era o zi foarte frumoasă. Ca în seninele zile de mai, pavilionul îi apăru scăldat în soare. Iedera ce se înălța până la acoperiș avea însă frunze pătate de rugină, iar albinele nu mai zumzăiau în jurul micsandrelor crescute în crăpături. Își priponi iute calul și împinse poarta grădiniței. Domnea aceeași tăcere adâncă, în care Jeanbernat își fuma pipa. Doar că bătrânul nu mai era pe bancă în fața salatelor.

— Jeanbernat! strigă doctorul.

Nimeni nu răspunse. Atunci, intrând în vestibul, văzu un lucru pe care niciodată nu-l mai văzuse. În fundul coridorului, în spațiul de sub scara întunecată, o ușă era deschisă spre Paradou. Imensa grădină, sub soarele palid, își desfășura frunzele îngălbenite, melancolia ei de toamnă. Trecu pragul acelei uși, făcu câțiva pași pe iarba umedă.

— Ah, dumneata ești, doctore? spuse glasul calm al lui Jeanbernat.

Bătrânul, care săpa o groapă la rădăcina unui dud, își îndreptase statura înaltă auzind pași. Apoi se pusese iar pe lucru, ridicând dintr-un singur efort un bulgăre enorm de pământ gras.

— Ce faci acolo? întrebă doctorul Pascal.

Jeanbernat se îndreptă iarăși. Își șterse cu mâneca hainei sudoarea de pe frunte.

— Fac o groapă, răspunse cu simplitate. I-a plăcut totdeauna grădina. Aici o să se odihnească-n pace.

Doctorul simți că-l sugrumă emoția. Stătu o clipă pe marginea gropii fără să poată vorbi. Se uita la Jeanbernat cum sapă, înfigând cu putere cazmaua în pământ.

— Unde e? zise el în fine.

— Sus, în odaia ei. Am lăsat-o pe pat. Vreau să-i asculți inima înainte de a o pune în groapă... Eu am ascultat, n-am auzit nimic.

Doctorul urcă. Odaia nu fusese atinsă. Numai o fereastră era deschisă. Florile, ofilite, înăbușite în propriul lor parfum, nu mai răspândeau decât searbădul miros de plante moarte. În fundul alcovului stăruia totuși o căldură de asfixie, ce părea că se scurge în cameră, ieșind încă în șuvițe subțiri de fum. Albine, albă ca varul, cu mâinile pe inimă, dormea zâmbind în mijlocul zambilelor și chiparoaselor. Și era chiar fericită și chiar moartă. În picioare dinaintea patului, doctorul o privi lung, cu acea fixitate a savanților care încearcă reînvieri. Apoi nici nu voi măcar să-i deranjeze mâinile împreunate. O sărută pe frunte, în locul pe care maternitatea îl pătase deja cu o ușoară umbră. Jos, în grădină, cazmaua lui Jeanbernat continua să despice pământul cu un zgomot înfundat și regulat.

Totuși, după un sfert de ceas, bătrânul veni sus. Își terminase lucrul. Îl găsi pe doctor așezat în fața patului, cufundat într-o visare atât de adâncă, încât părea că nu simte lacrimile mari ce-i lunecau una câte una pe obraz. Cei doi bărbați nu schimbară decât o privire. Apoi, după o tăcere:

— Ei, aveam dreptate, zise domol Jeanbernat, repetând gestul său larg, nu există nimic, nimic, nimic... Totul e o farsă.

Stătea în picioare, adunând rozele căzute din pat, pe care le arunca una câte una pe fustele Albinei.

— Florile nu viețuiesc decât o zi, mai zise el, pe când urzicile netrebnice ca mine rod pietrele unde cresc... De-acu, rămas-bun, pot să crăp. Mi s-a luat cel din urmă petec de soare. Totul e o farsă.

Și se așeză la rându-i. Nu plângea. Avea împietrita deznădejde a unui automat al cărui mecanism se strică. Întinse mașinal mâna, luă o carte

de pe măsuța acoperită cu toporași. Era una dintre cărțile din pod, un volum desperecheat de d'Holbach, pe care-l citea de dimineață, priveghind trupul Albinei. Cum doctorul continua să tacă, copleșit, începu iar să întoarcă filele. O idee îi trecu însă prin minte.

— Dacă m-ai ajuta, îi zise el doctorului, am coborî-o amândoi și-am îngropa-o cu florile ei.

Unchiul Pascal se înfioră. Îl lămuri că lucrul nu era îngăduit.

— Cum nu-i îngăduit? strigă bătrânul. Ei bine, o să mi-o îngădui eu!... Oare nu-i a mea? Crezi că o să-i las pe popi să mi-o ia? Să încerce dacă vor să fie primiți cu focuri de pușcă.

Se ridicase, făcând gesturi amenințătoare cu cartea. Doctorul îi apucă mâinile, strângându-le într-ale sale, conjurându-l să se liniștească. Îi vorbi îndelung, spunând tot ce-i venea pe buze. Se învinuia, lăsa să-i scape crâmpeie de mărturisire, revenea în mod vag la cei ce o omorâseră pe Albine.

— Ascultă, zise el în cele din urmă, nu mai e a dumitale, trebuie să le-o dai.

Jeanbernat însă clătina din cap, cu un gest de refuz. Totuși, era zdruncinat. Sfârși prin a zice:

— Fie. S-o ia și să le rupă brațele! Aș vrea să iasă din mormânt și să moară toți de frică... De altfel, am de încheiat o socoteală acolo. Mă voi duce mâine... Adio, doctore. Groapa va fi pentru mine.

Și, după ce doctorul plecă, se așeză iarăși la căpătâiul moartei, reluându-și cu gravitate lectura cărții.

XVI

În dimineața aceea era un mare tărăboi în curtea de păsări a prezbiteriului. Măcelarul din Artaud îl tăiase pe Mathieu, porcul, sub șopron. Désirée, entuziasmată, ținuse picioarele lui Mathieu pe când era tăiat, sărutându-l pe spinare ca să simtă mai puțin cuțitul, spunându-i că trebuia să fie înjunghiat acum că era așa de gras. Nimeni nu reteza ca ea dintr-o singură lovitură capul unei gâște sau nu spinteca gâtul unei găini cu o pereche de foarfeci. Dragostea ei pentru dobitoace se împăca de minune cu acest măcel. Era necesar, zicea ea; trebuia să se facă loc puilor ce creșteau. Era foarte veselă.

— Duduie, striga întruna Teuse, o să te îmbolnăvești. Nu-i cuminte să ajungi în halul ăsta fiindcă se taie un porc. Ești roșie ca și cum ai fi dănțuit o noapte întreagă.

Désirée însă bătea din palme, se învârtea, își făcea de lucru. Teuse, cum zicea ea însăși, simțea că-i intră picioarele în trup. De la șase dimineața își tot purta masa enormă de la bucătărie la găinărie. Trebuia să prepare caltaboșul. Bătuse sângele, două străchini mari, roșii toate în lumina soarelui. Și n-ar fi isprăvit niciodată, căci domnișoara o chema întruna pentru nimicuri. Trebuie spus că tocmai când măcelarul îl tăia pe Mathieu, Désirée avusese o mare emoție intrând în grajd. Lise, vaca, era pe cale

să fete. Atunci, cuprinsă de o bucurie extraordinară, își pierduse capul cu totul.

— Unul se duce, altul sosește! strigă ea, sărind și învârtindu-se ca un titirez. Vino să vezi, Teuse!

Era ora unsprezece. Din când în când, din biserică răzbătea o cântare. Se auzea un murmur confuz de voci tânguitoare, o îngânare de rugăciuni din care se înălțau deodată crâmpeie de fraze latinești, rostite cu glas tare.

— Vino odată! repetă Désirée pentru a douăzecea oară.

— Trebuie să mă duc să trag clopotele, murmură bătrâna servitoare; n-o să mai isprăvesc niciodată... Ce mai vrei, domnișoară?

Nu așteptă însă răspunsul. Se năpusti în mijlocul unui cârd de găini care beau cu lăcomie sângele din străchini. Le împrăștie, furioasă, cu lovituri de picior. Apoi acoperi străchinile, zicând:

— În loc să mă chinuiești, zău așa, mai bine ai vedea de ticăloasele astea... Dacă le lași de capul lor, n-o să mai ai caltaboș, mă-nțelegi?

Désirée râdea. Mare lucru că băuseră găinile puțin sânge! Asta le îngrășa. Apoi voi s-o ducă pe Teuse lângă vacă. Aceasta se zbătea.

— Trebuie să trag clopotele... O să iasă înmormântarea. Auzi doar.

În clipa aceea, glasurile din biserică sporiră, pe un ton de jale. Un zgomot de pași se auzi, foarte lămurit.

— Nu, uită-te, stăruia Désirée împingând-o spre grajd. Spune-mi ce trebuie să fac.

Vaca, întinsă pe așternutul de paie, întoarse capul, le urmări cu ochii ei mari. Iar Désirée pretindea că avea sigur nevoie de ceva. Poate că ar fi putut-o ajuta, ca să sufere mai puțin. Teuse ridică din umeri. Oare dobitoacele nu știau să-și facă treburile singure? Nu trebuiau s-o chinuiască, asta era tot. Se îndreptă în fine spre

sacristie, dar, pe când trecea iarăși prin fața șopronului, scoase un strigăt.

— Na, poftim! zise ea, cu pumnul întins. Ah, ticăloasa!

Sub șopron, Mathieu, așteptând să fie pârlit, stătea întins, căzut pe spate, cu picioarele-n sus. Gaura cuțitului în gâtlejul lui era proaspătă, iar sângele se scurgea încă. Și o găinușă albă, cu o înfățișare foarte gingașă, ciugulea una câte una picăturile de sânge.

— Păi, se ospătează, zise cu simplitate Désirée.

Se aplecase și bătea cu palma burta umflată a porcului, adăugând:

— Hei, grăsunule, le-ai furat de-atâtea ori supa, pot acum să-ți ciugulească și ele puțin gâtul.

Teuse își scoase repede șorțul și înveli gâtul lui Mathieu. Apoi se zori și dispăru în biserică. Ușa cea mare scârțâise în ruginitele-i țâțâni, cântece îngânate umpleau văzduhul, sub lumina soarelui pașnic. Și deodată clopotul prinse să dăngănească. Désirée, care rămăsese îngenuncheată în fața porcului, bătându-l întruna pe burtă, ridicase capul și asculta fără a înceta să zâmbească. Apoi, văzându-se singură, după ce privi pe furiș în jur, se strecură în grajd și închise ușa după ea. Avea să ajute vaca.

Portița cimitirului, pe care voiseră s-o deschidă larg pentru ca trupul neînsuflețit să poată trece, atârna de zid, pe jumătate smulsă. În câmpul gol, soarele dormea pe ierburile uscate. Cortegiul intră, psalmodiind ultimul verset din *Miserere*. O clipă se făcu tăcere.

— *Requiem aeternam dona ei, Domine*, reluă cu o voce gravă abatele Mouret.

— *Et lux perpetua luceat ei*, adăugă Fratele Archangias cu un muget de țârcovnic.

În frunte mergea Vincent, în stihar, purtând crucea, o mare cruce de aramă, cu poleiala de

argint pe jumătate ștearsă, pe care o ridica foarte sus, cu amândouă mâinile. Apoi venea abatele Mouret, palid în patrafirul negru, ținând capul drept, cântând fără un tremur pe buze, cu ochii ațintiți departe, în fața lui. Lumânarea aprinsă pe care o ținea abia dacă păta cu un fierbinte strop lumina zilei. Și, la doi pași, aproape atingându-l, venea sicriul Albinei, pe care patru țărani îl purtau pe un fel de năsălie vopsită în negru. Sicriul, prost acoperit cu o pânză prea scurtă, lăsa să se vadă, la picioare, scândurile albe de brad, pe care gămăliile cuielor presărau scântei de oțel. În mijlocul pânzei erau presărate flori, roze albe, zambile și chiparoase, luate chiar de pe patul moartei.

— Băgați de seamă! strigă Fratele Archangias către țărani când aceștia aplecară puțin năsălia ca să poată trece fără să se agațe de poartă. O să trântiți totul pe jos!

Și ținu coșciugul cu mâna-i butucănoasă mână. Purta agheasmatarul, în lipsa unui al doilea cleric, și îl înlocuia și pe dascăl, pândarul, care nu putuse veni.

— Intrați și voi, zise el întorcându-se.

Era un alt cortegiu, copilul Rosaliei, mort în ajun într-o criză de convulsii. Erau acolo mama, tatăl, bătrâna Brichet, Catherine și două fetișcane: Roșcovana și Lisa. Acestea din urmă țineau coșciugul copilului, fiecare de câte un capăt.

Deodată, glasurile se stinseră. Se făcu din nou tăcere. Clopotul dăngănea întruna, agale, sfâșietor. Alaiul străbătu tot cimitirul, îndreptându-se spre unghiul pe care-l formau biserica și zidul găinăriei. Stoluri de lăcuste își luau zborul, șopârle intrau repede în găurile lor. O căldură încă înăbușitoare apăsa asupra acelui colț de pământ fertil. Ierburile uscate călcate în picioare de cortegiu înălțau parcă un murmur de bocete înăbușite.

— Opriți-vă aici, zise Fratele tăind drumul celor două fetișcane ce duceau copilul. Așteptați-vă rândul. Nu-i nevoie să ne încurcați calea.

Și fetișcanele puseră copilul jos. Rosalie, Fortuné și bătrâna Brichet se opriră în mijlocul cimitirului, pe când Catherine îl urmărea cu coada ochiului pe Fratele Archangias. Groapa Albinei era săpată la stânga mormântului abatelui Caffin, a cărui piatră albă în soare părea presărată toată cu paiete de argint. Groapa, proaspăt săpată de dimineață, se deschidea printre pâlcuri mari de iarbă; pe margine, înalte bălării pe jumătate smulse își atârnau tulpinile; pe fund căzuse o floare, pătând negrul pământului cu petalele-i roșii. Când abatele Mouret înaintă, pământul moale i se scufundă sub picioare; trebui să se dea înapoi, ca să nu cadă în groapă.

— *Ego sum...*, intonă el cu o voce plină, care domina tânguirile clopotului.

Și, în timpul antifonului, oamenii aruncau instinctiv priviri pe furiș în fundul gropii, încă goală. Vincent, care înfipsese crucea pe marginea gropii, în fața preotului, împingea cu piciorul mici bulgări de pământ și se distra privindu-i cum cad; asta o făcea să râdă pe Catherine, aplecată în spatele lui, ca să vadă mai bine. Țăranii puseseră sicriul pe iarbă. Își întindeau brațele ca să le dezmorțească, în timp ce fratele Archangias pregătea sfeștocul.

— Aici, Voriau! strigă Fortuné.

Dulăul cel negru care se dusese să adulmece coșciugul se întoarse cu coada între picioare.

— De ce-ați adus câinele? strigă Rosalie.

— Păi, s-a luat după noi, zise Lisa, înveselindu-se discret.

Toată acea lume vorbea pe șoptite în jurul sicriului copilașului. Tatăl și mama uitau uneori de el; apoi tăceau când îl regăseau acolo, între ei, la picioarele lor.

— Și moș Bambousse n-a vrut să vină? întrebă Roșcovana.

Bătrâna Brichet ridică ochii spre cer.

— Ieri, când a murit mititelul, murmură ea, tuna și fulgera. Nu, nu-i om bun, o spun de față cu tine, Rosalie... Nu era cât pe ce să mă strângă de gât, strigând c-a fost furat, c-ar fi dat o țarină de grâu ca să moară copilul cu trei zile înaintea nunții?

— Nu se putea ști, zise cu un aer șiret Fortuné.

— Ce-are a face că bătrânul se supără? adăugă Rosalie. Acuma suntem căsătoriți.

Își zâmbeau pe deasupra micului sicriu, cu ochii lucitori. Lisa și Roșcovana își dădură coate. Toți redeveniră foarte serioși. Fortuné luase un bulgăre de pământ ca să-l gonească pe Voriau, care se tot învârtea acum printre vechile lespezi.

— Uf, uite că-i pe sfârșite, șopti Roșcovana.

Dinaintea gropii, abatele Mouret termina *De profundis*. Apoi se apropie încet de sicriu, se îndreptă și îl privi puțin fără să clipească. Părea mai înalt, iar chipul lui avea o seninătate care îl transfigura. Se aplecă, adună un pumn de pământ și-l presără pe coșciug în formă de cruce. Recita cu o voce atât de clară, încât nicio silabă nu fu pierdută:

— *Revertitur in terram suam unde erat, et spiritus redit ad Deum qui dedit illum.*

Un fior străbătu asistența. Lisa se gândea, zicând cu un aer plictisit:

— Oricum, nu-i vesel, când te gândești că o să-ți vină rândul.

Fratele Archangias întinsese preotului sfeștocul. Acesta îl scutură de mai multe ori deasupra trupului neînsuflețit. Murmură:

— *Requiescat in pace.*

— *Amen*, răspunseră într-un glas Vincent și Fratele, unul pe un ton atât de ascuțit și celălalt

pe un ton atât de grav, încât Catherine trebui să-și vâre pumnul în gură ca să nu izbucnească.

— Nu, zău, nu-i vesel, continuă Lisa... Numai că nu-i nimeni la înmormântarea asta. De n-am fi noi, cimitirul ar fi gol.

— Se zice că s-a omorât, spuse bătrâna Brichet.

— Da, știu, o întrerupse Roșcovana. Fratele nu voia să fie îngropată creștinește. Părintele însă a răspuns că veșnicia-i pentru toată lumea... Eram acolo... Oricum, Filosoful ar fi putut să vină.

Rosalie însă îi făcu să tacă murmurând:

— Ah, uitați-vă! Iată-l, Filosoful!

Într-adevăr, Jeanbernat intra în cimitir. Merse drept spre grupul din jurul gropii. Avea obișnuitul lui pas sprinten, atât de ușurel încă, încât nu făcea niciun zgomot. Când ajunse, rămase în picioare în spatele Fratelui Archangias, părând să se uite o clipă cu jind la ceafa lui. Apoi, pe când abatele Mouret sfârșea prohodul, scoase liniștit un briceag din buzunar, îl deschise și, dintr-o singură tăietură, reteză urechea dreaptă a Fratelui.

Nimeni nu avu când să intervină. Fratele scoase un urlet.

— Stânga rămâne pe altă dată, zise calm Jeanbernat, aruncând urechea pe jos.

Și plecă. Stupoarea fu atât de mare, că nimeni nu se gândi să pună mâna pe el. Fratele Archangias căzuse pe mormanul de pământ scos din groapă. Își tampona rana cu batista. Unul din cei patru țărani care duseseră sicriul voi să-l ia de-acolo, să-l conducă acasă. El însă refuză cu un gest. Rămase acolo, sălbatic, așteptând, voind s-o vadă pe Albine coborâtă în groapă.

— În sfârșit, ne-a venit rândul, zise Rosalie oftând ușor.

Totuși, abatele Mouret întârzia lângă groapă, privindu-i pe țărani cum legau sicriul Albinei cu funii, ca să-l facă să alunece fără zdruncinături. Clopotul dăngănea întruna; Teuse însă ostenise pesemne, căci bătăile de clopot deveneau neregulate, iritate parcă de lungimea ceremoniei. Arșița se întețea, umbra Singuraticului se plimba încet printre ierburile gheboșate de morminte. Când abatele Mouret trebui să se dea înapoi, ca să nu-i stingherească pe gropari, dădu cu ochii de marmura abatelui Caffin, acel preot care iubise și care dormea acolo, atât de pașnic, sub florile sălbatice.

Apoi, deodată, pe când sicriul cobora, ținut de frânghii ale căror noduri îi smulgeau trosnituri, o larmă înspăimântătoare se înălță din găinăria de după zid. Capra behăia. Rațele, gâștele, curcile clămpăneau din cioc, băteau din aripi. Găinile cotcodăceau în cor. Alexandre, cocoșul roșcat, trâmbița. Se auzeau până și săriturile iepurilor, ce zguduiau scândurile de la cuștile lor. Și, deasupra acestei vieți zgomotoase a micii lumi a lighioanelor, răsuna un mare hohot de râs. Se auzi un foșnet de fuste. Désirée, despletită, cu brațele goale până la coate, cu fața îmbujorată de izbândă, apăru, cu mâinile rezemate pe coama zidului. Se urcase pesemne pe mormanul de bălegar.

— Serge! Serge! chemă ea.

În clipa aceea, sicriul Albinei era în fundul gropii. Frânghiile fuseseră trase. Unul dintre țărani arunca o primă lopată de pământ.

— Serge! Serge, strigă ea mai tare, bătând din palme, vaca a fătat un vițel!

Sfârșit

Cuprins

Cartea I 5
Cartea a II-a 139
Cartea a III-a 271

www.polirom.ro

Redactor: Giuliano Sfichi
Coperta: Carmen Parii
Tehnoredactor: Gabriela Ghețău

Bun de tipar: ianuarie 2014. Apărut: 2014
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53 • C.P. 15-728
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București
Tel./Fax: 211.32.60, 212.29.27, E-mail: office@luminatipo.com

---

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

Top 10+

POLIROM

Tânăr preot în Artaud, un mic sat pierdut printre coline arse de soare, Serge Mouret începe să fie chinuit de chemarea simţurilor, pe care o vocaţie religioasă precoce şi educaţia primită în seminar l-au făcut mult timp să o respingă. El încearcă să-şi reprime impulsurile, căutându-şi salvarea în asceză şi în iubirea mistică pentru Fecioara Maria. Când zbuciumul lăuntric se transformă în boală şi ameninţă să-l răpună, unchiul său, medic, îl încredinţează unui bătrân ateu şi nepoatei sale, Albine, care trăiesc pe o proprietate superbă. În această grădină paradiziacă Serge va reînvăţa să trăiască şi va descoperi dragostea. Însă lumea exterioară şi îndatoririle lui religioase, deşi uitate pentru o vreme, nu dispar...

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-4152-9

9 789734 641529

www.polirom.ro

Carte publicată şi în ediţie digitală